MUSEUM

časopis českých bohoslovců

Ročník 52.

CENTRUM ALETTI • KNIHOVNA • OLOMOUC • ihs

1918

I

Dvé krásek spanilých duše mé ovládnulo stánek:
zemská jedna, druhá s výšiny pošla nebes,
církev a vlast — ty v mojích milují sestersky se ňadrech,
každá půl, každá má moje srdce celé. *Sušil.*

I

Redaktor DOMINIK PECKA

Nákladem „Růže Sušilovy“

Tiskem Fr. Obziny ve Vyškově L. P. 1918.

OBSAH ROČNÍKU 52.

BÁSNĚ

A. Jický, Pater 103
Jos. B. Mouřinovský, Disharmonie 102
Dom. Pecka, Offertorium 96
Odplutí 37
Píseň lásky 81
F. J. Pokorný, Podzimní meditace 24
Říjnový sonet 1
V. Skuhala, Básně 112
Jos. Stejskal, Matko, Královno smilování u lásky . . 88

ČLÁNKY

V. Absolon, Věroučné bludy adventistů 39
Fl. Coufal, Na Velehradě ve dnech 30. a 31. července 1917 18
Adolf Kejval, Stát a jeho teritorium 25
Janko Oberški, Crkva i narodnosti 97
Dom. Pecka, Manipul 103
Metafora o Kristu 2
Rafael Rozsypal, Misijní myšlenka ve škole a pastoraci 90
Emil Skula, Právo a jeho vznik 32
A. Zemánek, Meditace (přel. ze slovinštiny) 28
Fr. Ks. Meško 82

ROZHLEDY

Al. Kuhar, Ze slovinské politiky 122
Dom. Pecka, Banca rotta 54
Budoucnost 118
Der Mensch 52
Dr. Eugen Kadeřávek 48
Glosa 48
Chvála Musea 49
Proti rektoru-theologovi 45
Reformy 53
René Bazin 120
Sv. Bernard a meč 50
Sv. Dominik a meč 51
Tenzona o Dantovi 123
R. Tomandl, Sv. Tomáš Akvinský o válce 115
A. Zemánek, Apparuit benignitas Salvatoris nostri . . 119

POSUDKY

Dom. Pecka, Denník duše toužící po Ježíši Kristu . . 125
Otázky a problémy 55
Vigilie velikého dne 59
Fr. Stárek, Fabiola 66
Judita 127
Když srdce zavolá 124
Povaha česká v řeči 80
Visící roj 61
V městě 124
R. Tomandl, Kvetoucí meze 67
Půlnoční světla 65
Vexilla regis 126
Zklamané touhy 64
A. Zemánek, Květnice 65

ZPRÁVY

Z Brna 68, 129
Z Celovce 74, 134
Z Djakova 71
Z Lublaně 77, 135
Z Mariboru 137
Z Olomouce 69, 131
Ze Sarajeva 78
Ze Záhřebu 72
Glas iz Jugoslavije 138
Dvacet měsíců v nemocnici 138

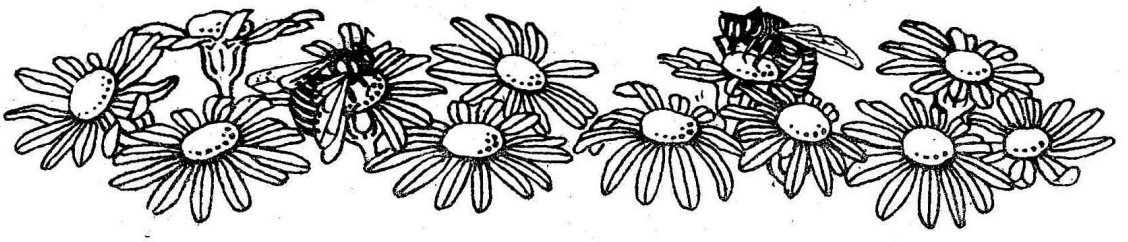

F. J. POKORNÝ

ŘÍJNOVÝ SONET

Ztichl již burácný vichr, jenž hučel od rána,
a slunce velké, v objetí topolů zrudlé,
hrst růží za hrstí hází v zahrady zchudlé,
kde z dlouhatých stínů cos vztahuje rámě — Morana...

Ach, jak se to umírá přírodě? V růžích!
V lásky ohnivých růžích, v červáncích milosti Slunka!
jež zahoří posléze i v trní a na kalužích,
kam povadlé listí se sype a jemně, stříbrně žbluňká...

A duše se modlí: Ó Pane, až přijdeš s výšinných sfér,
ó prosím, přijď s růžemi své lásky, navečer,
a zasyp jimi zamlklý můj rov...

A bude se mi v růžích líbezně sníti...
Vždyť věčně budu kol sebe zahradu míti —
i tehdy, až svět celý se změní ve hřbitov.

DOMINIK PECKA

METAFORA O KRISTU

List z duchovní anabase.

Neruda říkával, že hlavní věcí v každé knize je předmluva. A měl pravdu, neboť předmluva je maska, kterou si přidělává spisovatel, a z ní se poznává, jaké jsou úmysly jeho. Neočekávají snad všichni předmluvy při této příležitosti. Ale zamýšlel jsem, přiznávám se, inspirovati se zlatým plechem, který se zdá přibit na krajní stromy lesa, když u nás slunko zapadá, nebo zelenožlutou krásou panských svodnic zarostlých hustě pastinákem, které mi tolikrát vnukaly myšlenku, že je někdo vyoral zlatou radlicí na rozhon, jak se říká, ba dokonce wertherovským deníkem svých osmnácti let a NAPSATI PŘEDMLUVU. Možná, že by někdo považoval něco takového za dobré, a když by četl dálejšek, snad i za půvabné, a divil by se nemálo, jak je možno psáti takové věci s takovou maskou. Ať nemá nikdo za zlé, ale právě ve chvíli, kdy jsem chtěl psáti svou předmluvu, vzpomněl jsem si na slova *Hellova:* Co lidí se tváří slavnostně, aby řekli maličkost, aneb aby neřekli nic!

Proto nic nepovídám o tom, jak a kdy jsem přišel na myšlenky, které tu chci vypsati. Vidím však, že proti své vůli píši zcela zbytečnou předmluvu. Vím ale, že na předmluvu není nikdo zvědav, ale na masku. Já pak chci psáti s maskou svého vlastního obličeje, své vlastní duše, a ta je popsána ve verších *Zeyerových:*

Jsou mnohé duše dnes, jež unaveny
tou věčnou skepsí naší chladné doby
a plny touhy po něčem, co není,
v těch věčných bojích pustých vrhají se
v klín zbožných vzruchů způsobených hudbou
neb básnictvím, a doufají, že štěstí
a míru dojdou tak. Ten velký omyl
i mne ovládal — — — —
— — — — však životem to není,
ni vodou, která ukojuje navždy.
Ne ve věcech, jen v Bohu najdeš pokoj,
ó duše zmítaná, takový pokoj,
ne jako dává svět, jak Kristus dává!...
To vše vím dnes, když ve mně víra žije,
Když vírou žiji — — — —

(Troje paměti Víta Choráze.)

Historie velikých omylů je zábavná a zbytečná věc. Omyly se bavíme, pravdou žijeme. Když tedy člověk nalezne Krista, neočekávejte, že vás bude baviti zajímavými okolnostmi svého hledání. A učiní-li to přece, nevěřte, nemyslete, že ho k tomu přivedl duch století, který mluví, pláče, chvástá se, všecko nese na odiv, pokřikuje, přehání a huláká.

Železniční semafor je nepatrné světlo: ale jak důležité světlo! Zhasnou-li všecky obloukové lampy, co jich je na nádraží, nestane se takové neštěstí, jaké se může přihoditi, zhasne-li nepatrné světélko semaforu. Myslete si i v duši člověkově takovou chvíli, kdy všecka mohutná, div neoslepující světla zhasnou a zůstane jen červený semafor věčnosti. Tenkrát skočí člověk na stroj a odváží svůj vlak ze zoufalého města temnot, aby dojel ráno do jasné a radostné stanice Pravdy. Můj semafor se jmenuje Metafora o Kristu.

Na rozcestích života zastihuje poutníka temná noc; tma její je hrozná: má chladné prsty a dýchavičná prsa; chladnými prsty sahá po srdci a dýchavičná prsa přitiskuje na okna duše. Šťasten, kdo slyší v té chvíli tajemný hlas jako sv. Augustin: *Tolle, lege!* Otevře Písmo a čte dejme tomu: „Mrtví ať pochovávají mrtvé, ty však jdi a zvěstuj království boží!" Šťastný člověk! Zajisté učiní ta slova svým životním heslem, zapomene na úsměvy, jichž po léta z duše své vyrvat nedovedl, a jde, aby vstoupil do vojska božího. Jediným slovem: „Mrtví ať pochovávají mrtvé" zraňuje smrtelně ďábla svého, neboť každý má ďábla svého, jako má anděla strážce.

Ale řekněte mi, co má ten člověk činiti, když otevře Písmo a zjeví se mu *Canticum canticorum*, a on čte osudná slova: „Dilectus meus — — —"? Kde najde to světlu, *lumen*, semafor svého života? Tenkrát bude se smáti jeho ďábel a bude mu šeptati do ucha pošklebky *Voltairovy*, že Velepíseň je sbírka kasárenských popěvků, bude se mu posmívati nesmyslnou větou *Castis omnia casta*, kterou bez ustání přežvykují pokrytci a hlupáci, bude mu připomínati hyperkritické tirády racionalistů, kteří se diví, jak kniha „světáckého a vyloženě rozkošnického rázu" mohla a může býti považována za posvátnou.

Líčiti zoufalství duše nemělo by užitku. Je lépe říci několik myšlenek o Velepísni a hledati světlo. Velepíseň je kniha duchovních aristokratů. Proto není to kniha zbytečná. I za dnešní doby, jak víme, nalézá v ní mnoho lidí duchovní rozkoš a rty nejčistší šeptají její harmonické verše. Ostatním všem něco překáží: není to, dle mého, ani tak orientální nahost výrazu, jako spíše orientální cizost výrazu. Přes to vím, že je těžko zůstati chladným při četbě Velepísně pro ty, kteří nepatří k duchovní šlechtě. Jinak by nebylo jasno, proč sv. Terezie spálila svůj nádherný Výklad Písně Písní a proč církevně byl zakázán překlad a výklad knihy té, jejž vydal *Luis de Leon*. Nahost výrazu není tak hroznou překážkou: praví o ní

Lacordaire: „S Velepísní je to stejně jako s Krucifixem: oba jsou nazi, ale neurážejí, právě že jsou božští."

Cizost pak Velepísně je dvojí: je cizí, že je orientální, a je cizí, že je starozákonní.

Chci připomenouti, že velepíseň není nic jiného než metafora v knihu rozvinutá: Bůh — ženich, duše lidská — nevěsta. Východní literatura, perská a indická, má alegorie téhož slohu, v nichž spojením pastýře s pastýřkou se zobrazuje spojení Boha s člověkem. V šestém století před Kristem představoval Jeremiáš a Ezechiel poměr Hospodina k národu israelskému obrazem mystického zasnoubení. Je to tedy metafora velmi stará, vlastní orientálnímu mysticismu.

Křesťanství nevynalezlo vlastní, nové metafory, která by zobrazovala poměr křesťana k Bohu, jaký jest v Novém Zákoně. Naopak, metafora orientální měla velikou renaissanci ve středověku: byla jen trochu pozměněna a přizpůsobena. Sv. Bernard rozumí ženichem Krista, nevěstou duši nebo církev. Mysticismus středověký v podstatě je vlastně mysticismus starozákonní. A přece bych čekal metaforu novou, novozákonní, metaforu o Kristu.

Je-li možno vymysliti, sestrojiti ještě jinou pravou metaforu Nového Zákona, která by jinak vystihovala vztah člověka k Bohu než ve Starém Zákoně? Je-li to možno ještě dnes, po sv. Bernardu, po sv. Terezii, po sv. Janu od Kříže?

Metafora Šalomounova byla určena vášní Východu, vášní to asijského stylu, a židovskou theologií; metafora o Kristu, musí býti určena vášní jinou, vášní řeckého stylu, a katolickou theologií.

Asijský styl — toť něco přetíženého smyslnou nádherou, množstvím penízů a náhrdelníků, koberců, v nichž převládá rudý tón, něco barbarsky bohatého a jitřícího.

Řecký styl — toť něco vybraného, záliba ve věcech opravdu krásných, v nichž se nic nevypíná, nic na odiv nestaví, nic nelomozí, v nichž zlato mlčí a bílý mramor naplňuje duši klidnou harmonií, něco pravidelného, vytříbeného, nevyzývavého, tajemného.

Kolébkou této nové metafory musí tedy býti vášeň řeckého stylu, neříkám, že šílenství krásy, ve kterém zazářil život *Oscara Wildea*, ale vášeň duchů, o nichž praví zapomenutý současník Chateaubriandův, *Joubert*, že pro ně „viděti a představovati věci v kráse jest viděti a ukazovati věci, jak skutečně ve své podstatě jsou, a nikoliv, jak existují pro oko lidí povrchních, kteří se nedívají za vnějšek — — — — — duchové činní, ač rozjímaví, kteří se spokojují jen s pevnými pravdami, a které jen krása může učiniti šťastnými."

Mimochodem říkám, že i středověká mystika jest v asijském stylu, a myslím, že jí tím nekřivdím. Sama sv. Teresie si byla vědoma asijského stylu svých extasí, neboť píše ve své autobiografii: „Toto svaté vytržení duše je rozkošný výlet duševní, kteréhož popsati nelze tomu, kdo sám rozkoše jeho nezkusil — — —

S počátku bývá vytržení ono po dlouhém rozjímání, jelikož Pán duši jako po stupních vzhůru k sobě táhne, až ji konečně božskou rukou svou pojme, usazuje ji jako ptáčátko po dlouhém letu do hnízda klidu — — — když duše takto Boha si hledá, padá najednou do mdloby, jež spojena je s nevýslovnou sladkostí a útěchou — — — Po této modlitbě rozplývá se člověk v slzách, pociťuje neobyčejnou rozkoš" — — — „*Vše to zdáti se bude arabským,*" dodává sv. Terezie, „a přece není nic nad to pravdivějšího."

Vášeň řeckého stylu není snad zbytečným výmyslem. Mám na mysli harmonii: scholastika hledá Boha jako nejvyšší Pravdy — přemýšlením, spekulací, mystika středověká hledá Boha jako nejvyššího Dobra — láskou, a člověk může hledati Boha jako nejvyšší Krásy — podivem. Smyslem nové metafory jest obsáhnouti Boha podivem a tak dojíti štěstí.

Jest tomu podobně jako s přírodou. Výklady vědecké nám nepodávají celého smyslu přírody: ten nám dávají básníci. Příčina je v tom, že věda se odvolává na schopnost obmezenou a nikoliv na celého člověka. Dobře praví *Matthew Arnold,* že ani Linné, ani Cavendish nebo Cuvier nám nepodávají smyslu zvířat, vody nebo rostlin, ani nám nezachycují jejich tajemství, jímž máme účast na jejich životě; pravý smysl přírody nám podává *Shakespeare* se svými

„narcisky, jež přicházejí dřív než vlaštovka se osmělí,"

Wordsworth se svým

„hlasem — — —
kukačky z jara,
jenž ruší ticho moří
v dálných Hebridách — — —",

Chateaubriand se svým „neurčitým vrcholkem lesů." Tak také my nepojímáme rozumem Boha úplně nýbrž teprve láskou a podivem. — A je-li mi dovoleno ještě pokračovati v přirovnání, chci ilustrovati rozdíl mezi obsáhnutím Boha láskou a obsáhnutím Boha podivem.

Arnold srovnává v jednom svém essayi *Keatse* a *Maurice Guérina.* Oba jsou básnickými interprety přírody. Přes to je mezi nimi rozdíl: „Keats má především pocit toho, co je rozkošného (pleasurable) a otevřeného v životě přírody; pro něho je příroda *Alma Parens;* jeho výraz má tudíž více než Guérinův něco geniálního, vnějšího a smyslného. Guérin má především pocit toho, co je podivu hodného (adorable) a tajemného v životě přírody; pro něho je příroda *Magna Parens;* jeho výraz má tudíž více než Keatsův něco tajemného, vnitřního a hlubokého".

Tím je ilustrován rozdíl mezi mystikou lásky, která tíhne k Bohu jako nejvyšímu Dobru, a mystikou podivu, která tíhne k Bohu jako nejvyšší Kráse, mezi meta-

forou vášně asijské a metaforou vášně řecké. — A má-li příroda svého Guérina, proč by ho nemohl míti Bůh?

Druhá věc, která musí determinovati metaforu mysticismu, je theologický názor na poměr Boha a člověka. Proroci starozákonní mluvili o Bohu v symbolech a obrazech. Můžeme říci, že poznávali Boha takřka fantasií. Vynikali nad ostatní lidé dokonalostí fantasie, nikoli dokonalostí rozumu. V tom je příčina, proč mluviti o Bohu skoro vždycky v obrazech a proč se vyjadřovali tak různým a neurčitým způsobem a přirozeností boží. Mojžíš připisoval Bohu vášně, hněv a žárlivost; Micheáš si představoval Boha, jak sedí na trůně maje vojsko nebeské po pravici i po levici, Daniel jako bělovlasého, bíle oděného starce, Ezechiel jako oheň. V theologii židovské hrála hlavní úlohu obraznost. Proto i poměr Boha k národu israelskému a k duši lidské je vystižen ve Starém Zákoně symbolem. V Novém Zákoně převládá v theologii rozum. Poměr Boha k duši je určen přesnými, kamennými kanony. Něco takového nebylo u Židů. Neměli traktátu *De gratia*.

Poměr Boha k duši v Novém Zákoně charakterisuje milost ze zásluh Kristových. Milost se uděluje a rozmnožuje svátostmi; jimi se také odlišují věřící od nevěřících, křesťané od pohanů, katolíci od heretiků. Proto svátosti, které řídí v Novém Zákoně vztah člověka k Bohu, budou určovati novou metaforu a budou jejím základem.

Bylo již řečeno, že nový mysticism bude hledati Boha podivem. Podiv pak náleží kráse, jako láska náleží dobru. Krása se jeví uměleckým dílem. I příroda je umělecké dílo, ne rukou lidských, ale božích. Umělecké dílo žádá podiv a podiv žádá umělecké dílo.

Je tedy nutno sloučiti dva prvky, jež podává vášeň řeckého stylu a katolická theologie, aby vznikla nová metafora. Ty dva prvky jsou: svátost a umělecké dílo. Je jisto, že ty dvě věci vnitřně a podstatně souvisejí.

Chci tedy v dálejšku demonstrovati podivu hodnou analogii uměleckého díla a svátosti. Převeďte vše, co víte o podstatě a působivosti uměleckého díla, na jmenovatele nadpřirozena, a obdržíte *Tractatus de sacramentis in genere!*

Stvořiv Adama vytvořil Bůh svůj přirozený obraz. Svátostmi vytvořuje Bůh člověka znova, činí ho dítkem svým, svým obrazem nadpřirozeným. V obou případech je Bůh umělcem: v prvém přirozeným, v druhém nadpřirozeným. V druhém případě ovšem musíme připisovati uměleckou činnost řádu nadpřirozeného druhé božské osobě, neboť v Novém Zákoně všecka milost, které se člověku dostává, je milost Kristova, protože vyplývá z jeho zásluh, svátosti pak jsou dle sv. Ambrože korytem, kterým na nás milost Kristova stéká. Jest tedy zřetelno, proč ve smyslu metafory jest umělcem Kristus, ustanovitel svátostí a proč metafora nového mysticismu je metaforou o Kristu.

Aby tato metafora měla své oprávnění, je potřeba narýsovati analogii umělce a Krista, uměleckého díla a svátosti. Co budu nyní psáti, bude *demonstratio probabilis ex analogia a pari;* jejím výsledkem jest, jak formální logika učí, *metafora.*

Umělcem je ten, kdo ideu krásna smyslově vyjadřuje. Účelem uměleckého díla je přivésti lidi k poznání krásy a tak připraviti jim umělecký požitek. I Bůh má ideu krásna; neboť Bůh poznává sebe sám také jako nejvyšší Krásu vitálním konem, jehož výsledkem jest podstatné Slovo. Poněvadž předmětem jeho poznání je také nekonečná Krása, je zřejmo, že Slovo to je také pojmem Krásy boží.

Jako přijal Kristus lidskou přirozenost a přebýval mezi námi, tak i k udílení milosti zvolil formu smyslovou, svátost. A jako umělec má touhu učiniti lidi svým dílem šťastnými, tak i Kristus chce svátostmi nás přivésti k blaženosti věčné, která není ničím jiným než neprostředním patřením na Krásu. A tak na jedné straně je umělec se svým relativním pojmem krásna — na druhé Kristus jakožto absolutní pojem Krásy, na jedné straně poznání krásy — na druhé věčné patření na Krásu, na jedné straně umělecký požitek — na druhé věčná blaženost, na jedné straně umělecké dílo — na druhé svátost.

Sv. Tomáš rozeznává ve svátostech tři věci: *sacramentum tantum,* čili pouhý ritus vnější, *res et sacramentum,* čili střední účin, který milost předchází a vyžaduje, a *res tantum,* čili milost. Těmto třem věcem odpovídají v uměleckém díle také tři prvky: *umělecké dílo* samo o sobě, beze vztahu k divákovi, *smyslový jev* uměleckého díla v divákovi a *umělecký dojem* v divákovi.

Sacramentum tantum. Obřadu svátostnému odpovídá umělecké dílo samo o sobě, to jest látka, které byla dána určitá forma. Sochař dělá z balvanu sochu. Balvan je látka, které lze použíti i k jiným účelům. Teprve když dá umělec této látce formu, je určena k účeli uměleckému. Tak vzniká dílo umělecké samo o sobě. Jeho účelem nemusí býti hned od počátku vzbuzovati v lidech umělecký dojem. Jsou mnozí umělci, kteří tvoří jen pro sebe. Mnoho je básní, jež nikdy nebyly vysloveny, nikdy tisknuty a nikdy čteny. —

Zrovna tak ve svátostech: ritus, kterým se svátost uděluje, je ze dvou prvků, které se nazývají v dogmatice látkou a formou. Látka, olej, voda, či chléb a víno, bez formy může býti k čemukoli jinému a nemůže býti obřadem. Teprve formou, to jest jistými slovy neb jiným projevem vůle udělovatelovy, se látka determinuje k účeli svátostnému. Tak povstává *sacramentum tantum,* vnější obřad. Jeho účelem pak nemusí býti působiti milost. Působí-li svátost milost čili nic, závisí na úmyslu udělovatelově, chce-li udělovati svátost či nikoli. Pouhý ritus vnější může míti za účel třebas představení mimické nebo historické. —

Res et sacramentum. Je-li vůle umělcova působiti umělecký dojem, musí býti dílo vydáno. Obraz se pošle na výstavu, povídka se vytiskne. Umělec za-

myšlí vzbuditi v divácích nebo čtenářích jistý duševní stav, čili umělecký dojem. Často však je v diváku překážka, a proto umělecký dojem nevznikne. Takové překážky mohou býti různé: nedostatečné vzdělání, cizost látky, nepozornost atd. Nepoznal-li kdo sladkého snu jarní lásky, marně bude čísti *Mrštíkovu* „Pohádku máje" — bude mu planým a jalovým povídáním. Umělecké dílo nepůsobí svého účinu vždy. Avšak, co vždycky působí, je smyslový jev uměleckého díla, a ten se ukládá v paměti. Ten může býti základem, z něhož později, když snad překážka pomine, vyroste umělecký dojem. Tážeme-li se tedy, jakým způsobem působí umělecké dílo svůj účin, zní odpověď: působí jej nikoli dokonavě, nýbrž náběžně, nikoli neprostředně, nýbrž prostředně. Neprostředně působí umělecké dílo smyslový jev; neboť je nemožno, aby věc hmotná působila neprostředně umělecký dojem. K tomu by bylo třeba hmotného kontaktu. Ale umělecký dojem může vzniknouti i tenkráte, když už jsme přestali dílo umělecké vnímati, ba i když dílo umělecké už zaniklo. Totéž lze dokázati aposteriori, neboť nač tvrditi více, když stačí méně? Řekne-li se, že umělecké dílo působí umělecký dojem nábožně, přes to nepřestane býti pravou jeho příčinou. Smyslový jev, který umělecké dílo neprostředně působí, vzniká vždycky, předchází a vyžaduje dojem umělecký: báseň, řekne každý, i ten, kdo jí nepochopil; socha, řekne každý při pohledu na truchlícího anděla na něčím hrobě, i když ho nepronikne cit smutku; obraz, řekne každý, vidí-li *Leonardovu* Večeři Páně, i když ho nevzruší dramatičnost scény. —

Má-li udělovatel úmysl udělovati svátost, je spojen s vnějším obřadem svátostný účin, milost. Ale ne vždycky. Je-li v přijímateli překážka, přilnutí ke hříchu, je svátost bez účinku milosti. Přes to dle učení obecného v některých svátostech, Křtu, Biřmování a Svěcení Kněžstva, i když byly přijaty ve stavu hříchu smrtelného, uděluje se příslušná milost, jakmile se přijímatel z hříchu očistí; v tom případě se říká, že svátosti oživují. Tážeme se tedy, co působí svátosti neprostředně. Neprostředně působí svátosti účin, který milost předchází a který vyžaduje, aby milost se vlila, a ten nikdy nesmí scházeti, zachová-li se vše, čeho je potřebí k platnosti svátosti; účin ten se nazývá *res et sacramentum* a je příčinou, že svátosti oživují. —

Smyslový jev uměleckého díla je nositelem něčeho, čemu říkáme napodobitelnost uměleckého díla. Nositelem napodobitelnosti je smyslový jev proto, že žádný jiný prvek uměleckého díla jím býti nemůže. Nemůže jím býti umělecké dílo samo o sobě, poněvadž není ve vztahu s divákem, a umělecké dílo je napodobitelno jen tehdy, když se divákům předkládá. Nemůže jím býti umělecký dojem, poněvadž umělecké dílo je napodobitelno, i když umělecký dojem nevznikne.

Kdo napodobuje umělecké dílo co do idey, je epigonem; umělec, jehož dílo je co do idey napodobováno, jmenuje se mistr; mistr a epigoni dohromady se na-

zývají školou. Díla, která vznikla napodobením mistra, jsou duševním majetkem mistrovým a činnost, kterou vznikají, není pravá činnost umělecká, ale jest účastí na umělecké činnosti mistrově.

O této věci netřeba mluviti slovy vyšší mocniny jako *Březina:* „Mně by bylo málo, co se obyčejně tvrdívá o umělci, že zpívá jen sám sobě. Umělec tvůrčí bez umělce vnímajícího a zase tvůrčího není mi ničím — — — Dle mé poetiky umělecké dílo, jak vychází z rukou autora, není ještě dotvořeno, celá generace je tvoří, sta mozků o něm pracuje." —

Res et sacramentum ve svátosti Křtu, Biřmování a Svěcení Kněžstva se jmenuje též charakter. Jako ten, kdo napodobuje umělce, přistupuje blíže k duši jeho než ten, kdo jej pouze vnímá, tak i ve svátostech, které vtiskují duši charakter, uděluje se víc než milost — účast to na božské přirozenosti, — uděluje se účast na kněžství Kristově. V tom smyslu jsou řečena slova: „Vy však jste rodem vyvoleným, královským kněžstvem, národem svatým" (I. Petri, II. 9.) A tak jsou účastni kněžství Kristova všichni, kteří mají křestní charakter, neboť obdrželi moc přijímati svátosti a tak Boha veřejně uctívati; více jsou účastni oni, kteří obdrželi moc hájiti víry skrze charakter Biřmování; nejvíce však ti, kteří stavše se kněžími v pravém smyslu dostávají s charakterem kněžství moc obětovati oběť a udělovati svátosti.

A jako je možno napodobiti umělecké dílo a nemíti uměleckého dojmu, tak je možno obdržeti charakter a neobdržeti milosti. Jako díla epigonů jsou majetkem mistrovým, tak i charakter svátostný je znamením značícím vlastnictví. Sv. otcové přirovnávají jej k obrazu králově na penízi, jenž značí, že peníz patří pokladnici králově, nebo k znamení vypálenému ovci na zádech, jež značí, že ovce patří ke stádu pánovu, nebo k odznakům vojenským, které značí, že voják patří k vojsku císařovu. A jako činnost epigonů není pravou tvůrčí činností, nýbrž jen účastí na umělecké činnosti mistrově, tak právo k úkonům veřejného kultu, charakter, jejž dostává člověk ve svátosti Křtu, Biřmování a Svěcení Kněžstva, není ničím jiným než účastí na kněžství Velekněze, Krista. —

Res tantum. Umělecké dílo v nás působí umělecký dojem. Tento umělecký dojem jest účastí na umělcově přirozenosti. Tato účast na umělcově přirozenosti je připodobněním duše naší duši umělcově. Idea umělcova mocně v nás působí. Umělcův pojem krásna se nám sděluje, jsme ozvučnou deskou jeho tvůrčí rozkoše zakoušejíce libý cit, jemuž se barbarsky říká umělecký požitek. Účast na umělcově přirozenosti jest jakousi jednotou s umělcem, neboť pro nás umělci tvoří a nás dílem svým předpokládají. Účast na umělcově přirozenosti jest ona ušlechtilost, vznešenost a krása duše, kterou v nás umělecká díla způsobují.

Duševní stav, který v nás působí umělecké dílo, je chtěnou ozvěnou duševního stavu umělcova, třebas náš pojem krásna není tak dokonalý jako umělcův a třebas

naše citová libost jest jen stínem jeho tvůrčí radosti. Naše nálada se liší od nálady umělcovy stavem, nikoli však podstatou. —

Svátosti v nás působí milost. Milostí se stáváme syny božími nabývajíce účasti na boží přirozenosti. Je psáno: „A skrze toho (Krista) nám dal převeliké a drahocenné dary zaslíbené, abyste skrze ně stali se účastni božské přirozenosti" (II. Petri I. 4.) A v čem záleží tato účast na božské přirozenosti? Jest jakýmsi připodobněním Bohu, mnohem však dokonalejším přirozeného obrazu božství. Jest jakýmsi semenem božství. A jako v semeni lilie předem jest obsažena všecka krása lilie, tak i v milosti posvěcující je předem obsažena všecka sláva a zbožnění duše blažené. Účast na božské přirozenosti je také jakousi jednotou duše s Duchem svatým. Jako tělesným spojením, praví Apoštol, muž a žena stávají se jedním tělem, tak milostí, kterou k Bohu lneme, stáváme se jedním duchem s ním. A konečně nabývá duše skrze milost nadpřirozené krásy, pro kterou se líbí Bohu i andělům. Už bylo řečeno, že milost je připodobněním Bohu, Bohu však nekonečně krásnému; je synovstvím božím, které daleko překonává Krásu, jíž nabýváme synovstvím lidským. Skrze milost přebývá Duch svatý s duší jako s nevěstou a v duši jako v chrámě; kdo by však pochyboval, že Duch svatý ozdobí co nejstkvěleji nevěstu svou a chrám svůj?

Kterak Bůh přebývá v duši spravedlivého lze nejlépe znázorniti z analogie víry, ze srovnání totiž s blaženým patřením na Boha. Svatí v nebi patří totiž na Boha a objímají ho láskou požívajíce ho jakožto nekonečného dobra a svého konečného cíle. Lev XIII. srovnává v encyklice o Duchu svatém milost a blažené patření a praví výslovně o milosti: „Toto pak podivné spojení (duše s Bohem skrze milost), jež svým jménem se ***přebývání*** nazývá, liší se jen ***stavem***, nikoli podstatou od patření na Boha." —

Jenom tolik píši o analogii uměleckého díla a svátosti; dala by se o ní napsati celá kniha. Chtěl jsem pouze oprávniti svoji metaforu o Kristu, umělci řádu nadpřirozeného. Nechci nijak rušiti objektivní známosti o Kristu, ani něco přidávati k učení církevnímu: sv. Tomáš, jak ho čteme v ***Billotovi***, nikdy neoněmí. Metafora o Kristu je můj soukromý, trochu bizarní sen.

Chtěl jsem jen mluviti o světle semaforu, které zasvítilo v temné noci. Od té chvíle, kdy zasvítilo, říkal jsem si ta dvě slova řeckého původu: ***semafor, metafora,*** neboť i bez kabalistického důvtipu jsem poznal jejich hlubokou souvislost.

Semafor zasvítil. Můj vlak vyjel z města tmy. Stanice, kterými jsem jel, jsou: Fanfára hyperbol, Zármutek smyslů, Soud života, Almužna slávy a Štěstí člověka.

FANFARA HYPERBOL

Četl jsem mnoho knih o umění, o „umění, které má také svou zsinalou horkost dne, heroism němého boje, kritické hodiny sklizně. Horečné chvíle spěchu před bouří, kdy umlká píseň na rtech ženců a kola pod zlatou tíží praskají v osách při odvážení úrody z nepřístupných míst." A jsem celkem přesvědčen, že o umění lze povídati velmi rozkošné věci. Nikde nenajdete omyly tak rozkošné jako v knihách o umění. Ty omyly se shrnují v kategorie, a těm se říká směry v kritice. Opravdu rozčilující je způsob některých spisovatelů, kteří mluví o umělcích jako o bozích a o tvoření jako věci tajemné a nepostižitelné. Umělec je člověk jako jiný; tož o něm mluvte jako o člověku a ne jako o černokněžníku!

Člověk se konečně zamyslí a hledá pravou vlast těch hyperbolických přívlastků o žáru vyšších světů, souzvuku sfér, mystické nutnosti přechodních věků, zázracích nádhery. Cítí v hloubce své duše, že musí býti Umělec, o němž tyto lži — neboť hyperbola je trochu pravdy a mnoho lži — jsou pravdou a z jehož tajemné poetiky je výpůjčen postoj, v němž mluví se o umělcích jako o bozích.

Velice snadno se může člověk přesvědčiti, že mnoho z toho, co učení i neučení mužové povídají o umění tohoto světa, jest jen svadlým rčením a nemohoucným stínem věčné pravdy o Umění nebes.

Říká se, že umělci se nám dávají, a přece jen Umělec nadpřirozený se nám opravdu dává ve svátosti Eucharistie, s tělem i krví svou, duší svou i božstvím svým.

Říká se, že umělci jsou více živi než jiní lidé, a přece jediný Umělec nadpřirozeného řádu jest opravdu živ, neboť je Život.

Říká se, že tělo lidské je nejdokonalejším uměleckým výtvorem. Píší se učené články o chrupech starých Egypťanů a mrzuté krátkonohosti japonských žen. Grafikové a jiní řemeslníci dokazují, že rozměry lidského těla jsou esthetickým zákonem. Zapomnělo se, že Bůh stvořiv toto nadpřirozené dílo umělecké v takové stkvělosti, uměním daleko vyšším povznesl duši k cíli nadpřirozenému a podrobil ji sladké gravitaci nebes. Od té chvíle je v člověku zápas dvou zákonů, gravitace země a gravitace nebe. Od té chvíle je dvojí umění: umění země a umění nebe. Kdyby bylo možno umění nebe vřaditi do dějin umění země, bylo by snad jeho místo ve středověku. I ti, kteří mají na rtech posměšná slova o noci středověku, budou vždy mluviti s podivem o středověké kathedrále; jejich nadšení se div nevtělí v pompésní alexandriny, kdykoliv se dívají na les pilířů a sloupů, které jakoby proti všem zákonům tíže — lidé středověcí gravitovali v nebi — a s oduševnělou lehkostí se vzpíná do nesmírných výšek a splývá nahoře v spleť obloukův a žeber, vychvalují tajemné šero gothických chrámů, kterým prorážejí jen

proudy paprsků řinoucí se z barevných oken a tříštící se v bohatý přepych barev na dlažbě; vidí, že to vše je výrazem touhy překonat tížící hmotu a vznésti se k pravé otčině, gravitačnímu středu duše, nešťastného vězně těla. Bolí srdce člověka slova o tmě středověku. „Kterak odmítnouti", táže se *Léon Bloy* s trpkou ironií, „a nepřiznati temnost době, v níž každý věřil v Boha?"

I tenkrát, kdy se mluví o umění středověkém jako o umění Kristově, kdy se jmenuje Frà Angelico, Dante, kdy se slaví gothičtí stavitelé zvučnými dithyramby, třeba uhnouti s cesty buržoům s baedeckery, neboť je dobře neslyšeti hyperbolického žvástu. Pravým pojednáním o Umění Kristově je traktát *De sacramentis* a pravým dithyrambem k jeho chvále je *Lauda Sion.*

Hyperboly řvou nejvíc, když se mluví o knězi a umění. Zdá se, jako by každá lež, nadsázka o umění země byla pravdou o umění nebes. *Carducci* napsal v předmluvě k písním *Annie Vivantiové*: „Slečno, v mém básnickém zákoníku je psáno: Kněžím a ženám je zakázáno dělati verše. Přečetl jsem vaše písně a odvolávám tento zákon pro ženy. — — —" Když jsem toto četl před několika lety, netušil jsem věru, že bude mi někdy dána nevýslovně sladká příležitost říci, jak pravdu měl tento pěvec satanův, když řekl, že kněžím je zakázáno dělati verše. Neboť duši kněze navždy je vpálen charakter Kristův, kněz byl povýšen k slávě umění nadpřirozeného, byl vyrván musám, aby se stal *epigonem Kristovým.*

A na konec nemohu zapomenouti na falešný zvuk jednoho verše *Horácova:* EXEGI MONUMENTIUM AERE PERENNIUS. Někdo se snad zabýval podezřelou osobivostí Maecenatova pochlebníka. Připomeňme si, že ten verš je snad jen stínem slov Kristových: „Slova má nepominou." Nepomine Umění. A rok života věnuje člověk ódám Horácovým; učení o svátostech — týden.

ZÁRMUTEK SMYSLŮ

Když si vzpomenete na slova preface *de Cruce:* — Bůh chtěl, aby odtud povstal život, odkud smrt pocházela, a aby na dřevě byl přemožen ten, který na dřevě vítězil —, dáte mi za pravdu, přirovnám-li k nim zrození božího Guérina, neboť on dal svou lásku dílům rukou lidských a pro ni zapomněl věčné krásy, a přece touž cestou, kterou bloudil hledaje krásy pozemské, přiveden byl k poznání Umění nejvyššího, v němž krása se zjevuje způsobem daleko vznešenějším než v umění smyslů, které „plá barev vějířem a v tónech burácí", poněvadž ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na mysl lidskou nevstoupilo, co Bůh připravil těm, kteří ho milují, neboť On stvořil z prvků země, z nichž v boji tvrdém umělci

země marně své vidiny hnětou nikdy nedostihujíce závratných výšin, kde stkví se Ideál, Závdanky života věčného. A vzal prvky nejprostší a nejčistší, jak vyšly z klínu přírody: vodu, olej, chléb, víno. Touto opravdu božskou prostotou překonal všecky umělce světa: nezaklel své látky v mrtvý, ztrnulý tvar, nýbrž nechal vodu téci v lesních pramenech, olej kapati z olivových lisů, chléb růsti v červnovém slunci na nesmírných lánech a víno zráti v šťastných a utěšených vinicích.

Smysly pak jsou tím dřevem, na němž vítězil úsměvný démon umění pozemského; ale na tom dřevě byl přemožen, do smrti ubit Umělcem nebes.

Neboť co povídají vám smysly o tom, že z vody a Ducha rodí se člověk, že chléb mění se v tělo Kristovo a že olejem posilněn jest umírající k poslednímu zápasu? Smysly mlčí, podvedeny, ubity.

Úžasná ironie se zjevuje, považíte-li, že to, co ve svátostech vnímáme smysly, je pouhý vnější ritus. Není většího, hroznějšího opovržení k smyslům než ve svátostech. A největší je to opovržení ve velesvátosti Eucharistie, neboť zpívá svatý Tomáš:

— Visus, tactus, gustus in te fállitur.

Všecky ponravy se svíjejí bolestně v sluneční záři, vždyť byly stvořeny pro temnoty. Viděl jsem, jak smysly se svíjely v blescích Umění nejvyššího.

Slyšel jsem zoufalý jejich pláč, který se podobal táhlému vytí puklých kolosů v egyptské poušti. — —

SOUD ŽIVOTA

Jeden anglický kritik napsal, že umění je kritikou života. Nechci hodnotiti tohoto tvrzení; vím, že to učiní s nemalým úspěchem člověk dopínavějšího ducha. Kritikou rozumějme se všemi ctihodnými etymonology soud. Umění je tedy soudem života. Jiní říkají, že umění je zrcadlem života; nezrazuji jich, když říkám, že umění je soudem života: Každý ví, že zrcadlo je soudcem velice důkladným a pronikavým našeho obličeje. Neujde mu nejmenší skvrnka, nejnepatrnější prášek.

Chceli někdo věděti, je-li i umění nadsmyslné zrcadlem života, nemusím příliš ždímati Metaforu, abych ukázal, že svátost Pokání je pravým soudem života s hledem k cíli nadpřirozenému a že celé Umění vůbec je hrozným zkušebním kamenem lidského srdce, vždyť kdo v hříchu smrtelném jí a pije, odsouzení sobě jí a pije, neboť nerozsuzuje těla Páně.

Myslím, že nikdo nepochybuje o tom, že hlavní věcí v umění je pravda. Umění musí býti pravdivým zrcadlem života. Ale řekněte mi, kterému umělci se podařilo proniknouti do hlubin nejskrytějších lidského srdce a najíti tam pravé jeho tajemství?

Ve Francii byla škola, která přišla po škole romantismu, škola *lidského dokumentu.* Ta psala romány, jež byly vlastně psychologickými a fysiologickými studiemi lidí. Co budou nyní citovati z předmluvy *Edmonda Goncourta* k románu *La Faustin*, ukazuje, jak toužili tito hledači nových forem v umění znáti pravé tajemství lidského srdce:

„Ano, přál bych si, aby ženy, které mi učiní čest a budou mě čísti, pomohli mi troškou důvěry složiti můj román. Rozumí se samo sebou, že dobrodružství nepotřebuji, ale potřebuji dojmů malého a zcela malého děvčete, podrobností o současném probuzení inteligence a koketnosti, důvěrných sdělení o nové bytostí, kterou tvoří v dívce první přijímání, přiznání o rozrušení hudbou, výlevů o pocitech mladé dívky, když poprvé jde do světa, rozborů citu v první lásce, která o sobě neví, odhalení rozkošných hnutí mysli a jemných pocitů studu a konečně celé neznámé *ženskosti* ukryté v hlubinách ženské duše, které manželé, ba ani milenci jak živi nepoznají — — — hle, toho si žádám.

A obracím se k svým čtenářkám všech končin s žádostí, aby v oněch prázdných chvílích nečinnosti, kdy minulost smutná či šťastná v nich vyvstane, svěřily trochu svých myšlenek z proudu vzpomínání papíru a pak poslaly anonymně na adresu mého vydavatele."

Edmond de Goncourt.

Nyní také rozumím docela dobře žhavé touze anglického básníka, která ho jímala, kdykoli prohlížel v kostelích začernalé zpovědnice, touze „seděti v mdlém stínu jedné z nich a poslouchati, jak mužové a ženy šeptají skrze otřelé mřížky pravou historii svého života." (Oscar Wilde, The picture of Dorian Gray.)

Ani tenkrát nejsou umělci pravdivi, když píší po způsobu *Rousseauově* svá „Vyznání." Dobře praví *François Coppée* v knize *La bonne souffrance* právě při příležitosti Rousseauových „Vyznání": „Mezi hlavou vzpomínající a rukou, která vládne pérem a má zachytiti vzpomínku, je jakýs neproniknutelný prostor, v němž přechody hlídají sebeláska a stud. Proto nevěřte tisknutým zpovědím! — — —

— —

Pamatujte se na to místo Rousseauových „Vyznání," kde autor tónem nejtrpčí bolesti žaluje na sebe, kterak v mladých letech, když byl ještě lokajem u paní de Vercellis, svedl na mladou děvečku krádež, kterou sám spáchal. Když ta kniha vyšla, tvrdili nepřátelé našeho filosofa, že zde nejde o bezcennou stuhu, nýbrž o stříbrnou lžíci. Já se k tomu mínění nepřidávám, neboť zmíněné místo překvapuje upřímností a bolestí. A konečně, přesně vzato, chyba by zůstala táž. A skutečně-li autor ve své knize zaměnil stuhu za lžíci, nutno v tom viděti důkaz společného všem lidem sklonu, vyznávati špatnosti na chvíli aspoň zjemněné.

Opakuji, děje se to při všech vyznáních. Neřekne se hrubá pravda, věci se ne-

pojmenují pravými jmény. Velmi zřídka řekne někdo vlastními slovy jinému: „Hřešil jsem proti poctivosti, zradil jsem přítele, byl jsem nevděčný, byl jsem darebákem, lenochem."

Literatura se hemží různými „konfesemi literátů." Očekávali bychom, že v takových konfesích bude vrcholiti soud života, že to bude pravdivá historie života: Nevěřte tisknutým zpovědím! „Jsme ve století pochybovačném", píše *Hello*, „jež ošklivi si svátostnou zpověď, jsme však ve století chlubivém a plačtivém, jež miluje zpověď hlučnou, veřejnou a ješitnou. Ode sta let co lidí sepsalo své paměti! co lidí zakusilo potřeby vyznati své důvěrné city lidskému pokolení, jež nepoznalo potřeby s nimi se seznámiti! Ale jsou-li tyto důvěrnosti zbytečnými, samy v sobě, slouží k tomu, že dávají pocítiti silou protivy sílu a cenu pravé zpovědi."

Umění tohoto světa, zdá se, není pravým soudem života; neboť umělci nepíší pravdy, když píší historii jiných, poněvadž v její tajemství nikdy neproniknou, a nepíší pravdy, když píší historii svou, poněvadž jim brání ješitnost a stud. Jen Umění nadsmyslné má pravou historii lidí, jen v něm je pravý lidský dokument.

ALMUŽNA SLÁVY

Ronsseau napsal, že lidstvo tleská slávu nejprve těm, kteří je zabíjejí, pak těm, kteří je baví, a konečně těm, kteří jsou mu užitečni.

Pokuste se říci, že je to jen pouhý epigram! KTEŘÍ JE ZABÍJEJÍ. Už jednou se tázal filosof, který o svět nestál, proč se říká Alexander Veliký, a proč se neříká Aristoteles Veliký. Po tisíciletí se hází Dagonu vojny stkvělá almužna slávy. Vítězné oblouky, pilíře, pamětní desky jsou zřetelnou žertvou dějin všem Velikým. Dějepisné knihy jsou naplněny jménem Dagonovým.

KTEŘÍ JE BAVÍ. Varuji vás, abyste nerozuměli těmi, kteří je baví, snad Homera nebo Shakespeara. Neboť Shakespeare pobaví denně sotva pět lidí ve velikém městě; clowni, herci a dryáčníci pobaví jich na sta. Žádné slovo není tak ošumělé jako slovo umělec. Titulují se jím i tanečnice z kabaretů a statisté předměstských divadel. Zdá se, že mají na ně výhradně jakési právo, neboť oni lidstvo baví. Jim lidstvo tleská a kolem velikých umělců jde s tupým a lhostejným obličejem.

KTEŘÍ JSOU MU UŽITEČNÍ. Lehko byste spočítali lidi, kteří něco vědí o Pasteurovi nebo Mendlovi. Lidstvo s ničím tak nepospíchá jako se zapomínáním těch, kteří jsou mu užitečni.

Největší kus lidské slávy urvali Napoleonové, pak snad nějaký Dante, a trošku také Koperník. Ale velikým umělcům dává lidstvo slávu, až umrou; clownům

hned, když dotančí na provaze. A po všech těchto vrazích, clownech a lidech užitečných přichází poslední žebrák slávy,

který nezabíjí, ale dává život,
který nebaví, ale dává štěstí,
který není užitečný, ale spasil svět;

jak jinak mohly býti, než že pro něho zbyly jen ohrabky lidské slávy?

Umělec nadsmyslný měl osud velikého umělce, který vystavil své dílo podivu; ale dostalo se mu lhostejnosti i opovržení.

ŠTĚSTÍ ČLOVĚKA

Umění je nejvyšším zpříjemněním života lidského, je typem štěstí zde na zemi, typem ovšem pohanským. Antický člověk, byl-li silen, zdráv, měl-li přiměřenou společnost, měl-li umění, byl šťasten. Bylo-li mu to vzato, zoufal si, život jeho neměl smyslu; je třeba si jen přečísti hořké elegie *Ovidiovy* z Tom. I dnes jsou na světě pohané, tož i dnes je umění typem štěstí. Všichni, kteří chtějí si život zpříjemnit, sletují se k velikým městům, kde žijí umělci, kde jsou divadla, výstavy, koncerty, recitace a tance. Neříkám, že umění je jediným zpříjemněním života, ale pravím jen, že je nejdokonalejší formou jeho a proto typem pozemského štěstí. A tím jistě nemůže býti nic jiného než umění. Umění je tepem žil národního života. měřítkem pokroku. Pokrok lidstva vůbec musí se měřiti dle toho, oč jsou lidé šťastnější, nikoli dle toho, oč jsou rozumější, neboť vše, v čem se projevuje rozmach lidského rozumu, je zkázou lidského štěstí. V té chvíli, kdy byl vynalezen první stroj, počal člověk hladověti. Neboť vynalezne-li se stroj, píše *Wilde* v jednom svém essayi, který koná práci za pět set lidí, znamená to, že pět set lidí nemá co jísti, jakmile ten stroj začne pracovati. Hmotná kultura, dílo moderního rozumu, dala Smrti do rukou místo tradiční kosy žací stroj: ukázalo se to v moderní válce.

Ideálem pohanského štěstí je příjemný život zde na zemi. Cíl života je na zemi. Je-li tento ideál dosažitelný, jest otázka. Stačí jen otevříti starého Herodota a čísti tam, že člověk proto nemůže býti dokonale šťasten, protože bohové mu štěstí závidí; tato závist bohů je prý také smyslem dějin. A chápeme, že tento pohan si nemohl jinak vysvětliti, proč trůny bohatých a šťastných králů se podvracejí a štěstí národů se rozpadává. Pohan si neví rady, když přijde bolest; buď jí stoicky pohrdá nebo jest jí zlomen. Nikde nenajdeme obrazy tak hrozné duševní trýzně a zoufalství jako v umění antickém: Orfeus a Eurydike, Niobe.

Je nesmírně důležito věděti, že štěstí je relativní věc: kolikrát se cítíme opu-

štěnými a nešťastnými; a zatím by ubohý nějaký slepec, který nikdy nepoznal barev a slunečního světla, cítil se tak nevýslovně šťastným na našem místě! Za dnů válečných jak by byl člověk šťasten, kdyby mohl žíti třebas jen jediný den tak blaženě jak žil před válkou! Považte, že i kouskem chleba můžete dnes způsobiti někomu nesmírnou radost! Z toho přece zřetelně plyne, že co člověku vzala válka proti jeho vůli, musí si odníti sám dobrovolně, aby se stal schopným se radovati i z nejnepatrnější věci. Musí vyprázdnit duši ode všech přání, aby v něm bylo místo pro radosti všedního života. Štěstí je věc, kterou naleznem jen tehdy, když všecko ztratíme a všeho se zřeknem. Zříci se všeho není snadná věc. Kolik tu třeba síly, aby člověk odolal všem pokušením! Kolik tu třeba síly, aby člověk snesl všecky bolesti, které mu přinese osud! Nelze věřit, že by člověk přirozenými silami se dovedl zapřít, udržeti své touhy na nejnižším stupni a vésti se zásadou, že není štěstí bez odříkání.

Řekne někdo, že *Marcus Aurelius* byl takový dokonalý člověk, který přišel k poznání, že je možno žíti i v paláci beze sluhů, bez vyšívaných šatů, beze vší nádhery. Ale musí se věděti, čím se stal tento muž tím, čím byl, pečlivou výchovou svých rodičů, ušlechtilými zásadami svých řeckých pedagogů a vůbec okolnostmi svého života. Jakého tedy ohromného aparátu bylo třeba, aby tento muž byl moudrý, spravedlivý, sebe ovládající, něžný, vděčný a bezúhonný!

Ale lépe jest uvésti moderního pohana, který nikdy v životě neměl v úmyslu si něco odříkati. Jak ten si počíná, když naň přijde utrpení? *Heinrich Heine* prožil posledních deset let svého života v nevyhojitelné nemoci. Musil se vzdáti všech požitků, jež dříve miloval. Leže ve své „Matrazzengruft", jak říkával svému lůžku, ulevoval si sarkasmem a jedovatou ironií. To byla jeho jediná útěcha: posmívati se celému světu, i sobě.

Ale každému není dána dokonalá výchova Marka Aurelia ani kolosální ironie Heineova, aby přestál rány osudu. Štěstí je něco, co zde na zemi neexistuje absolutně, nýbrž jen ve vztahu k nesčíslným případům neštěstí, které jsou možny, a k štěstí života věčného. Štěstí je něco, co nesmí uniknouti, i když leží člověk těžce nemocen, i když musí jíti do Tom, něco, čeho nelze dojíti cestou rozkoše, nýbrž cestou odříkání. Osmdesátiletý konvertita baron *Lüttwitz* napsal, že štěstí je podobno kapce růžového oleje. Tisíce krásných růží musí zahynout, aby vznikla jediná kapka tohoto vzácného oleje: tak i člověk musí tisíce životních radostí a rozkoší zašlápnout, aby jediný paprsek štěstí zazářil v jeho duši.

Umění světa je typem štěstí jen zdánlivého, protože nestálého. Umění Kristovo je typem štěstí pravého a věčného. Kristus nám dává lék proti všem bolestem a pokušením. Pro něho dovedeme se zříci všeho. Konečný cíl člověka není opojiti se vínem tohoto života, ale tvář boží věčně zříti krásnou.

Proto dům boží je naším velikým městem, do něhož jako mušky k světlu se

sletujeme, oběť mše svaté je naším divadlem, obrazy Křížové cesty a svatých jsou naší výstavou, měkké zvuky varhan naším koncertem, církevní obřady našimi tanci. Všude jinde jsou naše Tomy, strašné, mlhavé černomořské město, hřích smrtelný je naše *Matrazzengruft;* v něm jsme pohřbeni za živa.

Božský umělec obepial svým uměním celý náš život od kolébky až po rakev, od křestní vody až po olej posledního pomazání. To vše pro naše štěstí.

Zříkáme se všeho, abychom nalezli Krista. A abychom jho jeho snesli, dal nám sám sebe za pokrm; jeho požívajíce máme útěchu nadpřirozenou, jsme obrněni proti všem pokušením a zakoušíme pravého klidu a vnitřního štěstí, a v něm budeme kráčeti, až ochladne den, kdy nebe se rozzáří věčnou jasností a nakloní se stínové pouhých způsob. „Když pak přijde, což dokonalého jest, přestane se užívati svátostí, ježto blaženým v nebeské slávě netřeba již nižádného svátostného léčiva. Neboť se již bez konce radují s Bohem, tváří v tvář spatřujíce jeho velebnost, a slávou v slávu bezmezného božstva jsouce proměněni, požívají Slova tělem učiněného, jakož bylo na počátku a zůstane na věky."

A to vše, co jsem napsal o Metafoře, je snad jen Ironií vrženou do tváře dnešního umění, neboť s ním nejsem spokojen; snad jen barevným střepem, který jsem našel na cestě z Babylonu na horu Karmel.

FL. COUFAL

NA VELEHRADĚ VE DNECH 30. A 31. ČERVENCE 1917

Velehrad náš, ten rozkvétá vždy znova...

Putovati na posvátný Velehrad v těchto významných dobách bylo již po tři léta naším vřelým přáním. Letos však se uskutečnilo. A za tímto přáním dostavil se nás na Velehrad veliký počet (bezmála půl druhého sta), jak bohoslovců, tak kněží.

Dne 30. července jsme se shromáždili v podvečeru „Cyrilky", abychom společně vešli do chrámu Páně. Za nadšeného zpěvu písně: „Ejhle svatý Velehrad už září" a za hlaholu zvonů ubíral se průvod vedený msgr. proboštem *Stojanem* a J. M. nejdp. opatem *Zavoralem* do chrámu velehradského. Tam uvítal nás s kazatelny vdp. rektor T. J. P. *Pernička.* Promluvil krátce, dojemně. V bohoslovcích vidí záruku lepších časů v drahé naší vlasti, vidí budoucí nástupce sv. věrověstů. Aby však mohli živiti onen oheň boží, který založili ve vlastech našich sv. Cyril a Methoděj, k tomu je třeba, aby ze srdce jejich nevymizel duch soluňských bratří, duch odkloňující se od Focia, hledající však posilu u Hadriana a

Mikuláše. Srdce plné lásky v obět za lid musíme přinést, neboť jen příkladem víry a lásky získáme i my Kristu národ celý. — Následovaly slavné vzývání Ducha sv., krátká adorace, a po ní udělil J. M. nejdp. opat *Zavoral* sv. požehnání. Sbor bohoslovců za řízení dp. novokněze Hýže zapěl Kreitmaierovo „Pange lingua." Na konec ozvala se chrámem velebně píseň: „Královno nebeská" jako prosba o mír. Duševně posilněni vycházeli jsme ze svatyně.

Povznesená nálada neochabla ani při společné večeři ve Slovanském sále. Rozkošná zábava rozproudila se u všech stolů. Měli jsme příležitost sblížiti se s bohoslovci jiných dioecesí (byli tu hosté-spolubratří z Brna počtem asi 30, z Prahy 10, z Hradce Králové 2, z Litoměřic 1), pohovořiti se o činnosti a práci v seminářích, o stavu dnešní veliké doby. Přátelské pozdravy zvedly ještě více onu vlnu nadšení, dodaly slavnosti rázu manifestace. Předseda *Literární Jednoty bohoslovců olomouckých* ctp. Flor. *Coufal* pozdravil a přivítal všechny těmito slovy:

„Slavné shromáždění, milí kolegové! Ctihodní předchůdcové naši pochopivše úplně, jak hluboký význam má Velehrad nejen pro národ náš, nýbrž i pro celou rozsáhlou rodinu slovanskou, učinili slib — zajisté bohumilý — že každoročně sejdou se na půdě posvěcené prachem těla Metodějova, jednak, aby ve vznešené svatyni velehradské složili Bohu daň nejvroucnějších díků za neocenitelné dobrodiní, jež prokázal Slovanům vyslav k nim sv. bratry soluňské, jednak též, aby osvěžili mysle své a napojili duše své nadšením pravým, nadšením účinným, jehož třeba každému, kdo zdárným chce slouti žákem sv. učitelů Cyrila a Metoděje. Velehrad stal se místem našeho obrodu. Sem putovali vždy i bratři brněnští, bratři ze sousedních Čech i z dalekého Ostřihona, putovali sem i Slovinci a Rusíni, takže sjezdy velehradské nemálo přispěly, abychom se jak duchovně obrodili, tak i bratrsky sblížili. Nám však již po 3 léta nedovolila lítice válečná sejíti se na posvátném Velehradě. Teprve letos podařilo se nám podniknouti opět společnou pouť, abychom u hrobky sv. Metoděje a na zříceninách slavného kdys prestolu velehradského vyprosili si hojného požehnání, sv. věrověstů, abychom osvěžili své síly a bratrskou vzájemností utužili se k novým bojům, bez nichž vítězství nedomůžeme se nikdy. Zvláště pak, abychom prosili Boha za kýžený mír pro drahou naši vlast. Přejeme si, aby pouť byla opětně, jako to bývalo, vzpruhou v životě duchovním i národním. Nechtěli jsme poutě dnešní jakoby manifestační — a hle, pouť naše přece tak znamenitě jest obeslána, že můžeme v pravém slova smyslu manifestovati. Dokázali jsme skutkem, že jarým výkvětem kněžského dorostu vane duch Metodějův, duch Sušilův. A odejdeme-li nadšeni myšlenkou cyr.-metodějskou z tohoto Betlému naší víry, poznáme-li a slíbíme-li si lásku společnou a nezištnou, pak poneseme si nejvzácnější památku z posvátného Velehradu. A to dejž nám Všemohoucí. — Jménem *Literární Jednoty* dovoluji si uctivě přivítati vznešené naše hosty a příznivce: J. M. nejdp. opata Met Zavorala, nejdp. probošta a poslance Dra. A. C. Stojana, vdp. univ. prof. Dra. Jana Nevěřila, vdpp. semijubilanty, dále všecky dpp. kněze a novokněze, slov. p. prof. Dra Kratochvíla, slov. p. mistra Ant. Petzolda, cthpp. spolubratry z Brna, Prahy, Hradce Králové a Litoměřic, zástupce „Čes. ligy akademické", zástupce sociálních sdružení studentských, všecky spolubratry olomucké a všecky velevážené hosty."

Bouřlivé volání „sláva" a hlučný potlesk při jmenování jednotlivých hostů, zejména nejdp. opata Zavorala a msgra Dra Stojana bylo důkazem, jak milými jsou nám tito církevní hodnostáři, tito vzorní učitelé apoštolského života. Na to přednesli své upřímné bratrské pozdravy cthp. *Kabeláč*, zástupce bohoslovců pražských, cthp. *Mádle*, zástupce bohosl. královéhradeckých, vlp. *Chrobok*, zástupce bohosl. litoměřických a naposled cthp. *Dominik Pecka*, předseda „Růže Sušilovy" z Brna. To nebyl již pouhý formální pozdrav, nýbrž pokus o program, jak chápati jej máme ve chvíli tak dějinně důležité, jako jest dnešní... Promluvil asi takto:

„Bratří! Když jste nám poslali vyzvání k dnešní pouti, oslovili jste nás také: bratří. A věru, já nemám dnes něžnějšího, mocnějšího a nadšenějšího slova, kterým bych vás pozdravil, než slovo: bratří! Pozdravuji vás tím slovem v jehož záři zastkvěl se kříž Kristův v naší vlasti, neboť bratří to byli, Cyril a Metoděj, kteří ne mečem a ohněm, ale Kristovou láskou nesli našemu národu evangelium. A národ přijal je od nich s ochotou a přilnul k nim jako k otcům. „Tito jsou otcové naši" jest psáno na známém obraze Köhlerově. Jsou-li tedy oni našimi otci, kterak my, kteří týmž jazykem a témuž národu budeme kázati slovo boží, kterak my nemáme býti bratřími? Po tom poznají lidé, že jsme učeníky Kristovými, když se milovati budeme vespolek. Ve znamení bratrství tělesného přišli sv. Cyril a Metoděj k našemu národu: ve znamení bratrství duchovního poneseme my jejich dědictví!

A také to mějme na mysli, že tomu lidu přinášíme blaho nejen věčné, ale i časné. Prof. Kratochvíl stanoví v nové knize essayí: „Otázky a broblémy" kulturní ideál českého národa a při té příležitosti cituje slova univ. profesora Dra Mareše: „Každý národ musí míti nějaký ideál; takový ideál je právě nejvýznačnější pro národ, více než původ, jazyk a cokoliv jiného. Takový ideál tvoří kulturní cenu národa; čím širší kruhy zabírá ideál národa, tím větší cenu má národ. Také národ český má svůj ideál, ideál velmi starý, který již před 500 lety naši předkové nám vyslovili, ideál spravedlnosti, „království božího"... A věru, ne před 500 lety, ale před 1000 lety byl vztýčen už tento kulturní ideál českého národa příchodem svatých bratří. Mluví se teď mnoho o sebeurčení národů. Bůh ví, jak tomu máme rozuměti. To jest však jisto, že sebeurčením národa se má národ přešinouti do čistějších — lepších sfer. A právě jsou ty všecky řeči o sebeurčovacím právu národů jen frázemi, které žurnalistika pořád až do omrzení přežvykuje, že není jasno, co jest tím — lepším pro život národa. Je to politická samostatnost? Dobrá a pěkná věc. Byli bychom ji měli dávno, kdybychom byli pro ni stvořeni, dokud náš životní organismus je chorým. Ostrý vzduch horský kolik už zabil lidí churavých, kteří v něm hledali úlevy! A proto to „lepší" co by měl míti na mysli, kdo mluví o sebeurčení národa je *zdraví* národa. Jisto jest, že národ náš churaví. Potácí se nad propastí — ztratil svůj kulturní ideál. Sebeurčení našeho lidu se stalo opravdu před 1000 lety, kdy Moravané poslali k Michalu III. posly a věrověsty. To bylo pravé sebeurčení! Od té chvíle se počíná postavení naše mezi kulturními národy. Osud Slovanů polabských nás čekal, kdybychom byli nepřijali učení Kristova z rukou sv. Cyrila a Metoděje. Dvojí škůdce měl náš kulturní ideál: politické a ideové. Horší z nich byli jeho škůdcové ideoví! A ti pocházeli vždy z ciziny. Všecky jedy, které po staletí otravovaly srdce národa posvěcené sv. Cyrilem a Metodějem přicházely z ciziny. Hnutí husitské není, jak česká novelistika roztrubuje, něčím specificky českým: je to cizácký

duch viklefismu na českou půdu přenesený. I když k nám zavál duch vittenberského mnicha, i když po Bílé Hoře bujelo na našem hrobě býlí jansenismu a josefinismu, vždycky to byly ideje cizácké. A čeho sami jsme byli svědky, co nosilo masku českosti a boje proti Římu — sarkasmy Macharovy — co to bylo jiného než vojákování pod praporem německého antikrista Nietzschea? A moderní filosofie česká? Dobře o ní praví A. Hlavinka, že česká filosofie jsou náhodné splašky z ciziny, jak který náš filosof si oblíbil přežvýkati někoho z Němec, Francouz, Angličan. Vše, co přišlo z ciziny, bylo na škodu kulturního českého ideálu. Co tedy z toho plyne? *Zkáza národa z venku, spása zvnitř!* My jsme to, kteří jsme pravými nositeli kulturního ideálu českého, synové Cyrila a Metoděje; jediní pokračovatelé národního sebeurčení.

Bude veliký boj o srdce lidu, nastane nesmírné třídění duchů. Tu musíme býti semknuti v pevný šik. Cítiti se bratřími! Povstávají noví proroci; bouře se blíží! Tu ve chvíli, kdy z hlubin opět se noří fantóm říše velkomoravské, ovčince to všech věrných Čechů, Moravanů, Slezanů i Slováků, zde na jejích imaginárních troskách budeme se, bratří, vroucně modliti za tu zemi krásnou, jak zpívá básník,

„ . . . zemi milovanou,
kolébku mou i hrob můj, matku mou,
vlast jedinou i v dědictví mi danou,
širou tu zemi, zemi jedinou!"

Kéž potlesk, jenž zahřměl sálem po jeho řeči, dolehne i k uším nepřítomných a probudí i v nich oheň nadšení! Konečně pronesl svůj pozdrav zástupce „České ligy akademické" Ph. C. Jan *Šráček*, jenž zdůrazňoval hlavně společný postup české intelligence laické s bohoslovci a kněžími, aby tak ruku v ruce bojovali boj světla proti tmě. Tyto nadšené proslovy vyvolaly ohlas jistě u všech přítomných, ukázaly, jak právě nejmladší generace chápe vážnost doby, jak ochotně hlásí se k součinnosti všech na budování nové, čistě křesťanské kultury. To bylo cítiti z každého slova msgra Dra *Stojana*, rovněž tak z proslovu p. prof. Dra *Kratochvila*, jenž netajil se radostí z mladých duší bohosloveckých, od nichž doufá, že jeho volání „Sursum" v době světového hnutí nejen dojde ohlasu, ale snad i cíle. Jistě též dojal každého upřímný pozdrav slováckého kněze, který přišel mezi nás, aby se osvěžil a posilnil; toužícího, aby nám všem slovanským bratřím byla brzy dána možnost oslavovati společně sv. Cyrila a Metoděje. Jménem kněží semijubilantů promluvil krásná slova vdp. P. Ant. *Pavelčík*, bývalý předseda L. J. O.

Do tohoto věnce nadšených proslovů vplétl bohoslovecký sbor olomucký, v němž ochotně vypomáhalo 10 pěvců brněnské *„Růže Sušilovy"*, tyto skladby: B. Svoboda: Bože náš, Bendl: Svatý Václave, Bendl: Chorál národa českého. Nemálo též přispěly k osvěžení sólové zpěvy z Dvořákových „Biblických písní" přednesené dp. *K. Burešem* a vldp. Vinc. *Kramolišem*. Po každém čísle následoval živý potlesk. Mezi tím však i čas valně pokročil. Msgr. Dr. *Stojan*

oznámil domácí pořádek i program pro příští den a skončil společnou večeři modlitbou. Na to odebrali jsme se do svatyně vykonati večerní modlitbu; skončili jsme staročeským chorálem: „Hospodine, pomiluj ny..."

Radostně jsme se probouzeli následujícího dne. O 6. hod. po ranní modlitbě byla slavná mše sv. se společným sv. přijímáním, kterou sloužil odstupující předseda Literární Jednoty bohoslovců olomuckých P. Frant. *Slavík*. Bohoslovci zpívali při ní společně: „Ejhle, svatý Velehrad už září." Po mši sv. vykonány společně modlitby „pro lucrandis sacris indulgentiis" a za mír.

Pak bylo ve Slov. sále společné snídaní a po něm krátká přestávka. Všichni už těšili se na slavnostní kázání J. M. nejdp. opata Met. *Zavorala*. A bylo také nač se těšiti — jeho úchvatná, hluboce založená řeč byla vrcholnou radostí naší pouti! Již jeho milý zjev působil na nás jakousi přítažlivostí, dával nám záruku, že uslyšíme slova kněžské duše, která s námi cítí, s námi žije. Mluvil skutečně od srdce k srdci. Vzpomenul nejdříve svátku sv. Ignáce z Loyoly a jeho životního programu: *omnia ad maiorem Dei gloriam* a zdůraznil jej pak jakožto heslo naše pro příští těžké dny. Co plánů a předsevzetí budilo se v mysli všech, když povzbuzoval nás, abychom v tu dobu válečných a poválečných převratů vnesli jako „lucernae ardentes" víru a lásku Ježíše Krista posvěcenou příkladem svatého života kněžského s odvahou svatých věrozvěstů, s obětavostí, jež neleká se překážek. A jak teprve vyzněla v srdcích našich slova: „A kdyby vše nám vzali — ciboř nám vzíti nemohou", když na konec tak vřele doporučoval lásku k svátostnému Spasiteli, kterou musíme sami hořeti, abychom rozuměli lidu, pro nějž hodláme svému povolání zasvětiti svůj život. — Vnitřní rozechvění, jež vzbudil v nás všech, jistě stupňovalo se u každého v nadšení a slib, že připravovati se chceme pro příští dny s pravým sebevědomím a houževnatostí, abychom státi se mohli dle svatého Pavla „všem vším." S takovými dojmy a city pak obcovali jsme i slavné pontifikální mši sv., kterou obětoval týž nejdp. opat za asistence vdp. P. Ant. Pavelčíka a novokněží z Olomouce a Brna. Zpěváci zpívali Dittrichovu mši F-dur, kterou mistrně doprovázel slov. mistr Ant. *Petzold*.

Po slavné mši sv. byla opět malá přestávka, po níž sešli se účastníci poutě ve Slov. sále, aby poslechli zajímavou přednášku vdp. univ. prof. Dra Jana *Nevěřila* o otázce a památkách velehradských. Lapidárními slovy rýsoval řečník přehled celé otázky, dotekl se všech sporných bodů, vyložil a odůvodnil pak svůj názor. Vzbudil jistě veliký zájem u všech, především však u těch, kteří neměli dosud příležitosti slyšeti jeho stanovisko v otázce velehradské. Neutuchající potlesk ozval se sálem. Po přednášce následovala prohlídka vykopávek a památností za laskavého doprovodu téhož vdp. profesora a neúnavného nejdp. probošta. — Nechť zájem, který posluchači i při prohlídce projevovali jest vdp. profesorovi povzbuzením k dalšímu vědeckému badání.

Když skončena prohlídka, odebrali jsme se po krátkém „Examen" a „Augelus" opět do slov. sálu k společnému obědu. Povznešená nálada ani při obědě neochabla, zvláště když opět a opět ji posiloval bohoslovecký sbor svými zpěvy, jakož i ukázka z Dvořákových „Biblických písní," kterou přednesl dirigent dp. *Hýža.* Pronesen byl ještě pozdrav p. *Zvoníčka,* jako zástupce, „Ústředí katol. studentstva," pak nadšené přípitky na J. M. nejdp. opata Met. Zavorala, nejdp. msgra Dra Stojana, na vdp. rektora T. J. P. Perničku, slov. p. Dra Kratochvila, slováckého kněze a konečně na všecky účastníky dnešní poutě. V této srdečné náladě zahřmělo sálem: „Živio — mnoga ljeta . . ." těm, na jichž zdraví jsme připíjeli a tu všichni — zvláště J. M. nejdp. opat Zavoral — slibovali, že za rok přijdou zase. Na to ujal se slova předseda Literární Jednoty bohoslovců olomuckých cthp. Flor. *Coufal* a poděkoval všem asi takto:

„Slavné shromáždění, milí přátelé! Pouť naše se vydařila! Podali jsme si svorně pravice k dílu společnému a zasvětili jsme všecky své podniky sv. věrozvěstům naším Cyrilu a Metoději. Nebude zajisté ani jediného mezi námi, jenž by hluboce dojat a ku pracím svým posilněn neopouštěl posvátného Velehradu. Srdce každého nyní radostněji bije, bratr k bratru lne upřímněji! Jedno jen ještě přání chovám ve svém srdci, drazí přátelé! Neopomeňme i v letech příštích, pokud nám jen možno bude, putovati na Velehrad. Neboť nevšímati si v době naší věci tak důležité jako jsou velehradské pouti, bylo by znamením velmi smutným, oprávňujícím k trpkým výčitkám, že nerozumíme už úkolu svému, že vznešené ideály kněžské mizí ze srdcí našich. Na Velehrad choďme si pro nadšení a chuť k práci a pak na přímluvu světců našich jistě požehná Všemohoucí naším snahám. Konečně považuji za svou povinnost, abych jménem *Literární Jednoty* vzdal nejsrdečnější díky všem, kteří jakýmkoliv způsobem k povznesení naší pouti činně přispěli. Jsou to především: J. M. nejdp. opat Met. Zavoral, který ochotně všem prosbám naším vyhověl, mocný a ochotný rádce náš msgr. Dr. Stojan, vdp. rektor T. J. P. Pernička a kolej Jesuitů na Velehradě. Dále děkuji univ. prof. vdp. Dr. Janu Nevěřilovi za laskavý doprovod a přednášku, slov. mistru p. Ant. Petzoldovi, sbormistru dp. Hýžovi, všem dpp. a cthpp. účastníkům, vzneseným hostům a našim příznivcům! Všem volám srdečné „Zaplať Pán Bůh" a naším sjezdům pro příští léta: „Zdař Bůh!"

Pouti došlo též mnoho pozdravných telegramů, jmenovitě: pozdrav Dra Žůrka, univ. prof. Dra Hejčla, univ. prof. Dra Špačka jménem „Pedagogické akademie" v Olomouci, bohoslovců slovinských, bohoslovců z Čes. Budějovic, Naší omladiny, sociálních sdružení studentských a j. Také bohoslovci však odeslali pozdravné telegramy jako vděčnou vzpomínku z pouti: J. Em. nejdp. kardinálovi ze Skrbenských, J. Ex. světícímu biskupovi Dr. K. Wisnarovi, nejdp. prelátovi Dr. Ehrmannovi, vdp. msgr. Al. Demlovi, superioru k. a. semináře v Olomouci; bohoslovci pak z jiných seminářů svým nejdpp. velepastýřům.

Zdařilá pouť, která přinesla nám rázem tolik radostného nadšení a chuti k práci, zakončena o půl 2. hod. slavnými nešporami, které měl msgr. Dr. *Stojan* a pak jeho krátkou sice, ale dojemnou promluvou, „Na rozloučenou". Doufá, že každý

na Velehradě uviděl a oblažil se tím, co srdce jeho a duše potřebuje. Kéž dá teď Bůh, aby vše, co si přál o co od nás očekává se nyní uskutečnilo! — Z očí jeho zářilo blaživé uspokojení a radost z toho, že k dědictví cyrilometodějskému tolik hlásí se dědiců, že jeho životní ideál dochází uskutečnění. Po promluvě udělil nejdp. probošt sv. požehnání; pouť skončena uctěním ostatků sv. Cyrila, při čemž zapěli píseň: „S Bohem má radosti..." Potěšeni a posilněni opouštěli jsme velebnou svatyni připojujíce ovšem předsevzetí, že za rok připutujeme zase...

Pouť naše měla jednotný ráz: byla to veliká, společná prosba k nebesům o mír, k sv. apoštolům našim Cyrilu a Metoději za vlast a národ náš; zároveň byla velkolepou manifestací pro velké ideály kněží — buditelů a důkazem, že pravdou jsou slova písně: „Velehrad náš, ten rozkvétá vždy znova..." Kéž můžeme se těšiti, že za rok sejdeme se zase, ale již k pouti děkovné, kéž na přímluvu našich sv. věrověstů sklene se brzo nad vlastí naší duha míru.

J. F. POKORNÝ

PODZIMNÍ MEDITACE

Celá lesina hoří — — —
Bože, co barev v tom požáru lesního světa!
Jakoby tisíce citů zde plály posledním žárem...
A zítra snad již jen kostnaté větve zde trčeti budou
a pod nimi neladné hromady temného smetí...

„Slunce se zatmí
a měsíc nedá světla svého —"
dohoří výstavný palác té pozemské krásy
zhasne i poslední jiskérka v krbu lidského nitra
vichřice Zničení strhá s paláce krovy ohořelé,
Smrt rozhrabe na krbu popel
a v pustinu změní se svět, jak les, kde dohořel v haluzích jeseň...

Celá lesina hoří — — —
Klid posledních dnů se proměnil ve chvat a shon,
srdce poledních zvonů od vesnic poplašně buší,
a ptactvo se sletuje; některé oblohou v neznámo táhne,
jiné se do houštin bázlivě skrývá
a stísněně pípá...

„I budou kvíleti tehdy všecka pokolení —",
zvony svědomí, umlčené starostí denní, se rozezvučí,
Slunce mocné a velebné připluje nad zemi na oblacích
a pozve vlaštovky do končin věčného jara,
by dále se koupaly v jeho milostné záři,
tisíckrát ještě slnivější,
než v severských končinách zimavé vlasti...

A celá lesina shoří...
V ní osiří svárliví vrabci a slabé, nemocné ptactvo,
v plen burácným vichrům beznaděje,
v mlhách smutku a stesku po Slunci života, které odešlo
s vlaštovkami,
v mrazech opuštění a ve výhni nitrné touhy,
v troskách letního paláce,
kam doléhá z dálek věčné hučení procitlých zvonů...

Duše má, vírou silná na křídlech naděje letí s vlašťovek
hejnem za Sluncem lásky
na hody věčného jara...

ADOLF KEJVAL

STÁT A JEHO TERITORIUM

Stát je nezbytně spojen vždy s nějakým územím, všude se nám při slově stát vynoří i to, na čem se prostírá. Jsou to dva pojmy srostlé.

Stát je celkem určen třemi hlavními pojmy: vládou, ovládanými (a tomu odpovídá vždy nějaká vládní forma), a územím. Forma vládní není všude stejná, není tedy ani stálá a mění se duchem i potřebou doby a národa. A stejný jest poměr státu k jeho území. Jen málo lze najíti těch států, ba myslím, lze říci, že žádného státu na světě, kde by se území od počátku jeho trvání nezměnilo. I teritorium podléhá potřebám, temperamentu národa a doby. V tomto směru je veliká rozmanitost. Možno viděti republičky, jichž území by se sotva vyrovnalo některému našemu okresu, ale jsou i státy, o nichž lze říci, že nad nimi ani slunce nezapadá.

Podívejme se, jak tomu bylo v antice! U Řeků byla praxe malého státu, malé republiky, slovo stát se krylo se slovem πόλις. Státník řecký mohl zcela lehce osloviti celou svobodnou obec, oslovení ὦ Ἀθηναῖοι zcela snadno zastihlo celý

stát athénský pohromadě. Předností těchto republik byl vyvinutý smysl pro právo a veliká jejich pohyblivost, kterou se budilo sebevědomí občanské.

Než přejdeme-li jen úzký pruh moře, shledáme se v Římě s poměry namnoze jinými. Řekové byli lidé více duševní, Římané byli státníky, ale vedle toho voják tělem i duší. Řím byl stát vojenský. Res publica ze svých původních skrovničkých rozměrů se šířila výbojnou a vládychtivou povahou římskou a obsáhla celý tehdejší kulturní svět. I Řecko se svými malými státečky jí padlo za oběť. Příčinou toho jistě ne poslední byl vyspělý římský militarismus, který splynul s římskou povahou úplně.

Katolický středověk znal vlastně v duchu Říma jen jednu říši; nutno doznati, že antický duch přešel v ohledu politickém úplně do doby křesťanské, ač se značně zmírnil smírnými ideami nového učení. Římsko-německé císařství mělo objímati celý svět, ve skutečnosti však bylo mnoho knížat s malým územím. Ve středověku byl systém feudálních států. Od 15. století označuje se slovem stát teritorium a panství od římského císaře neodvislé. Určité teritorium představovalo zároveň základ svobodného státu.

Doba přítomná označuje se snahou omeziti nebo zveličiti území tak, aby území odpovídalo určité národnosti.

Území je buď umělé nebo přirozené, jaké bylo u Řeků. Řím je markantním příkladem pro teritorium umělé, kde v státě je mnoho národů různících se početně, fysicky i kulturně. Na těchto dvou příkladech se nám objasní i vlastnosti obou území.

Přirozené území je tvořeno přirozenými přírodními podmínkami, horami, řekami, podnebím. Zajisté lze záviděti státu, který má takové území. Je tím již jaksi zajištěno jeho přirozené trvání. Styky kulturní i obchodní jsou v něm značně umožněny, stát bez rivality a bez závisti může sledovati svůj volný a utěšený rozvoj a svůj veliký úkol. Je tu jednotnost, která se ještě více zvyšuje, obývá-li toto přirozené území lid jednoho jazyka a náboženství, ač ovšem toto při vyvinuté toleranci moderní doby nepadá tolik na váhu. Ale národnost zaručuje v té míře trvání státu, jak je zaručuje přirozené území. Neboť byť i bylo přirozené území, je-li obýváno více národnostmi, stává se úkol a otázka státu těžší. V každém národě totiž až na dně jeho duše jest uložena snaha po přirozené expansi. Jsou-li v jednom státě na příklad jen dva národové, tlačí se oba na venek, nejdříve ovšem za hranice své národnosti, a tím se právě věc komplikuje. Tak vznikají národnostní třenice, zvláště, nedovede-li stát dostáti svým povinnostem a nevytvoří-li jeho vláda takové zákony, které by odpovídaly všem poddaným, každé národnosti.

Se snahami obchodními i duševními šla vždy ruku v ruce i snaha po zvětšení teritoria. V přítomné době je již málo států, jež by byly v přirozených svých hranicích. A čím větší jest území, tím jest i větší rozmanitost toho, co se s ním pojí.

Že snahy zvětšiti teritorium vzniká celá řada otázek nových, řízení států stává se obtížnějším, komplikovanějším, a jest obava, že stát vedle toho prospěchu, který snad má z přivtělení cizího území, bude míti i značnou škodu, neboť nelze si mysliti i při sebe větším množství úředního aparátu, že by mohl dostáti svým povinnostem.

Každý větší stát evropský přesunul se v dnešní době přes své přirozené hranice; hospodářsky prospívá však vždy jen stát mateřský, ostatní jeho části trpí hospodářsky i kulturně. Často jen hrubé násilí mateřského státu je drží pohromadě. Jak často platí slova sv. Augustina, který jakoby byl prorokem budoucích věků: „Bude-li odstrčena spravedlnost, co jiného jsou pak říše než veliké roty lupičů." Slova „stát" lze ve většině takových případů užíti jen ve smyslu vnějším zeměpisném, po stránce vnitřní správy je stát takový jen urážkou velikého a význačného toho sociálního útvaru. Stát o přirozeném území kryje se s pojmem „vlast". Pojem „vlast" a „stát" se nekryjí, máme-li na mysli stát o umělém území.

Jest ovšem jisto, že je v národech touha po zveličení a rozšíření, vždyť jest taková touha již v povaze jednoho každého, a bez ní by život ztratil jistě mnoho na své barvitosti a zajímavosti. Jsou-li podmínky příznivé a je-li národ mravně zachovalý, je na jevě, že se množí. Vzniká jeho expanse, nestačí-li mu objem jeho území. Nastává stěhování do území cizího. Než právě v tom státě, kam se stěhování děje, otázka státní se komplikuje, obzvláště, žije-li dotyčný stát v duchu nepravého nacionalismu. A historie ve shodě se současnou dobou učí, že Evropa nedovede tuto otázku nacionální řešiti příznivě a tolerantně. Principem vlády v Evropě je prospěch vládnoucího národa na úkor národa ovládaného. Vystěhovalectvím lze život státu jen posíliti. Přibývá pracovních sil. Půdu lze získati jinak, než bylo zvykem dosud. Přítomné mírové snahy našich nejlepších lidí nám to dosvědčují. Obchodní smlouvy, mezinárodní úmluvy, volnost moře nejsou sice na první pohled nejvýhodnější, ale jsou čestné a co je hlavní, jisté. S mečem operuje se naprosto nejistě. V Evropě byla právě tou nejistou zásadou a vzrůstem touhy po půdě, která se měla státi podporou moderní technické kultury, vznícena tato veliká válka. Nebyla-li tato zásada u všech valčících, musíme přiznati, že byla u mnohých reakce proti ní, reakce, jež je opět uložena v duši každého národa, touha po zachování národní individuality a imunity. Lze ovšem doufati vzhledem k běhu událostí, že zvítězí tato touha reakce, jakožto věc naprosto oprávněná a v jádru spravedlivá a že v budoucnosti se nebude již klásti taková váha na teritorium, nýbrž na to, co je schopno je aspoň z části nahraditi — na mezinárodní dohodu.

Veliké území vyžaduje i většího hájení jako každý majetek, zvláště, je-li v něm část některá uměle nebo nespravedlivým způsobem nabytá. Nic nestojí peněz a lidských obětí než umělé hranice mezi dvěma státy. Roztržením Polska byly mezi

zúčastněnými státy vytvořeny umělé hranice. Nyní se můžeme diviti, co obětí stojí, aby byly udrženy tyto umělé poměry. Jeden národ je žárliv na druhý, bojí se, aby nedostal zálusk na to, co on drží, a tak je válka mezi nimi stále ve vzduchu, i když již nehledíme na odstředivé snahy postižené země samé, která musí býti krocena, a to opět vždy nedopadne k úplné cti vládnoucího národa. Žádají se tak ohromné armády a roste militarism, na jehož nemírné požadavky stěžoval si kde kdo. Tam vede praxe umělého teritoria a z toho důvodu opět nutno s touhou pohlížeti na teritorium přirozené, byť i zmenšené.

Mimo to jest ještě jedna věc, která mluví pro stát menší, tvořený přirozeně, vláda sama. Ať už připustíme kterýkoliv vládní systém, vždy nutno si přáti, aby lid byl co nejvíce zúčastněn na vládě. Něco ideálního nám v tom směru může ukázati řecká πόλις. Tam každý občan mohl přímo podrobiti svou vládu přísné kritice a mohl míti na ní co nejširší účast; něco podobného vidíme i ve Švýcarech. Ale nutno též připustiti, že to není možno všude za současných státních poměrů. Státy dnešní jsou tak veliké, že není možno, aby se sešly všichni občané — a vládne se proto hlavně konstitučně, pomocí poslanců. A v tom případě je vždy lépe, připadne-li na jeden volební okres méně voličstva. Veliký pokrok technický značně odpomáhá fysickým obtížím, s kterými byly spojeny poměry státní v dřívějších dobách, ale přece jen se vládne lépe v měřítku menším i dnes. Mnoho se ušetří hlavně na úřednictvu: množství úřednictva ruší obyčejně pohyblivost státního organismu. Doba naše, plná nových snah, lidštějších ideálů mnoho přinese nového i v otázce teritoria a myslím, že právě v ní mnoho.

XAVER MEŠKO

MEDITACE

Věnováno drahému příteli-Slovinci, Al. Kuharovi. (Ze slovinštiny přeložil Arnold Zemánek.)

MEDITACE PŘED KŘÍŽEM

Zda smím klesnouti do prachu před Tebou, Ty přesvaté znamení věčné lásky a nepochopitelného božího milosrdenství? Zda smím, ač nehodný, dotknouti se horoucím polibkem země, do níž jsi byl vsazen, ještě méně jsem hoden, abych poklekl na posvěcenou tu půdu; nehoden, aby se přiblížila k Tobě moje noha, která tolikrát spěchala za trpkou světskou zábavou; nehoden, abych dýchal ve vznešené Tvé blízkosti, abych hovořil s Ním a modlil se k Němu, který visí na Tobě z věčné lásky a v nadzemském utrpení. . . Zda smím?

Nehoden! Vím! A přece přicházím s důvěrou. Proč Milosrdný, který visí na Tobě z milosrdenství nade mnou, vábí mne sám v nevystižitelné dobrotě?

„Pojďte ke mně všichni, kteří pracujete a obtíženi jste, a já Vás občerstvím!"

Alleluja! Chvála a čest Tobě, Synu boží a Davidův královský Synu! Hle, slyšel jsem hlas Tvůj a přicházím...

O svatý Kříži! Kdo klesl kdy před Tebou plný naděje a byl zklamán v očekávání dětinsky oddaného srdce? Kdo poklekl kdy před Tebou smuten v duši hledaje útěchy a povstal nepotěšen? Kdo obejmul Tě kdy prose za odpuštění, a odcházel od Tebe s veškerou tíhou a břemenem hříchů a bludů...?

O Trpiteli na svatém dřevě Kříže, hle, neklidné je srdce moje, k smrti zbědované. Proto jsem se osmělil a přicházím k Tobě, hledaje míru a útočiště. Hle, smutná je duše má a trpí. Proto se utíká k Tobě, k útěše a míru nejhlubšímu, ke zdroji nevyčerpatelnému. Hle, bojím se na světě i světa, jeho hluku a šumu. Proto utíkám se pod Tvou ochranu, k Tvému míru.

O Ty, který snímáš hříchy světa, sejmi břímě srdce! O Ty, který sušíš slzy, potěš trpící duši! Ty, který dštíš hojné požehnání na své děti, požehnej jí, aby našla mír! O Ty, zdroji vší dobroty a všeho milosrdenství, smiluj se, smiluj se!

O Ty, Trpiteli za moje hříchy, pohlédni milostivě na mne, jako jsi shlédl pln milosrdenství na zkroušeného spolutrpitele po své svaté pravici! Nedej, abych byl lotrem po levici, nepřítelem Tvého svatého Kříže, pohrdačem Tvého spasného utrpení. Dej, abych byl účasten odpouštějícího Tvého pohledu, veliké ceny Tvé krve a sladkého, oživujícího jejího léku. Nedej, pro mne se Pokořující, aby se slily na mne potoky hněvu a kletby, které vyvěrají a kypí pro srdce zatvrzelá z tohoto věčného pramene všech milostí...

Nedej, pro mne Umírající!

Kéž pronikne duši moji do posledních hlubin nejmilosrdnější pohled z umírajícího Tvého oka! Kéž zraní srdce moje zářící odlesk zející rány Tvého božského srdce! Kéž probodne srdce moje a pronikne jako kvas a po vrch naplní soucitným milosrdenstvím, kypící láskou a nekonečnou vděčností...

A když i mně se schýlí k večeru Veliký pátek mého života, dej mně pro trpké mé utrpení, pro prolitou předrahou svoji krev a pro nebeské své milosrdenství — ne dle věčné své spravedlnosti, neboť jak bych obstál před ní? — abych i já slyšel sladký Tvůj hlas:

„Ještě dnes budeš se mnou v ráji..."

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Hosanna Tobě, Králi výšin, můj Spasiteli, můj Vykupiteli! Hosanna Tobě, který vstupuješ na trůn své slávy a královské velebnosti, do zářících oblak nebeských, do světla věčnosti, abys mne přijal ve věčný svůj mír... Hosanna Tobě!...

Co by z nás věru bylo, kdybychom neměli Tebe, Ty Nejmenší, Nejpokornější a Nejchudší, Ty muži utrpení a bolesti — náš bratře!

Ke komu by se upíraly ustrašené naše oči, po čem by toužila nepokojná naše srdce, ke komu by se utíkaly naše zoufalé duše, kdybychom neznali Tebe, Ty náš Těšiteli!

V dnech bolu jsi Ty jediný naší útěchou! V noci utrpení Ty's jediný naší hvězdou a světlem! V bouřích zoufalství Ty jediný jsi naší nadějí vždy znova se zelenající. Dobrota byl's Ty v svém životě, ve všem myšlení a konání. Proto nalézají naše srdce vždy znova v Tobě dobrotu, které jim svět dává tak málo. — Nebeská útěcha byl's Ty! A útěchu potřebují tolikrát naše duše. Žízní po ní mnohokrát jako umírající žízní na poušti po doušku vody. — Tys byl pokora! Proto jsi náš známý a bratr, k němuž si troufáme blížiti se s důvěrou, se srdcem otevřeným. Arciť říkají nám mnozí: „Pokora! Pokora!" Ale v hloubi srdce myslí: „Vám pokora a nízkost! Avšak nám velebnost a důstojenství života!" — Ale Ty nebyl's jen pokorný ve slovech, v srdci jsi byl malý a pokorný, přede vším lidstvem dal jsi se pokořiti. Nejpokornější mezi pokornými, služebník malých a nepatrných... I utrpení i bolu jsi zakusil nejhojnější měrou! Ty's v pravdě Trpitel, muž utrpení v dlouhé řadě trpitelů všech věků, všech lidí a národů.

Proto Ti vzdáváme chválu z hlubin duší, které přitahuje k sobě Tvoje pokora, a útěchou naplňuje Tvoje bolest, důvěrou Tvoje utrpení. Neboť nebeským, věčným požehnáním jsi posvětil a požehnal bolest a utrpení...

A jako jsi nám zdrojem naděje a útěchy, silou, světlem a ohněm, svítě nám do noci života a utrpení, tak buď pramenem útěchy a oživující naděje, mocí a silou, rozehřívaje oheň i světlo, osvětluje cestu života našim *dětem!*

Víme: přijde hodina, kdy nám podají ruku na rozloučenou a půjdou svou cestou. Nemáme domova, nebudeme moci dáti ho jim. Celý svět je nám domovem, ale všude jsme — cizinci...

Kam roznesou je větry po této hodině? Avšak ony, které jsou nám vším, nejsou na světě ničím! Neboť nemilosrdně lehká je tíha malých a chudých na váze života... Kam je svrhnou lidé mocnější a ukrutní? Neboť jakou pak cenu mají chuďasi na velikém trhu života?

Kam jdou? Což bude trpký jejich osud? Pro nás jsou zlatem a perlami, pro svět budou — plevami!

Avšak Ty jim buď ukazatelem cesty a vůdcem, Ty jim buď žezlem a oporou! Světlem buď jejich očím, jejich duším buď sladkou útěchou! Buď jim zdrojem hřejné radosti v zimě utrpení, buď jim světlem naděje v bouřích ponížení i za nocí, kdy klesá jejich tělo i duše pod křivdami mocných a nemilosrdných...

I když nám svět vezme i život, ještě to málo, vždyť máme, vždyť máme pak největší poklad, nejsladší bohatství, a zůstaneme sami, malí, nepatrní, opovržení a pošlapaní, kéž nám zůstane jedna veliká útěcha, jedna sladká radost:

Zůstaň s námi, o Pane!

MEDITACE ZA BOUŘE

Od východu k západu, od jihu k severu rozestřel se mrak božího hněvu. Celé nebe je ho plno, veškera země chvěje se pod ním.

Hle, také my stojíme třesouce se před hrozným obličejem Tvým, hněvný Bože! Také my se chvějeme před ničícími paprsky rozhorleného, nemilosrdného oka Tvého; do prachu klesáme při hřímavé Tvé řeči.

Zda nás zničí, o Hospodine, Tvoje ruka spravedlivým a velikým hněvem?

Smrtelně úzko je našim srdcím a nesmělým našim duším. Zůstala-li pak kdy bylina, kde žala Tvá ruka? Zda papěrkoval kdo, když Ty jsi trhal hrozny z révy života, abys je vytlačil v lisu svého hněvu?

Mluvíš-li Ty, odpoví někdo? Když se zlobíš, obstojí někdo před bleskem Tvého hněvu? Ničíš-li, má někdo sílu žíti?

Avšak rozpomeň se, o Hospodine, prosíme pokorně, neboť jsme dílo rukou Tvých, Tvoje lidstvo, Tvoje děti. Zda rozbije hrnčíř jedním rozmachem na prach dílo svých rukou? Zda zabije matka své děti, které na prsou odchovala nekonečnou láskou?

I kdyby matka zabila, Ty, o Hospodine, nezabiješ! Sám jsi řekl a přísahal, že nezabiješ.

Proto se smiluj! Pro sebe, nekonečně Pravdivý a Věrný, ne pro nás, nehodné! Bude to milosrdenství dle Tvé důstojnosti, nekonečně Milosrdný! Nám bude výstrahou a zdrojem vděčnosti a lásky v životě.

Pohleď na nevinné oči našich dětí, andělů, tak blízkých Tvému otcovskému srdci! Pohleď, jak pohlížejí na Tvou hrozící tvář nesmělé a prosící:

„Milost!"

Slyš, nevinní pěvci Tvé slávy, zpěvaví ptáčci se ozývají. Skryli se před bleskem Tvého hněvu do svých malých hnízd v nejhustším křoví. Odtud chvějíce se nesměle prosí:

„Milost!"

Hle, na polích vlní se pšenice a čeká na srp. Z lásky po smrti touží, aby zachovala život lidem, Tvým dětem. Z lásky se vlní a prosí:

„Milost!"

Oči své obrať, o Hospodine, na Své oltáře! Oběti čekají ke cti velikému Tvému jménu — chléb a víno. V tom němém očekávání volají také ony:

„Milost!"

Opravdu, Ty jsi nekonečně svatý; my však jsme Tě urazili! Ty jsi nekonečně spravedlivý, ale my jsme se Ti rouhali! Proto přiznáváme se zkroušeně: „Jsi v právu: Udeř!"

Avšak Ty jsi také nekonečně shovívavý. My pak jsme tak slabí a nuzní. Proto voláme k Tobě z hloubi a prosíme s velikou důvěrou:

„Smilování! Milost... milost..."

E. SKULA

PRÁVO A JEHO VZNIK

Dvojí cíl určil Bůh člověku: časný či pozemský a věčný. Prvý je blaženost časná, blaho pozemské, po němž člověk od přirozenosti se snaží, druhý je blaženost věčná na onom světě. Cestou k prvnímu jsou, jak z ethiky známo nabyté cností a vnější statky; cestou k druhému cnosti vlité a milosti, jež se nám ve svatých svátostech udělují. Ale člověk sám o sobě nemůže dosáhnouti těchto cílů, nýbrž je svou přirozeností odkázán na společenské spojení s jinými a bez tohoto spojení nelze mu vytknutého cíle dosáhnouti (*Ἄνθρωπός ἐστι ζῷον πολιτικόν.*) Tak vzniká stát a církev, z nichž první má za bezprostřední úkol umožniti a usnadniti svým členům dosažení cíle pozemského, druhý dosažení cíle nebeského. Jest tedy úkol a vznik církve původu božského. Církev byla založena pro všechna místa a časy, aby pomáhala dosíci spásy věčné.

I stát jest v první řadě od Boha, neboť Bůh stvořil člověka jako bytost společenskou a Bůh mu dal také cíl pozemský. V druhé řadě jest pak ovšem též původu lidského, ježto vzniká, zaniká a mění se vnější činností lidskou. Jeho bezprostředním úkolem je sice péče o blaho časné, ale to má býti pouze prostředkem k tomu, aby člověk tím lépe mohl se věnovati péči o blaho věčné.

Jako však každý jednotlivec má se starati co nejvíce o stejnoměrné vzdělání svých duševních sil, aby každá síla mohla se opírati o jiné, majíc potřebí podpory a doplnění, takže úhrnou součinností všech, utvořen je spořádaný celek, tak má i každá taková společnost, v níž člověk žije, míti péči o to, aby všechny obory životní vyvíjely se způsobem snášejícím se s požadavky lidského řádu a souladu kulturního. Z přirozenosti člověka a z poměrů, do nichž byl Bohem uveden, nutně vyplývá, že první podmínkou zdárného vývoje a dosažení společného cíle není boj všech proti všem, jak až dosud tvrdí filosofie materialistická, nýbrž snaha, po pokojném soužití. Kolise zájmů musí tedy býti srovnány smírnou cestou, vzájemným jich omezením. Dle toho má každé lidské společenství nutně za účel sledovati

zájmy společné, a se strany druhé musí si každý jednotlivec uložiti jistá omezení ve prospěch celku. Dobro obecné toho vyžaduje, aby byly vytčeny a mocí chráněny normy veřejného pořádku; v těchto normách obráží se pak vůle všech. Souhrn těchto norem vydaných od oprávněných činitelů nazývá se právem v objektivním smyslu (na př. volební právo). Naproti tomu právo v subjektivním smyslu znamená oprávnění, to jest volnost jednání, nárok, propůjčený právem objektivním jednotlivým osobám neb celkům. (Na př. nárok plynoucí z volebního práva: voliti a volenu býti.)

Možno tedy právo objektivní takto definovati: „complexus normarum, quibus actiones exteriores singulorum in relatione tum ad alias personas singulares, tum ad societatem ordinantur, ut societas et conservari et finem suum assequi possit." Tak je definuje Aichner, „Compendium iuris ecclesiastici" § 1.

A právo subjektivní: „facultas moralis aliquid agendi, omittendiai vel possidendi."

Právo objektivní zdá se býti na první pohled totožným se zákonem, jak se asi domnívá Wernz, „Ius decretalium" I. u. 45. Ale třeba dobře rozlišovati zákon od práva. Zákon totiž teprv působí, (ať už je to zákon přirozený neb positivní) že něco se stává právem nebo oprávněným, ježto se to shoduje se zákonem. Proto dobře též rozlišuje sv. Tomáš, S. th. 2, 2, q 57 art. 1 ad 2: „Lex non est ius proprie loquendo, sed aliqualis ratio iuris." A též Decretum Gratiani c. 2 Dist 1: „Ius generale nomen est, lex autem, iuris est species." Zákon jest tedy onou normou, kterou vydává oprávněný činitel, aby zabezpečil prospěch a dobro společné, čili dle sv. Tomáše (Summa theol. 1. 2. q 90 art. 4.): „Lex est quaedam ordinatio rationis ad bonum commune ab eo, qui curam comunitatis habet, promulgata."

Z této definice sv. Tomáše je zároveň patrno, co už bylo naznačeno, že účelem zákona a práva musí býti dobro společné. Proto musí býti právo spravedlivé, musí šetřiti a chrániti zájmů všech stejně. Tento požadavek zdůrazňuje jak filosofie křesťanská: „Ius est dictum quia iustum est" Isidor Dist. 1, c. 2; Ius est obiectum iustitiae" Sv. Tomáš Aq. Summa theol. 2. 2. q 57 art. 1., tak také právo římské: „Iuris prudentia est iusti atque iniusti scientia" (Institutiones Justiniani I. 1, § 1.).

Podstatnou funkcí práva bylo by lze označiti nejsprávněji jako vzájemné podporování účelů životních. Savigny („Systém nynějšího práva římského") a praví: „Potřeba a bytí práva je následek nedokonalosti našeho stavu, avšak nikoli nedokonalosti nahodilé, nýbrž nedokonalosti, která nerozlučně souvisí s přítomným stupněm našeho života."

Od morálky liší se právo právě svou zevnější vynutitelností. Kdežto právo předpisuje a žádá to, co se státi musí, má-li býti lidské spolužití možným, předpisuje mravnost, co jednotlivec činit má. A právě proto, že plnění předpisů práva

je nezbytným pro trvání lidské společnosti, sloučen je s pojmem práva pojem vynutitelnosti, kdežto mravnost ukládá předpisy jen svobodné vůli a určitá jednání přestávají býti mravnými, jakmile nepocházejí z volného podrobení příkazu povinnosti, nýbrž z donucení. Mimo to právo přihlíží více k činům vnějším, nestarajíc se nikterak o nitro člověka, kdežto morálka zapovídá nejen vnější činy, nýbrž i touhu po nich; morálka zapovídá i špatné a zlé myšlenky, právo nikoliv. Morálka žádá, by její příkazy byly ochotně plněny a též aby s nimi člověk plně souhlasil, právo spokojuje se s vnějším plněním. Je sice třeba, by právní příkazy, mají-li svého cíle dosáhnouti, byly též ochotně plněny, a aby člověk též ve svém nitru byl plně o jejich platnosti a závaznosti přesvědčen, ale nečiní-li toho, neprohřešuje se tím nikterak proti nim a neporušuje jich takovým jednáním.

O vzniku práva jest velmi theorií a názorů. Vznikly zejména v dobách pozdějších vlivem filosofie, která Boha a jeho zřízení popírala. Podstatným znakem jejich jest, že místo Boha staví za tvůrce a pramen práva principy jiné, jako příkaz rozumu neb svědomí, prospěch jednotlivce neb celku.* Nejhlavnější jsou asi tyto:

Materialistické názory o právu doby novější mají předchůdce v učení sofistů. Sofisté upírali pojmu práva veškeren význam ideální a pohlíželi na právo jako na vynález chytrosti a cestu k vládě. Proti nim však vystoupil Sokrates a zaujal vznešenější stanovisko, rozeznávaje mezi nepsanými zákony božskými a zásadami lidskými, občanskými. V boji proti sofistům podává Plato nezvratný důkaz, že každá nauka, která chce vysvětliti všecko poznání jen osobními, stále se měnícími pocity a smyslnými představami, nikdy nedovede pro ně určiti, co je pravda, dobro a právo. Základním rysem spravedlnosti jest dle něho rovnost, ne však formální, mathematická, ve smyslu Pythagorovců, nýbrž rovnost poměrná, jak toho kdo zasluhuje. Dle Platona je právo odleskem věčného řádu a souladu idei. Aristoteles pak prohlásil šťastný a dle požadavků rozumu uspořádaný život, za cíl všech soustav právních a založil tak filosofii všeobecného blaha.

Tyto theorie pronikaly též do Říma a měly veliký vliv na vytvoření práva římského. Z římských právníků význačný je zejména Cicero. Právo lze dle něho čerpati jen z nejvniternější přirozené povahy lidské (ex intima hominis natura haurienda est iuris disciplina). Hlavním požadavkem spravedlnosti jest, aby nikdo nikomu neškodil, leda že by byl k tomu bezprávím vyzván (nutná obrana) a aby

*) Charakteristickým jest o té věci výrok G. Jellinka (Die rechtliche Natur der Staatsverträge, 1880): „Der Jurist darf und kann keinen anderen formellen Grund des Rechtes annerkennen, als den freien Willen der Volks- oder Staatsgemeinschaft." Též F. v. Liszt: (Das Völkerrecht, 1915) vyjadřuje se podobně: „Nur die Rechtsüberzeugung der Staaten vermag Recht zu schaffen."

každý věcí společných co společných a svých věcí soukromých jako takových užíval. Základem spravedlnosti je bezelstnost (bona fides) a přesné dodržování smluv. Avšak ještě hlubším, positivním podkladem práva je dle Cicerona vzájemná láska lidí.

Tvůrcem a zakladatelem theorií materialistických jest Tomáš Hobbes (1588—1679). Člověk jest mu jen hmotnou bytostí, tělem. S tohoto stanoviska pojímá pak právo a stát. Dle něho vzniká stát a zákony ze vzájemného strachu (homo homini lupus) v tom okamžiku, kdy vypočítavý rozum lidský shledá, že je lepším k docílení míru dohodnouti se smlouvou a vzdáti se přirozené moci, která jednotlivci nade vším přísluší, a tak založiti povšechnou moc ve státě, a ta se pak odevzdává jednomu nebo několika; každému však se ponechává tolik svobody, kolik jí postačí k dobrému a klidnému životu.

Dle Montesquieua jsou všichni lidé přírodou sobě na roveň postaveni a stát vzniká, když všichni projeví svobodně souhlasnou vůli zvýšiti svůj blahobyt, jehož podmínkou jest nezávislost jednotlivce a jeho nedotknutelnost v mezích právní sféry jemu určené. Zákony jsou v nejširším svém významu nutné poměry z přirozenosti věcí vyplývající.

Dle Kanta jsou právo a mravnost dva úplně rozdílné obory. Stát vznikl tím, že lidé učinili svobodnou smlouvu, aby chránili vnější svobodu jednotlivcovu.

Škola historickoprávní vychází z toho stanoviska, že není jiného práva kromě positivního a že duch národa, zračící se ve starobylém obyčeji, jest jediným pramenem, z něhož vzniká právo a z něhož jedině mohou býti nároky právní odvozovány. Právo jest jí pojmem životním, živoucí dějinný moment je tudíž podstatnou stránkou práva. Tyto zásady byly později organicky uspořádány a propracovány hlavně zásluhou Savigny-ho (1779—1861). Vůdčí myšlenky Savigny-ho vrcholí v tom, že pojímá právo co princip, který plyne ze zdroje národního ducha a národního vědomí. Právo není libovolným dílem člověka neb společnosti, nýbrž vzniká u národa hluboce cítěnou potřebou. Theorie tato patří mezi nejrozšířenější a přidržela se jí též universita pražská a dle ní přednáší. Nelze popříti, že theorie tato získala si jisté zásluhy poukazujíc na historii, jako na důležitý pramen práva a na vnitřní souvislost mezi přítomností a minulostí. Avšak nelze zamlčeti též značných jejích nedostatků, které mají původ hlavně ve zcela jednostranném pojímání a provádění zásad v sobě sice správných, ale naprosto nedostačitelných. Jako totiž všechny předešlé theorie, tak i tato nepovažuje Boha za první příčinu všeho práva a právního řádu a hledí místo něho dosaditi ducha národního a národní vědomí, které jest ovšem také pramenem práva, ale pramenem druhotným. A to je právě hlavní příčina nedostatků a vad této theorie.

Musíme se též zmíniti o dvou novějších směrech totiž o socialismu a komunismu, k vůli zajímavosti a celku, ne že by měly socialistické a komunistické ná-

zory na právo a jeho vznik vědeckou cenu. Popírají oprávněnost práva, vidí v něm jen prostředek, kterým mocní udržují na uzdě chudé a slabé, by jim sloužili. Shoduje se tedy jejich názor s učením sofistů, jež už Sokrates a Plato vyvrátili. Proto prý třeba všechny stávající řády zrušiti a způsobiti úplný a důkladný převrat v nynějších hospodářských poměrech. Komunismus chce dosíci tohoto cíle naprostým zrušením práva vlastnického a dědického, socialismus pak podstatnou změnou v posavadním postavení tří hospodářských činitelů (síly přírodní, práce a kapitálu) hlavně ve prospěch tříd pracovních; nechce však porušiti principu vlastnictví.

Tyto vesměs bludné theorie byly také právem zavrženy od Pia IX., uvedeny jsouce na „Syllabu".

Čl. 39. „Reipublicae status, utpote omnium iurium origo et fons iure quadam pollet nullis circumscripto limitibus."

Čl. 56. „Morum leges divina haud egent sanctione, minimeque opus est, ut humanae leges ad naturae ius conformentur aut obligandi vim a Deo accipiant."

Čl. 59. „Ius in materiali facto consistit et omnia hominum officia sunt nomen inane, et omnia humana facta iuris vim habent." (Denzinger. „Enchir." 1739, 1756, 1759.)

Jest tedy učením křesťanské filosofie, že všechno právo má svůj původ v Bohu, už proto, že postavil člověka do těch poměrů, v nichž jest a určil mu cíl, jehož mu je dosáhnouti ve spojení s jinými. Ale Bůh vložil též do srdce člověka zákon přirozený, právo přirozené, které je hlavním pramenem všeho práva. Jest pak právo přirozené věčný a nezměnitelný zákon, pocházející od Boha, jako původce přirozenosti lidské. Svatý Tomáš definuje právo přirozené *(νόμος ἔμψυχος)* takto: „participatio legis aeternae in rationali cultura, qua discernimus, quid sit bonum et quid malum (S. theol. 1. 2. q. 91 a 2.). Právo přirozené popírají ovšem zástanci theorií materialistických. Ale nová věda právnická uznává je plnou měrou. Také rakouský zákonník občanský odvolává se na právo přirozené v §§ 7., 16. a 17.

§ 7. ustanovuje: Právní případ, který nelze řešiti ani tím, že se přihlíží k podobným případům zákonem přesně rozhodnutým a k důvodům jiných příbuzných zákonů, budiž rozhodnut se zřetelem k pečlivě sestaveným a zrale uváženým okolnostem dle přirozených zásad právních.

§ 16. ustanovuje: Každý člověk má vrozená z rozumu vyplývající práva a § 17 Co odpovídá vrozeným právům přirozeným platí tak dlouho, pokud se neprokáže zákonné obmezení těchto práv. A podobně odvolávají se na právo přirozené i jiné zákonníky národů kulturních. Nelze totiž ani nejdokonalejšímu zákonodárci dáti takové zákony, aby zahrnovaly všechny nahodilé případy. Jak pak v takových případech rozhodnouti, které nejsou zahrnuty v zákoně a které bývají dosti často? Zřejmo jest, že nesmí tu rozhodovati libovůle, nýbrž věčný, nezměnitelný zákon,

jenž je vepsán do všech srdcí lidských. Ale co má rozhodovati u soudce, který neuznává a popírá onen věčný zákon a jeho původce? Je patrno, že za takových okolností rozhoduje jen libovůle, a že taková rozhodnutí bývají nespravedlivá a mívají v zápětí jen úpadek společnosti. Jak mnoho na tom záleží, na jakých základech spočívá právo, seznáme, uvážíme-li smutné společenské poměry ve Francii, které jsou zaviněny jen nedokonalými zákony budujícími na základech bezbožeckých. A sami to nyní vidíme, jak málo se osvědčilo v nynějších dobách právo mezinárodní, které též je vybudováno na zásadách beznáboženských, zavrhujících Boha a Jeho zákon, který jedině může býti normou jednání lidského. Jaký div, že počínají se nyní ozývati hlasy stále mocnější, by právo bylo budováno na zásadách křesťanských.*

Naproti tomu jak vzniklo právo církevní, spočívající na zákoně božím! Nejen, že všude tam, kde bylo užíváno, povzneslo národy na vysokou úroveň kulturní, ale výsledky jeho stále jsou patrny. Za vše, co moderní zákonodárství má v sobě dokonalého, děkuje jen právu církevnímu, pod jehož vlivem se vyvíjelo, a jehož instituce recipovalo.

A jest to zcela přirozené. Právo, jak již bylo zmíněno, má za účel udržeti a zachovati pokoj a mír mezi lidstvem. Ale nemůže býti lepšího a trvalejšího pokoje nežli je pokoj, který přinesl lidstvu Kristus. Jen ti národové mohou žíti v trvalém pokoji a míru, kteří zachovávají zákony boží, jež nám nejjasněji zvěstoval Kristus. Proto tím dokonalejší a spořádanější poměry budou v celém životě jednotlivců a národů, čím více se budou nařízení jejich a přikázání shodovati se zákonem božím.

DOMINIK PECKA

ODPLUTÍ

A. Zemánkovi.

Kruhem jsem obešel les.
Na mezi sedím a myslím na dopis tvůj
o skrytém žití,
o bojích,
o vítězství.
Na chvíle vzpomínám,
kdy jsme trnovou korunu vzali,

* Pěkně pojednává o tomto předmětě Jos. Donat v článku: Grundlage des Völkerrechtes v „Zeitschrift für katholische Theologie" 4. sešit ročník 1917.

kdy jsme o srdci národa snili,
o Slávě Sionu, o svatém městě Jerusalemě.
Domů se vracím.
Na planých trnkách chvěje se podzimu píseň —
tož babí léto.
V rezavém mlází šelestí bažantice.
Mrtvicí podzimu raněny bez hnutí stojí tu stromy.
Takový hájek jsme také v duši své měli.
V korunách stromů křičeli ptáci,
v slézových květech vyspával podivný hmyz.
Vůně šly kolem, hudba se houpala v pavučinách.
Radosti života očima veverek zvaly,
v houštině slavík byl jimi zpit.
V haluze habrů věšely rolničky svoje,
do dlouhých alejí metaly modravé stíny.
My však se stali odpůrci jejich
a vyhnanci též.

Zapadla nádhera léta.
Dobře mi píšeš, že brzo se skončí život náš skrytý.
Do duše hledím a vidím,
že na podzim není už, jak bylo z jara,
že jsme si také po božském vzoru
zatesařili:
lesa půl pobili,
z pelechů vyhnali havěť,
do větru rozmetli hnízda divokých ptáků,
řezali, sekali nemilosrdně.
Se srdcem čistým, utišeným,
pevný si tešeme koráb.

Z tohoto pobřeží, bratře, odplujem brzo.
Dav tupý a žvavý v přístavu bude se tísnit,
naposled lákat a nabízet se,
smát se a plakat:
my ale poplujem ku břehům věčnosti,
Kristovi galejníci,
vedeni jediným kompasem zlatého kroužku
s Hostií bílou — — —

V. ABSOLON

VĚROUČNÉ BLUDY ADVENTISTŮ[1]

(Dogmatická studie).

Sekta adventistů, vzniklá úplně na půdě protestantské, prosycená ovzduším odporu proti katolicismu, sdílí s ním i valnou většinu bludů dogmatických, ano směle možno říci, že po dogmatické stránce jsou adventisté novodobí protestanté. Není proto divu, že nalezl takto zreformovaný protestantismus tolik přívrženců. Neboť toužíce po něčem zdravějším než je prohnilá nauka jejich, a přece ke katolicismu jsouce málo nakloněni, hledají v této sektě útočiště, východisko z tohoto bezbarvého živoření. Než i nejeden katolík vstoupil do jejich středu, buď z lehkomyslnosti, neb nevědomosti, zaslepen výmluvností kazatelovou a jeho vývody a to tím spíše, poněvadž prostému mysliteli zůstává utajen dogmatický rozdíl od pravé nauky.

Považíme-li dále, s jakým odporem setkává se slovo Boží v srdci a kolik lidí spíše sáhne po tom, co ničí katolicismus, než po tom, co jej podporuje aneb, co je aspoň indiferentní, máme druhý důvod.

A třetí důvod tak rychlého rozvoje je — forma, kterou podávají svoji nauku, zahalenou v nejkrásnější roucho lásky k čtenáři, péče o jeho spásu, soucitu s trpícím, že věru těžko odolati půvabnému kouzlu jejich mluvy. Jak dobře vymyšlená léčka! Na doklad může býti uvedeno místo z White: „Cesta ku Kristu."[2]

[1] Matkou sekty adventistů jest sekta baptistů. Vznikla r. 1844 ve státu Massaschütském v sev. Americe. Opíraje se o místo z Daniele proroka 8, 14 prorokoval Viliam Miller, že toho roku přijde Kristus v den poslední. Když je 21. březen toho roku zklamal, poukazovali na podobenství o deseti pannách pravíce, že Pán přijde za půl roku, poněvadž se tam praví, že ženich přišel v noci. Když i 21. říjen minul pokojně, pravili, že Pán toho dne vstoupil do Sanctissima nebeského, ale jistě prý přijde brzy k soudu. Tak ho očekávají dosud. Sekta baptistů se však záhy roztříštila na více sekt adventistů (časové bratry, evangel. adventisty, adventní společnost, adventisty sedmého dne.) Sekta adventistů pronikla již svou organisovanou agitací i k nám. Do r. 1910 měla přes 30 tiskáren, 126 misijních časopisů a spisy přeložené do 67 řečí. Podrobnější data viz Heimbucher: „Methodisten u. Adventisten", Regensburg 1916. Jednám pouze o učení adventistů sedmého dne.

[2] Cesta ke Kristu. Napsala E. G. White. II. vyd. Mezinárod. traktátní společ. v Hamburku 1913. Str. 35.: Mluví o lásce Kristově: „Vy, kteří celým srdcem toužíte po lepších statcích, nežli jaké svět může poskytnouti, poznejte přece v této touze vábivý hlas Boží. Modlete se k němu za pravé pokání, proste, aby Vám zjevil Krista v jeho neskonalé lásce a dokonalé čistotě! Když nás Kristus ozáří svým světlem, pak teprv poznáváme nečistou povahu svých srdcí, sobeckost pohnutek, nepřátelství vůči Bohu, které poskvrnily všecka jednání v našem životě. Pak dojdeme k poznání, že naše spravedlnost skutečně jest jako „roucho ohyzdné" (Is. 64, 6) a že jedině Krev Kristova nás může očistiti od poskvrny hříchů, může naše srdce obnoviti dle svého obrazu."

Nejvíce však působí tato místa, jak se dá očekávat, na ženy a skutečně ony jsou také prvními jich apoštoly, ano i největší jejich spisovatelka oboru dogmatickomorálního je též žena — Whitová. Dr. Heimbucher líčí tento vliv slovy: Na méně vzdělané, zvláště nábožensky hlouběji založené ženy působí spisy a přednášky adventistů bohatě propletené místy z bible, velkým dojmem. Především líčení a vykládání znamení doby, jakož i předpovědi blízkého soudu a konce světa. Laik kromě toho není s to, aby se odvážil na adventistické spisy, zvláště spisovatelky E. G. White. Myslí spíše, že má v rukou dobré křesťanské spisy. Učení adventistů je buďto vůbec zamlčeno, anebo opatrně zahaleno, anebo je dokazováno místy z Písma z kontextu vytrženými a libovolně vykládanými jako zjevení, slovo Boží...[3]

Čtvrtý důvod: Adventisté vládnou velkým kapitálem, jímž vždy a všude podporují dalekosáhlé akce, a který nastřádali a doplňují povinnými desátky.

Ne tedy pravda, touha po pravdě vede lidi do této sekty nýbrž vliv organisace. A právě pro úlisnost, s jakou se blíží k oběti nic netušící, vychytralost vlka, zahrávajícího si s ovcí, zůstává jejich nauka zahalena v jakousi tajemnou roušku, kterou je těžko odhaliti.

Nemálo přispěly k rychlému rozšíření sekty i nynější válečné doby. Ano, právě v nich našla sekta úrodnou půdu, našla i odůvodnění své nauky o příští Páně. Neboť v ní vyplnilo se již poslední znamení doby: úplný rozvrat národů, nepřátelství mezi bratry, nelidské oběti na životech. Po prvé se vyplnilo proroctví Kristovo (Ut. 24, 29): „Slunce se zatmí a měsíc nevydá světla svého a hvězdy budou padati s nebe a moci nebeské budou se pohybovati," když totiž r. 1780 bylo úplné zatmění slunce v sev. Americe a r. 1833 padal větší počet meteorů než obyčejně. Druhým znamením dle Zjevení 16, 13 jest velké hnutí spiristické a třetím konečně velké nepokoje v přírodě: zemětřesení, bouře, povodně, požáry a mezi lidmi štvanice národnostní, náboženské i politické a konečně světová katastrofa.

Příchod Páně však učiní brzy konec všeobecné zkaženosti, bezbožní budou shromážděni a zavřeni ve hluboké jámě, spravedliví však povstanou a s Kristem budou kralovati tisíc roků v nebi. Po uplynutí tisíciletí objeví se Kristus s anděly, aby uvedl svaté do blaženosti Otce svého a s nimi soudil svět. Po soudu přijde Kristus doprovázen zástupy blažených na zem, aby potrestal bezbožné spálením ve velkém světovém ohni. Dle adventistů není tedy věčného trestu, jen věčná odměna.

Jejich Kredo zní: „Věříme v Boha Otce, nestvořenou, duchovou bytost, pramen všeho zrození a bytí; v Krista jednorozeného Syna Božího, jenž jest od věčnosti jako Spasitel poslán v lidskou bytost, nyní oroduje v nebi, brzy přijde v oblacích nebes s velkou slávou se všemi anděly; v Písmo jako cestu k věčné bla-

[3] „Methodisten und Adventisten" str. 78.

ženosti." A toto Kredo tak kusé a nedostatečné, vyplňuje obsah celé dogmatiky positivní.

Zvláště vypracována je nauka o ospravedlnění, a je tím více pozoruhodna, poněvadž v ní lze krok za krokem stopovati vliv protestantismu. Místa uvádím ponejvíce z „Cesty ke Kristu", jednající specielně o tomto předmětu.

Známá zásada: „Sola fides sufficit", našla horlivé zastánce i mezi adventisty. White píše: „Svých dřívějších hříchů nemůžeme odpykati, svá srdce nemůžeme obnoviti a vlastní mocí nedosáhneme posvěcení. Avšak Bůh slibuje, že to pro nás učiní skrze Krista. Tomuto zaslíbení musíme věřiti. Musíme své hříchy vyznati, Bohu se vyznati a jemu sloužiti. Jakmile to vyplníme, Bůh na nás vyplní své zaslíbení. Jestliže věříme v zaslíbení, věříme-li, že naše hříchy jsou odpuštěny, a že jsme očištěni, vykoná na nás Bůh svoji práci: i my budeme uzdraveni ze svých hříchů a nepravostí právě tak jak tento šlakem poražený. Stane se, jestliže věříme.[4] A na důkaz uvádí: „Proto pravím vám: Začkoli budete prositi v modlitbě, věřte, že to obdržíte, a stane se vám to."[5] Uznáváme, že je zde řeč o důvěře plynoucí z víry, avšak o důvěře v divotvornou moc Boží, nikdy v ospravedlnění. Proč však nechtějí rozuměti pravému významu slov Kristových: Praedicate evg. omni creaturae, qui crediderit et baptizatus fuerit.[6] Impossibile est sine fide placere Deo.[7] Haec scripta sunt, ut credatis... et ut credentes vitam habeatis,[8] kde výslovně se mluví o víře nikoliv o důvěře, jak patrno z kontextu. A sv. Pavel výslovně dotvrzuje ze slov, jež připojuje k uvedeným: „credere enim, oportet accedentem ad Deum, quia est et inquirentibus se remunerator sit." Může zde býti ještě pochybnost, zdali víra se vyžaduje nebo důvěra?

Táž spisovatelka jinde ještě píše: „Nemáme vlastní spravedlnosti, jíž bychom mohli býti ospravedlněni před zákonem Božím. Avšak Kristus se v to vložil za nás. Žil na zemi za zkoušek a pokušení právě takových, jaké my zakoušíme; on však žil bez hříchu. Zemřel za nás a nyní se nám nabízí, že naše hříchy přijme na sebe a dá nám svoji spravedlnost. Jestliže se mu cele odevzdáme a přijmeme ho za svého Spasitele, pak, byť by byl náš život sebe hříšnější býval, pro něho budeme považovaní za spravedlivé. Povaha Kristova zaujme místo naší povahy, a Bůh nás přijme na milost právě tak, jako kdybychom nebyli zhřešili. — A ještě více: Kristus obnoví srdce a vírou se v něm ubytuje. Vírou musíte si zachovati toto spojení s Kristem."[9] Mluvíme-li o víře, měli bychom dbáti rozdílu. Jest druh víry, naprosto se různící od víry pravé. Jsoucnost a všemohoucnost Boha a pravdivost jeho slova jsou pravdami, jichž ani satan se svými zástupy nemůže popříti. Bible o tom praví: „I ďáblové tomu věří, avšak třesou se." (Jak. 2, 19.) To však není žádná víra. Kde je netoliko víra ve slovo Boží, nýbrž i poslušnost k

[4] C. ke Kr. str. 60. [5] Mr. 11, 24. [6] Mr. 16, 15. [7] Hebr. 11, 6. [8] Io. 20, 29. ss. [9] C. ke Kr. str. 74.

němu, kde se srdce úplně podřizují vůli Boží, kde všechny myšlenky se upírají na Boha, tam je pravá víra, která láskou působí a duši očisťuje."[10] „Vírou stali jste se Kristovým vlastnictvím, a vírou v něm musíte růsti."[11]

Jestli jedině víra ospravedlňuje a hřích je plodem nevěry, pak každý, kdo je v hříchu, je nevěrec a všechny jeho skutky jsou hříšné. Líčíc farisea dle známého podobenství Kristova praví: „Poněvadž se vzdálil od Boha, neměl pražádného pocitu vlastního poskvrnění ve světle dokonalé božské svatosti. Ničeho nepotřeboval, proto ničeho neobdržel.[12] Jakmile hřích usmrtí mravní vědomí, člověk už nepozná chyb ve své povaze. Nevidí, jak strašný dosah mají hříchy, jichž se dopustil. Jestliže se úplně nepoddá vlivu Ducha sv., zůstává částečně slepým k svým hříchům. Vyznání jeho nejsou upřímná a vážná. Pro každý hřích nalézá omluvu, stále hledí vinu svalovati na jisté příhody, bez nichž by tak nebyl jednal."[13] „Cesta hříšníka je cestou bídy a věčné smrti."[14] „Na všech skutcích, které jsou konány bez Krista, lpí sobectví a hřích.[15] Takový člověk (neospravedlněný) nežije v souladu s Bohem, a ve společnosti s ním nenalézá více záliby a radosti. Hříšník by se nemohl radovati z přítomnosti Boží a hrozil by se styku spolužití se svatými bytostmi."[16] Nepřipomínají-li všechny tyto výroky vět Bajových a protestantů, zavržených sněmem Trid. s. 6. c. 7: Omne, quod facit peccator, peccatum est; omnia opera infidelium peccata, omne svirtutes philosophorum vitia. Pak ovšem je veta po svobodné vůli ve volbě mezi dobrem a zlem, vůle lidská pak tíhne ke zlu a jen zlem dá se ukojiti. Kolik to urážek lidské důstojnosti! Ký div, že člověk za takových okolností ničím nemůže přispěti k ospravedlnění, naopak klesá čím dál tím více do beznadějného stavu zavržení, nedotkne-li se ho v čas pomocná pravice Božího milosrdenství, která jedině a sama může ospravedlnit bez číkoli pomoci.[17] A nejedná se zde jen o skutky nadpřirozené, nýbrž i přirozeně dobré; jak z textu patrno, i ztěchto vylučují přirozené působení lidské. Než kolikrát Kristus sám respektoval svobodnou vůli lidskou i v řádě nadpřirozeném: Si vis in vitam ingredi, serva mandata! A sv. Pavel: „Ten však, kdo sází a ten kdo zalévá, jsou jedno, ale každý obdrží odplatu vlastní podle své práce.[18]

[10] C. ke Kr. str. 75. [11] C. ke Kr. str. 82. [12] C. ke Kr. str. 38. [13] C. ke Kr. str. 48. [14] C. ke Kr. str. 55. [15] C. ke Kr. str. 71. [16] C. ke Kr. str. 22.

[17] C. ke Kr. str. 33, 74, 79, 81: „Kristus je zdrojem všech správných pohnutek. On sám nám může vštípiti nepřátelství k hříchu. Každé přání ve příčině pravdy a čistoty, každé přesvědčení o naší hříšnosti jest zřejmým důkazem, že Duch sv. působí v našem srdci. — Zemřel za nás a nyní se nám nabízí že naše hříchy přijme na sebe a dá nám svoji spravedlnost." — Jako dítě z vlastní vůle anebo z vlastní síly nemůže ke své délce přidati ani coule, tak ani my vlastním přispěním nemůžeme zajistiti svůj duchovní vzrůst." — „Mnozí lidé se domnívají, že sami musí vykonati jistou část díla. Ve příčině odpuštění hříchů doufají v Krista, potom se však pokoušejí spravedlivě žíti z vlastní síly. Každá taková snaha musí selhati."

[18] Mat. 19, 17. I. Kor. 3, 8.

Důsledků jejich učení pro život nelze se domysliti.

Jak si však představují průběh ospravedlnění? Dvojího je třeba: „Pravé pokání zahrnuje v sobě opravdový smutek nad hříchy a vystříhání jich."[19] „Milosti má dojíti každý, kdo své hříchy vyzná a jich zanechá... Vyznejte své hříchy Bohu, jenž jediný je může odpustiti. A své hříchy si vzájemně vyznávejte!"[20] První týká se hříchů osobních, druhá hříchů proti bližnímu. Jaké má býti vyznání, praví dále: „Vyznání hříchů ať veřejné či soukromé, má býti bez přinucení, upřímné a svobodné, nikoliv však lehkovážné a bezstarostné... Pravé pokání má vždycky zvláštní ráz a přiznává jisté hříchy. Tyto hříchy mohou býti takového druhu, že je vyznáváme, anebo že jsme jimi své bližní poškodili, a proto je musíme prositi za odpuštění. Nebo také hříchy mohou býti veřejně spáchány, a proto také musí veřejně býti vyznány."[21] Při tom odvolávají se na apoštola Jakuba: „Vyznávejte se tedy jedni druhým z hříchů svých a modlete se za sebe vespolek, abyste byli uzdraveni; mnoho může modlitba spravedlivého úsilovná."[22] Na základě těchto slov nejen zavrhli stav kněžský, soukromou zpověď, nýbrž zavedli i vzájemnou zpověď věřících. Než ono ἀλλήλοις lze dle Sýkory („Apoštolář" ad Jak. 5, 16.) vysvětliti tak, že nemocný povolav kněze, aby mu udělil poslední pomazání, při tom obyčejně se jemu i vyznal, a odtud tato výzva, platící všeobecně pro všechny lidi. Dle toho by byl na jedné straně kněz, na druhé kajícník. Bisping (ad Jak. 5, 16) vykládá toto místo tak, že nemocný, aby ukázal úplnost a upřímnost své zpovědi, vyzná se nejprve knězi a potom i přítomným. A přistoupí-li důkaz z prvotní praxe církevní, není pochyby o pochybeném výkladu adventistů. Ani ono rozlišení na hříchy proti sobě a bližnímu, z nichž oněch stačí pouze litovati, tyto vyznati, nemá hlubšího odůvodnění ani ve věci samé ani v Písmě.

Kdo zadostučiní těmto požadavkům, nemůže býti v pochybnosti o svém ospravedlnění. Sv. Pavel však praví: Nihil mihi conscius sum, in hoc tamen iustificatus non sum!

Ze svátostí uznávají pouze křest a to pouze dospělých udělovaný ponořením a manželství, jehož nerozlučitelnost však zavrhují. Rovněž ani úcty svatých neznají. Potud sahá jejich positivní dogmatika, vše ostatní je čirá polemika proti katolicismu. Zajímavo jest ještě, jak pohlíží adventista na dobré skutky. Jsou následek ospravedlnění,[23] nelze si jimi ničeho zasloužiti,[24] poněvadž jsme povinni je konati,[25] a to jen takové, jichž láska motivem, cílem spása věčná.[26]

[19] C. ke Kr. str. 28. — [20] C. ke Kr. str. 45. — [21] C. ke Kr. str. 47. — [22] Jak. 5, 16.

[23] C. ke Kr. str. 69.: „Nové stvoření v Kristu Ježíši přináší nové ovoce Ducha: Lásku, radost, pokoj, tichost, dobrotivost, dobrotu, věrnost, krotkost, střídmost... Přijdeme-li ku Kristu jako bloudící hříšné bytosti, pak se zjeví v našich srdcích také láska. Každé břímě nám bude lehkým, poněvadž jho, které Kristus ukládá, jest lehké. Naše povinnosti nám budou radostí, naše oběti rozkoší."

[24] C. ke Kr. str. 72.: „Místo, aby nás víra poslušnosti zprošťovala, jest to ona, a sice jedině ona,

Důsledkem této úvahy jest, že sekta adventistů po dogmatické stránce stojí úplně na půdě protestantské, liší se pouze vnější formou, silnou organisací a dobře situovanými podniky. A v obojím je veliké nebezpečí pro náš lid, jenž nedovede postřehnouti bludů v krásné a úlisné formě a vnějškem snadno dá se zlákati.

jež nás činí přístupnými milosti Kristově a způsobilými k poslušnosti. Poslušností si nezasloužíme svého vykoupení. Vykoupení jest svobodný dar milosti Boží, jejž musíme u víře přijmouti. Avšak poslušnost jest ovocem víry."

[25] C. ke Kr. str. 73.: „Podmínka k věčnému životu jest přesně táž, jaká byla v ráji před pádem prvních rodičů: Naprostá poslušnost zákona Božího, dokonalá spravedlnost. Kdybychom života věčného mohli dosáhnouti za jiných podmínek, byla by pochybna blaženost veškerého člověčenstva a hřích by na věky trval se vším svým utrpením a bídou."

[26] C. ke Kr. str. 92.: „Přebývá-li v srdci láska Kristova, je podobna sladké vůni; nemůže zůstati skryta. Její svatý vliv pocítí všichni, s nimiž přicházíme ve spojení. Duch Kristův v srdci podobá se pramenu na poušti, prýštícímu k posilnění všech. V těch, kteří jsou blízci smrti, budí touhu po vodě života. Láska k Ježíši Kristu jeví se v upřímné žádosti pracovati k požehnání lidstva a k jeho vysvobození. Vždycky povede k lásce, k upřímnému soucitu se všemi tvory, kteří jsou pod dozorem nebeského Otce."

PROTI REKTORU — THEOLOGOVI

Když byl zvolen rektorem pražské university theolog, pořádal „Svaz česko-slovanského studentstva" několik protestních a manifestačních schůzí proti této volbě. Na schůzi dne 28. června navrhl žid H. Stein tuto resoluci:

„Ústřední výbor „Svazu česko-slovanského studentstva", v kterém zastoupeny jsou všecky akademické spolky universitní i technické, usnesl se na své schůzi dne 28. června 1917 na této resoluci:

Poněvadž dnešní fakulta theologická nevyhovuje zásadě svobodného badání, které jest nezadatelným heslem universit novodobých, pohlížíme na její svazek s fakultami světskými jako na přežitek historie a neuznáváme jí už dnes za součást našeho staroslavného učení vysokého. Tím spíše nemůžeme uznati člena fakulty bohoslovecké za zástupce a mluvčího celé naší university, která musí býti svobodná a vědecká.

Proto protestujeme proti volbě theologa naším rektorem, nepovažujeme ho za rektora, který by směl volně zastupovati českou universitu a českou vědu, který by mohl býti nejen úředníkem, nýbrž i obráncem, rádcem i přítelem českého studentstva vysokoškolského. Protestujeme proti jeho volbě tím více, jelikož je to kněz řádový, který je vázán přísnými regulemi svého řádu.

Trpce zklamali nás ti profesoři-volitelé, kteří znajíce z minulosti mínění obce akademické, hlasovali přes to pro theologa a zradili tak ideál naší university, ideál učitelů i žáků. Chceme věřiti, že ostatní profesoři neopustí nás v boji za svobodu vysokého učení českého."

V duchu této resoluce bylo pak promluveno mnoho řečí na členských schůzích spolku českých právníků „Všehrd", „Spolku Českých Mediků", „Společenského Klubu České Fakulty Filosofické" a „Akademického Odboru Klubu Českých Farmaceutů."

Nedbajíce práva historického, dle něhož je theologická fakulta pražská částí university, dokazovali všichni řečníci celkem jedno a totéž:

1. nevědeckost a nesvobodu theologického učení,

2. nesnesitelnost církevní autority,
3. zbytečnost theologického učení.

Ad 1. Žádají volnost badání. V přívalu slov a žurnalistických frází nevědí ani, co mluví a co žádají: někteří rozumějí volným badáním *neobmezené* volné badání. Těm odpovídáme, že neobmezeného volného badání není: pravda jest jeho hranicí.

Druzí, rozumější volným badáním badání *bez předpokladů.* Ale ani bezpředpokladné volné badání není, neboť theorie poznání, nejkritičtější ze všech věd, ukazuje, že již při prvotních začátcích vědeckého myšlení jsme vázáni na předpoklady, totiž na faktum vnímání a zákony myšlení. Církev, která jest neomylna jen ve věcech víry a mravů, neobmezuje badatele o nic více než „jedenkrát jedna jest jedna" obmezuje počtáře v oboru mechaniky, chemie, astronomie atd.

Moderní vědy řídí prý se heslem *bez předpokladů,* bez apriorních dogmat. A přece není jediné vědy, jež by nebyla založena na apriorních základech. Či nemá fysika a chemie svá dogmata? Že na př. zákony světa jsou věčné a všeobecně platné, že jsou nezměnitelné, že týmž zjevům podkládáme tytéž příčiny — to jsou prostě vědecká dogmata, jež nutno přijímati s nemenší pevností víry než-li dogmata náboženská. Či nemá fysika a chemie svá tajemství, za něž nevniká lidský rozum? Kdo poví nám, co je hmota, světlo, elektřina? To jsou tajemství; fakta, v něž nutno věřiti.

Co rozumějí svobodou badání, je neobmezené badání. *Ph. C. Horčička* řekl na schůzi „Svazu": „Nikdo nemá práva spoutávati lidský rozum, nikdo nemá práva stavěti hranice vědeckému badání. Na vysoké škole každý, ať profesor, či posluchač, je volný člověk, na vysoké škole každý musí míti právo i volnost hlásati, k čemu svým vlastním přemýšlením a zkoumáním objektivním došel, právo i volnost proti starému učení postaviti nové —" Zajisté je v pojmu volnosti badání stavěti proti bludu pravdu, nikoliv ale proti pravdě blud. Každé učení je obmezeno pravdou. Pravda pak jest jen *jedna.* Nelze tvrditi, že pravda je relativní, že pravda se mění s pokrokem lidstva. Kdo neuznává křesťanského pojetí vědy, musil by dokázati předně, že pravda je relativní, že není jedna, a pak zvrátiti všecka křesťanská dogmata jako nevědecká a nemožná. Ale právě největší duchové lidstva, ať již jmenujeme Platona, Aristotela, Spinozu, Leibnize, Kanta, Hegela nebo sv. Augustina a sv. Tomáše, jsou zástupci pravdy absolutní. Správnost názoru o pravdě absolutní potvrzují však nejlépe positivní výsledky pro pravou kulturu. Otcové církevní a scholastikové obrátili a ovládli celý svět kulturní ve smyslu nejlepším, kdežto moderní autonomové vědečtí vytvořili pravý babylon názorů světových a oklestili mravní síly lidstva.

A konečně se tážeme, kolik volného badání, jež tak horlivě pro sebe reklamují, mají juristé učící se zpaměti paragrafům, historikové studující skripta svých profesorů, filologové zabývající se tím neb oním jazykem? Nemá-li tutéž volnost theolog studující církevní právo, orientální jazyky, církevní dějiny? — Oč vědečtější je výklad Vergilia než výklad bible, mluvnice francouzská než hebrejská, filosofie positivistická než křesťanská, sociologie demokratická než křesťanská?

Ad 2. Překážkou jest jim církevní autorita „která nepřipouští volnosti ani v myšlení ani v projevu, která porobuje rozum, zotročuje svědomí a uvězňuje celého ducha" (Ph. C. Horčička). — Nuže, my věříme, co církev k věření

předkládá, poněvadž jsme přesvědčeni o jejím božském původu; v jiných pak věcech se podrobujeme církevní autoritě, poněvadž je historicky oprávněna, odborná, starobylá. Tuto autoritu tedy „volní badatelé“ zavrhli. Sami si však nejsou vědomi, že na její místo povýšili autoritu jinou, ničím neprokázanou, jepičí, neodbornou. Cituji: „Jak často v nynější době, plné zmatků a nejistoty, upřeli jsme již zraky k svým učitelům a chtěli jsme je míti za sbor nikoliv jen učenců, nýbrž i *mužů bez bázně a hany*, rytířů svatého Graalu, kterým mohli bychom důvěřovati, kteří by byli naše naděje, *naše suprema salus.*“ Zapomněli na slavný verš: „Nullius addictus iurare in verba magistri.“

Jde-li o církevní autoritu, musí, jak samo sebou se rozumí, přijíti na řadu Hus: „Protestujeme se vší opravdovostí a příkrostí proti tomu, aby řádový kněz a theolog v dnešním slova smyslu (!) seděl na stolci rektorském, na kterém před půl tisíciletím seděl náš drahý a svatý Mistr Jan Hus, bezpříkladný obránce svobody svědomí a učení, neohroženě horující pro pravdu, právo a spravedlnost. Mistr Jan Hus, který za tyto ideály a jménem všech věrných Čechů položil svůj čistý život. Byl to nejkrásnější květ, který kdy vydala naše tvrdá česká země a který nám ustoupila cizácká ruka. Nástupcem Husovým nemůže býti člen té společnosti, která Husa odsoudila a odsuzuje právě proto, že ani mučednictvím se nedal odvrátiti od svobodné cesty za poznanou pravdou.“ (Ph. C. Horčička).

Divíme se, jakým právem hlásí se tito lidé k Husovi. Hus přece věřil v dogmata, věřil, že Ježíš Kristus je syn boží, věřil, že je ve Svátosti Oltářní reálně přítomen. Hus vůbec nebyl průkopníkem svobodné vědy, poněvadž v ničem volně nebádal. Ve věcech, ve kterých byl s církví za jedno, „nesměl“, a ve věcech, ve kterých se od ní odchýlil, následoval docela *nesvobodně* Wiclefa. Divíme se, jak mohou nazývati svým muže, když se ho nedrží v tom, v čem měl pravdu. Jim ovšem imponuje jen část Husa, jeho odpor proti církevní autoritě, a tak ve skutečnosti jest jim Hus jen příležitostí k útokům na církev.

Ad 3. Myslí-li nějaký p. *Groh* nebo *Vodehnal,* že je možno v budoucnosti uskutečniti „bohosloveckou fakultu interkonfesijní či vlastně nekonfessijní“ (ipsa verba!), „jež by na náboženství hleděla ethicko-historicky, odzírajíc od jednotlivých vyznání“, nebo že samostatné fakulty bohoslovecké není třeba, protože fakulta filosofická beztoho může přednášeti „srovnávací dějiny náboženství vnější a vnitřní, náboženskou filosofii, řešení otázek o vztahu člověka k veškerenstvu a všechny ostatní problémy, (!) nebo že lze na bohosloveckou fakultu „aplikovati princip svobodného badání“, připouštíme velmi ochotně, že ti pánové byli docela v dobrém rozmaru, když na tyto myšlenky přišli, ale tážeme se, jak dobře napsal „Čech“, „kde a od kdy platí v theologii hlas profesorů neodborníků z jiných fakult? Kterým právem mluví filosof o vnitřní organisaci a duchu náboženských dogmat, jimž vůbec nerozumí. Právník o medicině? Medik o filosofii?“ Jistě správná výtka. Ať čtou napřed naše knihy, ať je studují, a pak mohou mluvit. Přečetli tucet knih, které víru popírají a hanobí, ale nepřečetli ani *jedné* z těch, které ji vysvětlují.

Toť jejich *JUC Moserem* velebená *svoboda, nestrannost a všestrannost vědění.* Voilaa tout.

Přes to myslí pražští páni, že *„je věcí zásadní a mezinárodní“* bojovati proti rektoru-theologu, a že v letech jubilejních 1915—1916 byl „poctivým chováním profesorů volitelů český národ ušetřen *světové ostudy“*, poněvadž nebyl

theolog zvolen rektorem české university. Není užitečno déle se zabývati touto věcí. Nám, upřímně řečeno, nezáleží na tom, je-li pražská fakulta theologická ve svazku universitním čili nic; církev z toho nebude míti žádnou škodu, bude-li z university vyloučena, poněvadž nic nezískává jsouc v ní.

Proti čemu se rozhodně opíráme, je nesmyslné žvanění o svobodě badání, nevědeckosti theologického učení atd.

GLOSA

Usilují teď o lepší stav národa, o dokonalejší, vyšší život. Píší stkvělé fráze o svobodě a národním sebeurčení. Účast národa na mystickém těle Kristově pokládají za zpozdilost, ba národní neštěstí. Chtějí volnost, samostatnost; chtějí schisma, nacionální církev. Domnívají se, že přejdou od nedokonalého k dokonalému; z otroctví k svobodě.

Nuže, na to vše je jediná odpověď: Národ s církví sjednocený je totéž co vlak po kolejích jedoucí. Vlak není tak libovolně řiditelný jako na př. automobil. Strojvůdcova vůle nerozhoduje o směru jízdy. Vlak je v tom smyslu nesvoboden; je však otázka, je-li proto i nedokonalý? Právě naopak, že jeho strojvůdce nemá vlastní vůle, že musí jeti po kolejích dávno vyměřených a položených, právě v tom je jeho dokonalost, neboť jen proto tak rychle uhání a tolik toho uveze, že jede po kolejích. V kolejích je tedy dokonalost vlaku; poněvadž ale je svoboda tolik co dokonalost, je v kolejích i svoboda vlaku. Svoboda záleží v tom, že podřizujeme vůli svou vůli dokonalejší, abychom snáze překonali překážky, které jsou nám v cestě. Vlak — národ, koleje — církev.

Vyjede-li vlak z kolejí, rozbije se; koleje však zůstanou vždy krásné, lesknoucí se na slunci jako dvě úžovky.

Když vlak neopatrností strojvůdcovou vyjede z kolejí, kolejím se nestane nic anebo jen maličko se porouchají a brzy jiný vlak začne na nich nádhernou jízdu. I když se jeden národ odštěpí od církve, církev proto nezahyne; jiné národy budou se těšiti z jejího dobrodiní.

V elegantních coupés vlaku je plno pasažérů: sedí tam, baví se, čtou, spí, jedí a ani ve snu jim nenapadá, že to jejich pohodlí je podmíněno těmi kusy železa, šrouby a pražci. Nemyslí na to. — Tak i národ. Žijeme, pracujeme, obchodujeme, máme umělce, vědce a profesory: máme kulturu. A tak už jsme si na to vše uvykli, jako by nám to odjakživa náleželo, a jako by to nebylo velikým kulturním dobrodiním církve.

Dr. EUGEN KADEŘÁVEK

hodlá vydati svým nákladem celou soustavu filosofie křesťanské čili aristotelicko-thomistické v těchto částech: I. Úvod do filosofie a obrana filosofie křesťanské; II. Logika formálná čili dialektická, o správnosti poznání lidského; III. Logika kritická čili noetika, theorie o platnosti poznání lidského; IV. Metafysika obecná čili ontologie, kterak bytují a v čem záležejí obecniny, universalia; V. Dodatek k ontologii: Krasověda a obecná aesthetika; VI. Metafysika o přírodě, o jsoucnosti a bytnosti tvorů rozumu nemajících; VII. Metafysika o duši lidské, psychologie, o jsoucnosti a bytnosti duše lidské; VIII. Metafysika o Bohu, jeho jsoucnosti a bytnosti, theologie přirozená: IX. Morálka filosofická.

Jmenované části byly sice již tiskem vydány, avšak po různu, v různých do-

bách, jednotlivé, ne dosti vytříbené, nesouvislé a širšímu čtenářstvu méně přístupné, jak autor sám se přiznává. Vím na př. z vlastní zkušenosti, že některá místa jeho Morálky filosofické jsou tak nejasná, kostrbatá, takřka barokní či jak bych to vyjádřil, že nelze se při nejlepší vůli jejich smyslu dopíditi. Autor slibuje, že dílo své zdokonalí, látku rozšíří a opraví. Přejeme si toho; nechceme, aby díla toho druhu činila dojem zastaralosti a grotesknosti.

Autor vydal zvláštní provolání, kterým seznamuje veřejnost se svým úmyslem a uvádí pět důvodů, proč soustavně chce vydati ovoce svojí práce: 1. filosofie křesťanská je filosofie nehynoucí (dle sv. Augustina perennis); 2. odpovídá povaze lidské a zaujímá znamenité místo v dějinách vzdělanosti lidské; 3. má vysokou cenu vědeckou; 4. uspokojuje plně touhu po přirozeném vědění o Bohu, přírodě a člověku a staví mravnost lidskou na přirozených pevných základech; 5. je v přátelském poměru s theologií katolickou.

Takových důvodů bylo by zajisté možno podati daleko více; jeden je však důvod, který je velmi vážný, ač autor ho neuvádí: potřeba pravé filosofie pro národ, filosofie neosobní, objektivní. Je smutnou pravdou, že dnešní česká filosofie, jak dobře napsal nedávno *Al. Hlavinka* „jsou jen náhodné splašky z ciziny, jak který náš filosof si oblíbil přežvýkati někoho z Němec, Francouz, Angličan. Odborný list „Česká mysl" má jen svůj nápis v pravdě český." Jak málo je u nás přesvědčení, že křesťanská filosofie je filosofií budoucnosti! A přece to hlásá zřetelně historie národní zkázy! Je v módě filosofická revoluce, „volnost myšlení." Je v módě Hus, co „průkopník nové éry filosofické." Filosofické revoluci Husově se dává soustavně přívlastek českosti. Zapomíná se, že Hus ani neznal pravé filosofie scholastické, ani ne tak, jak ji znal nadšený interpret sv. Augustina, Štítný.

Autor chce věnovati své dílo „Staroslavné c. k. české universitě Karlově Ferdinandově v Praze."

Škoda, že je v tom věnování takový anachronism. —

CHVÁLA „MUSEA."

Jednoho dne mi napadl aforism o literatuře. Nosil jsem jej dlouho v sobě, zkoumal jej, pohrával si s ním. Konečně z něj zbylo toto: Ideální literatura jest: mnoho myslit, málo psát; z toho mála málo tisknout, a to tisknuté všecko číst. Je to zajisté krásně řečeno (abych pochválil i sebe, nejen „Museum"); o všech věcech, o kterých víme, že jich nikdy nedosáhneme, mluvíme krásně.

A teď, chcete-li věřiti tímto barometrem ideálnosti i „Museum", očekávejte, že úžasně klesne, neboť atmosferický tlak našeho klimatu je slaboučký. Považte! Máme mnoho myslit, málo psát; a my málo myslíme a mnoho píšeme; a co píšeme, všecko skoro tiskneme; a to tisknuté málokdo čte. Když tak se na to dívám, nezasluhujeme chvály, i když nám ji upřímně vzdává „Našinec" a „Archa."

Byl u nás básník, co překrásně zpíval o práci tiché a společné. V ní viděl „ducha potravu a vlasti oslavu." Ať druzí si lomozí, svá hesla do davu vykřikují, své smýšlení jediným a neomylným prohlašují, světu imponují — my pracujeme tiše a společně. *Tiše* — jsme tak neznámi, úzci, slábi, nesměli; odbírají nás jen bohoslovci a kněží; sem tam i literární historie nás registruje. *Společně* — dílo naše je společné dílo všech českých bohoslovců. Dílo naše je společné a bratrské; jeden z nej-

menších seminářů, brněnský, stojí v jeho čele. Když malí jsou podrobeni velikému, slabí silnému, máte *panství*. Když ale velicí se soustřeďují kolem malého a silní se podřizují slabému, máte *bratrství*. „Museum je dílo bratrské kat exochen. A věřte, že v tom jest jeho krása a ideálnost.

Nemáme slávy, jako všickni, kteří pracují tiše. Ale staré naše ročníky otvírají všichni, kteří mají co činiti se slavnými muži. Říkával nebožtík *Vymazal:* „Není slávou, jsi-li v naučném slovníku, ale je slávou, hledají-li tě tam." A zrovna tak není slávou býti v „Museu", ale je slávou býti v něm hledánu. Vždyť nemůžete mluviti na př. o Pospíšilovi, Hodrovi, Sedlákovi, Bouškovi, Dostálovi, Kratochvilovi, Odvalilovi, Kašparovi, Demlovi atd. a nemluviti o „Museu."

Hledáte-li někoho v „Museu", hledáte jeho mládí, jeho vzlet, jeho ideály, něco, co jediné je v něm cenného a vysokého. Hledáte jeho mládí, jeho nadšení a dobře víte, že hledáte téhož člověka, že nechcete věděti, jaký ten člověk byl, když mu bylo dvacet let, nýbrž, že chcete věděti, jaký *jest*.

Každý slavný, veliký muž je pořád mlád.

Bratrství, mládí—toť chvála „Musea."

SVATÝ BERNARD A MEČ.

Jméno sv. Bernarda je spojeno se vznikem řádu templářského. Sv. Bernard byl mezi prvními příznivci díla, které zamýšlel *Hugo de Paganis*. Úsilí krále a patriarchy jerusalemského a rovněž papežovo zajistilo řádu templářskému budoucnost. Nesmí se zapomínati, že mnichové, kteří byli hotovi takřka z povolání krev prolévati, byli novinkou, která i v dvanáctém století, století Křížových výprav, mohla způsobiti zmatek a odpor. Měla-li církev, jež hlásala vždycky ohyzdnost války a jež volala ve jménu Ježíše Krista: „Kdo mečem zachází, mečem schází", zapříti svou tradici mírových zásad? Ve skutečnosti nezapřela církev nic; poněvadž ale nemohla válce zabrániti, učinila z vojáka nejprve křesťana, potom mnicha, aby pak se z něj stal světec. Jsme ovšem daleko od těch časů, kdy *Origenes* a *Tertullian* odsuzovali stav vojenský jako stav, který se nesrovnává s charakterem a důstojností křesťana. Teprve sv. *Augustin* vyslovil jasně pravý úsudek církve o válce a válečnictví: „Na rozkaz boží nebo jiné zákonité vrchnosti smějí spravedlivé válčiti" (Contra Faustum). Církev neschvaluje zjevně válek nespravedlivých; a týž sv. Augustin odsuzuje jediným slovem dílo dobyvatelů: „jest loupeží ve velkém", grande latrocinium. Poněvadž musila církev trpěti války, jichž nenáviděla, zřídila jim stoletími celou řadu úspěšných překážek. „Boží mír" jest asi nejkrásnějším zřízením toho druhu. Rytířství, které je původu germánského, podrželo na čas něco ze svých hrubých a násilných zvyklostí germánských, ba nikdy se jich docela nezbavilo, ale církevní kázeň způsobila, že si znenáhla osvojilo pravidla a zvyky, kterými se stkvěli rytíři bez bázně a hany, a které jsou zároveň zákoníky rytířské cti. V duchu středověku není rytířství ničím jiným než ozbrojenou mocí ve službách slabosti a bezbranného práva. Hlavním úkolem rytířů bylo hájiti vdov, sirotků, a zvláště církve Kristovy proti ukrutnosti pohanů a kacířů. V písni „Chanson d' Antioche" nazývají se rytíři Kristovými (li Ihem chevalier) a troubadour doplňuje vysvětlení této písně slovy: „Ti, kteří Matce boží celým srdcem věrně slouží" (Cil qui Damedieu servent de loïal cuer entier).

Takový asi ideál měl Hugo de Paganis, když zakládal řád templářský. Nikoho schopnějšího nebylo věru, kterému svěřil by sestavení řehole templářské, než byl sv. Bernard. Bylť sv. Bernard rytíř rodem a mnichem svobodnou volbou; když pak pérem zacházel, mohl se někdo domnívati, že se ohání dýkou. Sv. Bernard svolil, že napíše chvalořeč na nové rytířství. „De laude novae militiae.“ Hned v prologu čteme: „Semel et secundo et tertio, ni fallor, petiisti a me, Hugo christianissime, ut tibi et tuis commilitonibus scriberem exhortationis sermonem, et adversus hostilem tyrannidem, quia lanceam non liceret, stilum vibrarem.“

V očích bázlivých a nerozhodných musil nejdříve ospravedlniti boj a vojenský stav. Po příkladu sv. Augustina volá: „Není zákona, který by křesťanu zapovídal mečem bojovati. Evangelium doporučuje vojákům mírnost a spravedlnost, ale neříká jim: „Odvrzte zbraň a zřekněte se válečného řemesla.“

Zakázána jest jen nespravedlivá válka, zvláště válka mezi křesťany. Bylo by zapovězeno zabíjeti pohany, kdyby bylo lze jiným způsobem znemožniti jejich vpády a jim zabrániti, aby neutiskovali křesťanů. Nyní je však lépe je pobíjeti, aby jejich meč nedopadl na hlavu spravedlivého a aby spravedliví nebyli jejich bezbožností svedeni. Rozháněti nevěřící, kteří chtějí válku, ničiti náhončí nespravedlnosti, kteří mají v úmyslu oloupiti křesťanský lid o poklady, jež jsou v Jerusalemě, poskvrniti posvátná místa a učiniti svatyni boží svým majetkem, je zajisté nejvznešenějším úkolem těch, kteří si zvolili povolání vojenské. Nuže, ať sáhnou dítky věřící po obojím meči proti nepřátelům svým.“(De laude novae militiae, cav III.) Starý zákon nám schvaluje, jak se zdá, cíl, který má nové rytířstvo. (Crebra veterum attestatione nova approbatur militia.) Je třeba vyššího schválení? „Vůdce rytířů ozbrojil se jednoho dne ne železem, ale důtkami, aby vyhnal prodavače z chrámu.“ Po jeho příkladu brání rytíři, kteří se zbraněmi a koni přebývají na místě Chrámu, aby nevěřící neznečišťovali svatých míst. —

SV. DOMINIK A MEČ

V historiích o sv. Dominiku se jistě přehání tam, kde se mluví o jeho činnosti při křížové výpravě proti Albigenským. Věc je ostatně z dějin známa. —

Jedni vidí ve sv. Dominiku předchůdce Torquemadova, jiní přehánějíce zase v opačném smyslu připodobňují ho příliš sladkému mystikovi z Assisi.

Jisto jest, že při rozhodné bitvě u Mureta 12. září 1213 byl světec mezi řeholníky a preláty, kteří pomáhali vůdci křížové výpravy modlitbami a radami.

Jak tedy posouditi poměr sv. Dominika k meči a k světskému rameni vůbec. Jak odpověděti na námitku, že dodával účinnosti svým kázáním mocí světskou, která mu byla po ruce?

Ještě v sedmnáctém století přičítal dominikánský historik *Malvenda* sv. Dominiku za slávu, že prý zřídil Inkvisici, a tak vydal heretiky smrti na hranici. Ale v osmnáctém století, kdy myšlenka tolerance všude se rozšířila, nemohl *P. Echard* věřiti, že Světec by byl tak ukrutný, a tudíž o něm psal, že „navracel kacíře silou svých důkazů a svého příkladu, bez pomoci meče a ohně, neboť to nebylo jeho věcí.“

Bollandista Vilém *Caper* myslil, že tento výrok činí ústupek duchu století na úkor historické pravdy, a prohlásiv, že Církev může dle sv. Tomáše vyloučiti své nepřátele nejen z obcování svatých, ale i z obcování živých, snaží se dokázati, že sv. Dominik užíval tohoto práva.

Podobně jako Echard psal o této věci

Lacordaire ve své biografii sv. Dominika, kterou chtěl rehabilitovati ve století devatenáctém řád kazatelský ve Francii. Psal ovšem úplně nekriticky. *Jean Guiraud* se zmiňuje právě o jednom takovém místě v díle Lacordairově těmito slovy: „Je těžko si představiti místo krásnější s hlediska literárního ale zároveň prázdné vší historické kritiky."

Z těchto odporů nelze vyjíti jinak, než sáhne-li se ke skutečným historickým dokumentům.

Máme pak v této věci dva akty sv. Dominika samého. Uvádí je Guiraud ve své biografii sv. Dominika. V jednom *smiřuje* obráceného kacíře Rogera „mocí úřadu, který mu byl svěřen panem opatem z Cîteaux, legátem Apoštolské Stolice"; ukládá mu kanovnické pokání, které bude musiti vykonati, sic jinak bude považován „za křivopřísežníka a kacíře, vyobcován a vyvržen ze společenství věřících." V druhém aktu svěřuje jakémusi občanu toulousskému obráceného kacíře, dokud by nepřišlo rozhodnutí kardinála-legáta. A konečně máme text *Thierryho z Apoldy,* který cituje i Lacordaire, a v němž se jeví co vykonavatel úkolů, které mu svěřili zástupcové Svaté Stolice. „Několik kacířů byvši jato a *usvědčeno* v kraji toulousském, bylo vydáno soudu světskému, poněvadž nechtělo se vrátiti k víře, a odsouzeno na hranici. Dominik pohlédl na jednoho z nich se srdcem zasvěceným v tajemství boží a řekl soudním sluhům: „Dejte tohoto stranou a chraňte se ho upáliti." A pak obraceje se velmi laskavě ke kacíři pravil: „Vím, synu můj, že ti bude třeba času ale konečně staneš se dobrým a svatým." Pěkná a podivná věc! Tento člověk zůstal ještě dvacet let v slepotě kacířství, a pak se ho dotkla milost a on žádal o šat Bratra Kazatele, v němž žil a věrně umřel." Dle Konstantina z Orvieta, který vypravuje tutéž událost, jmenoval se Raymund Gross.

Srovnáme-li tyto dokumenty s kanonem Koncilu veronského obnoveným r. 1208 na Koncilu avignonském, který nařizuje, aby odpadlíci, kteří byli od svých biskupů nebo jejich zástupců *usvědčeni* z kacířství, a kteří by umíněně setrvali ve svých bludech, byli vydáni světskému rameni, přijdeme, jak se zdá, k závěru, že sv. Dominik měl jako delegát mnichů cisterciensk ých *usvědčovati* kacíře, a ty, které usvědčil, že vydával nepřímo sice, ale byli potrestáni, ale vydával nezadržel-li cestou milosti světské rameno, které bylo ochotným nástrojem Církve. Jest jisto, že on sám nad nimi nevynášel rozsudku, nýbrž byl v jejich procesech znalcem orthodoxie anebo též porotcem, který posílal soudu verdikt viny, a který mohl ihned také podepsati rekurs o milost.

A tak Echard i Lacordaire měli spíše vyložiti chování sv. Dominika a Svaté Stolice v těchto věcech nežli se snažiti subtilními úvahami vylíčiti světce v nejlepším světle. Netřeba míti na zřeteli, že stát měl ostatně právo legitimovati pronásledování kacířů; zdá se, že vážné sociální zájmy vyžadovaly potlačení albigenské herese. Nešlo jen o to, aby lid zbloudilý byl přiveden k orthodoxii, ani jen o to, aby političtí rebelové byli zkroceni, šlo o to zejména, aby společnost byla uchráněna podvratného a *anarchistického* učení. Církev bojovala v třináctém století jako vždy jindy za sebe a za řád sociální vůbec. Konečně je známo, že učení albigenských bylo vlastně negací života atd. Nesčetné zlořády, které způsobili Albigenští a jiné sekty, přinutily papeže i panovníky západní Evropy zakročiti přímě proti kacířům. Často se mluví o divé nenávisti tehdejších knížat proti nevěřícím. Ale ta nediktovala toho pronásledování; spíše názor, který jeden spisovatel dobře vystihl slovy, že herese byla tehdy zločinem jak sociálním tak náboženským.

DER MENSCH

Leo Reiss počal v Brně vydávati měsíčník „Der Mensch", Monatschrift für Kultur,

V několika už vyšlých číslech jsou v překladu také neněmeckých, zejména pak českých spisovatelů, Březiny, Bezruče, Čapka a Macka. Časopis usiluje o jakési kulturní světoobčanství, duchovní a duševní sblížení národů, které je povýšeno nade všechen nacionální pathos, jenž právě za války tak zmohutněl. Dr. Quido Glück přihlašuje tyto snahy ke Goethovi, který spojoval svůj stkvělý kosmopolitismus s rozhodným individualismem. Doufá také, že neviditelná církev pravých kosmopolitů, která je rozptýlena mezi národy, vyjde brzo ze svých katakomb na jasné světlo, aby beze vší lehkomyslné citovosti a sentimentality zachovávajíc svůj národní a lidový svéráz se sjednotila „v nové náboženství všelidského ducha, který pne do výšky i dálky strmou kupoli svého dómu jak věčné nebe nade vším lidstvem.“ — Jsme rozhodně proti výstřednímu nacionalismu, který se jevívá ne jako láska k vlastnímu národu jako spíše nenávist ku všemu cizímu, přece však ušlechtilému a rozumnému nacionalismu dáváme přednost před neurčitým chimerickým kosmopolitismem, který se chce blýskati falešným aristokratismem a při tom nemá praktičnosti a životnosti jako má pravý nacionalismus. Vždyť i pravý nacionalista rád uznává přednosti národů jiných a nikdy není tak nízký, aby jiným národem pohrdal, byť byl sebe menší a zapadlejší.

Není snad nepříznačno, že křísiteli kosmopolitismu v době, kdy národnostní protivy se přiostřily, stávají se židé — národ v jádře kosmopolitický.

Jak se budou plniti jejich naděje, nevíme. My jim slavné budoucnosti neprorokujeme, neboť kosmopolitismus je mělčina, i když stokrát opakuje, že nikoliv, a na konec, nebo řekněme v *praxi* je zcela blízek oné karikatuře Heincově:

„Ich liebe den Deutschen, ich lieb den Franzos,
Die Welschen und die Niederländ'schen,
Ich liebe den Schwed, den Böhm und Spaniol,
Ich lieb' in ihnen den Menschen. —
Gleichviel, von welcher Heimat, gleichviel,
Von welchem Glaubensbund ist
Der Mensch, er ist mir lieb und wert,
Wenn nur den Mensch gesund ist. —
Das Vaterland und die Religion,
Das sind nur Kleidungsstücke —
Fort mit der Hülle! Dass ich aus Herz
Den nackten Menschen drücke!“

REFORMY

Mládež české státoprávní demokracie uveřelnila zásady svého programu. V části kulturní se praví: „Uznávajíce výchovný význam *náboženství* a jsouce k vyznáním snášeliví, chceme, aby mravně-výchovná funkce státu nebyla na určitou církev přenášena, aby dnešní církve byly radikálně zreformovány a znárodněny a vyučování náboženství na školách aby se neslo duchem tolerantním. Chceme dále budovati na kulturních ideálech svých předků a míti svobodného českého člověka, rozvitého harmonicky jak tělesně, rozumově, tak i citově i mravně.“

Nuže, nikdo nepopírá, že církev se musí reformovati. Ale nutno uznati, že ve slovech lidí, kteří se stavějí v čelo národa, je patrna v celé nahotě jejich nevzdělanost a — nenávist. Nutno je poohlédnouti, jaké jsou kořeny této věci. Nevzdělanost a nenávist zahaluje svou negaci zdáním respektu a tolerance. Nenávidí náboženství, a tož vám vypravují hladkými slovy o své úctě *ke všem náboženstvím.* Tento plurál je perfidií; Náboženství je jediné a absolutní. Jenom tak se může nazývati náboženstvím. Autorem náboženství jediného je Bůh. Jeden je Bůh, jedna pravda, jedno náboženství. Odtud veliká, malým mozkům nepochopitelná *nesnášelivost* pravdy a náboženství. Je-li jedno pravé náboženství, *musí* býti nesnášelivé. Je-li více pravých náboženství, mohou býti snášeliva. Tak tedy,

kdo mlčením pomíjí náboženství pravé, rád mluví o náboženstvech; všechna náboženstva sdružuje a představuje jako různé formy jednoho a téhož poblouzení.

Není jinak nepochopitelno, že člověk, který nenávidí náboženství, miluje náboženstva. Náboženství je ustanoveno od Boha. Nesmí se tedy na ně sahati. Křesťanství, jež neumírá, je katolicismus. Náboženství, které je od Boha, je katolicismus. Že dnešní lidé mohou býti tolerantní ke křesťanství, které je překrouceno v kacířství, nelze jinak vysvětliti, než že sebe samy poznávají v tom překroucení, jež je lidským dílem a jež lidem se podobá. Katolicismus však se Bohu podobá. Nese na sobě jeho pečeť. „Dokonaný, absolutní", píše *Hello* ve spise „Německo a křesťanství", „absolutně božský, opatřený svými dogmaty a svými svátostmi, jest u vás v ošklivosti, protože jste se nesúčastnili ničím na této věci, jež není rozhodně vaším dílem. Takové je křesťanství, nikoliv úslužné, ochotné a ohebné, avšak mocné, nepohnutelné a božské, nikoliv takové, jaké by je lidé chtěli míti, nikoliv takové, jaké by je učinili, kdyby je byli učinili, však takové, jaké jest, takové jak Církev je přijala, jak je uchovává a jak jemu národy vyučuje. Kacířství nese známku člověka. Lze se o něm dohodnouti: dovoluje kompromisy. Člověk sdělil mu cosi ze své neduživosti, ze své slabosti. Katolicismus však je celý z jednoho kusu. Je božský skrz naskrz: Kleknete, nebo — se odvrátíte."

BANCA ROTTA

Náboženství, křesťanství, katolicism udělaly za války bankrot. To slyšíte denně v této nebo v jiné formě. Je to lež, mám chuť říci krvavá lež, jež svojí krutostí se úplně rovná nečistému plivnutí do tváře Kristovy. Tedy bankrot! *Banca rotta* — toť rozbitá lavice — konec obchodu. Pro křesťanství je konec obchodu, praví ústa, která lhou. Kdykoliv nějaká lež se snaží svým kalem zalíti čisté nivy, cítíte, že jest nějaká pravda, proti které to všecko. Nuže, to pravda jest, že náboženství naše je obchod, který věčně pokvete, přes časy, přes pokolení; neboť podobno je království nebeské člověku kupci, jenž hledal dobrých perel, a když nalezl jednu perlu drahocennou, odešed prodal všecko, co měl, a koupil ji." Mat. 13. 45—46. Perla — duše lidská, kupec — kněz. Zajisté, čím větší bude náš duch oběti, zapření, duch, který světa se zříká pro perlu lidské duše, pro ono vzácné paladium obrazu božího v člověku, tím více bude pravdou, že jsme dobří obchodníci, a tím větší bude lží bankrot křesťanství.

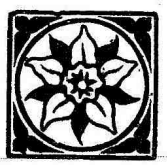

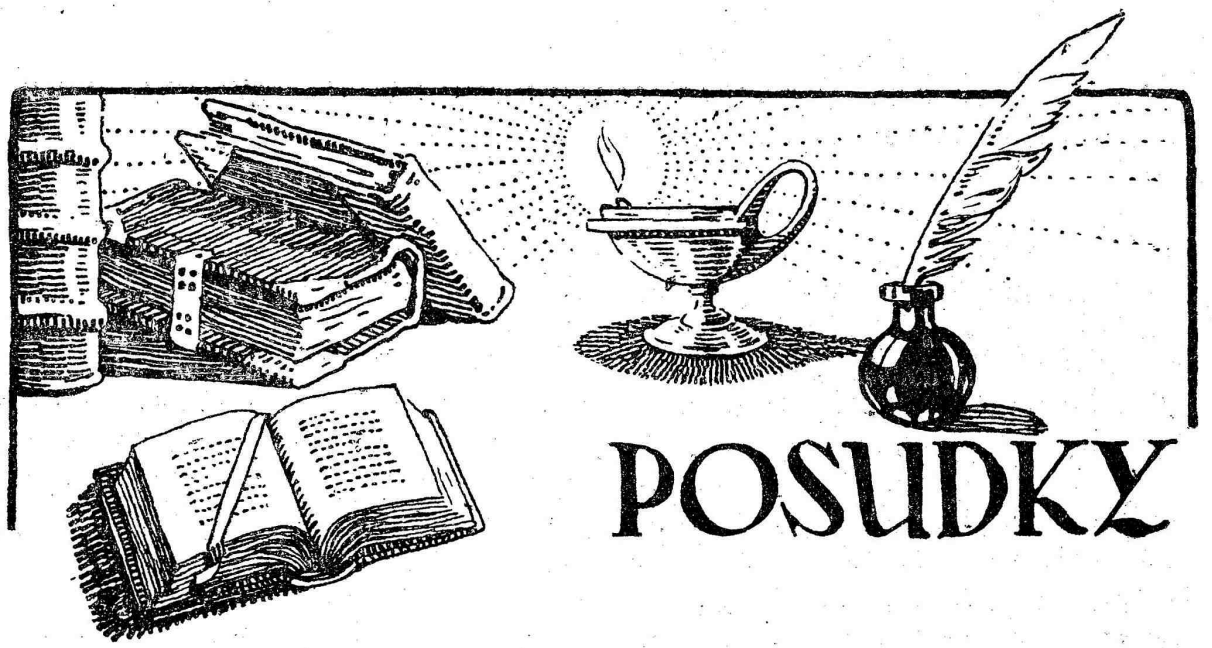

Napsali: DOM. PECKA, FR. STÁREK, R. TOMANDL a A. ZEMÁNEK

OTÁZKY A PROBLÉMY

Essaye časové a filosofické. Napsal Dr. Jos. Kratochvil. V Olomouci 1916. Nákladem Matice Cyrilo-Metod. v Olomouci. Cena K 2·60. —

Dr. Kratochvil sebral své drobné časopisecké články jako „essaye časové a filosofické." O charakteru těchto článků dobře pravil kritik *Lidových Novin:* „Zrovna tak krátkých, rychlých článků bylo by třeba pro filosofické poučování a vzdělávání širokých vrstev čtenářských. Ať si by články neobsáhly všeho, co měly obsáhnout, jen kdyby to, co povědí, bylo vyváženo ze spolehlivé znalosti předmětu a jen kdyby každý mohl snadno rozumět: účasti musilo by se získat, chuti ke všímavosti a přemýšlení. Krátkost byla by jako u Dra Kratochvila spíš půvabem než ujmou. Jednou promluvilo by se o některém názoru moderního filosofa Emila Boutrouxa, jak hledí na domnělou nutnou platnost zákonů přírodních, podruhé řeklo by se slůvko o souvislosti té a té dnešní filosofie s tvorbou básnickou, po třetí vytkl a posoudil by se osvětný ideál český, jak se osvědčil ve hnutí válečném, po čtvrté vztyčil by se nějaký ten eticko-vzdělavací cíl výchovy středoškolské atd. — vždycky jen něco úzce vymezeného v podstatném jádře: jak se kdo k tomu postavil a co si lze tak asi ze všeho vybrat."

Kniha má pět oddílů:

I. Životní problémy.

1. Problém nesmrtelnosti.
2. Problém bezvěří.
3. Čas a prostor.

Problém nesmrtelnosti není řešen nějak adekvátně, nýbrž je lapidárními rysy naznačen stav otázky, vyvrácena námitka z pozorování smyslového a už je cesta k důkazu *ad absurdum* z neudržitelnosti doktrin materialistických. — Důkladněji je řešen problém dnešního bezvěří. Dnešní bezvěří je dle autora — je patrno, že se jedná o bezvěří

theoretickém — důsledkem filosofie positivistické. Její hlavní omyl je v domnění, že člověk má jen jediný způsob poznání — poznání smyslové. Filosofie je prý obmezena na zkušenost smyslovou a nemůže býti vědou o transcendentním, nemůže a nechce nic věděti o podstatě věcí. Scholastikové naopak uznávajíce mimo smyslové poznání i poznání intelektuelní od smyslového podstatně rozdílné, zahrnují ovšem ve své soustavě filosofické i říši metafysickou, ideální. Dále ukazuje autor, že poznání intelektuelní je podmíněno empirickým poznáním smyslovým, a že se s ním vzájemně doplňuje. Nevyhnutelným pak základem každé vědecké konstrukce je princip kausality. Z principu kausality dojíti k uznání metafysické příčiny všeho bytí prohlásil Kant za nemožno. Tento Kantův názor měl nesmírný vliv na celou další filosofickou spekulaci. Dle čistého, ryzího, Kantem neobmezeného principu kausality stanoví metafysik příčinu všech zjevů veškerenstva stejně jako fysik je veden vztahem fakt částečných ke stanovení jevu předchozího jako příčiny předchozího. — Essay „Čas a prostor" vykládá pojem prostoru i času skutečného, možného v absolutního dle Aristotela. V podstatě se shoduje s Aristotelem i Kant, ale liší se nesmírně v pojetí hodnoty těchto pojmů. Ač se Kant shoduje s Aristotelem a veškerou pozdější filosofií středověkou v popření reality absolutního prostoru a absolutního času, neshoduje se pokud se týče původu pojmů času a prostoru.

Proti Kantově idealitě a aprioritě času a prostoru dokazuje autor jejich realitu z evidence vnějších smyslův i subjektivních požitkův.

II. Novoidealism.

1. Filosofické názory Emila Boutroux.
2. Nová filosofie a poesie.
3. Novoidealism v dnešní literatuře francouzské.
4. Duch novoidealismu.

Autor vykládá s vřelým zájmem filosofické názory Emila Boutrouxa, jehož základní filosofickou myšlenkou jest idealistický spiritualism vystupující proti vědeckému determinismu. Výsledkem filosofického badání Boutrouxova uloženého zejména ve spise „De la contingence de lois de la nature" je názor, že život se nedá převésti na zákony fysicko-chemické, nýbrž je do jisté míry od nich neodvislý a že jeho zákony nejsou určeny nějakou pouhou nutností. Boudroux dokazuje též, že svět duševní je nový útvar vzhledem k životu, a že jeho činnost je protivna jakémukoliv determinismu. Autor shrnuje vysledky Boutrouxovy analysy slovy: a) autonomie každého řádu skutečna vzhledem k nižšímu, b) svoboda zjevů v témže oboru skutečna, c) svoboda. Takovým způsobem kritisuje Boutroux domnělou nutnost zákonů přírodních; metafysickým výsledkem této kritiky není však chaos, jak by se na první pohled zdálo. Autor správně ukazuje, že Boutroux buduje svou metafysiku na základech aristotelských. — V článku „Nová filosofie a poesie" ukazuje autor na neobyčejnou blízkost a příbuznost novoidealismu a poesie duchovní a mystické. Stýkají se v jedné veliké touze po synthese budoucnosti, po kosmické harmonii života, po smíření vědy a víry. Bez průchodu k transcendentnímu není dokonalých hodnot uměleckých. Novoidealismus překonává všecky životní rozpory, pojímá život nábožensky a zduchovňuje jej. — „Novoidealismem v dnešní literatuře francouzské" rozumí autor návrat inteligence francouzské k náboženskému pojetí života jak se jeví v moderní francouzské literatuře katolické. Stručně

přehlíží dílo Feuilletovo, Brunetièreovo, Bourgetovo, Coppéeovo, Estannicovo, Halévyho a Lavedana, Bazinovo, Sully-Prudhommeovo, a konečně dílo slavných konvertitů francouzských Huysmanse a Barbeye d' Aurevilly. — Končí velikým aforismem o duchu novoidealismu; ukazuje, že v něm je uskutečněna základní podmínka ducha filosofického: svoboda a neodvislost. Ostatní systémy filosofické nejsou prosty předsudků, proto jsou chybny.

III. České problémy za války.

1. Snahy budoucnosti.
2. Světová válka a česká filosofie.
3. Kulturní ideál český.
4. Filosofické proudy kolem r. 1400 a jejich ohlas na universitě české.

Příčinou úpadku života duchového a etického před válkou byl materialism. Z něho vzešlo povrchní pokrokářství vrstev inteligentních a anarchism a nespokojenost vrstev méně vzdělaných. Duch Kristův vymizel ze srdce moderního člověka. Našly se surogáty náboženství: okultism, theosofie, budhism. Snahou budoucnosti je renaissance v duchu křesťanském. Největší duchové tohoto věku se vracejí ke Kristu. Kritik *Lidových Novin*, nějaký positivista, vytýká Dru Kratochvilovi, že kdykoli pronese slovo „náboženství", přidává nebo doplňuje hned v duchu druhé slovo „křesťanství". Čeští inteligenti svorně s Nietzschem snesou všecko raději než křesťanství. Proto píše kritik dále: „A křesťanství — když křesťanství, má se chovat, jak se na ně patří a jak jeho vznešený učitel přikazuje. Křesťanství bylo přece vzbudováno na evangeliích a v evangeliích dočítáme se o pyšném, osobivém fariseovi, který stoje takto prý sám u sebe se modlil: „Bože, děkuji tobě, že nejsem *jako* jiní lidé, dráči, nespravedliví, cizoložníci, jako i tento publikán. Postím se dvakrát do téhodne, desátky dávám ze všech věcí, kterými vládnu". Nepodobá se, že by se byl Kristus nějak radoval nad tím domýšlivým fariseem a že by byl k vůli němu zavrhoval skromného publikána, jenž ani očí nechtěl pozdvihnouti k nebi hanbou nad svou malostí a hříšností. Ale dr. Kratochvil toho nedbá, dr. Kratochvil si vede, jako by Kristus byl svého natyčeného farisea spokojeně pochválil. Když dr. Kratochvil píše o „snahách budoucnosti" a předesílá „obraz člověka před dnešní válkou světovou", div že hlavou nebes neprorazí, jak se vyvyšuje nad cháskou materialistickou, nad sociální demokraty a občanské třídy liberální, nad různé ty redaktory, novináře, byrokraty a vůdce lidu. Na ně svaluje odpovědnost za hrůzy, jež válka vychrlila, jim přičítá vinu zloby, chtivosti, nízkosti a zaslepenosti všech živlů, jež se válkou rozpoutaly, od nich odvozuje, že lid divočí, mravy surovějí, svoboda že škrtí a dusí, každá špatnost zdá se dovolenou: „Děkuji ti, Bože, že nejsem jako ta čeládka, dráči, nespravedliví a cizoložníci." Nepováží dr. Kratochvil, že nejkřesťanštější a nejzbožnější částí evropského vzdělavatelstva byli odjakživa ti, kdož válku kuli, osnovali a začínali: neptá se, zda křesťanství za dlouhé věky vykonalo, co mělo, aby ji zamezilo, potlačilo a lidem zhnusilo; nerozpomene se, jak to, že křesťanství nedovedlo zabrániti, aby se ohavnosti tak materialistické tak nerozmohly; nezpytuje svědomí, nepřispívá-li svou novoidealistickou bojovností sám také k udržování vznětů válečných; nezná publikánovy modlitby: „Pane, buď milostiv mně hříšnému", neboť „má vina, má největší vina." Křesťanství není pouhé lecjaké slovo, křesťanství je úhrn posvátných pravd

a zásad, jimiž se má křesťan spravovat. Uvědomil si je dr. Kratochvil, filosof křesťanského novoidealismu?" Takovým způsobem plésti pravdy mravní s pravdami filosofickými, morálku a filosofii není dovoleno. Dle kritika by byl Kristus největším fariseem, když řekl: „Já jsem cesta, pravda i život." Pravda jest jen jedna. Dr. Kratochvil se vyvyšuje jako ten, jenž našel pravdu, nad ty, kteří žíznějí všichni, a odmítají studnici vody živé, a nikoliv jako člověk hříšný nad jiné, snad menší hříšníky. Co dále praví kritik o úkolu křesťanství, o „novoidealistické bojovnosti" dra Kratochvila, jsou opravdu jen fráze. — Konstatuje úpadek cizích filosofických systémů u nás za války. Národ nešel cestou pravou. Český novoidealism se snaží „vyrovnati porušenou rovnováhu českého myšlení poukazem na velikou minulost i moderní časovost, který se nespokojuje úzkoprsým lpěním na smyslnosti, nýbrž se snaží proniknout i svět nadsmyslný a pochopiti jsoucno transcendentní." — Kulturním ideálem českého národa je dle autora opírajícího se zde o slova prof. Mareše novoidealism, t. j. světový názor křesťanský, který hlásá „Království boží", říši dobra a spravedlnosti. — Na konec se zabývá otázkou filosofické průpravy M. Jana Husi. Podává napřed dějiny středověké filosofie v době jejího rozkvětu i úpadku, zápasu mezi nominalisty a realisty.

Konečně kritisuje filosofické názory Wyklifovy. Hus je co do filosofických názorů kopistou Wyklifovým. Hus neměl dostatečného vzdělání filosofického — nejvíc mu chyběla znalost starých scholastiků — a proto nepoznal lichosti nauk wyklifských, jež nebyly ničím jiným než směsí pantheismu a materialismu.

IV. Uvedení do psychologie.

Tu podává autor jakýsi nárys, ovšem neucelený, psychologie křesťanského idealismu, která dosud vypracována není. Tato psychologie novoidealistická má vylíčiti na základě bohatých moderních výzkumů psychologie t. zv. experimentální složitý problém lidské duše. A tu jsou již zdařilé pokusy v tomto směru. V krátkých, ale důkladných článcích, jež se opírají o bohaté spicilegium moderní literatury psychologické, jedná autor o pojmu a předmětu psychologie, o methodách a směrech v psychologii, nastiňuje dějinný vývoj psychologie, zabývá se zevrubně mohutnostmi duševními a jejich rozdělením, duševním děním a soustavou nervovou. Na konec připojuje kuriosní článek „Drobný problém psychologický", o kolísání pozornosti.

V. Otázky vychovatelské.

1. Etický základ výchovy.
2. Ideál vzdělání středoškolského.
3. Pedagogická akademie.

Autor řeší poměr etiky a pedagogiky a rozlišuje mezi umravněností a vzděláním jakožto dvěma pedagogickými cíli; naznačuje však úzkou spojitost ideálu vzdělání s ideálem mravním a dovozuje, že základem výchovy jest jedině pevný předpoklad etický. — Autor činí rozdíl mezi vzděláním formálním, které hledí jen zesíliti a zdokonaliti schopnosti duševní, a vzděláním materiálním, jehož cílem je získati určité množství vědomostí. Ideál středoškolského vzdělání vidí autor v harmonickém spojení obou prvků, formálního i materiálního. — Konečně mluví o vzniku, uspořádání a cílech „Pedagogické akademie."

Podal jsem podrobný referát o knize dra Kratochvila: každý najde v ní jistě

aspoň maličkost, která by ho zajímala, aspoň článeček, nad kterým by se zamyslil. Je to pestrá kytice různých květů, čekající čmeláků a včel. Těm, kteří nemají času nebo chuti čísti knihy filosofické, přijde vždycky vhod essay filosofický, který vlastně zastupuje celou knihu, knihu snad příliš hlubokou a proto mnohým temnou a nepřístupnou. A věru často jediný paprsek dobře ozařuje temnotu, lijáky světla pak oslepují: a jediná věta má často větší význam pro člověka než celá kniha.

Končím slovy kritika, jehož jsem na začátku citoval: *Salus ab inimico!*

„Statěmi dra Kratochvila dýše jará odhodlanost k houževnaté práci a když hymnicky věstí slavné příští své „pravé", „věčné" filosofie (philosophia perennis), nebo když se vzepne k vrcholné etické zásadě, jež má ovládnout vší naši vůli, každý musí cítit, že nic na světě nevyšine ho už ze směru, kterým se přesvědčeně dal. Bylo by opravdu také škoda, aby ve slibné symfonii našeho českého filosofování chyběl tento jeho zaujatý tón a řekněme: tón moravský, — vždyť teprve stálým vespolným zkoušením a vyrovnáváním názorů si odporujících můžeme dospět aspoň na okamžik k jakýmsi poměrným jistotám. Dr. Kratochvil pak má mimo jiné tu výhodu, že články jeho celkem neunaví nesrozumitelností a složitými, krušnými větami."

VIGILIE VELIKÉHO DNE

Autor neuveden. Vydal a vytiskl Emil Šprongl v Pelhřimově. Červen 1917.

Co v této knize je nového a snad důležitého, čteme v úvodě. Autor naslouchá do dáli a zamýšlí se nad dalekými hromy děl. Nevěří, že válka přinese život, neboť v době naší „sobectví vzrostlo do obrovité výše a tělesnost roznítila horečně své dravé pudy nemajíc času a poutána nemožností dovoleného úkoje." Všude vidí autor hluboký úpadek řádu křesťanského, vítězství satanovo: ve *Francii* jsou chrámy opuštěny, kněžstvo válkou zdecimováno, žurnalisté francouzští vášnivě apostrofují démona pomsty, v *Italii* vítězí zednářstvo a atheismus, v *Anglii* vládne Antikrist, v *Německu* povstal jeho prorok Nietzsche. Obrovské síly záporu a rozkladu jsou v Evropě činny všude: materialismus, nihilismus, služba mamonu a požívačnost, vysměvačnost a vědecký pych. Na druhé straně tisíce duší volá do světa hrozná slova o bankrotu křesťanství a rozevírá toužící náručí po novém Vykupiteli, Velikém Učiteli Duchovním.

„Jest nám divně u srdce.

Nasloucháme hlasům jasným a soudným i hlasům temných tuch, nasloucháme nekonečnému hřmění děl a tážeme se pohledem k nebi: Pane, co se stane? Jest to již sklon věkův? Naplňují se již tvá slova: Povstane národ proti národu a království proti království, a budou morové a hladové a zemětřesení po místech. Ale tyto všecky věci jsou toliko počátkové bolestí? — Kdo přijde po těchto počátečních bolestech porodních? Koho čeká svět?

Ty to nejsi... Ty jsi již přišel a svůj pokoj nabízel, a od tebe ho nepřijali. Ty to nejsi a nebudeš. Neboť jsi předpověděl: Tehdy řekl-li by vám kdo; Aj, tutoť jest Kristus, anebo tamto, nevěřte.

Kdo to tedy bude? Krvavý sup dávno předpověděný stele si hnízdo, které označují rozmetané kosti kolkolem? Nechceme, Pane, určovat dne ani hodiny tvého tajemství, což nám nepřísluší, činíme jen, co jsi nám dovolil: zkoušíme časy, shledáváme znamení, pozorujeme odumřelý fíkový strom lid-

stva, jakou vydá ratolest a — pozdvihujeme hlav svých — — —"

Těmi slovy končí autor svůj úvod. Následuje několik kapitol, v nichž aplikuje církevní eschatologii na znamení dnešní doby opomíjeje vše, co by nebylo přesně doloženo. Vodítkem byla spisovateli, jak v „Poznámkách" praví, eschatologická monografie dogmatika Lic. Jos. Bautze: Weltgericht und Weltende, Mohuč 1886.

Cítíme, že kniha je víc než nějaký eschatologický feuilleton. Ale přece je to jen *argumentatio probabilis:* což nebyl svět v horším úpadku, církev v daleko větší beznadějnosti?

Post nubila Phoebus!

Alois Hlavinka:

POVAHA ČESKÁ V ŘEČI

Nové rozhledy po řeči a mluvnici. Cena K 3·50. V Olomouci 1917. Knihovna Pedagogické akademie sv. 1.

Hlavinka vzal si za úkol ukázati, jak se povaha českého národa mnohotvárně obráží v jeho řeči jako v zrcadle složeném z mnoha nestejně broušených skel. Pokouší se o to (jistě se zdarem) v prvním díle spisu, jednajícím specielně o české povaze. Jest to slet svěžích, aforisticky přímo načrtaných kapitolek, leckde ironicky, ano i sarkasticky zahrocených: Tříšť myšlenek a nápadů v těchto statích, jakož i rozmanitost materiálu v dalších dvou dílech spisu vysvětlí se ze slov spisovatelových hned v první kapitole: „K této práci shledával a snášel jsem kameny s přípravou již na 50 let, jednotlivě, z různých hledisk, za různým účelem — sám ještě netuše a neznaje ani jejich vnější spojitosti, netak vnitřní souvislosti — a teď samy se mi skládají v celek jako v nějaké životní dílo." Odtud také pocházejí opakování věcí již jednou řečených a částečné parafrase některých statí, což se dá omluviti jednak slovy spisovatelovými svrchu uvedenými, jednak kaleidoskopickou pestrotou povahy řeči české a českého národa, jež také určuje pestrou skladbu spisu.

Při četbě napadla mně mimoděk známá Macharova báseň „Suchý žalm", jež tvoří jaksi básnický protějšek k prvnímu dílu práce Hlavinkovy.

Povaha naše záhadně je stkána:
Dvé dissonančních, rušících se tónů,
jež zazní z každé stránky našich dějin,
z našeho šumí národního žití:
francouzská vznětlivost a ruská mlha.
Jak by si stiskly Západ kdys a Východ
svou pravici v nás ku věčnému spolku
a nechali v nás kus svých sympatií
a nechali v nás něco ze svých povah —
my lehkovznětní rychle zaplaneme
pro mnohou, třeba illusorní krásu,
pro mnohé, třeba vybájené dobro,
pro mnohé, právě narozené cíle,
(v jichž hledání jsme praví Kolumbové),
pro řadu velikých a smělých reform,
v něž chceme obléct celou polokouli —
však rázem klesne ruská mlha,
a zapadáme v tupou resignaci
a nemáme než trpkou svoji dumu
a žalné stesky, elegické tváře...
Pak v mlhu tu zas padne trochu světla
a hned sty raket září, hraje, hýří
náš celý obzor...

A tak balancujem
do světla, do tmy po povaze naší...

A balancujem se svou sympatií
z Východu v Západ ze Západu
v Východ,
s chybami obou, ne však jejich silou...

A to je konečně to nejsmutnější...

Druhý díl „Mluvnice" jest z větší části vyplněn polemickými statěmi.

Spisovatel vystupuje tu rozhodně proti mluvnici Gebaurově, jíž vytýká upřílišený „historismus.“ Právo kritisovati vědecký postup Gebaurův Hlavinka odůvodňuje slovy, že, „když se jedná o živém jazyku, o mluvené řeči, . . . v té věci neplatí jen učený rozum, nýbrž i zbystřený smysl a cit.“ Dovolává se toho, že východní nářečí (moravské), kterak se stýká se slovenštinou a polštinou, má původnější tvary než nejstarší psané české, ale má též mnoho slov ze staré češtiny zachovalých a živých“ (dokladem uvádí spisy Z. Wintra). V dalších statích spisovatel rozvádí a hájí svůj názor o své „mluvnici živého jazyka.“

Ve třetím díle „nadepsaném „Brus“, ukazuje, „jak se povaha lidu jeví v jednotlivých a drobných tvarech řeči.“ Stýská si hlavně na „nedostatek citu k jazyku.“ A tento nedostatek rád by umenšil a vyjemnil porozumění pro duši jazyka. Nedostatek smyslu pro mluvené slovo vidí v nelogičnosti řeči, v nepoměru a hromadění slov, kde možno vyjádřiti se jednoduše, v sevšedňování a nenáhlém hynutí výrazů neprávem zanedbávaných. Ve stati „Hynou slova“ snaží se zachrániti mnoho slov jadrných, nyní již mizících a nahrazovaných nezdařenými mnohdy odlitky slov cizích, hlavně německých. Autor učí jemněji rozlišovati význam příbuzných neb na oko stejných slov (nahý — holý, celý — všecek), pojednává „o krátkých slovech a švižném jejich skladu a svazu.“ —

Nebudu a nemohu — jsa neodborníkem — rozhodovati o mluvnickém sporu Hlavinka—Gebauer. Vyzdvihuji však poučný význam prvního dílu, jenž přispěje k hlubšímu poznání naší „záhadně stkané“ povahy, a cenný obsah „Brusu“, který jest opravdovou studnicí českých slov a úsloví. Z něho jako z cisterny bude jistě čerpati každý přítel české řeči v dnešní poušti jazykového žurnalismu. Frs.

František Kašpar:

VISÍCÍ ROJ

Básně. Cena K 1·60.

František Kašpar — mladické práce otiskl v „Museu“ — vydal druhou sbírku veršovaných prací, „nazvanou podle úvodní básně „Visící roj.“ Sbírka má čtyři oddíly. První oddíl bez nadpisu zahrnuje v sobě různé básně spřízněné náladově, druhý oddíl je nadepsán „Hodinky“, třetí „Svátosti“, čtvrtý „Kalich.“ —

Básník je knězem. Odtud jeho záliba v obrazech z liturgie a liturgických obřadů.

Pokropen tichou noční vláhou
jako slavnostním asperges,
v nedělním jitru v zlato oděn
v posvátném tichu stojí les.

Jako kněz při oltářním taji
si potok šeptá v kamení,
a místy zazvoní, jak dával
by ke mši svaté znamení.
— — — — — — — — —
Hle! korunami stromů zlaté
hostie světla padají;
v čisté a vonné svoje srdce
je lesy zbožně skrývají.

(Jarní neděle.)

Co verš, to metafora, metafora prostá, nehledaná a přes to, či právě proto tak výrazná, uchvacující, protože vyvírá z jemného, hlubokého srdce. Nemohu si odepříti ještě jedné ukázky, jak důsledně rozvádí v několik vskutku originelních obrazů metaforu „zvony — květy“ v básni „Zvony:“

Obrovské květy zdobí Boží dům;
když vonná vláha posvětila je,
sklonily navždy svoje kalichy,
jak po lijáku prudkém polní zvonky.

Žel, nastal chlad, a srdce nezrají,
— neplodnost hluchá zachvátila je —
jak přivezené z jihu rostliny
pod chladným nebem nevydají plodů.

Sladký pel jejich tónů zapadá
do lidských srdcí, jako rozsíván
andělskou rukou, a v nich probouzí
vyššího žití vření tajuplné.

Ó hrůza! Viz, přiletěl Smrtihlav
v dům Boží na své pouti neblahé,
z hrotitých květináčů květy strh
a zanesl je ve svou škodnou říši.

Obrovské květy ztratil Boží dům;
teď v říši smrti sypou plamenný
pel, a kam padne, těla klesají,
jako když kosa setne polní zvonky.

Již z těchto ukázek, v nichž vypučelo metafor a přirovnání „jak vřesných zvonců", jde na jevo, jak úzce a vášnivě přilnula duše básníkova k jevům a děním přírodním, v nichž hledá a s jemným porozuměním nalézá duši, oživující okolní přírodu a čtenáři důvěrně přibližující. „Nad lesy narosť bouřný mrak a pokryl azur ocelí; s praskotem ptáci ohniví ze štěrbin jeho vzletěli." (Visící roj.) Pramen je mu „poeta", jenž „za dne i v noci rozkvétá":

ohnivá růže slunce hoří
na mihotavém záhoně;
azuru jasné pomněnky
se na hladině kývají;
oblaků bílý hedbáv, mraků černo,
za bouře blesků oslnivý květ
a stříbro luny, zlaté hvězdy
unáší potok tichou nocí
dál, až do hlubokého moře
nesmírné modré zahrady. (Potok.)

Cituji ještě poslední strofu z básně „Mé dětství:"

Kraj rodný nyní rájem rozkvétá mi,
Jak hosta na svatbu mne vítá les.
Osyky smějí se. Radostně šumí voda.
Veselé družičky jsou keře polních růží.
A nebe nízko nade mnou se sklání,
jak šťastná matka nad kolébkou děcka,
jež smrti uniklo. —

Jaká to spleť obrazů! Mohli bychom s malou obměnou užíti slov básníkových, že verše jeho rozkvétají rájem metafor a přirovnání. —

Prožitím a produševněním staví se prvnímu oddílu po bok oddíl třetí, nadepsaný „Svátosti." Básník probírá s posvátnou úctou sedm svátostí. Jde od úkonu k úkonu a podává hluboký smysl obřadů v kratších pokorně nadšených meditacích. Čtěme jen, vlastně rozjímejme báseň „Boží Tělo a Krev." Člověk zhřešil. Byl „mrtvým rouchem bez podoby a bez krásy." Bůh se však smiloval, Slovo Tělem učiněno jest a „do lidstva jak do šatu Boží Tělo vrůstá a je svou skvělostí a krásou prozařuje.

Ó radosti!
Jsme všichni živým rouchem oltářním,
na kterém Tělo Boží spočívá,
ten živý, láskou vykvašený chléb."

Člověk zhřešil. „A všecko tělo bylo vyschlým jezerem", „jak pustý, prázdný kalich." Nastala však obnova. Krev Kristova na kříži vylitá „plní všecko lidstvo, to prázdné jezero až po okraj..."

„Ó, rozkoši!
Jsme všichni živým, obrovitým
kalichem,
ve kterém Božího se Vína živého
tekuté zlato pění."

Tělo — mrtvé roucho — živé roucho, tělo — prázdný kalich — kalich plný „Vína živého“, jaká to řada obrazů malujících tajeplné hlubiny tajemství Božího Těla a Krve! Tak bych mohl jíti dále a citovati další doklady, nastalo by však nebezpečí, že přepíši celou téměř sbírku.

Zvláštní! nad některými básněmi jakoby chvílemi přeletěl bledý stín melancholie, melancholie ne ponuré, nýbrž zjasněné usmířenou resignací. Básník vzpomíná svého mládí:

V kraj rodný chodím na hrob svého
dětství;
hrob veliký — je lesů smutečním
obstoupen sborem; osyky tam pláčou;
s hlubokým štkáním řeka se tam valí,
a lkají potoky, jež se strání se řinou
jak s očí proudy slzí; planých růží
tam v létě kane vonná krev.

Mládí básníkovo zakvétalo čistou láskou, ale nedozrálo v plody.

K Mistrovi chvátá sestra tajemná,
jež dětství moje kdysi provázela
a krásy snem je kolébala sladce;
mnou opuštěná nyní prosí za mne
u nohou Páně...

Odlesk její padá do setmělé duše básníkovy.

Mým nitrem také anděl světla šel,
a v dešti jeho paprsků se život můj,
jenž pustý zdál se, zazlatil jak pšenice,
když počínají žně.

Navštíví však leckdy duši chvíle zoufalé tesknoty, kdy „vše pod ní náhle kolísá:... lože tak jisté na pohled je lodí plovoucí na moři plamenů... a lože posléz vidíš hloubiti se na dně; tušíš smrt tohoto nezvaného herce ve hře snů.“

A tu ruce sepialy se k modlitbě...
A rázem cítíš, jak
spočíváš jistě ve dvojici rukou...
ve které měkce ležíš jako pták
ve svojím hnízdu.

Bouře dozuřila a „jas nezašel, mně prodloužil se den jak Josuovi kdys ke krvavému, v Pánu vítězném boji.“

A poslední verše v básni „Poslední pomazání“ udávají smírný akord všeho, co přebolelo a co přebolí.

Smysly, dřív děti nevěrné,
teď k duši, matce své, se tulí,
která je opustiti má,
a naslouchají slovům jejím posledním
o teskné rozluce a krásném shledání—

Veršať již rýmovaný či volný — je neobyčejně pružný, oduševnělý, až hudební. Dovede plasticky ztlumočiti měnivé nálady básníkovy duše. Šumí potokem, směje se osykami, zpívá ptactvem, bouří hromem. Básník jako pravý Kněz poesie ovládá svůj nerudovsky hutný a bezručovsky tvrdý, úsečný verš. —

Bral jsem tuto elegantně vypravenou sbírku s trochou nedůvěry v rovnocennost obsahu s úpravou. A zklamal jsem se k své radosti v nedůvěře. Básník uchvátil mne cele neumělkovanou a proto tak působivou zpovědí nálad a meditací. Zvláště metafory a přirovnání (alegorie „Břečťan“), plynoucí volně z básníkovy bohaté duše, zvyšují a prohlubují dojem, jejž chce vyvolati ve čtenáři. Jest si jen přáti, aby jeho písně, jež opravdu „bouře bleskem...se vzňaly v hrozen jiskřící“, skutečně rozlétly se v krajinu nejčistším mírem zářící.“—

Frs.

* * *

František Dohnal

ZKLAMANÉ TOUHY

Básně

Olomouc 1917. Sbírka má tři oddíly: „Smutky v duši", „Zvony města Is", „Lidská maskerada."

„Smutky v duši" je řada námětů volených vhodně pro doprovod základního tónu zklamaných, nesplněných tuh. Šedá, mlhavá rána, smutné zimní krajiny nejsou samy sebou daleky náladě básníkově, a kde objeví se přece světlejší barva, je ihned lomena nějakým stínem. V „Oblacích" (lyrická devítidílná fantasie) myšlenka básní předchozích je rozvinuta v široké dekoraci: vzdušné touhy a vidiny (podklad) vzlétají do oblačných končin (scenerie), ale nesou ssebou zárodek pozemského původu a gravitaci k hroudě a tak dospívají k finali: „Po noci divé, bouřlivé stagnace přišel den dlouhý." „Své smutky větrům dám...", poslední báseň prvého oddílu, plná drobných kreseb a víry ve vzkříšení nového života, je snad neúmyslným kontrastem básní ostatních. Jméno města Is nevyvolává v prvé, jinak slušné básni druhého oddílu, právě pěkných rýmů. Nálada druhého oddílu je snad táž jako v prvém, ale motivace a výraz je jiný: Řekl bych, že jsou to téměř modlitby, třebas žalobné. Jakýsi smírný hlas jde všemi těmito básněmi. „Lidská maskeráda" jsou obsahem i dobou vzniku básně „inter arma". V prvních dvou (Lidská maskeráda, Mefisto) líčí básník snažení a shon nynější společnosti „nejprudší satirou na život": jako tanec na maškarním plese. Resignující a žalující básník mění se tu v útočníka. Neútočí ironickým ostřím, nýbrž vysloveným protikladem pravdy a lži, trháním masek a pestrých cárů, pod nimiž zjevují se zkřivené údy postav z Holbeinova „Tance smrti."

Sem tam se objevující ironický náběh otupuje v karatelskou tendenci. Úpadek jednotlivých tříd a celé společnosti vede ke katastrofě, k válce, odtud jakési příčinné a časově postupné seřazení básní v „Lidské maskeradě." Vůči moudrým radám, okřídleným mírovým frázím a víře v očistnou sílu války má básník krajní nedůvěru; důrazně ukazuje na „jedinou hráz spásy: Kříž." Pěkně působí mezi válečnými motivy netendenční, lidově naladěné básně: „Poslední vzkaz", „Všední motiv", „Marná touha" a „Píseň." „Tři jezdci" jsou zbásněni dle stejnojmenné básně Vrchlického, formálně mají pouze užší dikci a myšlenkově jsou časově přizpůsobeni. Dramatický fragment „Vítězi", pózou fikce a obsahem pravda, zakončuje sbírku. Struna „Zklamaných tuh, po úvodním „evoe!" doznívá trojnásobným „běda!"

Stanovisko básníkovo ve válečných básních není ani politické ani vlastenecky šplhavé, je čistě lidské. —

Touhy a jich zklamání, myšlenkové zabarvení téměř celé sbírky je — možno říci — denní, všelidský pocit. Básnické stanovisko k němu a vyjádření může býti buď ironie všech odstínů, nebo žaloba a „smutek v duši." Básník může postupovati od případu k případu, čili — abych tak řekl — zklamané touhy konkretisovati, nebo vyjádřiti je všeobecně. Kolik případů, kolik čistě osobitých postupů a svých vyjádření, tolik nových básní. Tomu, „co dělá slunce každý den", nutno dáti datum. Náš básník podává ve většině básní jen obrysy „zklamaných tuh", (místy povyšuje je — ovšem ex post — téměř na životní program), a tak báseň od básně liší se jen způsobem slovním, rovněž málo charakterisujícím.

Kde své touhy básník blíže určil směrem a předmětem, vznikly pěkné básně na př. „Lilie“, Paralelní doprovod, hlavně náladové obrázky z přírody, a básně, v nichž zapomněl básník na svůj smutek (Letní večer, Své smutky větrům dám...) drobnými postřehy prozrazují dobrého a citlivého pozorovatele. Dikce není přeplněná ani úmyslně suchá; místy je zladěná v jemné obraty. („Hoře jak moře bez mezí zalilo nivy mé duše.“) Vytkl bych obrat v básni „Máky“: „O, moje rudé máky, dnes zas vás vidím plát... a sterou barvou hrát.“ Při planých mácích máme spíše na mysli kontrastující a výslední dojem rudé plochy. Jinak přes některé theoretické formální nedokonalosti čtou se básně celkem pěkně. Dle doslovu jsou „Zklamané touhy“ premierou básníka čtyřicetiletého (odtud místy stařecký tón?) což může jim dodati jisté životní oprávněnosti. T.

PŮLNOČNÍ SVĚTLA

Básně Františka Střížovského. 1917 „Eva“ Olomouc. Básník má vysoký cíl a vznešené tajemné motto: „Noční světla neviděných konstelací nad chaosem mraků v ether září — věčná Boží Pravda v tmavou půlnoc lidských srdcí. Pěvcem buditelem a obdivovatelem těchto „Světel“ chce býti básník a spolu s dušemi sbratřenými pěti píseň, „která vzbudí ty, kdož uspáni jsou k smrti.“ Probudí je? S písní na křídlech meditací uniká mysl básníkova „z měst zahalených v tovární dým tam, odkud domovský má list.“ Nespokojenost básníkova není však snad planý stesk, nýbrž kladná apoštolská touha. Krásný výraz této nálady našel a podal básník ve skvělé akomodované parafrási žalmu 136.: „U řek Babylonských ve vyhnanství těla sedíme a zraky obracíme k Sionu.“

Druhá část sbírky je rázu více intimního a připínajícího se k věnování. (Za vlast padlému bratru Valentinovi.) V pěkném básnickém rozvedení proseb Otčenáše v oslovu mohli bychom si snad přáti poněkud jinou třetí strofu; třebas je krásně vyjádřenou pravdou, zní nám po důvěrném oslovení (doufejme, že modlíme se nábožně!) jako nevlídné osopení. Slovník básníkův a styl není z denního života. Jednotlivé obsahy, verše i strofy jsou významné, až smělé metafory a jeví zdařilou snahu po zvukové a barevné expressi, pádnosti a kamenné výraznosti. Karakteristickou známkou stilu jsou četné kontrasty v obratech slovních, v jejich citovém zabarvení i v celkové koncepci, a též jakási gradace slov a představ. Úhrnem: výraz je silný, působící, jako silná je myšlenka básní, která přes svou nezměrnou dálku a metafysický závoj, nepochopitelna rozumem, dá se „objati silnou vírou.“ Obé je také dokladem značného básnického nadání. T.

KVĚTNICE

Kniha pro dívky. — Napsal K. Balík. — V Praze 1917. Nákladem „Dědictví sv. Jana Nepomuckého.“ — Cena 2 K.

Umění však nejkrásnější,
jež ne každý umí ctíti,
nejtěžší a nejvzácnější
umění jest — moudře žíti.
Bol. Jablonský.

Ano, moudře žíti, toť veliké umění a umělcem nestane se nikdo bez učení a také ne bez nadání.

Spisovatel dává v této knížce dívkám návod, jak žíti. Duše lidská podobá se

zahrádce, v níž pečlivá ruka opatruje vonné květy, pěstuje královské růže. Takovými květy, růžemi v zahrádce duševní jsou ctnosti. Vhodnými obrazy ze života dívčího podává spisovatel dívce pomocnou ruku k sebevýchově, jest jejím duševním zahradníkem.

Svými praktickými příklady illustruje svá povzbuzení k ctnostnému životu. Nabádá k ctnostem, které má míti katolická dívka a katolická žena. Učí ji pravé nábožnosti, předkládá tři povinnosti, totiž k Bohu, k sobě a bližnímu, a způsob, kterak je plniti. Knížka tato hodí se svým prostým roztomilým obsahem pro venkovské dívky.

Krásným dárkem by byla knížka tato dívkám 14letým vycházejícím ze školy a vstupujícím do života. „Květnice" by jim nahrazovala školu a byla by direktivou života.

Svůj úsudek o této knížce shrnuji ve větu: Čím je Förstrova „Sebevýchova mládeže" a „Jak žíti" inteligentní, vzdělané mládeži, tím je tato „Květnice" prostému dívčímu srdci venkovskému.

A. Z.

N. P. Wiseman:

FABIOLA neboli CÍRKEV V KATAKOMBÁCH

Přel. K. Vrátný, nákl. „Dědictví sv. Jana Nepomuckého."

Fabiola — spisovatel nazývá svou práci skromně „povídkou" — je román kulturně-historický. Dějem spadá do doby posledního velkého pronásledování křesťanů za císaře Diokletiana. Není — jak už název knihy napovídá — umělecky jednotný. Spisovatel prokládá pásmo dějové kulturně historickými vložkami, jež mají čtenáře uvésti do situace (popisy římských domů, katakomb) nebo poopraviti názor čtenářův snad nedosti přesný (o počtu pronásledování a jich trvání.) —

V románě střetají a prolínají se svět pohanský a křesťanský. Postavy pohanské jsou plny nesmyslných předsudků proti křesťanům, z nevědomosti pramení všechny city a pocity nenávisti k nim. Naproti tomu na jaké výši, přímo nezemské, stojí postavy křesťanské se svou „dětskou prostotou spojenou s rozumem zralejšího věku" a proteplenou láskou Bohu cele se oddávající. Se zvláštní něhou kreslí spisovatel vnitřní život hrdinky románu Fabioly. Jest to „hrdá, vysokomyslná, pánovitá a prudká", při tom velmi vzdělaná Římanka. Zná tehdejší systémy filosofické, nedovedou však ukojiti duševní žízně po něčem vyšším. Obírati se s křesťanskou naukou brání jí pohanské předsudky. Je oddána jakémusi epikurejskému skepticismu. Ale símě křesťanského náboženství, jež v podobě dlouho utajované nasycuje ovzduší jí nejbližší novými myšlenkami, padá na úrodnou, dosud však nekypřenou půdu její duše a klíčí v útlou květinu nového života. Vždyť „každý její cit a každá myšlenka se zdají vytvořeny z pevných, ale co nejútlejších žilek, na nichž by pravda mohla utkati nejskvostnější tkaninu." Stykem se zástupci obou náboženství (Sebastian, Anežka — Fulvius, Corvinus) tuší instinktivně, ponenáhlu pak poznává zřetelně rozdíl mravního charakteru obou stran a — takořka proti své vůli a za stálých bojů duševních — zamotává se víc a více v pavučinové předivo křesťanského cítění a myšlení, až z hrdé Římanky se stává pokorná křesťanka. — Jak spisovatel sám naznačuje (str. 21), podává především vnitřní život citový a rozumový svých postav, promítá jej na ven a zpředmětňuje v jejich jednání. Klade jim často do úst výroky a úryvky z význačnějších oficií breviáře, jimiž oži-

vuje řeči jednajících osob. Užívá zhusta i původních pramenů, „Akt mučedníků“, dodávaje tím ději dramatického vzruchu. —

Překladatel předeslal románu instruktivní úvodní „Slovo o spisovateli ‚Fabioly‘“ a zvláštním rázu románu. České překlady „Fabioly“ byly dosud dva, ale již zastaralé. K. Vrátný, jehož nový překlad čte se plynně, vyrval tuto vítěznou apothesu křesťanské lásky a síly nezaslouženému zapomenutí.

Frs.

František Odvalil:

KVETOUCÍ MEZE

„Dobré Dílo“ 1917. Ráz celé sbírky nejlépe vystihuje pěkný, původní název a píseň vstupní:

„Políčka malá — mezí jest mnoho,
mateří doušky plných a mát —
Bodláčí kdes? Však zobne i z toho
stehlíček pestrý si rád.“

Látku volil básník — kněz — sobě nejbližší: význačná období a svátky církevního roku, modlitby, legendární úryvky a řadu drobných, místy z kněžského života vzatých, motivků, veršovaných selanek a obrázků rázu balladického. Pochopiti a vystihnouti poeticky symbolisující roucho uvedených námětů, složiti je v jemné výrazné řasy, ozdobiti je šperky hluboké víry a dáti pod ním tlumeně zářiti vznešeným pravdám, je úkol svrchovaně básnický a zvláště pro básníka — kněze — vděčný. Poesii doby, cítění věřícího srdce s myšlenkami velkých tajemství úchvatně spojil básník v líčení nejvýznamnějších svátků církevních.

Prostým obrazem, ale citovým zbarvením, skvělou aplikací a myšlenkovým rozvedením, dosahuje básník dojmu neobyčejného. Stejně vřelý, vroucně prochvělý tón je v modlitbách a poetických rozjímáních, kde na lyrickém pozadí ztělesnil slovem ono pozdvižení mysli k Bohu, ať v chvále, podivu a díkučinění, nebo v prosebném volání. Legendární motivy nemohl básník lépe voliti nežli ze života světců prostého evangelia sv. Františka z Assisi, svatého poety a prvního ve světě křesťanském milence přírody, a sv. Antonína Paduánského. Vracím se k citované sloce úvodní: na květnaté mezi vyrostly i básně bodláky, které píchají svým výrazem někdy více než přiléhavým, a až přílišnou otevřeností. I pěstované a umělé kvítky zabloudily mezi prosté dítky „kvetoucí meze“, jako nervósní, ironisující dykovský tón v básni „Jen zvyknout.“ Nemohu a nechci nic vytýkati, divím se jen, proč někdy obratem nebo jedním slovem ruší se souzvuk celé sbírky. Způsob vyjadřování je prostý, myšlenkově průhledný, ale pestrý jako kvetoucí lučina; zpěvná lahoda verše je význačnou jeho vlastností. K ní druží se — nebo lépe jí podmíněna jest — i vytříbená forma. Některé detaily překvapují novostí vidění. Mluva hemží se něžnými zdrobnělinami: hvězdky, světlušky, bobulky sestřičky; některé básně jsou jako stvořeny, aby byly recitovány dětskými hlásky. Celá kniha má mnoho milého, svěžího půvabu. I náladu kraje a okolí je cítiti z tvorby. A kraj, kde autor tvoří, je takový: Kopce, v nich „políčka malá, vydraný úvoz, mezí mnoho, mateří doušky plných a mát“, a lesy a háje s kobercem s borůvčí a vřesu. Kdo je přítelem čisté poesie, nezkalené špatným nebo padělaným citem, a lahodné přímé mluvy, tomu mohu vřele knihu doporučiti. T.

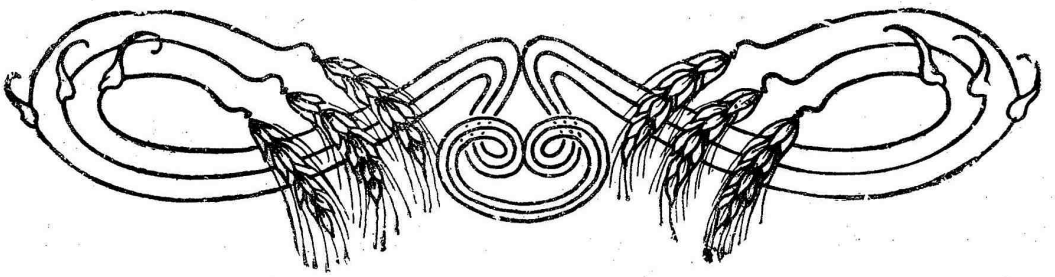

ZPRÁVY

Z BRNA.

Letos nastaly nám příznivější poměry, jež umožnily „Růži Sušilově" utěšený rozvoj. Po několikaletém, nezaviněném živoření povznesla se zase ku bývalé výši. Schůze jsme pořádali pravidelně každou druhou neděli, doposud celkem 5.

I. Svoji činnost zahájila „Růže Sušilova" slavnostně dne 28. října 1917. Pěvecký sbor za řízení kol. Zavadila zapěl B. Smetany: Věno. Místo zahajovací řeči měl kol. předseda přednášku na heslo Sušilovo, jež působila mocným dojmem. Dokazoval, že milovati církev a vlast je v praxi jedno a totéž a dotvrdil to příklady z historie našeho národa. Na to kol. Zemánek přečetl list slovinského bohoslovce, jenž je také v tomto čísle uveřejněn. Na konec zahrál náš orchestr ouverturu „Tancred" od G. Rossiniho.

II. Na druhé schůzi dne 11. listop. zapělo oktetto 2 písně: „Smutné časy" a „Skleničko ty skleněná". Pak přednesl jednatel první část svého pojednání o řeckých papyrusech. Pojednal všeobecně o papyrusech, o materiálu, o řeči a písmu a uvedl několik ukázek charakteristických dopisů. Schůzi ukončilo zase hudební septetto, tentokráte předneslo směs národních písní.

III. Při třetí schůzi dne 25. listopadu vystoupil kol. L. Pelikán a přednesl z Večerních písní „Nekamenujte proroky", doprovázel kol. Zavadil. Pak kol. L. Matyáš přednášel o poesii arabské před Mohamedem. Podal prvně její rozdělení a charakteristiku, dále životopisy předních básníků s několika ukázkami básní arabských. Schůzi ukončil salonní orchestr charakteristickým kusem Rich. Eilenbergra: „In der Waldschmiede".

IV. V další schůzi dne 9. prosince zahráli kol. Kovařík a kol. Zavadil Singeléeovu fantasii pro housle a klavír z Donizethiho opery: Lucia von Lamermoor.

Pak přednášel kol Pospíšil na thema: Jak vypadá stát ve světle zednářské humanity. Pojednal o tom, co je humanita, o hlavních jejích zásadách protikřesťanských, o poměru humanity zednářské k zásadám církve. O vhodné ukončení jako obyčejně se postaral orchestr a zahrál Alfonsa Czibulky: Letnice ve Florencii.

V. Poslední schůzi před vánoci vyplnila přednáška kol. Leop. Pelikána o očistě písně chrámové. Řečník probral thema, co se výchovného významu týče se stanoviska praktického. Další číslo provedlo septeto — ouverturu k opeře: „Die Felsenmühle zu Estalieres" od C. G. Reissigera.

Jak patrno, vyvíjela Růže Sušilova značnou činnost, již hodlá nejen udržeti na téže výši, ale i dále rozšířiti, snaživých sil je, bohudík, ještě dosti. Jednatel.

Z OLOMOUCE.

Letoším rokem vstoupila „Literární Jednota" v 40. rok své činnosti. A jest potěšitelno, že právě nyní, ačkoliv řady naše tak prořídly, panuje v Jednotě čilý ruch, nadšení a chuť k práci. Zdá se, že to, co zrodilo se letos na posvátném Velehradě při velezdařilé naší pouti, vzroste v činy, vydá ovoce. Bude to jistě nejdůstojnější oslava jubilea „Literární Jednoty".

Koncem měsíce května m. r. konány byly *volby do výboru.* Zvoleni byli: z III. roč. cthp. Flor. Coufal (předsedou odboru sociologického), cthp. František Hrdlička (předsedou odboru apologického), cthp. Jos. Stejskal (předs. v odboru literárně-historickém), cthp. Met. Výrek (předs. v odboru Cyr.-metodějském).

Za II. roč. cthpp. Absolon, Ernest, Jemelka a Skula.

Za I. roč. cthpp. Navrátil, Spisar a Vaněk. Tento dostal však ze zdravotních důvodů celoroční dovolenou a proto v doplňovací volbě dne 10./X. zvolen cthp. Rozsypal.

Dne 1. června vykonána pak volba funkcionářů s tímto výsledkem: cthp. Flor. Coufal předsedou 8 hlasy, cthp. Jos. Stejskal místopředsedou 8 hlasy, cthp. Ant. Jemelka jednatelem 9 hlasy a cthp. Frant. Ernest pokladníkem 10 hlasy.

Dne 8. listopadu doplněn honečně výbor volbou cthpp. Jurečka a Planity jako zástupců I. roč.

Činnost L. J. byla dosud tato:

I. — 7. října zahájena činnost plenární schůzí s tímto programem! 1. Bendl: Svatý Václave (sbor). 2. *Slovo k povzbuzení* (předseda). 3. Čtení důležitějších bodů stanov (týž).

II. — 21. října: 1. Rubinstein: Melodie. — Housle (cthp. Zajíc I. r.) s průvodem klavíru (cthp. Slavík Jos. IV. r.) 2. *Vznik, organisace a učení adventistů* (přednesl cthp. Absolon III. r.) 3. Hymna papežská.

III. — 4. listopadu: Předseda vzpomenul krátce prvních jmenin J. V. císaře

a krále Karla I., jeho ušlechtilých snah o mír a velkodušného činu: prohlášení amnestie, v němž jeví se cit pro právo a láska k poddaným. 2. *Universita a fakulta theologická* (podal cthp. Skula III. r.) 3. Haydn: Císařská hymna (sbor.)

IV. — 11. listopadu přednášel cthp. Raf. Rozsypal (IV. roč.) na théma: *Misijní myšlenka ve škole a v pastoraci.* Po přednášce zapěl sbor bohoslovců procítěně Slavíkovo: O vlasti má.

Každá plenární schůze, jíž přítomen byl vdp. protektor P. Jan Kořistka nebo někdo jiný vdpp. představených, byla velmi četně navštívena a zdařilá Jak pp. hudebníci tak pp. přednášející byli odměněni nadšeným potleskem. Hudební čísla s ochotou obstarává náš sbormistr cthp. Frant. Černý IV. r.

Letos také opět zřízeny a zreorganisovány byly kroužky: *sociologický, apologický, lit.-historický a Cyr.-metodějský.*

Hned z počátku shromáždily pracovníky stejných snah, nabyly větší obliby a významu zvláště pro pozdější naše působení veřejné, neboť probírány jsou dle programu po většině otázky praktické a časové. Členové kroužků pracují s pílí a pozoruhodným zájmem. V četném počtu dostavuje sa též posluchačstvo na jejich schůze. Zprávu o své činnosti podá každý kroužek až na konci roku.

V letoším jubilejním roce vypsala L. J. dle § VI., 6. svých stanov *soutěž prací* a sice: a) mimořádnou soutěž na práci literární z daru vdp. P. Ant. Pavelčíka s odměnou 20 K; b) mimořádnou soutěž z daru dp. P. Frant. Slavíka na vědeckou práci: „Historie Literární Jednoty" s odměnou 50 K; c) všeobecnou soutěž na vědecké a literární práce kteréhokoliv oboru vypsal letos kuřácký kroužek bohoslovců „Bosna." Ceny jsou tři: I. 15 K, II. 10 K a III. 5 K. Práce do soutěží a) c) mají býti podány do 1. března, do soutěže b) do 1. května 1918.

V. — 25. listopadu: 1. Janata: Tebe v jitřních hodinách. (Zpěvný kvartet cthpp. IV. r. Zátopek, Klos, Březina, Černý.) 2. *Duše lidská a duše zvířecí* — přednesl cthp. Hrdlička IV. r. Po přednášce uvedl P. oekonom dp. Fr. Kutal několik zajímavých výzkumů chirurgických, jimž podařilo se v poslední době i částky srdce živiti, takže žily a tepaly dále. Zdůraznil pak, že nejsprávnější definice duše jest tedy scholastická: anima est primum et intrinsecum principium, a quo omnis vita nostra vegetativa, sensitiva et intellectiva procedit.

VI. — 16. prosince na neděli „Gaudete" uspořádala Lit. Jednota *hudební a recitační večer* s tímto programem: 1. Beethoven: Modlitba pod hvězdami (sbor.) 2. K. Dostál Lutinov: Poslání. (Z „Ratolesti olivové" recitoval cthp. Al. Novák IV. r.) 3. Šafařík: Moravě. (Zpěvný kvartet cthpp. IV. r. Zátopek, Vala, Březina, Černý.) 4. Frant. Kašpar: Zvony. (Ze sbírky „Visící roj" přednesl cthp. Ant. Jemelka III. r.) 5. Skalický: Zdrávas Maria. — Solový zpěv (cthp. Všetička IV. r. s průvodem harmonia (cthp. Hrdlička IV. r.) a houslí (cthp. Černý IV. r.)

6. Frant. Kašpar: Advent. (Ze sbírky „Granátová jablka" přednesl cthp. Zátopek IV. r.) 7. Boh. Kašpar: Hymna omladiny (sbor.) Schůzi přítomen byl P. superior Msgre A. Demel, který po vyčerpání programu pochválil všecky účinkující a projevil radost nad tím, že dovedeme si najít zábavu tak ušlechtilou a nevinnou, zábavu budící ideální snahy v duchu Kristově.

VII. — 13. ledna: 1. Malát: Smyčcový kvartet. (Předvedli cthpp.: Zajíc I. r., Hrdlička IV. r., Černý IV. r., Zátopek IV. r.) 2. *České hnutí dělnické* — přednesl cthp. Petržela IV. r. V přednášce skoro půl hodiny trvající podal nám p. řečník pěkný historický i politický přehled této otázky. Na konec pak připojil vdp. protektor praktické pokyny jak pro pastoraci, tak pro život spolkový.

Florian Coufal,
předseda Literární Jednoty.

Z DJAKOVA

Dragi prijatelju!

Hrvatski i slovinski bogoslovi u svom dopisivanju upotrebraljavaju intimni ton, bratski „per tu," pa mislim da se ne češ ljutiti, što se ja i Tebi tako več po prvi puta javljam. Ta veže nas više cveza i zajedničkih ideala: katolicizam, slavenstvo i bogoslovne odnosno svečeničke nauke, pa zašto da se tudjimo jedni od drugih. Kako bi bilo lijepo da se bratska sloga razvije i izmedju českih i hrv. bogoslova, kao što postoji ljubav izmedju nas i Slovenaca. Baš ove godine namjerava se osnovati savez bogoslova Slovenskih i hrvatskih, a to je vrlo idealno.

Nego o drugoj stvari želim Ti pisati. Ja sam počeo učiti češki po jednoj vrlo zgodnoj česko-hrv. gramatici, pa bih htio kupiti koju česku knjigu, da mogu nastaviti sa učenjem vašega jezika. Za Tvoje sam imesaznao po onom listu, koji si pisao našemu „Zboru," pa znam da se Ti ne češ imati vremena samnom dopisivati, ali molim te lijepo barza tu uslugu, da mi nadješ jednoga bogoslova iz III. teč. ili iz kojeg drugog, koji bi mi odgovorio na ovaj list. Ja se ne kanim sada dopisivati s njime ili s Tobom — al ako hočete pristajem — nego samo molim da mi sada odgovori.

Želim dakle kupiti neke česke knjige. Ne znam ni sam pravo što bih želio kupiti, jez nemam nikakav popis vaših knjiga, pa ču zato reči opčeniti.

Literatura. Njom sam se prije dosta bavio, al sada me ne zanima mnogo. Zato neznam, da libi bilo zgodno, da mi savjetuješ koji roman ili dramu ili pjesme, al ako imate štogod vanredna, što znaš, da bi me sigurno zanimalo piši mi naslov djela. Pripominjem, da sam Barov: „Putem križa" čitao več u hrv. prijevodu.

Bogoslovna literatura. To študiram iz njemačkoga, pe ne znam, da li biste

imali štogod što bi bilo važno u českom. Nego knjigu dr. Novaka: „Pogledi u sveč. život" htio bih kupiti. Isto taka htio bih kupiti jedno pučko sv. Pismo, koje sadrži „Evandjelja" i „Djela apoštolska." To bih mogao češče čitati.

Socijologija. Ja sam dosta radio socijologije (Kreka, Ušeničnika, Milobara, Retzbacha), pa ako Vi imate kakovu vrijednu socijološku knjigu, molim Te naznači mi je. Vas hvale kao vrlo praktične ljude, pa zato ako imate što zgodno, nabavio bih si.

Apstinencija. (Trezocnost.) Ovom se stvari u novije vrijeme mnogo bavim i želim temeljito proučiti to pitanje, pa zato molim Te svakako da mi naznačiš zgodne češke katoličke apst. knjige i brošure. Naznači mi i naslov apst. časopisa, koji je u katoličkim rukama, a piše apstinentski.

Novine. Za sada mi nijc moguče držati nikakve novine, al htio bi ih držati u praznike. I to jedan tjednik, a ne dnevnik, jer dnevnik ne bih mogao ni pročitati. Zato mi naznači koji tjednik katolički (možda „Našinec" izdaje nedjeljni broj?).

Upče Te molim da mi točno naznačiš naslov knjiga, koje misliš da bi me zanimale, cijenu i knjižaru, odakle bih mogao naručiti to sve. Ne znam ni sam bi li naručio ili bih naručio preko njemačke knjižare Mozer (Graz), kod koje naručujemo sve na dug. Zato mi te knjige ne moraš slati, nego samo piši mi pa ču si ja zabrati. Veliku bi mi uslugu iskazao, kad bi mi poslao kakav popis českih knjiga. —

Ako sam nemaš vremena odgovarati, zahvaljujem Ti unaprijed, što češ mi nekonega nači, koji će mi odgovoriti na ovo. Volio bih, kad bi onaj brat, koji će mi odgovoriti, bio apstinent, jer bih ga htio pitati jošu jednom listu o toj stvari gdješto.

Lijepo Te pozdravlja i ostaje Tvoj vjeran brat — Hrvat

Pavao Matijevič,
bogoslov III. teč.
Djakovo. — Sjemenište.

ZE ZÁHŘEBU.

Predraga bračo!

Najtoplije Vam hvaleči na Vašem sječanju i bratskim pozdravima, što Vam ih isto tako uzvračamo, rado se odazivljemo Vašoj želji, da Vas opet štogod izvijestimo o prilikama našega „Zbora."

Ako se ne varamo, nismo Vam svoj prvi izvještaj poslali početkom novembra 1917. Rehosmo tada, da smo istom započeli šk. god., pa nam je zato izvještaj

bio kratak. Sad je već rad u punom toku, pa Vas možeme i potanje izvijestiti o radu i životu u našem „Zboru."

Naš je „Zbor" u svom nutarnjem radu podijeljen u više klubova (sekcija). Tako imademo: a) *teološko-filozovski klub*, gdje se okupljaju svi, koji su voljni da se bave znanstvenim stručnim teološkim-filozofskim knjiž. radem; b) *socijalmo-narodno obrambeni klub*, koji okuplja one, što ih osobito zanimaju socijalna pitanja, zatim narodna folkloristika. Ovaj klub imade budno pratiti domače narodne i političke prilike, kao i vanjske, osobito slavenske, te prema prilikima istupati ili davati inicijativu; c) *apstinenski klub* okuplja pristaše antialkoholnog pokreta, prati prilike ovoj pokreta priredjuje predavanja ove vrsti; d) *literarno-beletristički i umjetnički klub*. Njegovi članovi prate našu beletristiku te ocjenjuju novo izašla beletristička djela, ili se sami vježbaju u literarno beletr. produktima. Nadalje imade se ovaj klub brinuti, da se članovima omoguči, da i u drugim smjerovima umjetnosti dodju do najmužnijeg temeljnog znanja; napokon e) *deklamatorni klub* daje članovima prilike, da se uvježbaju u praktičnom govornistvu i samostalnim istupima. —

Následuje přehled přednášek z jednotlivých klubů. —

Još je jedna stvar, koje ne možemo mimoiči, a da Vam je ne spomeneno, premda ne spada baš strogo na naš „Zbor." Ipak je zgodno, da i o njoj nešto kažemo, jer je i tu „Zbor" sudjelovas sa znatnom inicijativom.

Sigurno će Vam biti iz novina poznata svečana izjava akademskog djaštva hrv. sveučilišta u Zagrebu, što ju je dalo dne 24./I. 1918, gdje u ime sviju Jugoslovena tražimo — državno ujedinjenje svih jugoslavenskih plemena. Toj se zajedničkog manifestaciji svekolike jugoslavenske akademske omladine listom pridružio i sao bogoslovski fakultet, te uchvativši se u kolo sa civilnim svojim kolegama akademičarima složno istupio na obranu narodnih ideala. *Na čelo čitavoj akciji istupiše bogoslovi.* [1]

Izmedju njihovih redova izabrani predsjednik predsjedao je svečanoj skupštini svekolikog akademskog djaštva, koja je uz burno odobravanje prihvatila ovu izjavu, što ju je dosad potpisalo do 350 akademičara zagrebačkog sveučilišta. (Dakle gotovo svi slušači naše univerze, koji se nalaze u ovo ratno vrijeme u Zagrebu). Bio je to jedan svečani momenat, kakovi se rijetko dogadjaju. Akademska je omladina hrv. sveučilišta prva pokazala, kakovalja raditi u ovakovim odlučnim momentima. U borbi za narodne ideale bacila je akad. omladina s vida sve stranačke opreke i kulturnu borbu, te pokazala predstavnicima Jugoslavena, kakovalja složno raditi za narodnu stvar.

Ovaj čin akadem. omladine hrv. sveučilišta gromorno je odjeknuo čitavim

[1] Podtrhuje redaktor. Prosí čtenáře, aby srovnali s článkem „Proti rektoru theologovi" v Rozhledech. U nás vyhazují bohoslovce z university a kněze — z národa. —

slavenskim jugom. Odmah iza ove izjave stale se javljati izjave sa sviju strana Hrvatske sa tisučama potpisa i muževa i žena, gdje svi neosporivo traže, da se Južnim Slavenima dadu ona prava, što po božjem i prirodnom pravu pripadaju svim narodima: Slobodni narodni i kulturni razvitah i narodno ujedinjenje. Ideja pokojnog osnivača „Jugosl. kluba", dra Janeza Kreka, koji je deklaracijom od 30./V. 1917 udario temeljni smjer jugoslavenske narodne politike pustila je na slav. jugu duboko korijenje. Na slavenskom jugu sve vije. Nije moguče da ovakovo stanje, kaošto je dosad bilo, dalje potraje. Morati će nastati promjena, a to će biti politička renesansa južnih Slavena. Dao Bog, da taj čas što skorije svane, te na obzorju slavenskog juga zarudi bajna zora novog dana, dana žudjene slobode!

Pitajemo uz bratski pozdrav u Kristu!

Janko Oberški,
predsjednik „Zbora".

Mirko Jerec,
tajnik „Zbora".

Z CELOVCE

Tanzenberg. Gospa Sveta.

Mili bratje!

Slovani na jugu zovejo Slovane na severu Svoje brati. Hvála Bogu za to idejo. Na velika mora ostati taka monarhija, v kateri se je naselila ljubezen[1] in sloga.[2]

Kot solnčni žarek, tako mi je posvetilo Vaše pismo, Vaše zanimanje me je oživilo in[3] javljam[4] Vam prisrčno hvalo.

Toda vedite, bratje, naj Vam odkrijem svojo žalost, še nikdar mogoče nibil položaj koroških[5] Slovencev tako tužen,[6] kot ravno[7] danes, ko to to pišem. Razumite me. Na Vaše pismo Vam odgovorja v imenu slov. bogoslovcev — *edini bogoslovec — Slovenec,* ki je še ostal v teologiji.

Naš bogoslovski seminar steje samo četrti letnik,[8] treh ni, a v tem četrtem letniku[8] je razmerje[9] med Nemci in Slovenci 24 : 1. *Enega* sasamega zastopnika ima Slovenija.

Pa se boste[10] vprašali,[11] zakaj bi bilo to dejstvo tako žalostno. Naj Vam v naslednjem to malo razložem.

Nikjer drugod kot ravno[7] na slov. Koroškem ni zgodovina,[34] kulturni razvoj ljudstva tako tesno spojen z imenom duhovnika, nikjer drugod ni ravno od duhovnika odvisna obramba[12] naroda, kot pri nas. Saj razumete! Drugod[14] so šole,[13] ljudske šole, srednje šole, so strokovne[15] šole, v katerih se vadi[16] in uči mladina, ki stopi[17] potem na čelo ljudstva. Drugod so kulturni zavodi, ki razširjajo izo-

brazbo,[18] drugod je razširjeno časopisje, drugod razvita industrija, ki podpira in zida[19] narodno bogastvo, ki je potrebni predpogoj[20] uspešne narodne obrambe.[12] Drugod je posvetna[21] inteligenca v privatnih in državnih[22] službah, ki vodi ljudstvo. Pri nas pa vsega tega ne poznamo. Po kronovini[23] smo izobčeni[24] in odločeni od celokupnega[25] slovenskega telesa, v manjšini smo in sistem deželne[26] vlade je očividno zasnovan, da se ji vzamejo vsa sredstva[27] kulturnega napredka.

Bratje, mi nimamo ljudskih šol, in že v mlada, nežna srca naših malih otrok[28] se vriva sistematično vladni sistem, skoro neopaženo[29] z nemškim jezikom prihaja tudi nemško mišljenje. Nemštvo tako pridobiva na ugledu,[30] in v srcu otroka se naseli tisti usedepolni[31] pojm, ki pravi, da je nemški narod velik, kulturen, po celem svetu veljaven,[32] naš narodič pa majhen,[33] nekulturen, brez zgodovine,[34] brez bodočnosti, da se ne bo zdržal med velikimi narodi. Je v šoli se neopaženo[30] torej otrova otroško srce z nezaupanjem[35] v sebe in v svoj narod. Razumljivo je potem takem, da tudi, ko so odrasli,[36] za lepoto svojega jezika nimajo srca. Svojih učiteljev imamo malo, pa še tisti so tako pod kontrolo, da ne smejo pokazati svoje ljubezni do ljudstva. Uradnikov ni, uradni jezik — v cerkvi in deželi — je nemški, ker slovenskih uradnikov v deželi ne nastavljajo.

Odkod bi jih pa tudi vzeli? Srednjih šol[13] ni in velikokrat zaide Slovenec v teh letih na gimnaziji v nasprotni[37] tabor. Ko doštudirajo, ne morejo ostati v deželi, ker bi ne izhajali.[38] Časopisov nimamo, edini tednik „Mir" izhaja; ničuda, ker ljudstvo ne zna čitati.

Tako preostane za narodno obrambno edini duhovnik. Duhovnik, mili bratje, ima ta sveti poklic,[39] varovati in ščititi[40] najdražje, kar ima narod, braniti mu mora sv. vero, ga navdušiti[41] za čednostno življenje! Vodnik[42] v nebesa! K tej veliki nalogi[43] pride tukaj še druga naučiti to ljudstvo ljubiti. In ves je bila ravno[7] duhovska inteligenca, ki je obvarovala Slovence do sedaj narodne smrti, mu ohranila vero v božjo pravičnost[44] in upanje[45] v bodočnost. Naše ljudstvo je verno in v tem leži uganka,[46] da še nismo izginili.[47]

Duhovnik mora srca mladine ogreti[48] za ljubezen do Boga, do svoje matere in svoje zemlje. Duhovnik mora mladino, ki prihaja iz šole, zbirati okoli sebe, mora izklesati[49] iz otrok trde[50] značaje.[51] Duhovnik mora vplivati[52] na starše, da ne zanemarjajo[53] svojih otrok, da jih varujejo pred strupenim[54] plinom brezverstva,[55] ki je vzrok[56] narodne smrti.

Pa bi bile tri najvažnejše dolžnosti,[57] ki jih mora vzeti nase, kratko: spremljevati[57] mora ljudstvo od zibelke[58] do groba.

Vso silo, ki spije v idealnem svečeniku,[59] mora oporabiti[60] zato, da mladino vsaj katolžkim principom, da jo obvaruje pred modernim indiferentizmom, pred mogočno in naraščujočo[61] silo greha[62] — sebičnosti[63] in nenravnosti. To je prva

naloga.[43] Veri in cerkvi odtujen[64] Slovenec, je pri nas tudi narodni nasprotnik,[37] renegat.

Drugi forum, ki je odprt[65] duhovnikovemu delu, je forum društev in narodnih organizacij. Religijozna ali posvetna[21] društva — vse eno, v tem morata biti obe strani enaki v cilju, da delata za prihodnost[66] naroda.

Marijina Sružbe rodijo čednosti,[67] ljubezen[1] in čistost in značaje, posvetna društva imajo za cilj narodno izobrazbo[12] in gospodarski napredek. Zopet je duhovnik sam, ki *mora* delati, voditi, sejati. Lepo smo imeli organizirano društveno delovanje, izgojo mladine in kmeta, a premalo je delavcev[68] in še pri teh manjka[69] tu in tam nesebične[70] požrtvovalnosti[71] in velikega idealizma, ki se ne boji nobenih[72] zaprek.[73] Manjka skupnosti! Manjka na denarju, tako, da ti društveno gibanje[74] ni imelo tistih uspehov, kot smo pričakovali. Ali in sedaj[75] je tudi v nevarnosti[76] dotok v duhovski stan, in če nebo več duhovnikov, potem po izginil[47] zadnji plod (Frucht) petdesetletne obrambe.[12] Kaj je ta plod, bratje? To je naša eksistenca, to je naša pozitica; častna[77] dovolj[78] in vesela!

A upamo, da bo tudi več bogoslovcev v prihodnjih[79] letih, upamo, da bo vstalo več drugih ljudij, ki bodo učili in vodili ljudstvo, sedaj, ko je naš vladar pokazal svojo ljubezen do vseh narodov, sedaj, ko so si vsi sinovi izvojevali[80] na bojišču pravico[44] do nemotene[81] eksistence. Sedaj, ko so se dvignili[82] složno vsi bratje z juga in severo naše velike monarhije, da zahtevajo[83] sadove[84] prelite krvi, narodno samostojenost, samostojni kulturni razvoj. Sedaj, ko so se zedinili[85] avstrijski Slovani v cilju, da je mogoče le skupen doseči pravice,[44] ki so nam odtegovali stoletja. Saj je znama povest o Svetopolku — kralju in o 3 njegovih sinovih. Mi smo sedaj zvezane[86] palice[87] in na vekomaj[88] naj nas nerazdruži nobena[72] sila več.

V duhu bratske ljubezni, mili češki bratje, si podajmo roke, saj imamo vsi en veliki cilj voditi ljudstvo v — nebesa, osrečiti,[89] oživiti monarhijo, stem da jo prenovimo[90] v pravici.[44] Saj je naš skupen cilj, kaj ne velika bodočnost naše Avstrije. Pa v njej morajo bivati enakopravni narodi. Izraz[91] velike ljubezni do Vas naj bo to pismo spoštovanja[92] in hvale, da se je češki narod tudi začel zanimati za južne brate.

1 láska, 2 svornost, 3 a, i, 4 vzdávám, 5 korutanských, 6 smutný, 7 právě, 8 ročník, 9 poměr, 10 budete, 11 tázati se, 12 ochrana, 13 školy, 14 jinde, 15 odborné, 16 cvičí se, 17 vstupuje, 18 vzdělání, 19 staví, 20 podklad, 21 světská, 22 státní, 23 korunní země, 24 vyobcováni, 25 celistvý, 26 zemské, 27 prostředky, 28 dítě, 29 nepozorovaně, 30 vážnost, 31 nešťastný, 32 vážený, 33 malý, 34 dějiny, 35 nedůvěra, 36 odrodili, 37 protivný, 38 vycházeli, 39 povolání, 40 opatrovati, 41 nadchnouti, 42 vůdce, 43 úloha, 44 spravedlnost, 45 naděje, 46 hádanka, 47 nezahynuli, 48 roznítiti, 49 doslov.: vydlabati, vytvořiti, 50 pevný, 51 povaha, 52 působiti, 53 nezanedbávali, 54 jedovatý, 55 nevěra, 56 příčina, 57 doprovázeti, 58 kolébka, 59 kněz, 60 vynaložiti, 61 vzrůstající, 62 hřích, 63 zištnost, 64 odcizený, 65 otevřený, 66 budoucnost, 67 ctnosti, 68 pracovníků, 69 schází, 70 nezišt-

Bodite uverjeni,[93] da bomo tukaj delali v to, da skupnost ostane, v duhu našega narodnega ženija, voditelja, učenjaka in sočijologa, voditelja svobodne Jugoslavije v monarhiji, v duhu Dr. Ev. Janeza Kreka, kateremu smo ob grobu prisegli prisego, da se ne bomo razvezali,[94] kot so storili[95] Svatoplukovi sinovi.

Bratski poljub!

Za „Akademijo slov. bogoslovcev v Celovcu" Al. Kuhar.

Prosim priporočite[96] mi češko gramatiko, da si jo naročím.[97] Učil se bom češcine.

Z LUBLANĚ

Predragi prijatelj!

Za cenjeno pismo z dne 8. sušca se najlepše zahvaljujem. Naznanjam, da je to prvo pismo, ki smo ga prejeli iz Vašega semenišča v zadnjem letu. Kje se je omenjeno pismo izgubilo, ne morem vedeti; mogoče je, da ga je zaplenila cenzura, zlasti še, če je bilo odposlano v času, ko smo bili mi še v ožjem vojnem ozemlju, ker je trajalo nekako do decembra l. l. 1917, do takrat je imela pri nas moč vojaška cenzura. Torej prejeli nismo ničesar glede kakega ožjega stika s posebnim ozirom na našo skupno postopanje v politiki.

Vaša ideja nam je všeč in gotovo se bo vzdrževala zveza našega semenišča oz. našega društva z Vašim. Zato danes z veseljem pozdravljam poživite te zveze. Dolga štiri leta skoraj smo imeli zaverana usta in nismo smeli ziniti. Dal Bog, da so ti časi za vedno minili in da s druženimi močmi severni kot južni Slovani delamo za večni in časni blagor milega naroda neovirano in brez zatiranja od nepostavnih elementov. — Storimo vse, kolikor moremo! Vsi pa lahko prosimo Boga za njemu všečen razvoj in uspeh naših zaželjenih idealov, katerih uresničenje nam gre po naravnem in mednarodnem pravu.

Pričakujem v kratkem od Vas kaj več, morda kakih novic, idej, ali pa vprašanj,

Bog blagoslovi našo zvezo!

Iskren pozdrav Vašemu bratskemu društvu, njega predsedniku, zlasti pa Tebi!

Valentin Bertoncel,
predsednik „Cír. društva "

ný, 71 oběťavost, 72 žádný, 73 překážka, 74 ruch, 75 nyní, teď, 76 nebezpečí, 77 čest, 78 dosti, 79 budoucí, 80 bojovati, 81 nezkalený, 82 zdvihnouti se, 83 požadovati, 84 ovoce, 85 sjednotili se, 86 svázané, 87 pruty, 88 věčně, 89 oblažiti, 90 obnoviti, 91 výraz, 92 pocta, 93 buďte ujištěni, 94 zrušiti (smlouvu), 95 učiniti, 96 doporučiti, 97 objednati.

ZE SARAJEVA

Rado bi se odazvali Vašem pozivu i kojim večim prilogom, ali nam to nije nikako moguče. Nu bar čemo evo da Vas u dvije tri riječi izvjestimo s nama.

Možete si misliti, da su teške prilike u državi i u domovini ovih zadnjih godina bile od loših posljedica i po cio naš katolički pokret, pogotovo, jer su ga zatekle još dovoljno nesredjena. Nastojeli smo ipak da se kako tako održimo. Naš dnevnik „Novine" je redovno izlazio, a mi smo djaci izdavali našu „Luč" bar kao almanah, a lane počesmo izdavati i organizatorni ujeziu dio „Dački Vjesnik." Najore su postradala srednjoškolska katol. društva. Nu u zadnje se doba bar naši senijori življe podigoše, imaju — svoje posebno glasilo „Senijorski Vjesnik", tiska se kao manuskript. Senijori u Slavoniji izdaju svoj posebni takav vjesnik.

Velika nam je neprilika i to, što prilike vremena ne dopuštaja, da življe pokušamo izravnati neke nesuglasice, što su nastale medju nama. Prošloga ljeta se je to doduše nekako pokušalo, nu pokus je bio slab.

Zadnje političke trzavice odjeknuše, i to dobu, i u našem pokretu, dapače i u djačkom, nu osobito nekako u senijovskom dijelu.

Rat je manje naškodio bogoslovskom dijelu našega pokreta, razumljivo i zašto, nu ipak je i tu dosta toga spriječio, dosta toga oštetio. Već odavna nastojimo, da se i kao bogoslovi organizujemo u organizaciju hrvatskih (a možda ujedno i slovenskih) bogoslova, nu do rata stvarne bija še daleko došla. A kako je rat silno spriječio općenje, a ktomu sprječavao i rad pojedinih Zborova, posao je vrlo zapeo. Nu sad se opet nešto življe na tom radi. Ovih čemo praznika imati kakav takav bogoslovski sastanak, i to u Dakovu.

A naš „Zbor duhovne mladeži vrhbosanske", sta on radi? Njemu rat nije baš tako silno nandio. Nu kako je odnvijek brojem dosta malen (ove godine 20 članova), ne može da razvija jače djelatnosti. Držimo nedjeljne sjednice, o Božiču smo održali jednu svečanu. Inače naš Zbor brižno nastojaše i nastoji oko toga, da u ovim teškim vremenima ne zamre misao organizovanja bogoslova, pa je u tu svrhu činio a i sada čini sve, što mu je moguče.

Stojimo bar nekako u dodiru s onima, što su nekad takodjer pripadali Zboru, a poslije ih je život rasijao širom triju biskupija naše Bosne i Hercegovine. Oni nas potpomažu u našem radu i materijalno i moralno.

Bratski Vam pozdrav od brače u Kristu!

Franjo Horvat,
član „Zbora duhov. ml. vrhb."

Za „Zbor duhovne mladeži vrhbosanske u Sarajevu"

Ivan Zirdum,
tajnik „Zbora".

AD ASTRA!

NEDEJ ZAHYNOUTI NÁM NI BUDOUCÍM!

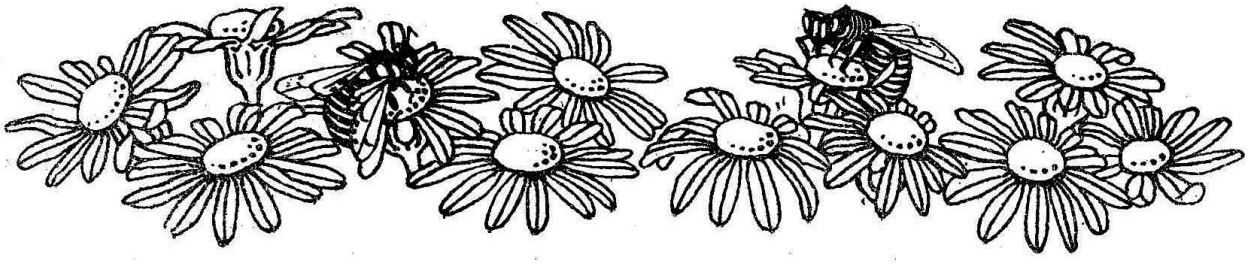

DOMINIK PECKA

PÍSEŇ LÁSKY

Tichý je les,
tichý jak dítě, jež spí.
Vítr tak vlahounce dýchá,
a slunko je dobrotivé.
Ty's milý náš Bůh!
Sasanky bílé jak hvězdičky svítí okolo habrů,
koruny stromů jsou průsvitné ještě
a lískové keře už roní zelené slzy.
Pod suchým listím plápolá tráva.
Tichý je les,
tichá je duše má,
tichá jak dítě, jež spí.
Jakou to sladkost vylil jsi do ní!
Jakou to hudbou potěšil's ji!
Jakým to mírem naplnil's ji!
Vítr tak vlahounce dýchá,
slunko je dobrotivé —
Ty's milý můj Pastýř!
Ty's mi tak blízký!
Ty jsi tak můj!
A přece, když očima na Tě pohledět chci,
vidím jen modravá mračna.
A přece, když ušima hlas Tvůj slyšeti chci,
slyším jen země bolestný dech.

A přece, když obejmout chci Tě,
tak vzdálený jsi mi!
Cizincem jsi mi!
Cizincem jsi mi, že bych Tě zapřel,
kdybys Ty nebyl Pastýřem mým;
Cizincem jsi mi, že bych si zoufal,
kdybych Tě nemiloval!
Miluji! Miluji!

Slyš to, můj lesíku,
slyš to i slunečko dobrotivé,
slyš to i větérku vlahý,
slyš to a do končin země roznes mou píseň:
Alleluja! Alleluja!!

5. IV. 1918.

ARNOLD ZEMÁNEK

FRAN KSAVER MEŠKO

(Předneseno na 7. schůzi „Růže Sušilovy.")

Předním spisovatelem bratrského národa slovinského, velice oblíbeným a populárním je kněz *Fran Ksaver Meško*. Jest upřímným synem utlačovaného svého národa, ponižovaného a deptaného. Meškovy spisy prochvívá vroucí láska k drahému národu, vroucí láska k chudým a trpícím lidem, k slabým, pokorným a bloudícím duším. V jeho spisech není řízné satiry, jeho hlas je žensky něžný, zřídka kdy zachází do tónu mužsky tvrdého. Meško je spisovatelem a člověkem citové, lyrické povahy.

Rodem je Štýřan. Narodil se r. 1874 ve sv. Tomáši u Ormaže. Gymnasium studoval v Ptuji, potom v Celji v letech 1866—94. Mládí prožité uprostřed nebetyčných hor, přívětivých pahorků v milounké vesnici s bílou silnicí, po níž odešel do cizího světa, kol dokola šumící lesy a omamně vonící růže zanechaly v Meškovi mnoho sladkých vzpomínek v dobách pozdějších, v dobách smutku, kdy sám, opuštěn od jiných, zrazen přáteli kráčel cestou životní. Již v gymnasijních letech zajímala ho literatura, vedle jiných zvláště ruští a angličtí spisovatelé. Vzdělav se tedy mistrovskými spisy Rusů a Angličanů počal jako mariborský bohoslovec uveřejňovati své prvotiny pod různými pseudonymy v „Ljubljanskem Zvonu" a v „Slovence".

Pozornost čtenářů upoutal společenský román „*Kam plovemo*", v němž je spojena naturalistická technika s psychologickou hloubkou. Po 3 letech studia theologického v Mariboru mínil vstoupiti do řádu benediktinského, ale poněvadž by musil čekati do ordinace ještě 3 léta, přestoupil raději do alumnátu v Celovci a tam byl r. 1898, před 20 tedy lety vysvěcen na kněze. Kaplanoval na různých místech, až stal se farářem v Mariji na Zili u Běláku v Korutanech.

Hle! Mladý, ideální Meško, novosvěcenec vstupuje do života, plno snů a ideálů víří mu v hlavě, láskou k Bohu a k trpícímu bližnímu posvěcuje lásku k drahému národu, své milé vlasti, 20 let pilně pracuje na „vinici Páně" i ve službách vlasti a jakou odměnu dostává za všechnu svou práci tu na zemi?

Slyšme, co o něm a jeho osudech za války píše v jednom ze svých dopisů můj přítel, Slovinec, Al. Kuhar:

Izbral si brez dvoma za čtivo enega naših najnežnejších pisateljev — pesnikov, ki združuje v svojem globokem pesniškem čustvovanju bistro opazovanje duševnega življenja z krasno formo-obliko. Meško je sicer mehak, nežen, a njegov jezik, s katerim opazuje in opisuje slovensko dušo je sploh bil v naši književnosti nekaj novega, ker je bil tako bogat na novih izrazih in posebna na pojmih vzetih z naroda.

Ks. Meško še živi, je župnik na Koroškem — rodom je Stajerc. Njegova fara je na jezikovni, nemškoslovenski meji in morda je bil ravno to vzrok, ali vsaj eden od vzrokov, da se Meško že precej časa ni povzpel do kakšne boljše pesnitve. Pač piše v „Dom in Svet" in v knjige „Mohorjeve družbe", a to ni več Meško, kot ga pozna naš rod. Ko se ravno pečaš z njegovim življenje pisom, Te bo morda zanimalo, kako se mu je godilo med vojsko. —

Kakor Ti bo znano iz parlamentarnih sej, smo preživeli mi obmejni Slovenci ob začetku vojne čas krutega preganjanja. Okolo Nemštvo se je vrglo osobito na slov. duhovnika. Oblastva so smatrala sploh vse slov. duhovnike za srbofile veleizdajalce. Nahujskale so narodne odpadnike proti nam in tako so se začele denuncijacija. Duhovnik za duhovnikom je romal v zapor, v preiskavi so bili domala vsi. Tudi Meška so prijeli in ga gnali v zapor. Namislili so si, da je baje signaliziral iz župnijišča Italijanom na Koroški fronti (on je pri Villach). Noben protidokaz ni obveljal. V preiskovalnem zaporu je trpel mnogo telesno, ševeč pa duševno, ker je pesnik bolj občutljiv. Ko po mesecih niso našli krivde, so ga izpustili a deželna vlada je zahtevala od ordinarijata, da Meško ne sme na svojo župnijo. In Meško ni smel! Zakaj? Nihče ne ve! Ker bi bila blamaža sicer preočitna! In narodni mučenik je zapustil Koroško in šel na Stajer, da bi se nastanil tam. Sprejeli so ga povsod radi, a on je bil nesrečen povsod. Romal je iz kraja v kraj, srce mu je krvavelo, prišel je nazaj na Koroško in se pomikal pri župnikih

sobratih po gorovju tu in tam brez nuni, brez prestanka. Domov ni smel. Sele cesarjeva amnestija ga je rešila in sedaj se je vrnil, ranjen, uničen!

Vse po nedolžnem! To je slika enega izmed trideseterih trpinov. —

Zopet vidiš drugo žalostno plat našega življenja. Narodnostni boj je prišel do stališča: Vdaril bom pastirja in čreda se bo raz pršila. —

Zato ni rešitve za nas od drugod, kakor od bratov. Zato se naslanjamo na bratski rod Čehov, ker je *v edinosti moč in zmaga.*

Takovou tedy odměnu obdržel Meško za svou dvacetiletou práci. To, co stihlo Slovince nyní za války, hlodalo na kořenu jejich národního života i v době předválečné, ponižování a zkracování jejich práv bylo odpovědí na jejich věrně dynastickou službu a to je také jednou z příčin, proč píše Meško tak smutně. Spisy jeho jsou psány zvláštním tónem sentimentálním, který je základní Meškovou vlastností a jedině jemu vlastní.

Dvě sbírky obrázkův a povídek „*Slike in povesti*" vydané r. 1898 a 1899 v Knezově Knjižnici založily spisovatelskou slávu Meškovu a povznesly ho mezi přední beletristy slovinské. Ceny jim dodává harmonie mezi látkou a formou, kombinace realismu s idealismem. V popředí stojí více zájem o život duše a srdce i v realistických obrázkových povídkách. Povahy jsou v podstatě tragické, hlavní osoby jsou většinou ze tříd podivínů, kteří slabostí své vůle nebo svými strastmi řítí se do záhuby s neúprosnou důsledností. Rozmluvy jsou vzaty ze života, výjevy rýsovány realisticky. Uměleckému citu Meškovu nedostačuje tento naturalistický způsob vypravování, který převládá ještě v kreslení některých postranních výjevů a osob. Koncentrace hlavních výjevů, které končí v bouřích lidských vášní, ukazuje umělce, kterému je duše více než pouhé vnější jednání; ukazuje nám psychologicky výtečně odůvodněný obrys hlavní osoby, zvláště však prostředí.

Slovinci pyšni jsou na překlad Meškových „*Obrázků a povídek*" ve „*Světové knihovně*" č. 735—737 a praví: „Meško je první slovinský spisovatel, ktevý byl přijat ve shora uvedenou sbírku nejlepších slovesných děl všech vzdělaných národů světa. A to je nemalá zásluha, kterou prokázal Meško slovinskému národu, a důkaz, že je opravdu spisovatelem ne všelijakého řádu." („Dom in Svet" 1909.)

Zvláště šťasten je Meško v koncipování drobných kreseb psychologických, z nichž nejlepší jsou: „*Bolnik*" (Nemocný), „*Berač*" (Žebrák), „*Požigalec*" (Žhář), „*Ciril Zavozel*".

Svému zbožňovanému mládí věnoval Meško řadu novel, v nichž silou svého uměleckého cítění tvoří lyrické obrázky. Povídky jeho mají ponurý ráz a zobrazují smutné příběhy ze života. Meško nebyl spokojen, duši jeho sžíral bol nad ztraceným štěstím, vysněným ideálem, jehož nemohl uskutečniti, zklamal se ve

svých snech a tužbách — a život mu zhořknul. Žil proto jen v krásných vzpomínkách na šťastné mládí a odtud ta veliká po něm touha. Meškův pohled se potápí nevyslovitelně rád nazpět do dnů mladosti, vždyť je v nich „cosi velikého, cosi sladkého." Zajisté uplynula mladost Meškova velice rychle, ale ve vzpomínkách prošedších fantasií a pérem jeho je tisíckrát lepší, než když žila duše básníkova s ní a v ní. Tehdy byla to mladá, živá realistika, nyní je to snivá romantika. Čteme-li věru črty Meškovy pod dojmy jeho sladce snivých, uměleckých nálad, tu vlastně rozjímáme tajemství své vlastní duše, svého neklidného srdce. Sbírky ty jsou: *„Ko se zvonovi plakali"*, *„Za deveto goro"*.

Jako rád se ponořoval Meško do blaživých chvil mládí, tak rád se zabýval svým vlastním srdcem, svou vlastní duší neklidnou, po dalekých cílech toužící, mučenou myšlenkami, zda se nemine cíle. Sám praví:

„Bojím se stále, že jej (cíl) minu...
proto mé oči dívají se tak zamyšleně a vážně...«

Tímto sklonem k meditacím o svém vlastním nitru, o světu vnitřním hlásí se Meško k slovinské *„Moderně"*, jejímž jest nejnápadnějším představitelem. Duševní tento proud, který se rozlil po celé Evropě, jinde většinou již odtekl zanechav za sebou jen oplozenou půdu, ale jinak v Slovensku. Tam uvázl v mnohých krajích a učinil neplodné a nezdravé močály. Podstatnou a také stinnou stránkou této *„Moderny"* je, že proniká od duše k zevnějšku, ne však naopak. Přezírá vůbec a podceňuje zevnějšek, nejraději by se ho úplně zbavila tak, aby zůstala jen *„nahá a křičící duše"*, která by se ponořila sama v sebe. Pro *„Modernu"* slovinskou je svět ničím, duše však vším. Jako je tedy málo zevnějšího světa a předmětnosti u *„Moderny"*, tak i Meško velice málo se projektuje na venekt více se uzavírá v sebe, je subjektivní a impressionistický, zabývá se především duší, velice málo světem zevnějším, avšak při tom všem vytvořil díla, která zůstanou na věky skvosty slovinské literatury.

Vlastní vnitřní boje líčí ve spisech: *„Zivljenja večerna molitev"*, *„Razne poti"*, *„Moje poti"*, *„Prevare"* (Zklamání), *„Sen poletne noči."* Jsou o, knihy lyrické, v nichž otvírá nám své srdce s jeho utrpením a bolem, zmučené bojem, avšak toužící z vichru vášní do klidného přístavu resignace a zapírání, lásky k Bohu a k bližnímu.

Podobné jsou pozdější zpovědi básníkovy v nichž oplakává ztracené štěstí. Jsou to: *„Pot spokornikov"*, *„Ob tihih večerih."* V této sbírce jsou sice líčeny charakteristické momenty z umělcova osobního života, přece se nám však zdá, že stejné tiché večery navštívily již častokrát i naše duše bolestí a poesií, neklidem a touhou. *„Tihi večeri"* jsou krásným, elegickým vzdechem Meškovy neklidné duše.

„Večery jsou to, kdy vesmírem vznáší se přísvit, kdy mizí pod pavučinatou

mlhou krajiny... pahorky... vesnice... chatrče... stromy... růže..., kdy vše se halí před očima lidskýma. Ale v umělcově duši vznikají nezadržitelně jako tenkou jehlou do duše načrtané vzpomínky a magickou mocí volají zpět všechny tyto krajiny... nebetyčné hory... přívětivé pahorky... milounké vesnice... snivé chatrče... šumící lesy a omamně vonící růže — jedním slovem minulost, která uplynula velice náhle." (*„Dom in svet"* 1904).

Všech 11 črt nebo obrazů je spřízněno mezi sebou motivy, charakterem a básnickou silou. Poesii tak vřelou a hlubokou mohly zroditi jen tiché, světského šumu a hluku zbavené hodiny, jen hodiny svaté samoty a sebranosti, v nichž duše se zamyká přede vším, co je kolem ní, ale tím více otvírá bohatství sama sobě. Nikdo nedovede tak mistrně analysovati měkké city srdce, nikdo nedovede tak něžně vyjádřiti každý dech, který se dotkne jako peruti vnímavé duše jako Meško „s měkkým srdcem a vnímavou duší, stále neklidný a stále toužící po neznámém štěstí a divuplné kráse..." (*„Legenda o čudežnich očeh."*).

V elegii *„Člověk, ki stoji ob grobovih in plaka"*, do níž vložil Meško celou svou duši, sebe sama, smutně naříká:

„Můj veliký den se blíží: hrob je otevřen... Čeká... Lehko si do něho lehnu. Světa nemiluji; nikdy jsem ho nemiloval, a nedej, Milosrdný, abych si jej zamiloval na konci svých dnů. Nedej! — Lehko v něm budu ležeti, neboť ničeho nečekám od života, ničeho nechci více po něm. Dal mně, co mohl dáti: dlouhou řadu rozčarování, ranil mne bezpočtukrát a do srdce mně vlil smutku, že bych ho nevyplakal ani za celou dlouhou věčnost..."

Tehdy věru zněla struna duše Meškovy nejžalostněji. Obrat v duši jeho nastává, jakmile začíná si všímati zevnějšího světa, jakmile začíná promítati vnitřní duševní děje na venek. Tohoto druhu jsou: *„Na sveti post"*, *„Pozabljena"*, *„Legenda o čudežnih očeh"*, *„Ciganček"*, *„Pod južnim solncem"* a cestopisné črty: *„Malo spominov s pota"* a *„Lastovkam naproti."*

Úplně změněného Meška vidíme v malém spisku *„Slovenci v Lurdu"*, což s nadšením konstatují sami jeho krajané píšíce:

„Psal to Meško, ale ne Meško, kterého jsme potkávali jinde. Krásný je jeho jazyk, kouzlo poesie je rozlité po celém spisku, tedy ne ono kouzlo měkkého snění, tedy ne ona sladká touha nevím ani po čem. To není Meško, který dále jde, dále po bílé cestě, sní a pláče, ale Meško, který jde s národem slovinským na boží pout — k Bohu. To není Meško ze školy a proudu, avšak Meško z národa. Přejeme si jen, aby se nevrátilo více otroctví školy, ale aby zůstal celým člověkem, prostým a neodvislým, aby se vrátil k lidu a čerpal z něho. Život a lidi musíme vzíti tak, jak jsou, ne však, jak předpisují zamžené brejle vládnoucího proudu."

Zajisté počal Meško vážně uvažovati o slovech žalmu 117.:

„Bonum est confidere in Domino,
quam confidere in homine.
Bonum est sperare in Domino,
quam sperare in principibus."

Odtud ta změna a zajisté v ničem jiném. Před tím skládal mnoho naděje v přátele, v lidi; opuštěn pak, zrazen těmi, kteří se mu vysmáli na konec, vrací se Meško dlouhými oklikami, po těžkých vnitřních bojích ke Knížeti pokoje, k Bohu a jedině v něm vidí svou spásu. Více a více se uklidňovalo srdce Meškovo, až úplný klid a mír, a jak sám píše *„mir božji"* ovládl jeho duši, ho celého. Sladkou vůni tohoto míru duševního cítíme ze slov ve sbírce *„Mir božji"*, kde píše:

„Hle, duše moje, ty jsi si nepřisvojila vlastní, svéhlavou smělostí služby kněze božího a kněze umění. Veliký Bůh vzal tě ve svém milosrdenství mocnou svou rukou za tvoji chvějící se slabostí a vedl tě na širý trh šumného života, abys mluvila jeho slova i slova vlastního srdce, počatá v trpkých i radostných dnech, zrozená za tichých, osamělých večerů, očištěná utrpením, posvěcená odevzdaností, obtížená tisícerými plody v tisícerých srdcích s vroucí krví. . . A hle, tak najdeš mír i uprostřed světa, uprostřed šumného života, najdeš mír v práci, mír v odevzdanosti, najdeš mír i v utrpení, v milosrdenství, mír v čistém a očištěném svědomí, najdeš konečně mír v *„míru božím"*, veliký a sladký mír pod ochranou onoho Velikého, jehož mocná ruka píše nám všem osud od věčnosti až do konce našich nuzných dnů. . ."

Meško pokusil se i o dramata *„Na smrt obsojeni"*, *„Mati"*, ale zůstal lyrikem. Všichni praví o něm: „Meško ni je dramatik."

Za války vydal Meško v *„Leonove družbe"* *„Dve sliki": Njiva a Starka.* V loňském *„Dom in Svetu"* vyšla *„Legenda o sv. Frančišku."* V *„Duhovnim pastirju"* vydal několik kázání; píše také do časopisu slovinského duchovenstva *„Vzajemnost."*

Toť krátký nástin života a díla Meškova, jeho duševního přerodu z pesimismu k úplné odevzdanosti do vůle boží. Co se týká jeho individuálních vlastností, k nimž patří: květnatý a básnický sloh, umělecká technika, obrázková plastika, krásný, nade vše bohatý jazyk, plný tok řeči, neobyčejně a ne nepříjemné metafory, neočekávané analogie, hojnost synonymních výrazů, zosobnění abstraktních pojmů — jsou pouze jeho a jemu náležejí plnou měrou. Meško je pravým mistrem v popisování bolestného utrpení lidského srdce, ač jeho sentimentalita může škoditi příliš citlivým lidem. Každému dovede zahráti jeho píseň, dítěti o bezstarostném a slunném štěstí i stařenkám o jejich krásných vzpomínkách na doby zlatého mládí. Meško je pánem srdcí všech čtenářů, triumfujícím vítězem duší zkormoucených a trpících — vždyť „jeho oko je rmutné a kalné od slz, které vyronilo nad hořem vlastním i cizím" — ; jest duší Slovinců, jejich srdcem

které rozumí jejich bolu a utrpení; Meško je tvůrcem moderní psychologické novely ve slovinské literatuře, jest nejkrásnějším květem slovinské *„Moderny“* a přáním naším jest, aby po těchto svých strastech a smutných zkušenostech válečných nabyl opět klidu duševního, toho *„míru božího“* a aby s láskou a s radostí vzpomínal na těch svých uplynulých ***dvacet let požehnané práce kněžské a spisovatelské.***

JOS. STEJSKAL

MATKO, KRÁLOVNO SMILOVÁNÍ A LÁSKY!

(Reflexe z dějů života.)

Jako cedr vyvýšena stojíš na vrcholku hor, jsi znamením všem, kteří zbloudili. Jako hlas zvonu voláš všechny, kteří zbloudili a nyní neznají cíle.

Jsi Mocná — a snižuješ se k slabým. Jsi Velebná — a obcuješ s nízkými. Jsi Čistá — a neodvracíš se od hříšných. Ty máš smilování i pro ty, kteří pohrdli Tebou a slyšíš volání zoufalých nad vlastními hříchy. Stíráš slzy, jež řinou se horké ze zkrvavených zraků.

Ty jsi, — jež nečítáš urážek Svých. Tvůj plášť je i pro ty, kteří smáli se Tvé lásce a nyní zmírají chladem.

Jsi hojivý balsám vlitý do ran světa, hojíš a nežádáš odměny; uzdravení nabízíš i těm, kteří již zoufali nad svou spásou.

Ty královna jsi, jež vládne Láskou! Ty Matkou jsi Lásky, Ty Královna jsi, jež svým bolem učí nás snášeti bolest. Ty Matkou jsi Bolesti. Miluješ i ty, kteří nenávidí Tě pro Tvého Syna a smějí se Tvým velikým tajemstvím. — Trpělas i za ty, kteří Ti Syna vzali. Voláš nás stále — a my nechceme slyšeti Tvého hlasu.

Žili jsme v nádheře snů — — oděni hávem myšlenek bájných — duše plála nadšení ohněm, jenž čistil je od prachu země.

Zaduly větry polárních krajů, krajů, kde málo je lásky. Odvály nádheru snů, nebylo myšlenek bájných, mizelo nadšení ohně, vše ničily zimou a mrazem, když zavály větry polárních nocí, a duši pokryly ledem.

Zbujněla vůle gigantů touhou. K zemi jsme spadli. V duši zbyla jen hrdost, hrdost ztracených myšlenek — ztracených snů. — Zhaslo nadšení, k zemi jsme spadli. Jako ovce my bloudili, hledali svět, jeho slávu, jeho moc i rozum. Zbujněla vůle gigantů touhou.

Jako zuřiví lvi — my hnali se po vševládné moci světa, vůle naše šílela touhou, a hlavami bili jsme o nebetyčnou hradbu mramorových kvádrů, bili jsme

marně. — Hlavy naše zkrvavěly od úderů a krev jejich dusila poslední oheň v duši, oheň svatého nadšení první doby. A sirná nenávist počala stravovat ducha i tělo.

My stavěli věž vyšší věže Bábelu, stavěli jsme — a pohrdali těmi, kteří nám nemohli stačiti v stavbě, právě jako s opovržením patřili jsme na ty — kteří neměli odvahy stavět. —

A my jsme stavěli až do závrati, — všechny nervy byly napiaty stavbou, — a již mysleli jsme, že dosáhneme nekonečných krajů blankytu. — Tu šel kolem Pán a dech Jeho padl na dílo zemské krve, my klesli pod silou Jeho dechu. A když jsme procitli a ohlédli se po své stavbě, stavbě to naší vůle, rozumu a pýchy, zkameněly naše zraky; ničeho jsme neviděli, ničeho nezbylo z našeho díla. Jen hromady prachu v divokých kotoučích závratným rejem hnaly se před námi o závod s vichrem. A my zničeni utíkali jsme pryč, v šíleném letu stíhali jsme sny svých nadějí.

V hlavě nám hučel řezavý výsměch prachu, jenž v divokých kotoučích s vichrem o závod běsil v letu — a smál se a šílel dál a dál. Na poušti my znaveni klesli a vstali zas horečným napnutím posledních sil — vstali jsme a znaveni slepým zoufalstvím brali jsme do zkrvavených svých rukou, zkrvavených od svojí stavby, hrstě písku a házeli jej vzhůru, stále házeli a nic nerozuměli slovům, jež šla přes naše rozpálené rty. Házeli jsme do úpadu a nevěděli jsme ani, že písek slepený vlastní naší krví padá vám zpět do tváře. Duše napínala v zápase myšlenek všechnu svou sílu — viděla slávu svou i pád, a chvělo se tělo. My ještě házeli písek, jenž s krví vracel se k nám; duše již neměla síly života, jen nenávist hořela v ní — to nenávist všeho — pak i toho písku i vlastní krve, jež seschlá zpět padala s ním, nenávist, jež vzňala se zklamáním nad nádherou snů, o nichž se řeklo, že nejsou žádné, a jež po jednom prchaly z duše — a byly i rvány a nepřišly zpět a nechtěly přijít.

V oheň očí již drala se krev a blížil se konec, a ruce ještě házely písek vzhůru. Začínalo se stmívati v poušti, nebylo odnikud pomoci, blížil se konec, tma těla a horší — tma duše, a ruce se ještě vzpínaly vzhůru a chvěly se únavou, bezvládny klesaly k zemi — — duše sténala tušením rozchodu.

Soumrakem pouště prolétl jasný záblesk. V jasu šla Žena oděná bolestí, i Ji chtěla stihnouti nenávist našich zraků. Kráčela k nám tiše — Velká v Své bolesti. Upřeně hleděla nám v oči. Pomalu padal nám písek z ruky, jež chtěla se zvednouti i proti Ní. Ona šla blíže a blíže. Tělo se zachvělo dotekem Jejím, a Ona dívala se upřeně v naše bolestí ztrhané zraky — a četla v nich tajemným písmem vryto — Synu! Otřásla se do základů naše duše — ve světle zřítelnic Jejích my četli jsme napsáno — Láska!

Duše se chvěla neznámou silou a hořela ohněm, hořela láskou. — My hleděli

upřeně v Její zraky. Smilování je — a před ním prchají tmy. Láska je — a před ní nenávist mizí. Není nikoho, kdo mohl by se vzepříti Lásce — není nikoho — není — —

R. ROZSYPAL

MYŠLENKA MISIJNÍ VE ŠKOLE A V PASTORACI

Plniti misijní rozkaz Ježíže Krista: „Jděte do celého světa, učte všecky národy...", toť naléhavá povinnost naší sv. církve zvláště za dnešní doby pro katolické misie tak rozhodující. Dlouhotrvající světová válka krutě stihla katolické misie a zničila v mnohých krajinách dílo dlouholeté horlivé činnosti. K tomu nelze si nepovšimnouti, jak právě poslední dobou horečně pracuje bohatá církev protestantská, aby rozšířila své náboženství, a ne bez úspěchů. Z těchto důvodů třeba naší sv. církvi napnouti všecky síly a věnovati se pilně a vytrvale světovému apoštolátu, aby si uchovala známku církve světové. Dle dobrého neb špatného výsledku katolické misijní činnosti ve 20 století rozhodne se na dlouhou, nedozírnou dobu osud těch krajů, které dnes ještě jsou mimo křesťanství.

Této nesmírné úloze může církev jen tehdy zadostučiniti, když veškeren katolický lid bude proniknut nadšením a porozuměním pro dílo misijní. A tu záleží mnoho na katolických kněžích, k jejichž duchovní správě patří pěstiti účinný zájem misijní. Když kněz jest o této své povinnosti přesvědčen, když se modlí za misie a dle sil svých pracuje o jejich rozkvět, pak i duše sobě svěřené pro ně získá. S velkým prospěchem může působiti pro misie ve škole, vyučováním katolickému náboženství a v kostele kázáním.

Tedy předně ve škole. Třeba hned podotknouti, že se zde nejedná tak o poučení a o hojnost nabytých poznatků z oboru misijního, jako spíše a to, aby vzbudil horlivost a obětavost v mladistvých duších pro katolické misie. Toho docílí, když jeho srdce bude tlouci pro tuto dobrou věc; neb pak přeskočí jiskry nadšení i do srdcí žáků. K tomu třeba uvážiti, jak výchovně působí myšlenka misijní při vyučování. Příklad hrdinných a obětavých apoštolů víry a neochvějná věrnost u víře mučedníků *našeho* století povznáší útlé city dětské. Žáci učí se církev ceniti jako velkou dobroditelku národů, hlouběji-li pronikli v smutný život pohanů. Lépe si váží potěšujících pravd katolického náboženství: o naději na život věčný, o zdejším životě strastném, jako průchodu a přípravě na život vyšší a vznešenější, poznali-li bezúčelný život pohanů a jejich umírání. Myšlenka misijní chrání žáky nebezpečného egoismu a otvírá oko i srdce pro nejvyšší zájmy lidstva veškerého.

Jak šířiti myšlenku misijní ve škole u žáků? V učebném řádu katolického náboženství není ani zmínky o misiích a také nemůžeme teď doufati, že se něco změní v této věci, ježto myšlenka misijní nezapustila u nás hlubších kořenů. Přece však naskytne se nám ve škole příležitostí dosti, při nichž můžeme poukázati na misie neb myšlenky misijní vhodně použíti a nemeškati se v látce.

Neboť články o Bohu, počátku a cíli všech lidí, o Kristu Pánu, Vykupiteli všech dítek Adamových, o církvi, Bohem poslané Učitelce a Vychovatelce všech národů, tvoří vlastně theologický základ světového apoštolátu. A jak často přijdeme ve škole na tyto pravdy! Musí tedy učitel náboženství podati přesvědčivý důkaz, že misijní činnost souvisí úzce se základními pravdami našeho sv. náboženství.

Kromě toho však lze myšlenky misijní užíti u mnohých jiných pravd a článků víry a při vypravováních a podobenstvích z biblických dějin. Jinde zase může myšlenka misijní posloužiti k objasnění pojmů abstraktních. Radí se všeobecně takové pravdy uvésti nějakým vypravováním neb příkladem, zvláště u malých žáků. Tak to činil též Kristus Pán. Biblické příklady jsou nejlepší a nejpřístupnější. Jinak béřeme též příklady ze života svatých, nebo — což se výtečně osvědčuje — ze života misionářů. Neboť kde nalezneme živějších obrazů lásky Boží — lásky k bližnímu, obětavosti křesťanské, jako v životě sv. Pavla, sv. Františka Xaverského a jiných misionářů? Uveďme některé vztahy mezi některými pravdami katolického náboženství, biblickými příběhy a podobenstvími a mezi misiemi:

Mluvíme na př. o pravdě *„Víry jest všem lidem ke spasení třeba."* Sv. apoštol Pavel praví: „Bez víry se nelze líbiti Bohu." I namane se otázka: Co se stane s těmi miliony pohanů, k nimž misionáři se ještě nedostali? Učí nás sice víra, že Bůh osvěcuje ty, kteří přicházejí na tento svět a dává všem potřebné milosti k spáse, a proto nemusíme věřiti, že všichni pohané věčně zahynou, přece však nemáme nejmenší jistoty, zda a kolik pohanů přijde bez misijní činnosti do nebe. Bůh chce, aby všichni lidé skrze sv. církev byli zachráněni, a proto nechal nás v nejistotě, co se týká osudu pohanů, abychom tím více byli povzbuzeni a rádi spolupůsobili v díle misijním.

A jiný příklad: Mluvíme o *vlastnostech Božích.* Není národa na zemi, který by neměl náboženských představ a obyčejů. Kdežto však my uctíváme Boha jediného a pravého v jeho nekonečné velebnosti a velikosti, kdežto víme, že Bůh jest všudepřítomný a vševědoucí, nejvýš moudrý a mocný, svatý a spravedlivý, dobrotivý a milosrdný, pohané uctívají množství bohů, představujíce si je dle lidského způsobu jako muže a ženy, s vášněmi a slabostmi všeho druhu, nebo vidí je ve slunci, hvězdách, zvířatech a rostlinách. Miliony lidí trnou ještě dnes strachy před zlými duchy a myslí, že je smiřovati musejí obětmi — i lidskými.

Jejich náboženství směřuje k tomu, aby usmířeni byli zlí duchové a jejich zhoubný vliv zadržen. Není-li to bolestný pocit viděti, že Bůh není od tak mnohých ve své velikosti poznáván? Není to zahanbujícím zjevem pro křesťanstvo, že tolik milionů lidí sklání se před modlami a nezná pravého náboženství?!

Jindy mluvíme o *křtu svatém*, bez něhož žádný, ani dítě, nemůže býti spasen. Proto den křtu je na misijní stanici zvláště radostným dnem. Těší se naň katechumeni, neb touží po tom, aby již byli přidruženi církvi Kristově. Těší se misionář, neb vidí požehnání své horlivé práce; raduje se i obec křesťanská, že počet věřících rozmnožen. Dříve než jsou katechumeni připuštěni ke křtu, jest jim prodělati přípravný čas a na konec zkoušku v níž misionář zkouší čistotu úmyslu a potřebnou znalost náboženství. Píše jeden misionář z Afriky:*

Není možno popsati rozčilení před zkouškou. Ti, kteří se jí mají podrobiti, činí Matce Boží všemožné sliby. Po zkoušce lze často viděti nejdojímavější scény. Mnozí z těch, jež neobstáli, hledí misionáře srdcervoucími prosbami a slzami pohnouti, aby jim křest sv. udělil."

Zvláštní péče věnuje se tomu, aby neumíraly dítky nepokřtěné. Velkou zásluhu zjednávají si katolické dítky, které modlitbou a dárky umožňují sv. křest ubohým dítkám pohanským a tím je vysvobozují z otroctví ďáblova a činí účastnými křesťanské výchovy.

Jak často mluví katecheta ve škole *o lásce Boží a lásce k bližnímu!* Dobrota Boží, která se jeví v našem stvoření, vykoupení a posvěcení, jest tak veliká, že potřebujeme jen málo o ní uvažovati a pocítíme vděčnou lásku k Bohu; dobrota Boží nás k tomu pobádá, abychom se všemožně přičiňovali o šíření cti a slávy Boží zde na zemi. Pro lásku k Bohu jest nesnesitelná myšlenka, že většina lidí nectí a nemiluje Boha tak, jak zasluhuje. Tato láska k Bohu jest nejmocnější pohnutkou pro činnost misijní; touto puzeni, snášejí apoštolští mužové a apoštolské ženy nesmírné svízele a obtíže, vydávajíce se v nebezpečí života, aby získali mezi pohanskými národy učeníky pro Krista a tak šířili jeho říši zde na zemi. „Láska Kristova pudí nás", to slovo apoštolovo jest jejich heslem.

Vedle lásky k Bohu pobádá nás též láska k bližnímu, abychom se zúčastnili apoštolátu světového. Křesťanská mravouka představuje nám každého člověka jako našeho bližního, dítko a obraz Boží, draze vykoupeného miláčka Spasitelova a spoludědice království nebeského. Srdečná soustrast s ubohými *pohany* a touha, též ubohým pohanským bratrům zprostředkovati štěstí a poklady duševní, kterých my v tak hojné míře v křesťanství jsme účastni, probouzejí ducha apoštolského. V misijní činnosti lze konati všecky skutky těsného i duševního milosrdenství. Právě vroucí a obětavá láska k bližnímu jest cestou k srdcím po-

* Schwager, die Katholische Heidenmission im Schulunterricht Steyl 1912. S. 47., 48.

hanů. Misionář, který se připravoval na zpáteční cestu do Indie, aby opět započal činnost mezi malomocnými, měl řeč ve Vídni, ve které pravil:*

„Když čistíme malomocným rány, táží se nás: ‚Co jest toho příčinou, že nám prokazujete takové služby? Vždyť ani rodiče, ani bratři a sestry toho nečiní! A když jsem odvětil: „Činíme to, poněvadž nám to víra káže, a Bůh tomu chce" — tu zvolali: ‚Nauč nás té víře, která činí lidi tak dobré, nauč nás znáti Boha, který má takové ctitele!'"

Modlitba „otčenáše" jest modlitba misijní. Voláme „Otče náš — Tys otec všech lidí i pohanů; proto ve slově „náš" shrnuti jsou všichni lidé. „Jenž jsi na nebesích", místě věčné blaženosti pro každou duši. „Posvěť se jméno Tvé" — dej, ať tvé jméno a jméno tvého Syna jest ctěno, poznáno a vzýváno od všech národů — nechť umlkne též rouhání pohanů. „Přijď království tvé", — říše tvé milosti, říše sv. církve nechť rozšíří se po celém světě a k tomu dej misionářům síly a žehnej jejím pracím, aby obtíže šťastně přemohli. „Buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi", — tvá vůle je, aby posvěceni byli a k pravdě přivedeni byli i pohané a sice činností misionářů tvé sv. církve. Proto, Bože, vzbuzuj větší nadšení pro dílo misijní, dej všem poznati, že musejí dle sil svých přispívati, aby tvá božská vůle byla vyplněna. „Chléb náš vezdejší, dej nám dnes", — duše pohanů trpí hladem; neboť nelze člověku živu býti samým chlebem pozemským, nýbrž potřebuje stravy duchovní, která od tebe pochází. Učiň je účastnými chleba svátostného, aby nezahynuli. „Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům", — odpusť, Pane ubohým pohanům jejich viny, neboť nevědí, co činí; jejich duševní oko jest hříchem dědičným obestřeno. Nehleď na jejich hříchy, ale pohleď na svého Syna, který svou krev i za ně prolil. „Neuvoď nás v pokušení", — viz jak tam u pohanů obchází pokušitel, jak strojí jim úklady. Odejmi mu jeho sílu. „Ale zbav nás od zlého", přetrhni těžké okovy, pod jejichž tíží pohané již tak dlouho úpí. Učiň konec modloslužbě a přiveď je k poznání pravé víry.

Nyní též něco z biblických dějin.

Předně *požehnání Abrahamovo.* Pravil Bůh jemu:

„Učiním z tebe velký národ a v tobě požehnáni budou všichni národové." (I. Moj. 12, 2). Národ israelský učiněn zde nositelem zjevení Božího, ale hned zároveň oznamuje se spása všeho lidu. Z národa israelského vyjde Spasitel, nejenom jeho, nýbrž celého pokolení lidského. A skutečně již za nedlouho po narození Ježíše Krista vidíme *tři mudrce* u jeho jeslí — první to zástupce pohanstva. S jakou ochotou a radostí ukazuje jim P. Maria Spasitele světa, jak nadšeně volá *stařec Simeon v chrámě:*

„Spása, kterou Bůh připravil před tváří všech národů, světlo k osvícení pohanů..."

* Die katholische Heidenmission im Schulunterrichte S. 32.

Konečně některá *podobenství v Písmě Sv.* V podobenství o zrnu hořčičném naznačuje Kristus Pán zázračné rozšíření jeho říše po celém světě, a v podobenství o velké hostině líčí, kterak židé, kteří napřed povoláni byli do říše mesiánské, kteří však odpírali, byli odmítnuti a zavoláni byli chudí, kteří neznali Boha, slabí a nemocní, kteří zmalátněli na pusté poušti pohanství, slepé, jimž dlouhá tmavá noc nevěry odejmula duševní zrak:

Když se takto učení katolickému náboženství delší dobu oživuje myšlenkou a zájmy misijními, může učitel náboženství někdy jednu hodinu věnovati opakování poznatků z oboru misijního, při čemž neopomene vylíčiti život misionářů v misijních krajinách. Může vzíti do školy misijní časopisy, vypravovati žákům zajímavé příběhy a ukázati obrázky. Brzy pozoruje, že takové hodiny jsou pro dítky velmi příjemné a že probouzí se u dítek nadšení pro misijní činnost. A takových okamžiků využije k tomu, aby dítky povzbudil k modlitbě za katolické misie a k podpoře jich. Co se týká modlitby, třeba připomenouti, že papežové obdařili některé modlitby (Lev XIII. a Pius X.) odpustky, kterým se žáci mohou ve škole snadno naučiti; na př. „Vykupiteli světa, smiluj se nad námi." (300 dní); „Nejsvětější Srdce Ježíšovo, přijď nám království tvé." (300 dní). A žáci slíbí a jistě vyplní přání svého učitele a budou v modlitbách svých misií pamětlivi. Jak nabádati žáky k podpoře misií? Nejlepším a velmi osvědčeným prostředkem jest spolek svatého Dětství, který byl založen r. 1843 a který jim mnoho dobrého pro misie učinil a dosud činí. Spolek sv. Dětství je jediný spolek, který má úřední povolení i ve škole sbírati příspěvky na misie. Jeho účelem jest podpora sirotků mezi pohany, jichž se misionáři ujímají, do svých útulen přijímají a vychovávají. Děti rády přispějí ze svých úspor malým dárkem a ty, které nyní nemohou, přispějí jistě později, až budou vládnouti svým vlastním majetkem, když se jim dostane povzbuzení; neb vzpomenou si na chvíle prožité ve škole.

Tak tedy může kněz pracovati pro katolické misie u žáků ve škole. Nyní ještě něco o tom, jak jest mu působiti *v kostele — zvláště na kazatelně* u dospělých a škole odrostlých věřících.

Duchovní správce musí misijní myšlenku ve své farnosti pěstiti, poněvadž jeho farnost má povinnost na díle misijním spolupůsobiti a tím také právo od duchovvního správce, a požadovati, aby ji vedl a naváděl, jak jest jí misijní povinnosti plniti. Kdysi pravil kníže Löwenstein:* „Jak máme my — laikové rozehřáti se pro dílo šíření víry, když vy, strážcové sv. víry, oheň nezapálíte?"

Pro kazatelnu platí tato všeobecná věta: Duchovní správce zmíní se častěji v roku o misiích a jednou za rok bude o nich kázati *ex professo.* Církevní rok

* Missionswisenschaftlicher Kursus in Köln für den deutschen Klerus. Dr. Schmidlin. Münster 1916, S. 152.

se svými biblickými a liturgickými čteními jest neúnavnou výzvou, aby při hlásání slova Božího pamatoval též na misie.

Zvláštní příležitost mluviti o nich skýtají advent, vánoce, svátek zjevení Páně, Jména Ježíšova, doba postní (Vzpomeňme si na modlitbu velkopáteční za pohany!), svátky Svatodušní, svátky P. Marie a svatých apoštolů — na př. sv. Petra a Pavla, ale též při obyčejných nedělních kázáních vnucuje se myšlenka misijní sama sebou. Na př. v kázáních, jejichž podkladem jsou paraboly o zrnu hořčičném, o velké hostině, o dobrém pastýři a milosrdném samaritánu. Tím právě dostává se těmto perikopám zvláštního nového půvabu. Též to má velkou důležitost a prospěje velice misijní myšlence, když používáme pro kázání příkladů ze života misionářů a novokřesťanů.

Aspoň jedenkráte za rok měl by kněz kázati ex professo o misiích mezi pohany. K tomu zvolí si jasný misijní text Písma svatého nebo liturgie, který se dá snadno a nestrojeně použíti. Na př. v adventě slova liturgie: Rosu dejte nebesa: a oblakové dštěte spravedlivého! Otevři se země: a vypuč Spasitele! (tato slova vložme v ústa pohanů!) nebo na svátek Nejsv. Jména Ježíš slova introitu: Ve jménu Ježíšově kleká veškeré koleno, a slova epištoly: A není jiného jména pod nebem daného lidem, v němž bychom měli spaseni býti. Evangelium svátku nanebevstoupení Páně a Nejsv. Trojice obsahuje výslovný misijní rozkaz: „Jděte do celého světa, učte všecky národy..." Též hodí se slova žalmu 116 za předslov misijního kázání:

Chvalte Hospodina všichni národové, velebtež ho všichni lidé! a slova chvalozpěvu „Magnificat:"

Od této chvíle blahoslaviti mě budou všichni národové.

Účelem pak misijního kázaní budiž, aby věřící porozuměli dílu misijnímu, poznali své povinnosti a rozehřáli se pro kat. misie. Dle okolností a potřeb účel konkretnější: šíření misijních časopisů, podpora misijních spolků, modlitba za misie a povolání k dílu vznešenému.

Třebas by tedy nevstoupil kněz do služeb misií přímo, může přece ve svém povolání působiti blahodárně pro jejich rozkvět, když využije prostředků, které má po ruce. Jest však třeba již nyní, kdy se připravujeme na stav kněžský, obeznámiti se s otázkou misijní a všímati si zjevů v tomto oboru. Končím slovy známého znalce v otázce misijní — dr. Schwagera:**

Když domácí klerus ve všech zemích pochopí svět obepínající úlohu misijní naší sv. církve a její naléhavou nutnost a věřícím ji patřičně vyloží, pak bude katolická církev církví misijní, jakou ji skutečně zakladatel Ježíš Kristus chtěl míti. Pak vyplní svou apoštolskou povinnost s tak uchvacující energií, že zastíní mocnou sílu misijní protestantismu a otřese základy pohanství."

** Zeitschrift für Missionswissenschaft (1912) S. 82.

DOMINIK PECKA

OFFERTORIUM

V domku bílém bílá byla dílna.
V ní otec z dřeva bílého
bílé strouhal třísky.
A všude vůně pryskyřice.
A v třískách dítě batolilo se,
hrálo se.

A dítě vyrostlo.
Do škol, daleko je poslali.
Ze všech květin, co jich roste,
nejvíc milovalo lilii:
to žízeň krve nebyla,
ale čistý sen.
Lidé nevěděli o tom, ona také ne.
Podzim byl a dívka umřela,
v bílé rakvi ležela,
lilii v ruce držela,
celá bílá.

A dítě zpola ztracené,
bolestí zmučené,
to dítě zbloudilé
a přece vyvolené z tisíců,
a přece vzkříšené,
Ti obětuje, Otče, Lásko jediná,
za hříchy své i celého světa bílou Hostii
a slastí nesmírnou se chvěje,
neb jeho štěstí vždycky bylo bílé.

JANKO OBERŠKI

CRKVA I NARODNOSTI

Katoličkoj se Crkvi predbacuje,[1] da je previše kozmopolitska, te da ne poštuje[2] i ne cijeni dovoljno osjećaj[3] narodnosti. Zahtijevajući od svojih sljedbenika,[4] da ljube sve ljude, dosljedno i sve narodnosti, ne računa[5] s nacionalnim razlikama.[6] Prema tome katolik da ne smije poznavati političkih neprijatelja, ne smije ni da bude patriota. Crkva da je od pamtivijekov poznata kao crna internacionala, koja zapostavlja[7] i omalovažuje[8] sve, što nije izravno ili neizravno identično s njezinom svrhom.[9]

Jest, katol. je crkva u neku ruku kozmopolitska, ali nije kozmopolitska v onom ukočenom[10] smislu te riječi, u kojem kao u kakvom bezbojnom moru iščezavaju[11] sve individualne razlike rasa narodnosti, kulture pojedinih rasa itd., te koji hoče da sav svijet uniformira jednom internacionalnom kulturom, jednakim običajima i načinom[12] življenja. U tom smislu nije katol. crkva kozmopolitska, jer takav je kozmopolitizam na svijetu fizički nemoguč. On uključuje[13] u sebi naravno[14] protuslovlje,[15] jer ne računa s neuklonivim[16] fizičkim faktorima, koji utječu[17] na postanak[18] i razvitak individualnih razlika. Valja[19] doduše priznati, da se kadšto[20] takoder u nekim redovima katoličke crkve pojavio trag[21] i ove struje,[22] a li ne možda zato, što bi se klice[23] njezine nalazile u samom ustroju Crkve, nego je to posve ljudski elemenat, koji imade svoj korjen u zabludi ljudskoj, u krivom i suviše[24] rigoroznom shvatanju[25] njezine univerzalnosti.

Promotrimo[26] li sasvim objektivno duh univerzalnosti kat. crkve, mora nas upravo zadiviti ona savršena[27] takoreči transcendentna univerzalnost njezina, koja je doista postigla vrhunac svoga ideala.

Katolička je crkva ona veličajna institucija, koja se vinula nad sve zemaljsko, te ničega od ove prirode ne povrijedivši[28] obuhvatila sav svijet, sve narode. Ona je jedina kadra[29] koncentrirati čežnje naravi cijeloga čovječanstva v jednoj točki, u nadnaravnoji glavnoj svrsi čovječjoj, koja je ljudskom rodu odredena. Ta nije li bitna zadača[30] crkve, da sve čovječanstvo vodi k najuzvišenijoj posljednjoj svrsi, k vječnome blaženstvu? Kako li velikodušnog demokratizma! Svi su joj ljudi: najbijedniji bogalj,[31] kao i okrunjena glava u tom pogledu jednaki. Svima daje jednaka sredstva,[32] stavlja jednake uvjete,[33] da poluče tu svrhu, za sve vrijedi ista vjera, isti sakramenti i bogoslužje itd.

Da je pak katolička crkva vazda vjerno vršila tu svoju zadaču, svjedoči nam upravo presjajno ne samo njezina, nego i opča[34] povijest.

Bacimo letimice pogled na sve vijekove počevši od postanka krščanstva, pa do danas i vidjet čemo to jasno.

Luč krščanstva razgoni tmurne magluštine[35] poganstva. Kaošto sjajno jutarnje sunce postepeno[36] obasjava sve veče i veče obzorje, i prodire napokon svojim svijetlom u najskrajnje zakutke, tako su i istine krščanske religije krčile sebi put medu sve slojeve[37] ljudskoga društva: bogate i siromahe, učene i neuke, medu sve narodnosti. Jednakom ljubavi privija crkva Hristova na svoje grudi i Židove i Grke i Rimljane, kao i sve ostale narodnosti, ne čineči u tom pogledu nikakve razlike izmedu kulturnih naroda i barbara. Držeči na umu one riječi Hristove: „Idite i naučavajte sve narode krsteči ih..." salje vjerovijesnike medu pogane i primitivne narode sviju poznatih krajeva svijeta.

Za vrijeme silovite[38] seobe naroda tko je drugi, koji se usuduje približiti se različitim surovim plemenima, ako ne krščanstvo? Crkva Hristova širi evandelje medu gotskim, germanskim i slavenskim plemenima, a kasnije i po svim kontinentima medu primitivna plemena. I danas neprestaje podržavati misije širom svijeta privodeči uvijek novih članova u svoje krilo.[39]

Druga je opet skrajnost, koja zapada u protivnu zabludu, a to je nastojanje oko nacionalizovanja crkve. Pristaše[40] ove zablude idu za tim, da crkvenu instituciju posve prilagode[41] individualnim čežnjama nacijonalnim, da je stegnu na uzani krug nacionalnosti, tako te se interesi narodne crkve posve podudaraju s nacionalnim.

Evo, zašto je ova teorija kriva. Nacionalna je religija neprirodna tvorevina ljudskog fanatizma, jer ljudi, koji teže za njezinim ostvarenjem, zaslijepljeni fanatizmom nacionalnog šovinizma zaboravili su, da su religija i narodnost dvije različite stvari. Narod je moralna jedinica, gdje članove veže zajednički jezik, kultura, značaj običaji i isto plemensko porijeklo.[42] Religija je pak skup istina i moralnih zakona, koji odreduju snošaj[43] izmedu Boga i čovjeka.

Ako i nijesu to definicije u strogom smislu, ali već odatle možemo razabrati, kako su to dva oprečna pojma. Svako od ovoga dvoga imade posebnu svrhu. Narodnost imade pred očima cilj zemaljski, a taj je očuvanje i razvitak svoje individualnosti, religija naprotiv teži za svrhom, koja nadilazi sve zemaljsko. Gruba je dakle pogrješka[44] istovjetovati[45] ovo dvoje.

Nacionalna crkva gubi posve svoj religiozni karakter. Ne samo, da se religiozna svrha sasvim zapostavlja, nego religija, koja bi trebala, da je vrhovni principi, prema kojemu se moraju ravnati svi drugi, ona postaje ropkinjom[46] stvari zemaljskih, sredstvom sebičnih ciljeva ljudskih. Duhovni se i nadzemaljski karakter gubi u političkim i zemaljskim interesima.

Povijest je pokazala, kako nacionalna religija u ovom smislu, gdje se religija izrabljuje kao sredstvo u političke svrhe, ne samo da posvema promašuje[47] svoju svrhu, već svagdje djeluje ubitačno i na narodnost, te tako naizmjence jedno radi na uštrb[48] drugome.

Za primjer evo nam starih semitskih naroda, (izuzevši narod židovski, koji opet treba promatrati s posebnog stanovišta) gdje se nacionalne čežnje[49] sasvim podudaraju s religioznim. Karakteristično je kod njih, što se božanstvo smatra zastupnikom naroda na nebu. Svaki narod po njihovom mišljenju imade svoga boga. Stoga, kad narodi medusobno ratuju, [50] ratuju i njihova božanstva, a tako i pobjeda jednoga naroda nad drugim znači premoč jednoga božanstva nad drugim. Silna nesnošljivost u tih naroda spram drugih religija, a opet s druge strane nemajuči prave svijesti o svojoj nacionalnoj individualnosti, uzrok je zašto kod njih tako brzo iza jednog ekstrema slijedi drugi.* U prvom su momentu njihove države jake, ali ta jakost[51] za kratko vrijeme stane rapidno padati, a zatím treba da nadode nešto jači udarac,[52] i evo katastrofa: narod bude takoreči izbrisan s lica zemlje. (Država asirska, kaldejska, babylonska itd.)

Nešto slično, ali ipak u malo krukčijoj formi nalazimo kod Grka i Rimljana.

Kod Grka je narodni i politički život živo isprepleten s religijom. Vjera je u Grka ono, po čemu se oni ovi nazivaju Ἕλληνες. Isprva, dok je religiozna svijest[53] jaka, jaka je i narodna snaga. Ali tijekom vremena uvlači[54] se sve večma religiozni indiferentizam. Religija postaje pukim[55] sredstvom diplomacije. Ta što su drugo izjave proročišta, ako ne izražaj diplomatskih pletaka? Zato i oni gubeči postepeno svoju samostalnost napokon kaoda se rasplinu.

Gotovo na vlas isto opažamo kod Rimljana.

Kao tipični pak suvremeni primjer nacionalne religije evo nam ruskog cezaropapizma. Golemi ruski kolos nije mogao da razvije svoje latentne snage, jer je bio sputan okovima cezaropapizma. Ruska crkva bila je jedna institucija, da puko sredstvo, što je omogučivalo vlastodršcima podržavanje apsolutizma.

Ovo par primjera držim da je dovoljno, da nam objasni, kako je pogubna zabluda, koja ide za ostvarenjem (narodne) nacionalne crkve.

Krivo bi opet mislio onaj, koji bi iz toga, što je dosad rečeno, zaključio, da katolička crkva, koja se s pomenutim principima ne može složiti, uopče[56] ignorira svaki plemeniti osječaj spram svoje narodnosti, napose pak patriotizam. Nipošto![58] Što više, katol. crkva ne samo da odobrava i štiti pravi patriotizam, nego ga upravo zahtijeva od svojih sljedbenika.

Katol. je crkva institucija, koja niti u sebi sadržaje išta protunaravno,[59] niti zahtijeva što takovo. Naprotiv, ona je, što čini, te izmedu naravnoga i svrhunaravnog reda vlada prekrasan sklad, jer se ovaj potonji osniva na prvome. Što je pak prirodnije nego li to, da čovjek večma ljubi ono, što je s njim u tijesnoj svezi, kaošto su upr. roditelji, rodaci, zavičaj,[60] domovina. Ta sam naravni zakon nagoni[61] čovjeka na to! Što pak narav hoče po svojim zakonima, to hoče

* Dakako, ne mislim time reči, da je to jedini uzrok rasula njihovom, ali je svakako jedan od najvažnijih.

i sam Bog, koji je predvidio učinke tih zakona i htio, da se vrše. Stoga ne samo, da je slobodno, nego je upravo dužnost[62] čovjeka, da slijedi i sluša glas naravnoga zakona, koji je upisan u njegovo srce te koji mu nalaže ljubiti domovinu. Kako bi se dakle crkva mogla tome protiviti? Odatle se očito vidi ne samo to, da se to dvoje ne isključuje,[63] nego i daje ludo[64] to dvoje u opreku stavljati. Zato tko hoče da bude pravi krščanin, ne može, a da ujedno i nebude pravi patriota.

Da je tako, evo nam primjera u samom božanskom osnivaču krščanstva. Kaošto nam u svim krepostima sja kao predivan uzor naš božanski Spasitelj, tako nam i u toj sjajno prednjači,[65] goječi u srcu svome žarku ljubav prema svojim ma i nezahvalnim[66] suplemenicima. Cijelo upr. Matejevo evandelje predočuje nam kako žarko Gospodin ljubi svoj narod. Kako markantno odrazuje se ta crta u onim riječim, što ih reče ženi Kananejki! „Ne valja", reče on, „uzeti hljeb djeci i podati ga psima." (Mt. 15, 26.) Njegova je misija specijalno namijenjena njegovom narodu. (Mt. 23, 37.) Razabiremo to i kod drugih evandelista, napose kod Luke. Klasično je upravo ono mjesto što su nam ga i Matej i Luka zabilježili,[67] gdje je Gospodin bacivši pogled na glavni grad svoje domovine Jerusalem, nad njim proplakao od žalosti radi sudbine,[68] koja će ga zadesiti govoreći: „Jerusaleme, Jerusaleme, kat bi i ti znao, i to u ovaj tvoj dan, što je za mir tvoj, a sada je sakriveno od očiju tvojih itd. (Lk. 19, 42, Mt. 23, 37.) Ili one riječi iz Lk. 13, 34. „Jerusaleme, Jerusaleme, koji ubijaš proroke.... koliko sam puta htio sabrati sinove tvoje, kao kvočka, što sabire piliče svoje pod krila svoja, ali nijesi htio!" Nije li to srce, koje tako iskreno i žarko ljubi svoju domovinu, svoj narod? Kako iz prave, žive i svrhunaravne vjere može proistjecati žarka ljubav spram domovine, svjedoči nam i herojsko junaštvo brače Makabejaca, kojim su se borili za svoju domovinu.

Sv. Ambrozije, veliki biskup i učitelj crkveni bio je uzato i veliki patriota, što razabiremo iz njegove srdačne zahvale Bogu, što je njegovome caru Teodoziju pomogao, da pobijedi svoje neprijatelje.

Štoviše, crkva i u liturgiji svojoj iskazuje osobitu[69] čast onima, koji su sebi osobitih zasluga stekli u brizi za domovinu. Tako upr. kaže u časoslovu za njemačkoga cara Henrika sv. i ugarskog kralja sv. Stjepana.

Andeoski učitelj sv. Toma poreduje[70] ljubav prema domovini s ljubavlju djece spram roditelja. Dijete ima da zahvali svojim roditeljima svoj bitak i odgoju, a tako i gradanin svojoj domovini bitak, jezik i kulturu. Zato čovjek uz zahvalnost[71] prema Boga treba da je još osobito zahvalan prema roditeljima i domovini Kaošto smo po vjeri dužni klanjati se Bogu, tako smo iz pieteta dužni štovati roditelje i domovinu.* Može li se još nježnije shvatiti ljubav prema domovini, nego kad se poreduje s djetinjom ljubavi prema roditeljima?

* Stimmen d. Zeit 1915, str. 513.

Kaošto katol. crkva ovu ljubav spram domovine divno oplemenjuje,[72] tako se naprotiv ovaj osječaj, ako ujime ne upravljaju načela[73] religije, prepušten samome sebi izrodi[74] u sebični nacionalizam, šovinizam.

Kamo vodi nacionalizam, primjer nam je ova krvava tragedija evropskoga pokolja. Religijoznim indiferentizmom nestalo je medu čovječanstvom ljubavi prema bližnjemu. Moderno bezvjerje ne poznaje altruizma. Sebični egoizam, koji je obuzeo državnike, uzrok je ovoj svjetskoj katastrofi. Krasno je to istakao sadašuji sv. Otac u svojoj enciklici 1914. Zavidnim su okom narodi promatrali kulturni i gospodarski napredak jedan drugoga. Pohlepa[75] za prevlašču, bogatstvom, zemljom, borba[76] za prvenstvo, sve su te strasti zaslijepile oči vlastohlopnih naroda, odnosno vlastodržaca tako, te se nijesu žacnuli[77] ovoga zvjerskog krvoproliča. Ne vide jadnici, kako su tim sav kulturni napredak, sve blagostanje bacili za nekoliko decenija, da za cijeli vijek unatrag.

Sve ovo jasno nam svjedoči, kako je teško da, upravo nemoguče, da ljudi, sami po sebi uzdrže medu sobom ravnotežje.[78] Ljudske strasti u tom pogledu prevladavaju, zaslijepe principe zdravoga razuma, te povuku razum za sobom, kao kakva bujica,[79] što sebi silovito krči put obarajuči sve zapreke.[80]

Katolička je religija jedina moč, što je kadra da ravna tokom inače neobuzdane[81] bujice ljudskih strasti. Sve su ljudske teorije o medunarodnom pravu tek puka, krilote fraze bez ikakve realne vrijednosti, ako se ne osnivaju na jednom čvestom, nepokolebivom[82] temelju[83] vječne pravednosti, Bogu. Taj pak može da poda samo savršena religija krščanska. Osnovno načelo ove najsavršenije religije: što ne češ, da drugi tebi čine, ne čini ni ti drugima", to je jedino kadro, da uzdrži sklad medu različitim prirodnim oprekama. To je načelo, koje zajamčuje[84] i brani prava svakoga naroda na njegovo bivstvovanje, prava na razvitak individualnih vlastitosti.[85]

Nacionalne jedinice možemo porediti sa pojedinim individuima ljudskim. Ljudsok je društvo sastavljeno od individua s najrazličitijim svojstvima.[86] Svaki od ovih vrši u ljudskom društvu svoju funkciju, pomažuči mu na svoj način, prema svojim silama tako, te sve zajedno čini jednu harmoničku cjelinu. Isto je tako s pojedinim narodnostima. Ovaj je svijet golemo pozorište,[87] gdje je svakoma narodu povjerena njegova uloga prema njegovim sposobnostima.[88] Svi narodi zajednički sudjeluju kod izgradnje goleme zgrade[89] svjetske kulture, doprinoseči svaki prema svojim siloma svoj kamičak.

Kaošto kod ljudi smatramo[90] nepravednim[91], ako jedan drugoga hoče da prikrati u njegovim pravima, ili da radi na uštrb drugome, tako je isto i kod narodnosti. Svaki narod ima svoje pravo na existenciju i da razvija po mogučnosti svoje prirodne sposobnosti, a s druge strane opet nijedan narod nema prava, da

iz sebičnih razloga tlači drugi. To je pak samo onda moguče, ako se u praksi provede i verificira pomenuto temeljno načelo krščanske religije.

I doista, opča svijest čovječanstva to danas uvista. Ta na koga se obračaju vapaji[92] cijeloga čovječanstva, da posreduje za mir? Zar možda na koju od glava zaračenih država? Ta njih i treba izmiriti! Zar na neutralne vlasti? Ta one su sretne, ako se ne moraju miješati u taj krvavi vrtlog.[93] Nasuprot sve čovječanstvo upire oči u namjesnika Hristova, rimskoga papu. Nije li i to jedna od onih biljega, koje nas upučuju, da je jedina rimokatolička crkva, koja čuva istiniti poklad prave vjere? Doista, punim pravom kliče vatikanski koncil da se pojava katoličke crkve veličanstveno uzdiže medu narodima, kao signum elevatum, pozivljuči k sebi sve, koji još nijesu našli luč prave vjere, ali iskrenim srcem teže za istinom, te ih več svojom pojavom uvjerava o istinitosti[94] svoje vjerske nauke. Ništa neprirodno, ništa pretjerano,[95] več u svemu divna harmonija. Nije dakle crkva nikakva crna internacionala, što ropskim okovima steže svaki plemeniti prirodni osječaj i ne poštuje značajnih razlika narodnih. Naprotiv, crkva je katolička onaj velebni hram, gdje mogu svi narodi u miru, medusobnoj slozi[96] i ljubavi kao dobra djeca slaviti zajedničkoga oca sviju naroda, svoga Stvoritelja.

1 vytýká se, 2 váží si, 3 cit, 4 následovníků, 5 počítá, 6 rozdíly, 7 odstrkuje, 8 podceňuje, 9 cíl 10 ztrnulý, 11 mizeti, 12 způsob, 13 zahrnuje, pojímá, 14 ovšem, 15 odpor, 16 neodvratný, 17 má vliv, 18 vznik, 19 státi zač, 20 někdy, 21 druh, 22 proud, 23 zárodek, 24 příliš zbytečné, 25 pochopení, 26 prohlédnouti, 27 dokonalý, 28 poškoditi, 29 schopný, 30 úloha, 31 mrzák, 32 prostředky, 33 podmínky, 34 obecná, 35 mlha, 36 postupně, 37 vrstvy, třídy, 38 V době bouřlivého stěhování národů, 39 křídlo, 40 stoupenci, 41 přizpůsobiti se, 42 původ, 43 poměr, 57 opačný, 44 chyba, 45 stotožňovati, 46 otrokyně, 47 pochybiti, 48 újma, 49 touha, 50 válčí, 51 síla, 52 úder, rána, 53 svědomí, 54 vztahovati se, 55 pouhý, 56 celkem, 58 nikterak, 59 nepřirozený, 60 domov, 61 puditi, 62 povinnost, 63 vyloučiti, 64 hloupý, 65 předcházeti, 66 nevděčný, 67 zaznamenati, 68 osud, 69 zvláštní, osobitý, 70 srovnávati, 71 vděčnost, 72 zušlechťovati, 73 zásady, 74 zvrhnouti se, 75 touha, 76 boj, 77 hroziti se, 78 rovnováha, 79 bystřina, 80 překážka, 81 nezkrocený, 82 nezvratný, 83 základ, 84 zaručiti, 85 zvláštnost, 86 vlastnost, 87 jeviště, 88 schopnost, 89 budovy, 90 pozorovati, 91 nespravedlivý, 92 úzkostlivé výkřiky, 93 vír, 94 pravdivost, 95 přehnaný, 96 svornost.

JOS. B. MOUŘINOVSKÝ

DISHARMONIE

Krajem dýše krásné jarní ráno.
Rosou zářící se stkvěje květ.
Ach — a já tak zdrcen bloudím sadem,
a já bloudím sadem tich a bled.

Matko! Duch tvůj zatemněný, mroucí,
obestřel mě černou nocí svou.
Bloudím sadem, tebe stále vidím,
tělem živou, duchem umrlou.

Voní květy, rosa září, svítí —
tož i chladne žhavá bolu hlíza:
ale z oka mého přec se prýští
slza, slza — hořká duše míza.

A. JICKÝ

PATER

V etherném vlnění světla,
v harmonii barev a tónů,
v záplavě Tvých ohňů a blesků,
ve vanutí větrů a proudění vod,
v zázračném tření atómů,
v stoupání míz a kvašení štáv,
v zárodcích,
ve květech,
v plodech,
myšlenka Tvá, Otče věčnosti a nekonečných prostorů,
Otče lásky, pravdy a krásy!

DOMINIK PECKA

MANIPUL

Myšlenky a vzpomínky.

Merear, Domine, portare manipulum
fletus et doloris,
ut cum exultatione recipiam mercedem
laboris.

Viditelný svět jistě něco znamená, je-li pravda, co praví o Bohu katolická theologie. A co znamená? Svět neviditelný. Jest jeho stínem, podobou, zrcadlem

a symbolem. — Není-li Bůh takový, jak se o něm učí děti v katechismu, viditelný svět neznamená nic; nezbývá než říci, že hmota je Bůh, že hmota, kterou smysly vnímáme, je jedinou, nejvyšší realitou.

Když pak se tento názor uvede v umění, napodobují umělci skutečnost, tak jak se reálně jeví, a zapomenou, co je to ideál. Hle, realismus. Praví o něm *Hello:* — Realismus nemá, jako mnohé staré bludy nepravého ideálu; on nemá vůbec ideálu, přestává tudíž býti uměleckým bludem: jest negací umění. (L' Homme. Les tendances actuelles de l' art.)

Realismus je výstředností, neboť řekl, že svět neviditelný není. Zvelebil formu, zneuznal ideu.

Les extrêmes se touchent. Současně s hrubým realismem se objevuje v umění výstřední idealismus. Idealismus tvrdí s velikou silou, že svět neviditelný jest. Nepopírá světa viditelného. Pohrdá jím. Neváží si ho. Mlčí o něm. Idea jest mu vším. V tomto umění idea tříští a rozbíjí formu. Ideál je příliš vysoko, aby si hleděl zevnější krásy. Nedbá jí a odříká se takřka formy. Idealismus je lhostejný k smyslovosti lidské. Jeho zraky jsou neustále odvráceny od země. ***Bílek*** je takový umělec hyperidealista. — Toť opačný pól; druhá výstřednost. Nikoliv negace, ale blud.

Hrubý realismus a výstřední idealismus jsou jako dva póly magnetu. Oba mají svoji přítažlivost: jeden přitahuje všecky negace, veliké i malé, druhý všecky bludy, veliké i malé.

Musíme chtíti dokonalý poměr mezi ideou a formou. Dílo umělecké má vyjadřovati ideu v krásné formě. Nesmíme zamítati ideu, neboť se staneme monisty. Nesmíme zamítati ve formu, neboť naše umělecké dílo bude nesrozumitelno.

Jak nutná je v umění rovnováha idey a formy, je patrno už z toho, že umění má své bytí především v symbolismu. Formy mají s ideami symbolické vztahy. Umění je svou podstatou symbolické. Věc, která není symbolická, může se hoditi vědě, nikdy se nehodí umění. Umění je tvoření symbolů. Ani realism, ani idealism netvoří symbolů. Neboť, odvrhne-li se idea, nemůže povstati symbol; odvrhne-li se forma, přestává symbol.

Co víc bolí? Negace či blud? Blud umělecký snad ještě přijde k poznání pravdy. Ale negace?

A tak, chce-li někdo přisouditi meditacím, které píši v dálejšku, nějakou skrytou tendenci, ať si.

Říkám, že vytryskly z přesvědčení o naprosté realitě transcendentna, o mystickém smyslu všech viditelných věcí. Vytryskly z bolesti nad úpadkem smyslu pro symbol, který je tak důležitý v pravém náboženství a v pravém umění, nad všeobecným nepochopením umění.

Umění nechápou dnes lidé obyčejní: myslí, že umění je zaměstnáním zcela

podobným jiným řemeslům, k němuž se dojde cvikem dle všelijakých pravidel, anebo že je něčím ztřeštěným, bláznivým, čeho jádrem je — nepořádek. A nechápou ho umělci. Dobře to pověděl *Taine*:

— Tento moderní svět je velmi smutný, poněvadž je velmi civilisovaný. Každý se tu namáhá; každý se trýzní a pracuje tělem i duchem, a díla umělecká, která nás měla uklidniti, jitří nás, od té doby co naší básníci hledají toho, co zajímá, a ne toho, co je krásné, a činí se umělci vášně, nikoliv štěstí. (La jeunesse chez le Plato.) Vytryskly z radosti, velmi čisté a slavné — — —

Vytryskly ze skály života — na velkém exodu, když svět byl kolem podoben poušti — — —

B E R E N I K E

Manipul je šátek na utírání potu. První manipul na světě byl závoj, který podala Berenike Kristu nesoucímu kříž, aby si jím otřel tvář od krve a potu. První manipul světa byl mezi paramenty Veleknězovými při krvavé Mši. Byl podán Muži Bolestí, když konal bolestnou cestu 1320 kroků na Horu Lebčí. Byl mu podán ve chvíli opuštěnosti a potupy. Byl to poslední projev soucitu a lásky lidské, poslední dobrodiní, které přijmul z rukou lidských, on, který tak málo ho dostal, on, který po něm tak prahl, on, který ho vůbec nepotřeboval.

V té chvíli, kdy jedna z jeho učenic tak odvážně mu podala manipul, v té chvíli dvě lásky hořely: láska Kristova k těm, za které trpěl, a láska té ženy soucitné; láska boží a láska lidská, srdce božího a srdce lidského. Kristus vždycky miloval; ale v té chvíli více miloval, neboť trpěl. I Berenike milovala svého Mistra; ale v této chvíli více milovala, daleko více než jindy: neboť byl opuštěn i vlastními apoštoly, zrazen, odsouzen, potupen, tak málo Bohu podoben!

V tomto ohni dvou vrcholících lásek byl manipul. Jest jejich symbolem. Značí zároveň lásku boží i lásku lidskou.

Ohromnosti lásky boží si neumíme představiti.

Když Kristus šel cestou křížovou, myslil zajisté na všecky ty, za které trpěl: na všecky lidi všech národů a věků od doby, kdy povstalo lidské pokolení až do posledního člověka, který bude žíti na této zemi. To je však jisto, že lidstvo netanulo Kristovi na mysli jako nějaký kolektivní, abstraktní pojem. Viděl je tak jasně a konkretně, jako jasně a konkretně viděl ty, kteří ho provázeli. Ale i to by bylo málo, neboť tak dovedl by viděti i člověk: Kristus však byl Bůh; viděl miliardy lidstva a přece viděl každého jednotlivě. I mě viděl. I tebe viděl, a to tak živě a neprostředně, *jako by nic jiného neviděl.*

A hleďte, jak viděl, tak i miloval. Všecky ty nesčíslné miliardy objímal svojí láskou, a přece ne tak, aby snad se dostalo jednotlivým maličko jen, protože

miliardy byly těch, které miloval, nikoliv: miloval každého jednotlivého celou silou, jako by nic jiného nemiloval, jako by pro něj jediného šel umřít...

Té lásky si nedovedeme představiti, neboť si nedovedeme představiti nekonečnosti. Tak nás miloval. A nemiloval-li nás tak, nevěřím, že nás vykoupil.

Nuže, jakou ozvěnu měla tato jeho láska v srdcích lidských? Jak odpovědělo srdce lidské srdci božímu? Manipulem.

Odpovědělo láskou, soucitem, velikým soucitem, neboť trpěl Bůh.

A když Berenike doma rozbalila závoj, hle, byl na něm obraz Kristův. A v tom je smysl všeho našeho milování, smysl cesty srdce lidského za srdcem Kristovým.

Kristus jest ideálem lidstva. Jest ideálem vší výchovy. Jest ideálem a zároveň cílem. *Causa exemplaris* a zároveň *causa finalis*. Za ním musíme kráčeti co „napodobitelé boží", (Ef. 5. 1.) za ním, který jako druhý Adam, nebo jako Bůh přišlý v těle je cílem všeho lidského snažení, a k němu ve všem musíme růsti, „ke Kristu, jenž je hlavou, z něhož celé tělo, jsouc spojováno a svazováno každým svazem služebným podle působivosti v míře jednoho každého údu, béře vzrůst svůj ke vzdělání svému v lásce." (Ef. 4. 15.)

V Kristu byla obnovena idea lidstva; proto se nazývá „prvorozeným mezi mnoha bratry." (Řím. 8. 29.)

Všichni jsme povoláni k dokonalosti, „bychom se sešli všickni v jednotu víry a poznání Syna Božího, v muže dospělého, v míru plnosti Kristovy." (Ef. 4. 13.)

Kristus je vzorem, ideálem každého člověka.

Každý musí tento vzor ve svém životě realisovati. A kdo realisoval, *má charakter* Kristův.

Χαρακτήρ je tolik co znamení. Charakter znamená příslušnost, vlastnictví podobnost. Kdo je podoben Kristu, má jeho charakter.

Duše lidská — závoj Bereničin.

Charakter — obraz Kristův v ní.

Tyto dvě věty jsou, myslím, docela správné. Není v nich násilí. Co víme o Berenice, je ovšem jen legenda. Nepru se o to, co je na ní historického, ale chci ukázati, co je v ní symbolického. Vykládáme-li skutky Páně symbolicky, jsme jistě za jedno se sv. Augustinem, který píše: — Pán totiž náš Ježíš Kristus chtěl, abychom tomu, co tělesně konal, duchovně rozuměli. Neboť nečinil zázraků jen pro zázraky: nýbrž proto, aby jeho skutky byly divem těm, kteří viděli, a pravdou těm, kteří rozuměli. (Sermo 44 de verbis Domini).

Tak i obraz Kristův na rouchu Bereničině byl *divem* těm, kteří viděli, *pravdou* pak je těm, kteří rozumějí.

Rozumějme tedy!

Obraz na prvním manipulu byl odměnou za lásku. Tak i obraz Kristův v duši

lidské, charakter, je odměnou za lásku. Není charakteru bez lásky ke Kristu jako není cíle bez cesty.

Láska je jádrem charakteru.

A hleďte, co učinili lidé z této pravdy! Definují charakter jako „důsledný, stejnoměrný způsob jednání, který na základě přirozených vloh a náklonností člověkových vytvořuje energie jeho vůle."

V té definici je všecka úskočnost a neupřímnost našeho věku, který nemiluje Krista. Vyloučili z definice charakteru lásku, neboť zavrhli Ideál. Proto také definovali nikoliv charakter, ale něco jiného. Charakter jest uskutečněný Ideál. Zavrhne-li se Ideál, není charakteru; a mluví-li se přece i pak o charakteru, je třeba býti spravedlivu ke všem mluvnicím světa: charakter je slovo, které neustále volá po svém Genitivu. Přesvědčíte se o tom, když je řeknete česky: *znamení.* A tu se ozve neúprosně logická otázka: *Koho? čeho? čí?*

Nuže na tuto otázku nemá svět odpovědi. Jest nelogický, neboť nemiluje. —

TŘI KŘÍŽE

Ve velikém městě žije několik mladých mužů společným životem. Je především jisto, že nikdy nikomu neublížili. A přece nemohou vyjíti na ulici a nebýti zasypánu nadávkami, potupou nejhorší. Svět ovšem nenávidí těch, kteří mu nejsou v ničem podobni. Jak by to mohlo jinak býti? Všichni tupí, každý po svém. Dělník z továrny vykřikuje, že jedí darmo svůj chléb, voják volá, že se patří je všecky postřílet. Pán v cylindru ohrne rty, neboť je hluboce přesvědčen, že zatemňují lid. Mladík, jak se zdá filosof, mladík, který přečetl pět románů s protestantskou tendencí, praví svému společníku, že to jsou hrobaři národa; a praví to tak hlasitě, aby oni to slyšeli. A jeho společník, horlitel pro osvětu, mu přizvukuje a praví, že oni jsou buď zatemněné mozky nebo pokrytci; a praví to tak hlasitě, aby oni to slyšeli. A vdaná paní si šeptá, jací to jsou chudáčci a hlupáčci. Uličník křičí z plného hrdla! Havrani! Havrani! A slečny říkají neslušnosti, kterých nelze opakovati; a říkají je tak hlasitě, aby oni to slyšeli.

Nikdo z těch mladých lidí nemusel vzíti na sebe tu potupu. Všichni ji vzali z dobré vůle, z lásky k duším nesmrtelným. Když přijímali manipul, mnozí myslili na potupu, s níž se zasnubovali. A jeden četl z manipulu i to znamení potupy: kříž. Abychom pocítili, jak potupné slovo je kříž, musíme se vysloviti moderním jazykem: šibenice. Ano, šibenice.

Tři kříže jsou vyšity na manipulu. Připomínají tak živě tři šibenice, které byly před devatenácti sty lety vztyčeny na skále Kalvarii. Tam byl mezi dvěma lotry ukřižován Syn Boží.

A ti, kteří byli pod křížem posmívali se mu. Vzpomínali si na slova, kterými

mluvil o své moci. Tupili ho jako proroka, který řekl, že rozboří chrám a opět vzdělá. Tupili ho jako Syna božího, jako divotvorce, který jiné uzdravoval, tupili ho pro jeho svatost a důvěru v Boha. Tupili ho jako Mesiáše a krále israelského. Všichni ho tupili, i kněží a zákoníci, starší lidu a vojáci, a rouhal se mu i jeden z těch, kteří s ním byli ukřižováni.

Tři kříže jsou na manipulu.

Tři byli ukřižováni.

Jeden z nich trpěl nevinně. Dva druzí spravedlivě. Znamení potupy, na kterém umírali, bylo zasloužené. Ale jak chovali se ti vinní trpíce s nevinným?

„Jeden pak z těch zločinců, kteří s ním viseli, rouhal se mu řka: Jsi-li ty Kristus, pomoz sobě i nám. Ale druhý promluviv, káral ho řka: Ani ty se Boha nebojíš, ježto v témže odsouzení jsi? A my zajisté spravedlivě trpíme, neboť dostáváme to, co náleží na skutky naše, ale tento neučinil nic zlého. I řekl k Ježíšovi: Pane, rozpomeň se na mne, když přijdeš do království svého. A Ježíš řekl jemu: Amen, pravím tobě: Dnes budeš se mnou v ráji."

Tak různě chovali se ti, kteří spravedlivě trpěli totéž znamení potupy.

Jednoho dojmulo, že trpěl s nevinným, druhý se rouhal nevinnému.

Jeden pak byl mučeníkem Kristovým, druhý mučeníkem ďáblovým.

Tři kříže na manipulu znamenají jistě nějaké tajemství. Všichni lidé na světě trpí. Ale netrpí všichni stejně. Jedni trpí na pravici, druzí na levici. A tu ten, kdo přijal manipul, je uprostřed nich: ne snad nevinný, ale symbol Nevinného.

S N O P E K

Manipul je potní šátek. Znamená tedy namáhavou práci. Znamená však také ovoce námahy. Accipe manipulum, per quem designantur fructus bonorum operum — říká biskup podjáhnovi, když mu poprvé obléká manipul.

Merear, Domine, portare manipulum fletus et doloris, ut cum exultatione recipiam mercedem laboris — modlí se kněz denně, bera manipul. *Manipulus* značí v latině snop. Značí ale také šátek na pot. V modlitbě „Merear" jest jakási hříčka s dvěma významy téhož slova a zároveň ozvěna žalmu 125:

Qui seminant in lacrimis, in exultatione metent.
Euntes ibant et flebant, mittentes semina sua.
Venientes autem venient cum exultatione portantes manipulus suos.

V překladu:

kteří rozsívají v slzách,
v plesání budou žíti.
Prochází s pláčem, roznášeje símě k rozsevu.
Přichází s plesáním, snášeje své snopy.

Hříčka slov, ale jen na oko; neboť hrajeme si slovy z vnitřní potřeby souzvuku: a právě souzvuk je v hudbě to, co je v životě intelektuálním harmonie pravdy.

Z přirozené associace představ stal se manipul náznakem ovoce, úrody, žně. Rozsévač, který v potu tváře svou práci koná, myslí zajisté na úrodu, jež bude odměnou za jeho námahu. Všecko potěšení, všecka žeň se rodí z potu.

Na tato tajemství obrátil sám Kristus naše oči svým podobenstvím o zrnu pšeničném:

— Amen, amen, pravím vám: Nezemře-li zrno pšeničné padši do země, zůstává samotno; zemře-li však, přináší mnoho užitku.

Řekl ta slova především o sobě; neboť on byl oním zrnem, které zhynuvši přineslo užitek mnohý, protože přineslo život. Ale jak patrno ze slov, která hned následují, řekl je pro své učeníky:

— Kdo miluje život svůj, ztratí jej, a kdo nenávidí život svůj na tomto světě k životu věčnému zachová jej. Slouží-li mi kdo, následuj mne, a kde jsem já, tam bude i služebník můj.

Že zrnko musí dříve umříti, než přinese užitek, je známý zákon v řádu přirozeném. Ale zároveň je to biologické tajemství, jež sotva si dovedeme vysvětliti. Zrovna takovým zákonem a zrovna takovým tajemstvím je zákon oběti v království Kristově. Kristus se obětoval. Kristus je po všechny časy vzorem jemuž všichni se mají státi podobnými.

Jak v životě Kristově, tak v životě křesťanů.

Krev mučeníků byla semenem, z něhož vyrostla církvi bohatá žeň. Nadpřirozený život svatých božích byl život tak bohatý ovocem, protože dovedli pro Krista umříti.

A ještě dnes v denním životě *mori sibi* znamená *vivere Christo*. Kde není tohoto umírání, tam zůstává život egoistický, život prázdný a jalový, nad nímž nezáří slunce lásky. Sobci budují svou pozemskou velikost obyčejně na troskách štěstí jiných. Nahlédněte do dramat sobců Solmessa, Borkmanna, Rubeka, a přesvědčíte se o tom:

— Vždyť Alina (jeho žena) měla také své životní poslání, právě jako já svoje. Ale její životní poslání musilo býti zhudlařeno, zničeno na padrť rozdrceno, aby moje mohlo dojíti tak ... tak řečeného vítězství. (H. Ibsen, Stavitel Solness II.)

Tak sobci.

Z oběti však toho, který s Kristem a pro Krista umí umříti, vykvétá štěstí jiných — tak svědčí dějiny křesťanské lásky.

Zrno musí zahynouti. Tak velí zákon. To je duch Kristův. Tím duchem proniknut volal sv. Ignatius Antiochenský, když byl odsouzen *ad bestias*, a když

uslyšel řváti lvy: — Frumentum Christi sum; dentibus molar bestiarum, ut panis mundus inveniar!

A hle, tento zákon oběti je zákonem lásky: — Kdo miluje život svůj, ztratí jej, a kdo nenávidí život svůj na tomto světě, k životu věčnému zachová jej.

Není o tom pochyby.

V téže chvíli, kdy zrno umírá, rodí se život.

V téže chvíli, kdy sebe začneme nenáviděti, začneme milovati.

Tu se potkává smrt a život.

Tu se potkává nenávist a láska.

Co ale znamená tato nenávist a tato láska, je otázka velice vážná. Je třeba míti na mysli ta slova sv. Augustina: Špatně-li jsi miloval, nenáviděl jsi; dobře-li jsi nenáviděl, miloval jsi.

Kdo má odvahu mluviti jinak?

Jak nevzpomínati také na ten den, kdy srdce puklo, aby se otevřelo králi slávy, milenci tak dlouho zneuznávanému? Jak nevzpomínati na ten den, kdy srdce, podobno fénixu ptáku, jenž z popele křídel svých vylétá k novému žití, vymrštilo ze trosek svých oheň nesmírné lásky?

Jak necítiti, že celá ordinace měla za symbol zrno, jež padši do země umřelo, aby vzrostlo ve vzácnou rostlinu?

Onoho dne,
kdy neviditelná ruka vrhla nás k zemi
co semena jarního setí
na chladnou dlažbu setmělé kathedrály,
onoho dne jsme přijali, bratří,
svatou nauku země:
že dříve než vyrostou květy,
semeno zhynouti musí!
Nad námi Rozsévač stál
se srdcem hořícím láskou.
A kněží se modlili úpěnlivě.
A když pak utichly v klenbách Litanie,
my, umrlí, vstali jsme zas,
my, umrlí, rozkvetli jsme
v nádherné květy dalmatik zlatých,
zelených, modrých,
rudých i bílých!

Š Á T E Č E K

Světský motiv je šáteček od milé. Ale je tak lidový, tak starobylý! Kolik písní lidových najdete o šátečku! Rty našeho lidu byly čisty. Nikdy nezpívaly nízkosti. Duše lidu je líbezná, bílá.

Zpíval o ní Schiller:

— An der Glut des Gesangs entflammten des Hörers Gefühle,
an des Hörers Gefühl nährte der Sänger die Glut,
nährt' und reinigte sie. Der glückliche, dem in des Volkes
Stimme noch hell zurück tönte die Seele des Lieds!
(Die Sänger der Vorwelt.)

Proto se mi nepříčilo říci, že manipul je šáteček od milé. Manipul značí přece lásku, lásku boží i lidskou. Značí lásku obrozenou, nesmyslovou. Ale proto znamená i smrt lásky pozemské, té, které tak výmluvným a poetickým symbolem je tam u nás — šáteček.

Oh, šáteček! I on má v sobě zhoubu, neboť má těžkou, dusivou pozemskost. Stane se, že mezi písněmi toho, který odumřel světu, najdete tuto píseň:

Nic nedala mi na památku,
jen tebe, vyšívaný šátku!
Co hlava zpita láskou zkusí!
Hoj, já ji tebou ovinu si!
Když nebude to naplat však,
já tebe kolem krku dám si
a v jizbě podívám se kamsi,
kde trčí klika nebo hák.
Nic nedala mi na památku,
jen tebe, vyšívaný šátku!

Hle, mládí zoufalé — rozumějte mu dobře: Křičí, kde vy byste snad jenom vzdychli — mládí, které nepoznalo, co jest mu k spasení, mládí, jež neví, kde jest jeho domov.

M L Á D Í K T E R É Z N E U Ž Í V Á S Y M B O L U

Chápete také, že Bůh nemohl mu za pokání nic jiného uložiti, než aby zdvihlo to znamení, které tak zpotvořilo, aby je povýšilo, aby jím utužilo nový, netělesný svazek duchovní lásky.

Den před ordinací jsem chodil chladnou zahradou — byl teprve únor — a hleděl

jsem do života, který minul. A viděl jsem všude milosrdnou ruku boží, všude Jeho lásku. Opakoval jsem si slova, která příštího dne měla nabýti pro mě takového významu: Merear, Domine, portare manipulum fletus et doloris, ut cum exultatione recipiam mercedem laboris.

Cítil jsem neustále něco nevýslovně něžného, co se mi nikdy nepodaří pověděti. A v lavici kaple jsem zaštkal probuzením té nesmírné, jediné lásky — k Ježíši Kristu. Lásko, volal jsem. A také mě nic netížilo kromě lásky, a tu zvyšovala pořád vzpomínka na ten pustý a prázdný život, na dny ztracené jinošství mého, kdy jsem byl vlastně jako nevděčný žebrák, který jednou rukou bral almužnu a druhou vrážel dýku do srdce Toho, který ho nejvíce miloval.

A potom, ta otázka exercitatorova „Čím ublížil ti Ježíš?" zněla tak podivně, a nebylo možno, aby se někdo ubránil slzám.

Přemýšlel jsem o tom manipulu a říkal jsem si slova, která jsem slyšel od světce božího.

V duchu jsem si maloval ten bílý šáteček s třemi zlatými křížky, šáteček lásky, manipul lkání a bolu, znamení té životní oběti, toho krvavého odříkání, šáteček od milé, Lásky nejdražší, jediné.

Ten mě nikdy už neopustí, denně budu jej nosit, denně budu jej líbat, ach líbat — —

VEKOSLAV SKUHALA

BÁSNĚ

V DEŽJU

Tihi rahli dež
kaplja med mah,
kaplja kot nežen prah.

Žvižga popotnik vmes
neznan napev —
potihne.
Zapoje spet novi spev.

Potem spet dež,
tihi, rahli dež,
okrog povsod sam molk.

Gosto, gosteje prši...
Tema že vidna hiti.
Veter bolestno podpihne —
tožba, vzdih.

Popotnik že dolgo je tih.

VEČNA LUČ

Potihne svet. Kri ti obstoji.
V jasnino brezdanjo
pade dan... truden, bolan.
S srebrnopeno sanjo
vstaja noč.
Kri ti za hip obstoji.

Duša strmi. Žerjavica vrh gorâ
oblake objema, zlati.
Širna noč se nad morjem bori.

Kje, noč, je tvoja moč? Glej:
iz nedoglednih morskih mej
zvezda v ozračje hiti.
Moja duša občuti
v tej jasni minuti
večno Luč.

VIGILIJA

Bledikaste lučice zabrle.
Čuje samo še moje srce.
Večer že jadro rdeče
skupaj vleče.

To prijetna je vigilija!
Skoz deželo noč že valovi:
luna, bela lilija,
v njenih rokah zacveti.

SREČANJE REVEŽEV

I. Polajšaj mi glad!
Nagoto mi pokrij!
Poglej mi v oči!

II. Ne morem. Bi rad.
Sem dolgo sam že nag.
Kaj pógled ti blag?

I. Ti nimaš in daš.
Si revež — bogataš...
Kam greva sedaj?

Maribor, v květnu 1918.

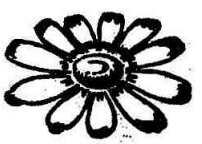

SV. TOMÁŠ AQUINSKÝ O VÁLCE

Hledal jsem životní oprávněnost výrazu „spravedlivá válka" a chtěl jsem nepředpojatě zvážiti spravedlivost tohoto spojení. Kdybych se řídil oficielní historií, našel bych v něm zadní dvéře k sankci do nebe volajících hříchů a trivialismus dnešních rčení. Proto vyhledal jsem v té věci jiné světlo a „solidum fundamentum." Hle, co praví o válce sv. Tomáš Aquinský. (S. theol. p. 2—2 q. 40 a. 1.)

Nejprve uvádí čtvero důvodů, dle nichž se zdá, že válka vůbec je nedovolena:

1. Hřích zasluhuje trestu, válčícím pak hrozí Bůh trestem dle slov Páně Mat. 26, 52: „Neboť všickni, kteří berou meč, od meče zahynou."

2. Vše, co protiví se Božímu přikázání, jest hřích. Válka se mu protiví. Neboť čteme u sv. Mat. 5, 39: „Já však pravím vám, abyste neodpírali zlému; nýbrž udeří-li tebe někdo v pravé líce tvé, nastav mu i druhé"; a v listu k Řím. 12, 17, 19: „Nikomu neodplácejte zlého za zlé; . . . nemstěte se sami, miláčkové, nýbrž dejte místo hněvu (Božímu)."

3. Co odporuje ctnosti, je hřích. Válka odporuje mírnosti.

4. Každé cvičení k věci dovolené je dovoleno. Kdyby válka byla dovolena, nutně byla by dovolena i vojenská cvičení ve zbrani jako příprava na válku. Ale turnaje a souboje jsou od církve zakázány, neboť těm, kteří padnou v turnaji nebo souboji, odpírá církev pohřeb. — Závěr: Válka není dovolena, válka vždy je hřích.

Jako protidůvod předešlého cituje sv. Tomáš slova sv. Augustina: „Kdyby křesťanský mravní zákon válku vůbec pokládal za hříšnou, tu zajisté vojákům na otázku, co mají činiti, by došli spásy, dána by byla v evangeliu rada, aby odvrhli zbraně a vzdali se naprosto služby vojenské. Bylo však jim řečeno: „Nikoho neutiskujte, ani nekřivděte a buďte spokojeni se svým platem." (Luk. 3, 14.) Tedy vojenská služba jim nebyla zakázána. —

Dlužno podotknouti, že uvedená slova jsou ad rem pouze z polovice.

Vojenský stav sám o sobě se v evan-

geliu sice nezakazuje, (podobně jako celnictví, ačkoliv — jaké již bylo — vedlo k těžkým hříchům) ale neřesti, jichž mají se vojáci zříci, jsou nutným doprovodem válek, co jich kdy svět viděl. —

Po důvodech pro a proti rozhoduje sv. Tomáš takto: Spravedlivá válka je dovolena. Aby však válka byla spravedliva, vyžadují se tři věci:

1. Auctoritas principis, t. j. rozkaz oprávněného a zákonitého vladaře nebo státní moci, jejímž jménem se má válka vésti; nepřísluší totiž soukromé osobě počínati válku, poněvadž válka může svou oprávněnost (oprávněné, řádné vypovězení) hledati v rozhodnutí vrchnosti. Podobně svolávati hotovost válečnou nepřísluší soukromé osobě. Poněvadž pak péče o obecné blaho je svěřena vladařům, přísluší jim hájiti blaho a bezpečnost obce, říše neb území jim poddaného; a jako dovoleně hájí stát mečem proti vnitřním buřičům, trestajíce zločince, dle výroku apoštolova k Řím. 13, 4: „Neboť ne nadarmo nosí meč; jest zajisté služebníkem Božím, mstitelem k (vylití) hněvu na toho, kdo páše zlé"; tak také mohou mečem hájiti říši před vnějšími nepřáteli, dle slov žalmu 81, 4: „Osvobozujte nuzného a chudého, vytrhujte je z ruky nešlechetníků!" Tak praví sv. Augustin: „Přirozený lidský řád pokoji uzpůsobený vyžaduje, aby moc a rozhodnutí podnikati válku bylo v rukou vrchností."

2. Causa iusta, t. j. aby ti, kteří válečně jsou napadáni, zasluhovali pro nějaké provinění onoho napadení. Sv. Augustin praví: „Spravedlivé války bývají ty, které mstí bezpráví, má-li totiž býti potrestán národ nebo obec, která opomenula buď potrestati přestupek svých příslušníků, nebo nahraditi, co bezprávně bylo odňato."

3. Intentio recta (poctivá a čestná) bellantium, t. j. aby se válkou buď podporovalo dobro, nebo zamezilo zlo. Sv. Augustin: „U pravých ctitelů Božích též ony války jsou mírumilovné (pokojné), které vedou se nikoliv z chtivosti, nebo z krutosti, nýbrž z mírumilovnosti, aby zlí byli zkrušeni a dobří podporováni." Může se však přihoditi, že i přes zákonitou moc, jež válku vypovídá, a spravedlivou příčinu, válka pro zlý, zvrhlý záměr je nedovolena; neboť dí sv. Augustin: „Ničivá touha, krutá mstivost, nepokojná a nesmiřitelná mysl, divoká odbojnost, panovačnost a všeliké podobné pohnutky ve válce právem se pokládají za hřích." — Taková je spravedlivá válka dle sv. Tomáše Aq.

Po té odpovídá sv. Tomáš ještě na ony čtyry body, které válku naprosto zamítají.

Ad 1. (Mat. 26, 52) slovy sv. Augustina: „Ten chápe se meče (rozumí se neprávem), jenž bez rozkazu nebo svolení vyšší zákonité moci ozbrojuje se, aby prolil něčí krev"; kdo však z moci vladařovy (je-li osobou soukromou) nebo z horlivosti pro spravedlnost, jakoby z moci Boží, (je-li osobou veřejnou) užívá meče, nechápe se meče o svém umě, nýbrž užívá jej, poněvadž mu byl jiným svěřen; proto nezasluhuje trestu; ovšem také ti, kteří hříšně meče užívají, nebývají zabiti vždy mečem; než mečem svým vždy zahynou, neboť pro hřích meče na věčnosti jsou trestáni, nekají-li se. — Hlavní smysl slov Kristových (Mat. 26, 52) dle mínění většiny exegetů je odsouzení násilí: jako obrany, jako msty a odplaty i jako prostředku k šíření spravedlnosti. Tedy tuto okolnost je třeba zdůrazniti: násilí jen z nevyhnutelnosti, násilí jako nejkrajnější prostředek, vyžaduje-li toho křesťanská, národní nebo stavovská povinnost, kdy nelze mlčeti ke každému bezpráví a zlu. Moc

vrchnosti vypovídati válku spočívá v její povinnosti: hájiti právo. Chápe-li se jednotlivec sám meče, aby spáchal vraždu, chápe se ho neprávem; chápe-li se ho z rozkazu vrchnosti, aby stal se nástrojem vraždy, chápe se ho opět neprávem: neboť rozkaz vrchnosti a moc s možností násilného donucení není právo. Hájí-li vrchnost křivdu a bezpráví, auctoritas mění se ve vis. Je mezi oběma hluboká, ale úzká propast. Mimovolně naskýtá se otázka, jak jednati, když vrchnost je mimo právo. ba proti právu a kdy svrchu řečené okolnosti volají důtklivě po násilné obraně. Jaká by byla taková válka? Sv. Tomáš neodpovídá na tuto otázku. Vina a odpovědnost za válku je samozřejmá. Kdo velí nespravedlivě válčiti, zodpovídá jednak za všechny utracené životy přátel i nepřátel, za ostatní zločiny, pohromy a neštěstí s válkou spojená, jednak také částečně za samovolné hříchy účastníků války, kterých by se tito jinak nebyli dopustili.

Ad 2. (Mat. 5, 39, Řím. 12, 17, 19). Taková nařízení dle sv. Augustina mají se zachovávati v duchu, ve vnitřním smýšlení (in praeparatione animi), tak totiž, že člověk vždy je hotov neodporovati nebo se nehájiti, bylo-li by třeba; než někdy je nutno jinak jednati pro dobro společné, neb i těch, s nimiž se bojuje. Praví sv. Augustin: „Mnoho jest nám jednati též s těmi, které — ač neradi — musíme s jakousi dobrotivou příkrostí trestati: neboť komu se odnímá volnost konati nepravost k svému užitku jest přemáhán, poněvadž nic není větším neštěstím než štěstí hříšníků, jímž živí se domnění beztrestnosti a posiluje se zlá vůle jako vnitřní nepřítel.“ — Výrok sv. Augustina je krásnou vychovatelskou sentencí, ale pro aplikaci na náš zvláštní případ — válku — poněkud široký, a je sotva s to, aby vyvážil misku obtíženou důvodem (z uvedených slov evangelia) proti válce. Zdůrazniti jest totéž, co v bodě prvém, neboť u křesťana nemá býti velikého rozdílu mezi vnitřním smýšlením a zevními skutky. Jak se mohou hříšníci těšiti ze štěstí, kterého jim vítěz jich vlastní porážkou dobyl, když pokrývají bojiště?

Ad 3. (Válka protivou míru.) Též ti, kteří spravedlivě válku vedou, usilují o mír: a tak se neodporuje míru, leda špatnému, kterého Pán nepřišel uvésti na zemi. (Matouš 10, 34 s.) Sv. Augustin praví: „Nehledá se mír, aby se vznítila válka, nýbrž vede se válka, aby mír se získal: buď tedy válče mírný, abys ty, jež napadáš, k užitku míru porážkou přivedl.“ — Platí zde totéž co v předešlém. Cílem každé války je konec konců mír, každý špatný mír není ještě důvodem k válce, něco jiného je rozbroj a rozlišování duchů a branný, krvavý rozbroj.

Ad 4. (Vojenský výcvik a zbrojení).

Výcvik lidí ve věcech válečných není všeobecně zakázán, ale jsou zakázána nebezpečná cvičení, která vedou k zabíjení a loupežení; u starých však cvičení válečná neměla takových nebezpečí a proto slula „branné rozjímání“ a „nekrvavé války.“ — Nedá se nic namítati, aby (pokud jsou takové poměry) stát vycvičil potřebné vojsko k vnitřní a vnější bezpečnosti. O bývalém „ozbrojeném míru“ platí ovšem „universaliter prohibita“; nelze jej ani nazvati nekrvavou válkou, neboť lpí na něm „krev“ poplatníků.

K protidůvodu sv. Augustina (evangelium dovoluje vojenský stav a tím i válku) lze ještě poznamenati: Některé stavy na př. policie jsou na ochranu práva, bezpečnosti osobní a majetkové menších přikázaných okrsků, čili jsou, jak se říká, ramenem spravedlnosti. Kdyby dělali opak, nazvali bychom to

— ať již velmi mírně — zneužitím stavovské moci. Takovým zvrácením účelu by onen stav přestal vlastně býti. Podobně vojsko je na ochranu práv, blaha a bezpečnosti celé říše a to tak, že vojíni i krev za dobrý a čestný cíl obětují. Proto bezpráví páchané vojenskou mocí je zneužitím a velikým zneuctěním vojenského stavu čestného svým účelem. Proto neběží tak o to, je-li vojenský stav v evangeliu dovolen, jako spíše o to, jaký má býti a jaký nikoliv. Říká se tedy do jisté míry per nefas, že evangelium válku dovoluje. Evangelium válku vylučuje(!): kdyby se lidé řídili vždy evangeliem, nebylo by válek. Evangelium válku dovoluje: pro hroznou „tvrdost srdce našeho." —

Víme, co je spravedlivá válka, jako dovedeme definovati v logice pravdu; ale tážeme se: kdy a kde? Má i spravedlivá válka dvojí tvář, neboť právo je vždy jen na jedné straně. Je nepopíratelno, že v krvavém účtu historie jsou též položky spravedlivé a čestné. Důvody sv. Tomáše, od něhož dělí nás staletí a hlavně dnešní zkušenost, čteme s jakousi nervositou, a zdá se nám že by se jim mohlo široce rozuměti a snadno jich zneužiti. Tací jsme dnes. Ve skutečnosti jsou pravdivě příkré a nepohnutelné. Nezáleží konečně na tom, zda syllogismus z vytržených míst Písma je takový či onaký; hlavní je duch evangelia, příkaz lásky bliženské je ABSOLUTNÍ!

BUDOUCNOST

Zdá se, že budoucnost našeho národa bude brzo rozhodnuta. Zdá se, že touha srdce českého po svobodě a samostatnosti bude splněna. Ozývají se z hlubin hlasy neslýchané, neohrožené, mohutné. Jisto je, že dosud byl náš národní i politický program málo účinný, příliš abstraktní. Bylo by dobře, kdyby v této době různých deklarací, manifestů a hesel se nezapomínalo, že národní program nemůže obsahovati pouze volání po právu a samostatnosti. Neměli-li by se také vůdcové národa tázati, zdali ten národ opravdu je dobrým jezdcem, který pojede jistě a bezpečně na tom bujném oři, který jest samostatnost? Bude-li náš národ Alexandrem, který obratně zkrotí lekavého Bukefala?

Ano, v našem národním programu příliš často se jmenuje krásný, kypící Bukefal. Všichni po něm prahnou. Podivno však, že tak málo, jak se zdá, obírá se mysl — Alexandrem.

Zdali máme svého Alexandra? Zdali máme svou kulturu, svou mravnost? To je právě zajímavo, že i politikové, kteří se vypravili do cizích stájů pro Bukefala, na to zapomněli, ačkoliv před válkou o *tom* měli názor docela správný. Tak napsal *Masaryk* ve své „České otázce": „Rozumí se samo sebou, že strany politické za svůj konečný cíl prohlašovati musí státní právo, rozuměj politickou samostatnost. Avšak o to běží, aby si hlasatelé byli vědomi prostředků, vedoucích k tomu cíli a aby, hlásajíce tento cíl, nepřestávali na hlásání, nýbrž neúmorně kde kdo v oboru svém pracovali v své a jiných vzdělanosti, jak Palacký to žádal. Samostatnost neudrží a nespasí žádného národa, národ si musí udržet samostatnost — spasí nás mravnost a vzdělanost; i politická samostatnost je jen prostředkem pravého života národního — pozbyli jsme ji, když jsme přestali jako národ mravně žíti. U nás i politická strana vedle svého užšího programu politického musí státi na pevném základě širokého programu kulturního." Slova, která zasluhují pozornosti. Masaryk ovšem chtěl vybudovati mrav-

nost a kulturu národa na základech humanitní filosofie, kterou pokládal za kořen našeho obrození a obrodních ideálů. A to byla politicky holá abstraktnost: to cítil Masaryk sám, a proto se bál katolicismu v české politice právě pro jeho životní konkretnost a jasnou praktičnost. Proto razil tak neúmorně všelijaká protikleriální hesla.

Jeho slova, která jsem citoval jsou do písmene pravdiva. Kulturní, nikoliv politický a národností program nás spasí. Jsou ovšem i dnes v oběhu kulturní a náboženské programy, ale ty nemají vůbec určitosti a rozvahy. V tom se většinou shodují, že zamítají církev katolickou jako kulturního činitele a to pro upřílišený historism, který u nás tak křiklavě konstruoval Masaryk a několik protestantsky smýšlejících novelistů a novinářů řkouce, že český národ pro svou minulost naprosto nemůže přijmouti „klerikalismu." A kdo nesedl jejich historismu hned na lep, toho ochočili brzo důmyslnou frází, že národ ovšem nebude proti náboženství lásky, ale vždy že bude a musí býti proti „klerikální panovačnosti."

Nuže, nyní není řeči o klerikální *panovačnosti* v politice: i strany katolické jsou za jedno s celým národem, co se týče programu politického.

Kéž by přijal národ, který tak těžce nesl „panovačnost" církve, oddanou a horlivou její *službu*, když půjde o kulturní jeho budoucnost, o jeho Alexandra!

APPARUIT BENIGNITAS SALVATORIS NOSTRI

Každá doba má svůj rub a líc. Také naše. Poněvadž však „doba" není nic jiného, než lidé, kteří v ní žijí, proto můžeme říci, že v jednotlivých dobách převládá ta neb ona dobrá či špatná vlastnost. Tak dává Prozřetelnost boží křesťanům příležitost, aby ukázali v nejrůznějších poměrech pravdivost, krásu a jedinou spasitelnost boží nauky a aby se tak posvěcovali a spasili. Christus heri et hodie!

Když slunce vychází, obdivujeme se napřed kráse jeho světla. Blíží-li se k poledni, zapomínáme však jaksi na světlo a cítíme stále více jeho blahodárné teplo. Podobně jde křesťanství tímto světem: je sice souhrnem všeho pravdivého a dobrého, ale přece ukazují se jednotlivé pravdy v různých dobách a poměrech ještě zvlášť jasně a přesvědčivě. Když zazářilo, vládlo na zemi pohanství. Ďábel a lidský blud nahromadil na zemi bohů a obětních oltářů. První křesťané byli povoláni, aby velikými často obětmi vybojovali *vítězství sv. víry nad pohanstvím.* Toto vítězství je největší ozdobou prvních křesťanů. Vyžádalo si největších obětí, a to všude. Jen proto, aby skutkem vyznávali sv. víru svou, musili obětovati majetek, služby, svou čest, rodinné své štěstí, svůj život. Země vedly boj za nevěru zákony, zbraní, svými úředníky a vojskem. Bůh také povolal svá vojska: otroky i senatory, děti, vojáky, dívky, starce; všichni stáli v řadách božích. Boj byl hrozný; jak se však skončil? Sv. víra, Církev sv. napsala vítězství do tehdejšího svého denníku, do divuplně krásných *Acta Martyrum,* do nebe pak poslala jen z Říma asi 10 millionů heroických duší, mučeníků. *Uprostřed pohanské nevěry ukázala se v boží kráse moc sv. víry. Uprostřed modlářství posvětili se první křesťané a spasili se skutečnou, živou vírou.* Před válkou často jsme četli a naříkali si na „moderní pohany." Bismarck, zakladatel dnešní německé říše, veřejně prohlásil heslem své říše: „Stát je rozený po-

han." A poněvadž státy a národové zapomněli a zapřeli, že mají v nebesích Otce, zapomněli, že jsou na zemi bratry, *žijeme dnes v době všeobecného vzájemného nepřátelství.* Nepřátelství toto je organisované a státy řídí je svými úředníky a zbraní ve vojsku. Milliony jsou otroky, trpiteli tohoto ďábelského nepřátelství. Milliony mrtvých, milliony raněných, mrzáků, zajatých, pohlavně nemocných, sirotků, tisíce zbořených a kleslých domů a rodin. *Co chce, co požaduje Bůh v těchto dobách od nás křesťanů?* Zda není pro nás křesťany nejlepší příležitostí a nejsvětější povinností, abychom ukázali všemu světu krásu a moc *skutečné křesťanské lásky?*

Charitativní práce je dnes nejlepší, nejpotřebnější a nejúspěšnější apologetikou! Jako posvětilo a spasilo první křesťany utrpení pro víru, tak posvěťme my sami sebe a svůj lid skutečnou, křesťanskou láskou. Ať mluví německý císař ještě budoucně „o ostří německého meče", nám dává papež direktivu. Ať píší noviny o intencích jednotlivých kanceláří a vlád, naší knihou je sv. evangelium. Ať tisknou druzí ve službách státu vojenské zprávy, my budeme čísti a skutkem psáti, kolik jsme vychovali sirotků, kolik domů jsme dali mrzákům, kolik slz setřeli! Francouzský jeden list napsal, že po válce mužem budoucnosti je inženýr, který zbuduje zničené kraje. Ještě větším mužem budoucnosti bude katolický kněz, který zacelí ve své farnosti křesťanskou láskou rány války. Mluvilo se o ženské emancipaci a budoucnosti žen a že ženy napraví všechny hrůzy válečné. Je pravda, ale ne ve smyslu novinářském, ale v čele všech půjde pravá „žena budoucnosti", milosrdná sestra, a podporovati ji budou ženské spolky křesťanské lásky. Vláda organisuje setniny, pluky, armády, aby nosily smrt, my organisujeme ve vesnicích, farnostech, v děkanstvích a ve všech biskupstvích spolky, které dají nepřátelstvím vysíleným píti živé vody křesťanské lásky. Vlaky vezou střelivo pro smrt, naložilo je nepřátelství; zda nedokáže křesťanská láska něco podobného, aby zachránila bídným život? Ruce všechny jsou okrvavené, ať jsou políbeny naše z vděčnosti, ve všech rukou je zbraň, ať v našich jsou dary. Ústa všechna zaněcují vášeň, nepřátelství, ať naše těší, ať oznamují evangelium lásky, a sice skutečné lásky.

Dnes nemusíme dávati světu více evidentních důkazů za pravdu naší víry, než je v tomto babylonském zmatku skutečná křesťanská láska. Ďábel dožil se fiaska svými zásadami, Christus vincit, regnat, imperat! Sacerdos alter Christus! Ano, naši osobu vybral, aby se ukázala v těchto dobách láska našeho Spasitele!

Ut appareat benignitas Salvatoris nostri!

(„Vzajemnost", glasilo slovenske duhovščine, l. VI., št. 1—2.)

RENÉ BAZIN

Jest jisto a známo, že málo lidí dnes hledá životní názory u vážných filosofů: a na této smutné, bohužel skoro všeobecné vlastnosti naší doby je založeno panství spisovatelů, kteří mají mělký názor na život, na dějiny i budoucnost národa. Román, novela a vůbec beletrie stala se pro lehkost a přístupnost formy surogátem četby opravdu vážné a hluboké. Beletrie má dnes velikou moc. Určuje mínění, vede mozky. A to ji svádí často, aby zneužila své moci, aby zneužila chvíle, kterou jí čtenář věnuje. Beletrie lže. Kazí. A proto je falešným drahokamem. I naše

země, země rudých granátů, je plna té falše. A perel máme tak málo.

A tak, když jsem četl v „Dom in Svetu", že *Izidor Cankar* přeložil do slovinštiny nejlepší Bazinův román „La terre qui meurt" pod názvem *Gruda umira,* přišlo mi to líto. Do češtiny přeložil dosud americký farář Fr. Vaňous dva romány: „Le blé qui lève" (Obilí, které vzchází) a „La barrière" (Přehrada). Ale kde jsou ostatní jeho díla? *Davidée Birot,* román učitelky hledající světlo, pravdu, život? Kde je *L' Isolée,* pravdivá historie pěti žen, které chtěly žít pro bližní, a jejichž život byl zhudlařen? Kde jiná díla vysoké ceny a nevýslovného půvabu, *Donatienne, De toute son âme, Les Oberlé?*

R. Bazin je profesorem na katolické svobodné universitě v Angersu. Jest z nejlepších románopisců francouzských nové doby. Vstup jeho do Akademie francouzské byl příležitostí k boji proti naturalismu vůbec a proti Zolovi zvláště. Směr naturalistický přivedl umění takřka k pádu. Hledal své typy nejprve v končinách stínu, zapomněv, že slunce je pravou vlastí umění; pokoušel se o apothesu zla, znectěným svým hlasem velebil sebevraždu a cizoložství; snažil se odloučiti pravdu od krásy, a tak se obrátil proti kráse. Napadl pravdu, která je kořenem krásy, a tím napadl krásu. A když přesvědčil lidi, že neřád a špatnost je pravda, přesvědčil je také, že neřád a špatnost je krása a zvolal v děsné logice svého šílenství: krása — toť ohyzdnost!

A jaký byl následek?

Naturalismus chtěl namluviti světu, že jasnost se podobá smrti a že bol je charakterem života. Tak mluvila ne síla, ale slabost, abychom mysleli, že žije. A když nedovedla vyléčit své horečky, začala ji uctívati: ukázala ji světu a pravila: Hle, život! a svět poslouchal, a ti, kteří neměli horečky, se opičili, aby měli horečku, myslíce, že horečka je nadšení. —

Bazin je pravý opak tohoto směru naturalistického: u něho není převráceného sdružení představ krásy a zla, jeho dílo je pravda, krása a dobro. Pro něho neexistuje svoboda říci všecko.* Tuto svobodu prohlásili naturalisté za dogma a předstírali, že umění nemá studu a nemá nebezpečenství. Bazin smýšlí zcela jinak: dle něho jest umění podřízeno zákonu mravnímu, jemuž se nemůže vyhnouti žádný projev lidské činnosti, a to tím spíše, poněvadž dílo umělecké je dílo poučení, lekce, vliv na bližního. Kniha jest dle jeho názoru síla velice plodná jak pro dobro, tak pro zlo. Spisovatel učiní zadost morálce, když jeho dílo má zdravou konklusi; neříkám: optimistickou konklusi; neříkám: vítězství dobra nad zlem, které, bohužel tak zřídka se objevuje na světě. Kniha je tenkrát dobrá, když čtenář zavíraje ji pocítí velmi živě ne osobní nebo sociální nebezpečenství hříchu nebo bludu, který autor popsal, a když jasněji pochopí vznešenost a nutnost zákona mravního, jehož jako člověk má býti poslušen. Jinak, když kniha probouzí v člověku odpor, je nutno v ní viděti neřád, jehož žádné důvody umělecké neomluví, neboť umění nemůže býti protisociální ani protilidské; musí býti činitelem pokroku, silou, jež pozdvihuje duše; jinak je nebezpečenstvím pro duše, a to tím větším, čím větší je talent spisovatelův.

Takový je Bazin v theorii — takový je i v praxi. Zola šel do hlubin lidské společnosti, našel tam bahno a prohlásil je za pravdu: Bazin má smysl pro to, co je v životě lidském krásného a vznešeného, ale není při tom jednostranný: dovede říci zlo a přece nebudí touhy po něm.

* Viz R. Bazin, Questions littéraires et sociales; page 146.

Na dně jeho uměleckého charakteru najdete přesvědčení, že četba románu není pro každého. Musíme nejdříve žíti, a pak můžeme dobře rozuměti fikcím života. Je nezištný a poctivý. Jeho jedinou ambicí jest, by byl pochopen do nejtajnějších odstínů své myšlenky „sesterskou inteligencí;" a tvrdí, že tento jeho sen se docela srovnává s touhou, kterou má každý spisovatel, aby ho četl lid, aby mluvil k duši kraje, třebas jen stránkou, jen jedinou větou. A vysvětluje také, proč pokládá tento sen za splnitelný: hned na počátku lidského života je něco, co činí lidi rovnými: utrpení. Utrpení je klíč, který otevírá tajemství knih. Ti, kteří trpěli, ať učení či neučení, vždycky něco pochopí z povídek o životě. Druzí, mladí, ať čekají; ať žijí; ať nechají román stranou jako věc, která nemá pro ně smyslu, jako dílo psané nesrozumitelným, cizím jazykem. Však jej otevrou v pozítří dne, kdy plakali: ten nedá na sebe nikdy dlouho čekati. —

Druhým rysem literárního profilu Bazinova je láska k přírodě. Tak píše právě v předmluvě ke knize *Contes de bonne Perrette:* „Milé děti, věk, v němž jste, je rozkošný. Byl jsem v něm dříve než vy. A těšil jsem se z něj svobodněji a plněji než jiné děti, poněvadž jsem byl tak šťasten, že jsem žil část svého mládí na venkově. Dost málo jsem se učil *De viris illustribus*, ale učil jsem se tomu, čemu se nevyučuje: viděti neurčitý svět věcí a naslouchati, jak žije. Mým obzorem nebyly zdi třídy nebo dvora, nýbrž lesy, louky, nebe, které se mění jak hodiny minou, voda a uzounká říčka, jež se měnila s ním. Moji přátelé se nazývali mlha, slunce a soumrak, v němž vás straší váš stín, květiny, jichž dynastie jsem znal lépe než dynastie egyptských králů; ptáci, kteří psali svá jména způsobem svého letu, rolníci, kteří jsou mlčenliví a plní tajemství. Vzpomínám si, že některé dny má duše překypovala radostí, že byla tehdy tak lehká, že se mi zdálo, jako by chtěla vylétnout a zmizet v prostoru. Měl jsem žně a nevěděl jsem o tom. Později jsem poznal, že bohatství dojmů, které jsem si tehdy shromáždil, je zásobou trvalou." —

Takové bylo mládí Bazinovo. Důvěrné soužití s přírodou je zárukou pravého mládí i když člověk zešediví. A mládí je mízou pravého umění.

LIST ZE SLOVINSKÉ POLITIKY.

Če slišiš iz časopisov sedaj razna poročila o needinosti v Jugoslovanskem klubu, o needinosti v naši skupni katoliški organizaciji, Te to ne sme razburjati. Naj Ti dam samo eno primero: Kadar se čisti novo vino v sodu, to ne gre mirnim potom, škodljivi plini morajo v kemičnem procesu iz vina, potem je še le dobro. Ravno tako je bilo radikalno očiščenje v naši katoliški organizaciji potrebno. Zgodilo se je to sicer z velikim šundrom a valovi so polegli in mi smo dihnili globeje.

Dolgo časa je bil naš voditelj na zunaj sedanji deželni glavar Kranjske dežele dr. Šusteršič. Storil je obilo in bil je nesebičen tako dolgo, kakor dolgo ga je slovenski narod vzigal. Ko je zlezel dovolj visoko, so vsi narodni oziri padli in iz njegovega delovanja je zijala globoka samopašnost. Udinjil se je vladi in je narodno politiko hotel spreobrniti v vladno politiko, da bi kot zaupnik Dunaja dobil v državi še kakšno višje uradno mesto. Obmejni Slovinci so ta skok že pred leti spoznali in so povzročili, da je moral kot vodja parlamentarnega kluba prepustiti to mesto Dr. Ko-

roščcu. Ko se je izdeloval nov volilni kataster za državni zbor, si je on spletel globoke zasluge, da ima nad 100.000 Slovencev (Koroške ima 450 prebiv.) od *desetirih* parlamentarnih mandatov samo *enega*. Mi Korošci smo ga takoj spoznali. Prišli so Stajerci in mu dali nezaupnico. Proti velikemu ženijalnemu Jugoslovanu dr. Kreku je bil dr. Šusteršič v vedni skriti in odkriti opoziciji, ker je videl, da dr. Krek dela za tako idealen in ves naroden cilj, katerega on kot vladni organ in strašen egoist ni hotel priznati. Dr. Krek je delal kot demokrat v teoriji in praksi za združeno Jugoslavijo, dr. Šusteršič — aristokrat in partikularist za lastno osebo. Dr. Krek je prepregel cel jug z krasnimi enotnimi organizacijami in tako pripravljal tla za politično enoto v sedanji parlamentarni dobi. Ustanovil je *„Jugoslovansko strokovno zvezo"*, organiziral iz nič *„Zadruženo zvezo"* za cel jug, sejal narodno prosveto po celem jugu v svojih izobraževalnih društvah, začel snovati svojo lastno banko, učil bogoslovce kot profezor moralke za svoj veliki cilj, poučeval visokošolce v letnih socijalnih kurzih, da si je za razširjanje jugoslovanske ideje ustvaril trdno oficirsko gardo inteligencije — duhovnike in lajike. Zraven je vodil nebroj stanovskih društev, govoril povsod po celi Sloveniji, napisal mnogo socijalnih in teoloških knjig in dolgo dobo let pisal masljivo in poljudno po časopisju o najtežjih socijalnih, etičnih, verskih problemih. Obhodil je cel jug in zbral povsod vodilne može okoli sebe, šel je na sever med češke brate in sklenil z njimi tisto bratsko vez, ki nas veže posebno sedaj v tej politični berbi. Tako je imel vse že pripravljeno za Jugoslavijo. Dr. Šusteršič ga je pa hotel izpodriniti. Hotel je razbiti *„Zadružno zvezo"* in je — katolik — ustanovil konkurenčno *„Zadružno centralo."* Ustanovil je svojo banko: *„Ilirsko banko."* Hotel je lastno podporno društvo za visokošolce. Med duhovniki je plazil in ščuval proti dr. Kreku. Časi so ga prehiteli. Vsi slovanski narodi so nastopili na Dunaju za svojo svobodo. Vladnemu dr. Šusteršiču ni preostajalo nič druzega, kakor *izstopiti* iz Jugosl. kluba in tudi javno izdati svoj narod, katerega je že prej v duši izdal. Nazadnje je hotel na lastno pest razbiti našo kat. polit. organiz. „Slov. ljudsko stranko" kot načelnik. Pa je ostal! On je zapovedal razpustiti stranko, ona se je pa konstituirala na novo in je mlada, čista, močnejša kot prej.

TENZONA O DANTOVI.

Archa:

My věříme, že přijde onen slavný den,
kdy básník náš se narodí — tož Dante
český.
My věříme, že uznán všemi, pochopen
nás oslaví, již dláždili jsme jeho stezky.

Studentská Hlídka:

Ne, ne tak: genius je svobodný jak pták,
nic nedbá stezek vychozených, páni drazí,
on volný jest a neptá se vás, co a jak;
je silen, nespoután a sám si cestu razí.

Museum:

To jedno jest, ať tichost nebo orla vzdor,
ať přijde komínem či vraty, a tak dále:
jen když se dobře napodobí vlašský vzor
a také český Dante bude v kriminále!

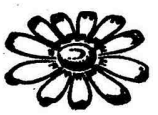

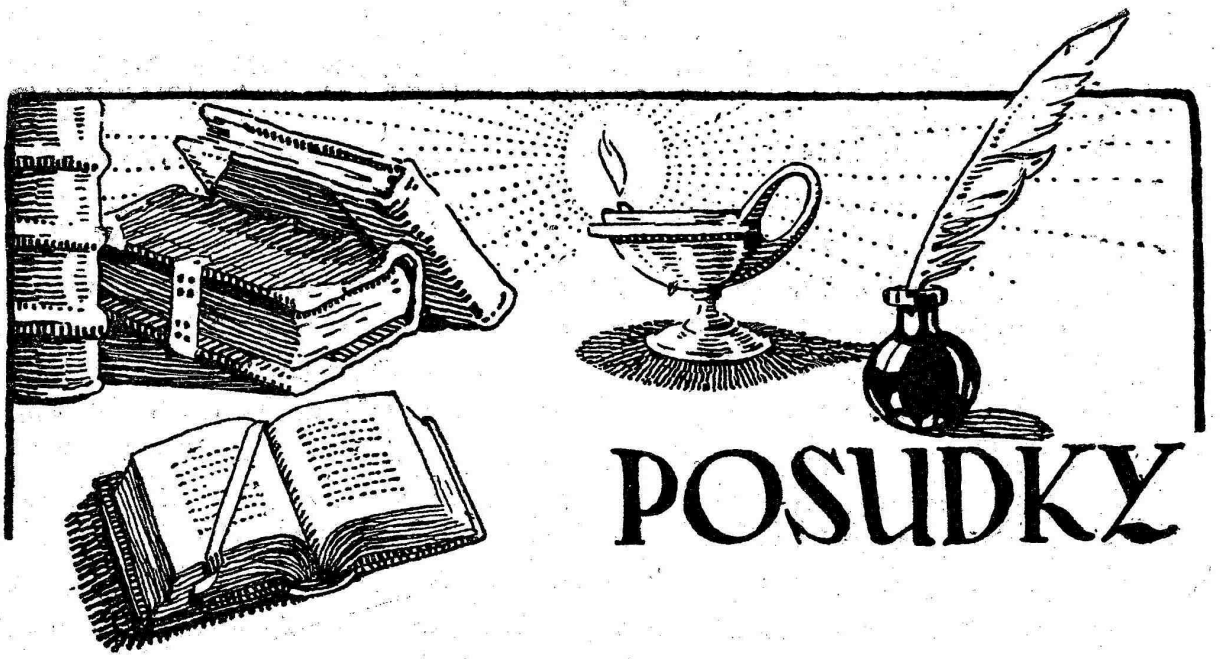

Al. Hlavinka:

KDYŽ SRDCE ZAVOLÁ

Knihovna pedagog. akademie sv. 5. V Olomouci 1917. Cena K 2·60.

Nová kniha Hlavinkova má podtitul „Světské myšlenky o svatých věcech." Z něho možno vyčísti obsah i ráz díla. Spisovatel podává českému inteligentu jakési kompendium pravd katolického náboženství ve formě svěží, ne suchopárností odstrašující. Probírá pod jednotlivými hesly přehledně a přístupně látku tam spadající, dokládaje ji stále citáty především z Písma sv., pak též z dějin církevních a výroky spisovatelů církevních i necírkevních. A kde se najde vhodná příležitost, upoutá čtenáře příklady ze života a blízkého okolí a posvítí se jimi tak na obsah dané these z různých stran.

Spisovatel staví se na stanovisko člověka pochybujícího a hledajícího pravdu a nadhazuje hned tu, hnedtam pochybnosti, jež se zdají nejednomu pochybovači trámci, a zatím spisovatel ukazuje, že jsou to pouhé „slamečky", jež možno při dobré vůli snadno odfouknouti. Odhrnuje je lehce, s jistotou a povýšeným klidem člověka, jejž dříve stálo snad mnoho bojů a úsilovného přemýšlení, než si je sám s cesty odvalil a než dostoupil té jistoty a povýšeného klidu. Přesvědčující a opravdovostí dýšící ráz jednotlivých statí vzbudí jistě pozornost nejednoho inteligenta, který najde tu na mnohé otázky uspokojivé odpovědi, a bude-li to inteligent, který už pravdu našel či snad ji dosud neztratil, bude jen posílen na další cestě pravdy. Jest si jen přáti, aby se tato knížka mezi inteligencí co nejvíce rozšířila a rozsela v mnoha duších jiskry pravého poznání a milosti Boží dávajíc jim po přání spisovatelově — plně zakusiti slastného okamžiku, když srdce zavolá. Frs.

František Kašpar

DENNÍK DUŠE TOUŽÍCÍ PO JEŽÍŠI KRISTU. 1918.

Nákl. vlastním. Cena 2 K. Stran 111.

Kniha obsahuje myšlenky k sv. Přijímání na každý den církevního roku na základě mešní knihy a církevních hodinek. Podržuje také rozdělení misálu a breviáře: I. Posvátná doba vůbec; II. Posvátná doba zvlášť; III. Svátky Svatých vůbec; IV. Svátky Svatých zvlášť. Nejsou to ovšem homilie textů posvátných na způsob knihy, kterou vydal *Dr. Fr. Reck:* Das Missale als Betrachtungsbuch (4 sv.) u Herdera: jsou to jen eucharistické drobty z královského stolu oněch dvou knih, s nimiž kněz je denně v tak důvěrném styku, a o nichž tak pravdivě napsal *Dupanloup:* Un prêtre qui posséderait à fond son missel et son bréviaire, aurait une science divine très considérable: „Kněz, který by důkladně znal svůj misál a svůj breviář, znal by velmi mnoho z boží vědy."

Není o tom pochyby. Pro ty, kteří rádi meditují samostatně, bude knížka Kašparova vhodná. Najdou v ní v několika slovech hlavní myšlenky, a ty už si dle své individuality dále rozpředou. Někomu snad by vadil příliš častý *sensus accomodatitius* Kašparových myšlenek — jinak to nešlo, neboť všecky texty každého dne nejsou eucharistické — ale právě mystické užití textů je neskonale půvabné: tolik z něho vytryskuje neočekávaných metafor, analogií, výkřiků. Tak na př. *Na svátek sv. mučeníka v době velikonoční:* Mše „Protexisti me." Jsem ratolestí Krista, svého vinného kmene. Ať jsem ratolest živá milostí, očištěná pokáním, zelená nadějí, ušlechtěná sv. Přijímáním. Révu nutno v době chladu přikrýt, na jaře vésti po tyčích (přikázání a rady), prořezávati (umrtvením). V síle Těla Páně mne žádná pohroma neodtrhne a nezlomí, mám-li důvěru v Pána. Duše sv., dávej své teplo a vláhu, lahodný jednou podzim a bohaté hrozny! Ať z lisu utrpení vycházím jako čisté nové víno, jež nutno dolévat Vínem Kristovým v nejsvětější Svátosti čerpaným! (Ev. Jan 15.)

Podobně vypadá celá knížka. Kéž rozmnoží slávu přítomnosti Kristovy mezi námi!

Gab Ronaj

V MĚSTĚ

Drama.

Knihovna Družiny literární, sv. V 1917. Cena K 1·60.

G. Ronaj píše mimo básně povídky ze života, jež ukládá v kalendářích a v různých časopisech. Při četbě druhé (dosud) jeho dramatické práce tiskem vydané máte dojem, jako byste četli prostý kalendářní příběh převlečený jen v roucho dramatu. „V městě" není tak ani drama proprio sensu, spíše bych řekl zdramatisovaná kalendářní povídka, — Obsahem je problém starý a v literatuře dosti otřelý (ač stále aktuální — ovšem před válkou): poměr venkova k městu a neblahý vliv města na venkov. Míšek, starý písmák, lpí vášnivě na hrudě po otcích zděděné. Přece však podléhá přemluvám své ženy a přítele Zemánka i jeho dcery a odstěhuje se do města. Nemá tu však stání. Vše ho odtud vyhání. Pozoruje nelibě rozpor mezi skutečným vzděláním a „vzděláním" všelijakých těch podomků a sklepníků, kteří se jím stále ohánějí. Svědomí činí mu výčitky, že zrušil slib daný umírajícímu otci, že totiž nikdy neopustí půdy svlažované potem svých předků. A konečně hanba

jeho dcery přetrhává poslední vlákna jež ho pojila s městem.

Vzrušený spád děje je přední podmínkou dramatického účinu. V našem dramatu však, zvláště v prvém jednání, děj vleče se líně ku předu, ba leckde hrozí ztrnouti v stagnaci naivního sousedského rozhovoru. A jako není spádu, není ani hloubky. Děj utkvívá jen na povrchu, plyne mělkým řečištěm slovního bombasdu zabočujícího místy až v nechutné triviálnosti. — Další podmínkou dramatického účinu jest psychologická pravdivost jednajících osob. Tu tají se jiný nedostatek dramatu. Jde o hlavní osobu dramatu, starého Míška. Míšek je pravým dítětem venkova, tělem i duší. Lopotná práce polní je mu chlebem každodenním, jí přivykl, jí nelze odvyknout. Netouží po lehčím (ač zdánlivě) životě městském, nezajímá se proto o místo podomka, jež má pro něho připraveno přítel jeho Zemánek. Nebaží ani po dobru materielním, po penězích. Větším a cennějším dobrem jest mu dobro mravní jeho rodiny, a to vidí právě městem ohroženo. A pak — dal slib umírajícímu otci, který ho napomínal, aby neopustil nikdy své chalupy. „Vždyť přece umírající člověk vidí víc než zdravý, který má myšlenky roztúlané po světě. A slib je slib." A na konci prvého jednání lyricky zladěný monolog Míškův je neklamným výrazem jeho neochvějné lásky k dědictví otců, tkvící všemi kořeny i kořínky v rodné půdě. A tak konečná výslednice kolise v prvém jednání jest na snadě: Všichni se rozhodnou pro město — jen Míšek pro venkov, Autor však určil směr výslednice jinak: „V druhém jednání ocitá se Míšek pojednou ve městě s ostatními členy rodiny. Míšek prvého jednání — *muž slova a činu, Míšek druhého jednání* — slabým starcem. V intermezzu prvého a druhého jednání udál se náhlý, nečekaný přelom Míškova tak pevného charakteru, psychologickými důvody slabounce, ba nijak nepodepřený. A tu jest slabé místo dramatu, právě že psychologicky nepravděpodobné. Zd. Vorlová-Vlčkova vyzdobila knížku pěknými malůvkami, i jinak úprava je vkusná. Ale divně kontrastuje tu forma s obsahem dramaticky živořícím. — L. Zamykal praví v doslovu, v němž pojednává o literární činnosti G. Ronaje: — „Ronaj vedle Fr. Valouška zahajuje vlastně řadu katolických dramatiků." A protože se řada teprve počíná, bude nám asi dlouho ještě čekati na českého katolického Ibsena. Frs.

František Kašpar

VEXILLA REGIS

Nicov u Plánice 1918.

Vexilla regis jsou v krátké době třetí sbírkou básníkovou. Prvními dvěma získal si úplně přízně čtenářův a uznání i nejskoupější kritiky. Příčina všeobecného úspěchu tkví v čistém svérázu prací básníkových. Není jím hudba řeči, nebo překvapující vynalézavost látek, spíše — a snad jedině — zvláštní dar ornamentisace a kristalisace denních myšlenek. Básníku v mysli a v péře nejprostší věci dávají podnět k rychlým krásným obratům, (jako obdobně máme v literatuře dramatiky, kteří denní události pořádali ve scény) z kterých jako z krystalů vznikají básnické celky. Jakousi analogií možno uvésti „střelné modlitby" (básníkův „Denník"!) a nadání takové bych nazval básnickým posvěcením života. Básník sám dobře označil ráz svých básní názvy sbírek, hlavně první („Granátová jablka.") Z uvedeného způsobu tvoření vyplývá také forma;

polovolná a polovázaná. Není tu zápas o formu, nýbrž volné spojování formálně různých, vyhraněných myšlenek. Krása metafor a symbolů v nich ukrytých strhuje veškeru téměř pozornost na sebe a propůjčuje svou libost tvrdým, arrytmickým skupinám. Ale nějaký rozpor je snad přece, je-li správně tvoření karakterisováno výrazem ornamentálních prvků, bez určité techniky, vznikne pouze náčrtek, výrazný, ale přes to neprovedený v obrysech i barvách, zvláště jde-li o širší myšlenkovou plochu. Z krystalků vytvářejí se shluky, výrazné v detailech, zářivé i v celku, ale přece jen hrotité. Z básní hledí pak více básnická duše než routina. Poesie F. Kašpara má křišťálový svéráz, ale v úzkých hranicích. „Granátová jablka" rozhozená na velikou plochu dávají prohlédnouti literární šedi. Třpytné obraty se dobře pamatují a jako uhozený tón vyvolávají své tóny souzvučné a nám se zdá, že se opakují. Zlato dotekem se otírá. — Toť úvaha k básním „Vexilla regis", které mají plnou měrou vynikající přednosti básnického umění a též snad malicherné nebo subjektivní vady. — Pokus o úhrnný posudek při třetí sbírce považuji za jakési podtržení uměleckého účtu. T.

B. Konařík—Bečvan,

JUDITA

Kresby z vých. Moravy. Knižnice „Evy" v Olomouci sv. III. Cena 2·40 K.

Valašský kraj je „starou láskou" spisovatelovou, jak sám praví v noticce na konci knížky. A „ovocem návratu k staré lásce" je sbírka kreseb, nazvaná podle první povídky „Judita." Látka je vážena z prostředí typicky valašského, od Vsetína k uherským hranicím, z kraje Valachů drsných jak ty kamenité, netvárné stráně a pudově divokých jako ta divoká příroda valašská, Valachů však dnes už takořka neexistujících. Spisovatel pokusil se zachytiti ve svých kresbách naturalisticky črtaných poslední ty záblesky a výbuchy vášní valašských horalů.

Autor byl kdysi předbojníkem hnutí abstinentského. Protialkoholní tendence proniká silno z některých kreseb, z posledních pěti ji vyloučil, čímž umělecká forma jen získala. Konařík ukazuje na uhrančivou moc peněz a kořalky, jichž magický proud probíhá téměř všemi povídkami. Pro peníze dopouští se miškář Surý tří vražd, jen aby se mohl vrátiti domů s kabelou napěchovanou penězi a stát se pak bohatým kopaničářem. Pro peníze vylévá si Michal Fojtík zlost na bezbranné mrtvole Hronka, bývalého finančního „krále Valašska", když pozná, že Hronek opravdu je mrtev a nemůže mu již vrátiti jeho mozolně nastřádaného jmění. Zlato proměnilo v kus kamene jejich srdce. Odpustí komukoliv a cokoliv, ale „tomu, který naše zlato ukradl, neodpouštíme, neodpustíme." — Kořalka — toť druhá mocná páka, jež dovede hnouti Valachem třebas až k zločinu. Pro hlt kořalky obírá starý Kořínek mrtvou ženu o čtyrák, pro hlt kořalky byl by jí vzal i plachetku pěkně vyšívanou, jíž byla mrtvá přikryta, a byl by ji též propil u žida, kdyby jí nebyli domácí před ním uzamkli. Kořalka jako tichá voda podemílá život rodinný, v kořalce jako v bezedné tůni mizí grunty. Kořalka je jim vším. V kořalce utápějí své žalosti, v kořalce koupají své radosti. Kořalečnými výpary je otrávena vnímavá

schopnost duší jejich. Na půdě zalévané kořalkou hyne jako v trní slovo Boží kazatele horlícího na kazatelně proti kořalce; tu nevydá plodů ani slovo světské pronesené na lidových přednáškách protialkoholních. Na takové půdě daří se výtečně samému býlí zlého činu. K jak nízkému stupni mravní otupělosti vede kořalka, dokazují slova hospodského Mikuláška: „Já už si kořalky nezošklivím, jsem už tak ztracený, že bych se jí napil i mrtvému z ucha."

Spisovatel pracuje rád se stavy duševními vysokého napjetí. Tak v prvé povídce znova prožívá umírající Judita, bývalá ostravská modistka, v okamžiku celý svůj život, nezapomenutelně krásné, lehkomyslné mládí a předčasné stáří přeletí jí duší v několika snímcích vyvolaných a zaostřených blízkou smrtí. V povídce „Tatíčkova nemoc" má pasekář Surý pravidelně se vracející vidění, v němž neočištěné jeho svědomí předvádí mu v halucinaci všechny oběti jeho dřívější chtivosti zlata. Michal Fojtík okouší v krátké chvíli veškeru hrůzu strašidelných představ, jež v něm vyvolalo svědomí bičované zločinem spáchaným na mrtvole Hronkově. Zločin a trest toť thema, jež básník dovednou rukou rozpředl v několik variací s neodbytným motivem svědomí.

Spisovatel kreslí postavy milovaného Valašska tak, jak je viděl, nezkresluje, neretušuje. Postavy ty jakoby opravdu stále ještě žily, vidíte je živě před sebou, slyšíte je mluvit tím jadrným valašským nářečím, cítíte tep jejich krve, hned horký a hned zase zvolněný. Před duševním zrakem čtenářovým vystupují ty drsné postavy posledních opravdivých Valachů, prožíváte s autorem to tvrdé, hrubé jejich jednání a cítíte snad podiv či útrpnost; neboť víte, že není vyumělkované, nýbrž pravdivé, hrůzně pravdivé, právě že na něm spolu pracovala pravdivá dosud příroda. A chce-li kdo aspoň nahlédnouti na dno lidské vášně v celé její nahotě, chce-li kdo zakusiti aspoň představově drtivé poroby hmoty, ten nechť čte „Juditu", knížku tragedií temných lidských niter oslepených leskem zlata jako ponuré lesy valašské ozářené jasem slunečním a rozrytých alkoholem jako úbočí horská divoce rozervaná skalními prameny.

Frs.

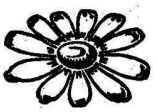

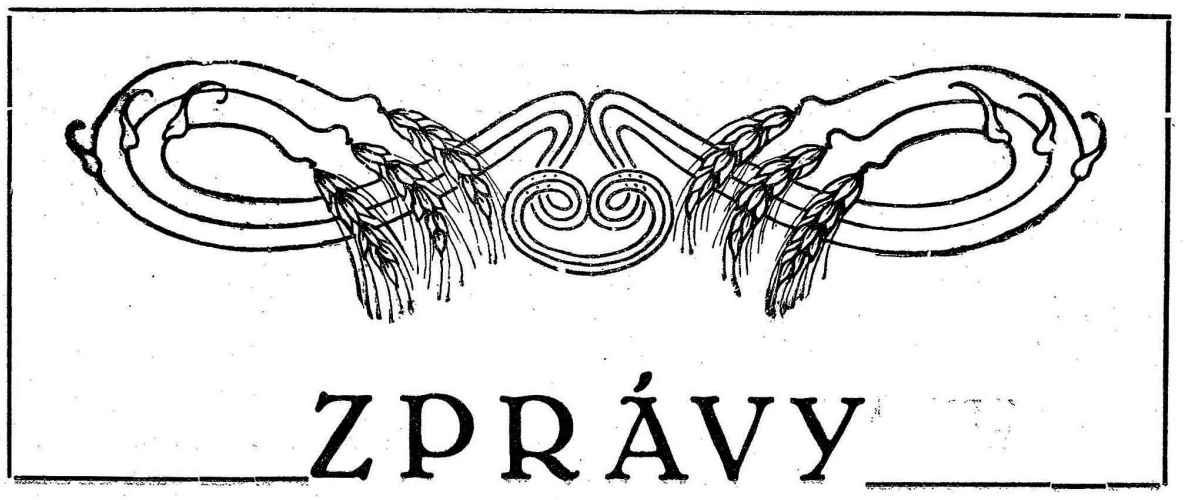

Z BRNA

V druhém období letošího roku pokračovala Růže Sušilova ve své činnosti, kterou od počátku utěšeně začala rozvíjeti. Pořádali jsme celkem 3 schůze, z nichž první dvě byly poctěny přítomností našeho ndp. biskupa a ndp. preláta Pospíšila.

První zájem a nadšení oprávňovaly sice k větším nadějím v naší Sušilovce, leč mimořádné poměry, které i na nás těžce doléhají, jakož i předčasné rozpuštění komunity dne 8/VI. ochromily další její rozkvět.

Programy schůzi jsou:

VI. dne 13. ledna 1918. 1. *Prosba odvedeného* od Pavla Křížkovského (pěvecký sbor). 2. *Literární profil R. Bazina* (přednesl předseda). 3. *R. Bazin: Schránka na dopisy* z knihy: *Contes de bonne Perrette* (přelož. předseda, přednesl kol. Slovák). 4. *E. N. Méhul*: Josef v Egyptě (ouvertura). 5. *Skladatelské dílo Dr. J. Chmelíčka* (přednesl kol. Vašina). 6. *Dr. J. Chmelíček:* Vánoce (zapěl sbor s prův. harmonia.)

VII. dne 7. března 1918. 1. *V. Blodek*: Potpouri z opery: v Studni (zahrál hudební sbor). 2. *O doctor optime,* Antifona na sv. Tomáše (pěvecký sbor). 3. *Deus scientiarum Dominus* (přednesl předseda). 4. *R. Dvořák:* Biblické písně č. 4. „Hospodin je můj pastýř" č. 7. „Při řekách babylonských." (zazpíval R. Zavadil). 5. *Frán X. Meško, spisovatel slovinský* (přednesl kol. Zemánek). 6. *R. Dvořák:* Slovanský tanec č. 6. (salonní orchestr).

VIII. dne 21. dubna 1918. 1. *Josef Haydn:* Symfonie č. 6. (hudební sbor). 2. *Řecké papyrusy a Nový Zákon* (přednesl jednatel). 3. *Kněží a válka*

(ze slovinštiny přeložil a přednesl kol. Zemánek). 4. *O českém tisku* (promluvil kol. Viktorin). 5. *W. A. Mozart*: Symfonie č. 38.

IX. dne 2. června 1918. *Koncert na Rozloučenou.* 1. *R. Eilenberg*: Dans la forge (salonní orchestr). 2. *Slovácké písně* (pěvecký sbor). 3. *Rich. Zavadil*: Tužby mládí (salonní orchestr). 4. *Fr. von Flotow*: Ouvertura k opeře Martha (salonní orchestr).

30. května byly vykonány volby na rok 1918-19. Zvoleni byli: předsedou Vlastimil Sobota, administrátorem Musea J. Novotný, knihovníkem Fr. Chalupa, pokladníkem Fr. Kulhánek.

Tiskový a řečnický kroužek nemohl ze známých důvodů letos ani vejíti v život. Než doposud vedoucí ročníky byly ještě normální, válkou neztenčené. Horší a můžeme říci kritické doby nastanou pro Růži Sušilovu už příštím rokem, kdy ještě poměry se přiostří. Než neklesáme na mysli a vynaložíme všechny své síly. Povzbuzení a nadšení dodá nám, jak pevně doufáme, zamýšlený sjezd velehradský, který utuží naši vzájemnost.

Jednatel.

Z LITOMĚŘIC

Nepříznivé poměry válečné postihují citelně naši Jednotu. Každým rokem řada naše řídne, tak že s obavou hledíme do budoucnosti. Bylo nás letos málo, ale za to s tím větším nadšením jsme se chopili práce. Činnost Jednoty zahájena 28. října úvodní schůzí. Poctil nás svojí návštěvou též vldp. spiritual Václav Wirsig. Ochotně se ujal slova a stručně nám nastínil význam bohosloveckých jednot a jejich schůzí. Budoucnost žádá po nás mnoho; proto musíme už v bohosloví v sobě buditi zájem a nadšení pro věc národa a církve.

Současně oživil v myslích našich vzpomínky na nadšené pracovníky v tomto směru: Fr. Sušila, Matěje Procházku, Ignáta Wurma atd., kteří začali své krásné snahy již v bohosloví; zde čerpali síly i vědomí pro celý další život a působení. Ve stopách těchto myšlenek kráčeli jsme po celý rok. Ovšem nemohli jsme rozvinouti tak bohatou činnost jako léta dřívější, neboť poměry byly letos dosti nepříznivé. Pokud bylo možno měli jsme každý měsíc řádné schůze, kde jsme projednávali své zájmy. Sluší zde podotknouti hlavně to, že jsme letošního roku obohatili svoji knihovnu o vzácná díla literární i vědecká. Na druhé straně obohacovali jsme svoje vědomosti přednáškami o různých thematech:

Fr. Pokorný: *„Příspěvek k ocenění dílu Jaroslava Vrchlického.“*

V pojednání svém provanutém láskou k velikému našemu básníku charakterisoval řečník povšechnou jeho činnost, načrtl osobní a básnický poměr Vrchlického k Svatoplukovi Čechovi a pronesl zajímavý úsudek o filosofii Vrchlického

a jejím vztahu k zásadám katolickým. Řeč ukončil přáním, aby nynější generace po zásluze ocenila význam tohoto velikého pěvce českého Parnasu.

Adolf Kejval: „Naše snahy."

Přednáška byla rázu praktického a vybudovaná na základě sebraných zkušeností. Povinností naší jest všímati si časových a náboženských potřeb lidu, pracovati o jednotě katolického tisku a spolu s učitelstvem mravně obrozovati mládež životem spolkovým. Konec své přednášky věnoval řečník kritice posledních událostí a vyvodil důsledky pro náš stav.

Alois Liebmann: „Vývoj církevní hudby." Přilehavými slovy načrtl dějiny veškeré církevní hudby od jejího počátku až k jejímu plnému rozvoji.

Ad. Kejval: „Stav dnešního socialismu."

Přednášející nastínil a kriticky rozebral hlavní body programu dnešního socialismu, upozornil na jeho nebezpečí pro lidskou společnost a církev, poukázav na poměry v Rusku a májový manifest stran socialistických a naznačil cestu, která by umožnila zmenšiti jeho vliv totiž: seznamovati lid přednáškami a články se zásadami pravého křesťanského socialismu. Přednášku ukončil nadšeným apelem na přítomné, aby se ochotně chopili této záslužné práce a stali se pravými sociálními apoštoly lidstva. Po každé přednášce se rozvinula horlivá debata.

Letos byl opět oživen homiletický kroužek, který má za účel vychovati členy Jednoty na moderní kazatele.

20. května se konala závěrečná schůze. Odstupující předseda načrtl krátce celoroční činnost Jednoty a projevil vroucí přání k zbylým členům, by ochotně pracovali o rozkvět litoměřické Jednoty a sice v duchu zakladatele jejího, velikého učence a vlastence J. Jungmanna. Po zprávách ostatních činovníků přikročeno k novým volbám.

Zvoleni byli: předsedou kol. Fr. Langhammer, jednatelem kol. A. Liebmann.

S bratrským pozdravem všem jednotám

Adolf Kejval, jednatel. V. Tumpach, předseda.

Z OLOMOUCE

Letoší jubilejní rok naší „Lit. Jednoty" minul v čilé práci.

Činnost L. J. po novém roce 1918 byla tato:

I. — 28. ledna: 1. Javůrek: Na Moravu (sbor). 2. *Revoluce, její původ, vývin a cíl.* Část I. Přednesl kol. Jul. Klimek III. r.

II. — 10. února uspořádala L. J. zásluhou našeho p. sbormistra Fr. Černého *hudební večer* s tímto pořadem: 1. Saska: Oslava Všemohoucího (sbor.)

2. Dvořák: Slovanské tance. Klavír čtyřručně (kol. Slavík IV. r. a Blaschke I. r.) 3. Zvonař: Vlastenecké kory. Pěvecký kvartet (kol. IV. r. Vala, Klos, Březina, Černý.) 4. Drdla: Kubelíkova serenáda. Housle sprůvodem klavíru (kol. Zajíc I. r., Slavík IV. r.) 5. Křížkovský: Pastýř a poutníci (sbor.) 6. Komzák: Pohádka. Smyčcový kvartet (kol. Zajíc, Jureček, Černý, Zátopek.) 7. Horák: Zpěv cikána. Barytonové solo z opery „Cikán." (Přednesl procítěně kol. Jos. Stejskal IV. r.) 8. Nešvera: Pochod „Orla" (sbor.) Hudební čísla vesměs byla podána zdařile, takže po každém čísle následoval živý potlesk.

III. — 24. února: Weber: Modlitba z „Čarostřelce." (Pěvecký kvartet kol. IV. r.: Klos, Vala, Březina, Černý.) 2. *Revoluce, její původ, vývin a cíl.* Část II. Pan řečník Jul. Klimek svými přednáškami o tak časovém thematě provedl nás historií revoluce až po nynější bouřlivé doby v Rusku a zdůraznil na konec katolické stanovisko k revolucím vůbec. Po přednášce připojil praktické rady vdp. protektor.

IV. — 17. března: 1. Kosmák-Musil: Za noci chodí bol. Solový zpěv s průvodem klavíru (kol. Černý a Blaschke I. r.) 2. *Kukátkář.* K památce 20. výročí smrti V. Kosmáka přednesl jednatel kol. Ant. Jemelka. Dvořák: Humoreska. Housle s průvodem klavíru (kol. Slavík IV. r. a Zajíc I. r.)

V. — 28. dubna uspořádala L. J. domácí *slavnost čtyřicetiletého jubilea,* které zúčastnili se všichni vdpp. představení. Program byl tento: 1. J. Svoboda: Bože náš (sbor.) 2. Smetana: Ukázky z „Prodané nevěsty." Na klavír zahrál kol. Blaschke. 3. *Čtyřicet let činnosti.* Proslov předsedův, při němž zahleděli jsme se do minulosti, abychom zůstali v ideové souvislosti s těmi, kteří žili a pracovali před námi, s těmi, kdož kladli základy, kdo stavěli a opravovali dílo, když pustlo. Poznali jsme záslužnou práci Jednoty v semináři za 40 let, pochopili a ocenili jsme její význam. Kéž nyní dále pracuje Jednota společným úsilím za týmž cílem! 4. Förster: Oráč (pěvecké okteto.) 5. X. Dvořák: Družina Sušilova. Recitoval kol. Jul. Klimek. 6. Bendl: Sv. Václave (sbor.) Po programu ujal se slova vdp. P. Superior a přirovnav slavnost k zástavce na cestě k cíli, kdež posiluje a vzpružuje se poutník k další cestě, vybízel nás k horlivé práci. —

Jednotě došlo k jubileu mnoho pozdravných dopisů a telegram tohoto znění: „Staletí vychovávej Jednota kněze buditele! Jubilejní přání kněží — zapadlých vlastenců — z opavského Slezska." (Bývalý člen L. J. dp. P. Zýbal věnoval jí pěknou báseň, kterou uveřejníme.)

VI. — 9. května uspořádán k památce 50. výročí smrti Frant. Sušila *Sušilův večer*: 1. Linhart: Vzhůru! Recitoval kol. Kryl III. r. 2. *František Sušil.* Přednesl kol. Zátopek IV. r., který poukázal ve své řeči na veliký význam Fr. Sušila jako vychovatele kněžstva, bohoslovného spisovatele, sběratele nár. písní

lidových, buditele národa českého a vlastence. Touto přednáškou byla vhodně letoší činnost L. J. ukončena. 3. Kroupa: Památce Frant. Sušila (sbor.)

VII. — 12. května konána v zahradě na „Šumavě" závěrečná *valná hromada,* na níž v rámci přátelských hovorů projednali se různé záležitosti spolkové, jmenovitě prázdninový sjezd na Velehradě, ohlášen výsledek soutěže a nové volby. Na konec podal jednatel přehled činnosti za uplynulý rok a pokladník stav financí.

Také *v kroužcích* pracovalo se z počátku horlivě.

V kroužku *sociologickém*: Před prázdninami 9./VI. svolal předseda kol. Coufal členy odboru, přečetl stanovy a v kratičkém proslovu pak zdůraznil význam sociální otázky pro kněze. Na II. schůzi dne 18./X. přednášel předseda na thema: „Původ a pojem otázky sociální." Přednáška měla ráz informační na osvětlení ideje sociální. III. — 15./XI. „Dnešní otázka rolnická" (podal kol. Al. Novák IV. r.) IV. — 13./XII. „Záložny Raiffeisenovy" (přednesl kol. Hála IV. r.) V. — 23./I. „Proč třeba katolickou mládež organisovati" (předseda.) Na VI. schůzi 8./V. mluvil kol. Jureček I. r. „O důležitosti katol. tisku." —

V kroužku *lit.-historickém*: Předsedou byl kol. Stejskal. Schůzí bylo celkem 5. Všecky těšily se zasloužené pozornosti. Probrány na nich novější zjevy v literatuře (kol. Stejskal), též církevnímu umění věnována pozornost (kol. Jemelka). Schůze měli ráz přátelských, nenucených rozhovorů.

Cyr.-metodějský odbor snažil se propagovati vznešené myšlenky ideje cyr.-metodějské. Dálo se tak jednak přednáškami v kroužku, jednak soukromým studiem a šířením časopisu: Apoštolát „sv. Cyrila a Metoda." Přednášky byly 4. — 18./VI. „Rozbor a význam encykliky: Grande munus" (kol. Werner II. r.) 25./X. „Naše práce na poli ideje cyr.-metodějské" (předseda). 5./XII. „Sporné otázky náboženské mezi církví východní a západní" (kol. Preisler IV. r.) 15./V. „Prameny k liturgii slovanské" (kol. Klimek III. r.) Odbor řídil kol. Výrek Met.

Činnost kroužku *apologetického,* po celou dobu války nečinného, zahájil 25./X. předseda kol. Hrdlička ukázkou důkazu o existenci duše. Stanovisko vědy lékařské k lourdským zázrakům objasnil 23./XI. kol. Absolon III. r. Námitku, že křesťanství povstalo z budhismu vyvrátil 18./I. kol. Tkadleček II. r. Mimo to podány byly 2 apolog. práce na schůzi plenární.

V polovici měsíce května konány byly *volby do výboru.* Zvoleni byli z III. roč. kol. Ernest, Jemelka, Skula a Klimek (jako předseda „České knihovny"). Za II. roč. kol. Motal, Spisar a Werner. Za I. roč. kol. Folta a Jureček. Dne 14. května vykonána volba funkcionářů s tímto výsledkem: kol. Jemelka zvolen předsedou 10 hlasy, kol. Ernest místopředsedou 7 hlasy, kol. Werner jednatelem 7 hlasy a kol. Motal pokladníkem 9 hlasy.

Za Lit. Jednotu

Florian Coufal,
odstupující předseda.

Z České knihovny: Dne 13. května zvoleni byli do výboru „české knihovny" z III. roč. kol. Hromádka, Klimek a Kučera, z II. roč. kol. Horut a Navrátil, z I. roč. kol. Šindelář a Zajíc. V první výborové schůzi dne 14. května zvoleni byli pro správní rok 1918—19: kol. Klimek předsedou 8 hlasy, kol. Hromádka místopředsedou 7 hlasy, kol. Navrátil pokladníkem 6 hlasy.

Po celý rok rozvíjela naše knihovna čilý život. Vypůjčeno bylo dle záznamů asi 750 svazků. Zakoupeno pro knihovnu 45 nových knih a předplaceno 6 nových časopisů. Finanční poměry knihovny uspořádány byly zaplacením mnohých zastaralých účtů. V nově zřízené čítárně vyložila knihovna 30 českých časopisů.

Josef Peška,
odstupující předseda.

Z CELOVCE.

Dragi moj!

To pismo Ti pišem ravno na predvečer eksercicij za subdijakonat, katerega bomo sprejeli v nedeljo dne 28./IV. Sem malo utrujen že, a Tebi hočem še napisati odgovor na Tvoje pismo, katero je menda prehodilo pol sveta predno je našlo k meni. Če ravno bolj redko pišem, bodi uverjen, da so moje misli gosto gosto pri čeških bratih in v srcu čutim, kako dan za dnevom raste vez, ki me veže na Vas. Mi smo danes združeni v devizi: *Ali vse — ali smrt!* Ker pa smrti nočemo, bomo pa skupno delali, da si priborimo vse. Osobito v zadnjih dneh sem mislil pogosto na Vas! Ta zlobni napad na češki narod od strani naše zunanje vlade, ta me je prepričal, da je edino češki narod poklican, da vodi Slovanstvo v boj in k zmagi. Dandanes je slaven tisti, po katerem močno bijejo. In Jugoslovani niso pozabili tega trenutka in so odgovorili na ta nesramen napad z klicem: *Zvestobo za zvestobo!* Najrajši bi bil tedaj stal v Vaši sredi in bi Vam stisnil roke, dragi bratje, in bi Vam rekel iz globine duše: *Zvestobo za zvestobo!* Mi bojujemo boj za vero, za moralnost. Prvi predpogoj za ta boj je pa prepričana ljubezen do domače grude, do materinega jezika. Daleč proti jugu so v zadnjih desetletjih potisnili Nemci mejo narodno a glej, tam kjer živijo narodni renegati, tam so cerkve prazne, tam je duhovnik zasramovan in nečistost v zakonu in izven zakona. Dajte ljudstvu nazaj narodnost in ljudstvo bo zopet verno!

O Mešku bi rad kaj vedel. On sprva ni imel namena iti v bogoslovje. Nameraval je študirati slavistiko. Pa denarne težkovce in globoke prevare v duševnem življenju so ga napodile v alumnát. Meško je izrazita lirika; mislec, ki z čudno gibčnostjo razkriva vse psihološke tajnosti človeka. On je jako nežna, globoko čuteča narava. Vsak vnanji vtis se zagrebe globoko v dušo in nikdar ga več ne

zbriše, zunanji dogodki nekako trepetajo naprej v njegovi duši. To dvoje, njegovo poznanje duše in čutečnost ga je vstvarilo za tako izrazitega lirika. Sedaj je pa dozivel on v svoji mladosti dosti, dosti stvarij, ki so se mu zagreble neizbrisno v njegovo dušo. On čuti to kot prevare. V svojem stanu ni zadovoljen; sicer priden, pobožen duhovnik a srečen ni! Srečen ni! Zato mu poletavajo misli vedno nazaj v dobo, ko je bil še prost in te zlate ure opeva tako žalostno in turobno; zanj so minule! On „stoji ob grobovih in plaka." Grobovi so tam, kjer se je odločil za stan, v katerem ni srečen.

Prav si razumel, njega tlači neka temna nezadovoljnost in v vseh njegovih spisih se pretoka neka želja po izgubljeni sreči, po tem, kar je moral zapustiti. To je kointesenca njegove poezije. Upam, da Ti bom o priliki napisal res kaj stvarnega o njem.

Prisrčno pozdravlja Tebe i vse brate Te ljubeči

Alojzij Kuhar.

Z LUBLANĚ.

Ljubljana, 27./III. 18.

Bog z nami!

Dragi prijatelj, mili bratje Čehi!

Z velikim veseljem sem prejel Tvoje cenjeno pismo z dne 23./III. V imenu našega „*Cir. društva*" srčna hvala!

Iz poročila o delovanju Vašega bratskega društva „*Rože Sušilove*" odseva agilnost Vaša na literarnem in zlasti na glasbenem, godbenem polju. Bravo! Bog daj obilnega blagoslova!

Naj Vam v naslednjih vrsticah na kratko naslikam naše delovanje in našo organizacijo. Predvsem moram sporočiti, da je naša organizacija v neki razvojni dobi v formalnem oziru. Naše „*Cir. društvo*" je centrala sploh vsega izvenšolskega dela ljubljanskih bogoslovcev, torej ne samo izključno literarnega in umetniškega ampak tudi poljudnoznanstvenega, obsega tudi „*Govorniške vaje.*"

Svoj čas so bila v našem semenišču popolnoma ločena društva: „*Cirilsko društvo*" samo literarno društvo, „*Govorniške vaje*" za sestavljanje govora svetne in verske vsebine, „*Socialni klub*" za proučevanje socialnega dela; „*Slovenska knjižnica*" samostojno društvo, „*Ceciliansko društvo*" za pospeševanje glasbenega znanja teoretično in praktično. — Ta društva, ki so bila samostojna in neodvisna drugor drugega, so se jela družiti l. 1913. Za vso skupno organizacijo si je to centralno društvo privzelo ime „*Cirilsko društvo*". Toda od tega časa naprej, odkar je prvotno literarno društvo, staro nad 30 let, postalo centrala za vse delo bogoslovcev, je zanemarilo svoj prvotni namen in

striktno literarno delo je pešalo vedno bolj in je zamrlo tem laže, ker je prihajalo vedno manj bogoslovcev sploh v semenišče, vedno manj talentov za literarno delo; zraven pa se vsled prekratko odhenjenega časa niti maloštevilni vneti in idealni literati ne morejo razviti. Letošnje šolsko leto na primer traja od 16. nov. do konca maja. Vmes pa malo početnic, ki so nujno potrebne za okrepita zdelanih možgan in celega organizma. Med šolskim letom časa skoro ni za drugo izvenšolsko delo. Letos nas je vseh bogoslovcev 38, 20 od vseh v 4. letniku. Kako naj delo v teh razmerah uspeva Ti bo, dragi, razumljivo. No čast Bogu in hvala podjetnim tovarišem, nismo bili brez društvenega dela. Priredili smo dve večji akademiji — sit venia verbo: Božičnico na sv. večer z 2 godbinima točkama, tamburico, petjem, kratkim govorom: *„Ecce princeps pacis"* ta deklamacijo in dramatskim *„Prologom v Olimpu"*, zadnje povzeto iz „Dom in Sveta" 1917. Druga akademija pa je bila proslava našega velikega Evangelista, rajnega † dr. *J. E. Kreka,* ki je bil pred 30 leti 1887/8 predsednik našega *„Cirilskega društva"* in monogoletni profesor v našem semenišču.

Tudi sicer so se krožki našega društva prav pridno gibali: *Socialni klub* je nastopil na 4 sestankih vselej z referatom ali predavanjem, enako *Cecilianski* štirikrat s predavanjem in igranjem na klavir, *Abstinenski* krožek dela javno, še bolj pa privatno. *„Cirilsko društvo"* kot centrala, pa je na delu z reorganizacijo, po kateri naj zopet društvo dobi glavno emfazo na literarno, pisateljsko delo. Da bi bilo v našem vodstvu semenišča več naklonjenosti, bi začeli s pomočjo zunanjih literatov že lani z leposlovnim delom v društvu, pa nam brani pomoč od zunaj. Tako smo torej svoje zmožnosti in preostali čas žrtvovali drugim tudi potrebnim panogam. Izdelali smo natančen načrt in sestavili pravila preosmovljenema društva, da se bo moglo vsaj v srečnejših dneh spet razvijati in živeti kot ob dneh, ko ga je vodil pokojni dr. *J. E. Krek.*

Kajne, malo sem Ti potožil, da vidiš, da naše društvo ni podobno Vaši *„Roži."* Pri Vas je tudi laže gojiti Vam, bogoslovcem, umetnost v večjem številu, ker je narod Vaš circa petkrat večji kot naš in imate za drugo delo že drugih delavcev. Pri nas pa so bili do zadnjega časa skoro samo duhovniki, ki so skrbeli za vse. Malo boljše postaja sedaj; toda sedaj je pa ta težava, da nas je malo bogoslovcev. Glede sotrudništva pri „Museum" Ti sporočim, kakor hitro bo kaj upanja, da Vam kaj pošljeno. Sedaj so pač težave, ker so pred nami ordinacije, in tako smo zaposleni vsi četrto — in tretje letniki. Do 14. aprila imamo pa velikonočne počitnice: vidiš, da so razmere za literarno delo manj primerne, ker tovariši odhajajo na počitnice.

Iskrene pozdrave pošiljam Vašemu društvu, predsedniku, posebno Tebi

Tvoj udani Valentin Bertoncelj,
t. č. predsednik „C. d."

Z MARIBORU.

Dragi prijatelj!

Občudovanja vredna je Vaša agilnost in spretnost, ki jo razvijate v svojem društvu in posebejše v listu „Museum". Hvala Ti zanj! Izroči moje priznanje svojemu tovaryšu Dom. Pecki, ki je napisal res krasno Mataforo o Kristu — polno prekrasnih mislij — polno pesniškega vzleta. Z velikim trudom sem jo prečital s slovarjem v roki. Sta Kejval in Skula še tudi bogoslovca? Pišeta že kakor učena moža.

Toda k drugi stvari! Mi smo zaključili letošuje delovanje svojega društva *„Slomšek."* Na vnebohod Gospodov smo imeli občni zbor in ob tej priliki sem toplo govoril tovarišem, ki še ostanejo v bogoslovnici — ostane jih še celih 10 — naj na vsak način obdržijo stike z Vami in objednem obžaloval, da smo začeli letos še le tako pozno medseboj občevati. In vendar, koliko bi nam to koristilo, koliko pripomoglo k rozvoju našega duševnega življenja!

Mnogo bi se jih izmed nas navdušilo za lepi bratski jezik češki in ravno tako bi marsikateri bih segel po slovenski ali hrvatski slovnici. Res čudno, da ni zveza med nami nastala že poprej, saj nas vendar vežejo med seboj naši najvišji ideali: katolicizem in slovanstvo in v zadnjem času nas je zbližaha kruta sila, ki prihaja od naroda, oziroma od zastopnikov naroda, ki ne pozna več pojma „pravica" ampak najvišji vzor mu je okrvavljeni meč in pri nogah ležeči mrtvi sosed. Zato nam nihče ne more očitati pretiranega nacionalizma, nihče nam ne more očitati narodne nestrpnosti, ako se borimo za obstoj svojega naroda, ki pričakuje rešitve — posebno še naš jugoslovanski — od nas duhovnikov, ki se oklepa svojega svečeništva, da ne izgine v morju vsenemškega protestantizma. Naša sredstva pri tem pa so jedina načeha, ki nas jih je učil Kristus — Gospod, namreč resnica in pravica, ker ako ti dve zmagati, potem bodo srečni ljudje, potem bo prost tudi naš jugoslovanski narod.

Prosim Te, dragi prijatelj, opomni in navduši tudi Ti svoje tovariše, da ostanejo prihodnje leto v zvezi s svojemi jugoslovanskimi brati. Prihodnje leto se namerava osnovati splošna zveza bogoslovcev hrvatskih in slovenskih. Upam, da bo občevanje s severnimi brati postalo še živahneje. Res, izvrstno misel si napisal zadnjič, namreč, da bi naši bogoslovci pošiljali svoje literarne doneske Vašemu listu „Museum". Poglej, že 4 leta nimamoniti bogoslovci niti akademiki slovenski svojega glasila! Ako bi pa pošiljali naši bogoslovci — vsaj nekateri svoje literarne proizvode v Vaš list, potem bi raslo zanimanje zanj in za češki jezik. Zato pošiljam danes nekaj pesmi našega nadarjenega pesnika Skuhala, ki

je postal tudi za menoj vodja društva „Slomšek", ker jaz Ti danes zadnjič pišem v imenu društva!

Upam, da mi še kaj pišeš, prej ko odideš iz bogoslovja v vinograd Gospodov.

Tebi in vsem tovarišem pošilja v imenu Mariborskih bogoslovcev bratske jugoslovanske pozdrave Tvoj

Jos. Šketa,
predsednik društva „Slomšek."

Maribor, na praznik Janeza Nepomučana 1918.

GLAS IZ JUGOSLAVIJE

Mi Slovenci smo živeli zadnja leta v groznem položaju. Zunaj v strelskih jarkih so umirali naši jugoslovanski polki, doma pa so trumoma zapirali duhovnike in učitelje brez vsakega povoda. Na tisoče nedolžnih ljudij je padlo pod kroglami. Posebno v Bosni pa tudi na Kranjskem!

V naši škofiji je bilo okrog 25 duhovnikov odpeljanih z zvezanimi rokami in so bili v preiskovalni ječi po tri mesece. Seveda so bili vsi popolnoma nedolžni. Jeden takšen slučaj je bil pred kratkim opisan v praški *„Union"*. Napisal je članek naš duhovnik.

Ni potem čudno, če se naše ljudstvo tako oprijema jugoslovanske ideje. V mojem rojstnem kraju je bil napovedan javen shod, kjer bo govoril dr. *Korošec* o *Jugoslaviji*. Brez vsake agitacije se zbralo nad 7000 ljudij — samih kmetov, ki so zahtevali narodno svobodo. Res naši ljudje ne mislijo danes na ničesar druzega, ko na *združeno Jugoslavijo*. Po celi Sloveniji se prirejajo shodi in ljudje se kakor na povelje zbirajo.

DVACET MĚSÍCŮ V NEMOCNICI

C. PETRŽELA

Přišla válka, zhoubná svými zly, hrozná svými následky. Uložila každému bez výhrady nějakou oběť. Jedni táhli se zbraní do zákopů, druzí strádali a pracovali v zázemí, každý dle své síly a schopnosti. Co jsme se navzpomínali modlitbou na své drahé, kteří spěchali hájit hranic širší vlasti, odrážet svými těly nepřítele v pravdě mocného a obávaného. Odolali mu — sílilať je naše modlitba.

Ani na nás válka nezapomněla. Četné oběti krvavé války léčily se i v naší nemocnici, v Salesianu. Ošetřovali je po 15 měsíců naší starší spolubratři, kteří dnes rozváti po celé Moravě jistě rádi vzpomínají na své první působiště, na ú-

tulné Salesianum. Vystřídali jsme je, když byli vlastním studiem příliš zaměstnáni, a ošetřování jim začalo působiti obtíže.

Přišli jsme nezkušení na místa zručných ošetřovatelů. Kromě theorie, již nám poskytl třínedělní kurs ošetřovalelský, přinesli jsme s sebou soucit a lásku, tu jsme chtěli rozdávat, mírniti bolesti tělesné, zaplašovat chmury s čel našich branců, šířit kol sebe veselí a odměnit se jim takto svým způsobem za strasti přestálé. Jaké to vděčné pole, na němž jsme se mohli tužiti! Jaké to ideální působiště pro bohoslovce, kandidáta kněžství! Hle, prvá práce pro blaho bližních tělesné a duševní, jemuž zasvěcen život kněze.

Nuže, jaké zkušenosti jsme si získali pro své budoucí povolání? Čím posloužil nám dvacetiměsíční pobyt v nemocnici?

Krátká to sice doba, ale jak pestrá, pohnutá! Tisíce osob jsme viděli přicházeti a odcházeti, tisíce divných v semináři nezvyklých postav defilovaly před námi. Co látky k pozorování, přemýšlení a poučení! Co okamžiků a poznatků, jež nám utkvěly pro celý život v paměti!

Obcovali jsme a stýkali se s lidmi nejrozličnější národnosti a náboženství, různého vzdělání a povolání, různých mravů a povah, mladých i starých. Vzácný to kaleidoskop, obraz světa v malém. A pobyt v tomto ovzduší přinesl nám zisk, že nepůjdeme nezkušení do světa, až s pomocí a milostí boží dosáhneme svého vytouženého cíle.

Nastoupili jsme začátkem prosince 1915. Theoreticky jsme byli vyzbrojeni, a po čtrnáct dní nás prakticky zaučovali odcházející ošetřovatelé, takže záhy jsme se do všeho vpravili.

Mezitím se poměry v nemocnici pozměnily. Nával raněných s blížící se zimou ustával, přicházely skoro výhradně choroby plicní. Kdo v nemocnici byl, ví ze zkušenosti, že vnitřní nemoci jsou horší než rány, a proto se stávala práce méně zajímavou, ale obtížnější. Kdož ví o dlouhých nocích, jež mnohý ošetřovatel probděl u lože horečkou zmítaného pacienta, kde bylo potřebí každé hodiny, ba půl hodiny ždímati ledové obklady? Mnohdy se ukázaly i mozoly na rukou, mnohdy se ošetřovatel obklady nastudil, často bylo nutno zdvihati, obkládati zesláblého pacienta a ukájeti jeho tělesné potřeby. A ráno bylo nevyspalému a ubledlému pobíhati ze světnic na obvaziště, rozdávati léky a obvazovati, pak spěšně popadnouti knihy a pospíchat na přednášku, která bývala obyčejně už v proudu. Jak mnohdy únavou klesala hlava a znavené mladé tělo! Ale za to dlela v duši hřejná rozkoš z vykonaného skutku, jež si nevšímala nadávek a posměchu bezcitných lidí, jež ošetřovatel potkával cestou na fakultu aneb na kratičké procházce, již po skončené práci podnikl. Zahálečem, darmožroutem ho nazývali venku, s nevděkem se setkával mnohdy i v nemocnici, leč nenesl to

trpce, neboť mu tanulo na mysli ono Spasitelovo: „Cožkoliv jste učinili jednomu z bratří mých nejmenších, mně jste učinili."

Vyskýtaly se u nás tou dobou častěji nakažlivé nemoci, jež přinášely s sebou nepříjemnou karanténu. Nebyl to věru žádný požitek býti vždy po čtrnácti dnech uzavřen v isolované místnosti, s nikým se nestýkati, nechoditi na přednášky a zříci se jediného osvěžení, jímž byla půlhodinová denní procházka. A k tomu čas rychle běží, látky studijní hrozivě přibývá, zkoušky se blíží. —

Nejhůř nám bylo, když přijel transport těžce raněných a nemocných, u nichž bylo třeba ve dne v noci neustále dlíti, až by byl člověk v tom neustálém úpění a bolestném sténání zešílel. Jistě že žádný z nás nezapomene na denní a noční službu na č. 17.

O obveselení a zábavu nebylo rovněž nikdy potíž. Co veselých příhod a vojenských anekdot jsme uslyšeli od vojínů ve sdílných chvílích, co vzpomínek na zažité strasti v zákopech, na strašlivé boje, hlavně z fronty italské! —

Ještě několik slov o různých národnostech. Nejveselejším, ba skoro nejprohnanějším byl rozhodně Čech, cítilť se zde doma. Kdežto tento hleděl hlavně na úpravu a čistotu jídla, nezáleželo Polákovi tak na jakosti, jako spíše na množství, byť to byla třebas jen nenáviděná „kapusta", a zřídka kdy měl dost. V ohledu náboženském byli ovšem Poláci a Rusíni na místě prvním, za to byli poslední, co se týče vzdělání. Nejsympatičtějšími byli Jihoslované, stejně alpští Němci, kdežto jejich soukmenovci ze zemí sudetských byli úplně podobni Čechům z království: nábožensky více méně lhostejní, výbojní a nespokojení. Neoblíbení byli „nekřtění" pro svou úskočnou a podlízavou povahu a jiní pro své surové mravy — z jejich oddělení stále zazníval křik a docházely stále stížnosti. Přede všemi však se nevelké oblibě těšili Poláci, ze značné části analfabeti, lidé nečistotní a leniví, takořka omezení. Za to každý Polák, starý i mladý, musel stále kouřiti cigarety, byť je i dělal z nalezených odpadků doutníkových, z komisního tabáku či ze schnoucího, padajícího listí. A při tom neustále naříkal, že ho bolí na „pjerších."

Pobožnosti v naší útulné kapličce se všem líbily i protestantům, mnohý z nich i intelligent zašel si rád do ní a s chutí si s ostatními ze zapůjčených zpěvníků zazpíval.

K nám se chovali všichni až na nečetné výjimky slušně a hleděli různým způsobem svou vděčnost projeviti. Vždyť jak mnohému přispěl ošetřovatel v potřebách! Dopomohl k dovolené, k vycházce, vymohl žádost o přeložení, obdaroval kuřivem, zapůjčil ochotně dobrou knihu a noviny.

Práci měl ošetřovatel stále, především však při ranní a odpolední visitě. Lékaři se mohli na ně úplně spolehnouti, co se týkalo zachování předpisů, znalíť ošetřovatelé všechny známější léky, dovedliť psát i recepty, takže při návštěvě

vysokého štábního lékaře v nemocnici pronesl tento žertovně obavu, že jim kdysi budem dělati konkurenci. Jisto jest, že jsme seznali příznaky častějších nemocí a prostředky proti nim a že dovedeme v prvním nebezpečí poraditi.

S lékaři nemocničními jsme vždy dobře vycházeli, zvláště Dr. Kux se o nás zajímal a rád o různých věcech debatoval. Nejsympatičtějším ze všech pěti doktorů, kteří se za našeho ošetřování vystřídali, byl zdejší okresní lékař Dr. Lewith pro svou milou povahu a lékařskou zručnost. Rovněž náš poměr ke komandantům nemocnice byl vždy srdečný, zvláště nadporučík R. Berndt nám ve všem vyhověl.

Končím, abych neopakoval věcí, jež byly sděleny v posledním čísle loňského Musea. Snažil jsem se podati jen věci odlišné. Jaká pohnutka však rozhodla, že se o té věci vůbec psalo?

Bohoslovci ošetřovali od začátku války, koncem září 1917 převzaly za nás ošetřování ctihodné sestry sv. Kříže a z bohoslovců vypomáhají nyní pouze assistenti lékařů a „pošťák." Obětovali jsme svůj volný, zábavě a osvěžení, často i studiu určený čas, obětovali jsme svátky a prázdniny. Veřejnost o nás nevěděla, snad ani věděti nechtěla, tak jako nevěděla o obětech, zejména finančních, jež přináší stále ještě správa semináře pro nemocnici. Na frontu nás posílali s nepěknými zdvořilůstkami, sami se městem procházejíce. — Nuže, jen tolik pro poučení.

SJEZD

bohoslovců československých

na Velehradě

konati se bude letos

ve dnech 29. a 30. července.

Podrobný program uveřejněn bude později v ‚Našinci', ‚Hlasu' a ‚Dni.'

Kolegové, bratři! Přijděte si všichni v hojném počtu pro oheň a nadšení! Přijďte i Vy, kteří s láskou a účastí pozorujete naši práci, na hrob sv. Metoděje. Nadějeme se, že letoší sjezd bude důstojnou manifestací všech českých bohoslovců, a co hlavního: že mladé síly s chutí a nadšením rozeženou se za jasněji uvědomělou metou.

Knihtiskárna F. Obziny

ve Vyškově

Zhotovuje tiskopisy všech druhů ve vkusné úpravě a moderním stylu v době nejkratší, takže každý s jistotou a dobrým obsloužením v nynější době počítati může. — Zvláště zařízena ku tisku různých knih.

Založena roku 1888. — Vyznamenaná na mnoha výstavách prvními cenami.

Vlastní elektrický pohon.